41

KROTKA ANNOTACYA

Seymow Warſzawſkich, Grodzieńſkich, także Elekcyi y Koronacyi Nayiaśnieyſzych Krolow Jchmciow Polſkich; JANA KAZIMIERZA, MICHAŁA, JANA III, y AUGUSTA II; tudzieſz zá Panowania ich Kampaniy corocznie odprawionych; publicznieyſzych dzieiow, y rewolucyi ab anno 1648, ad annum 1733.

Bibliothecae Collegii Opoliensis accessit Rectore
A.R. P. Adolpho Chraczyński. 1806.

ZEBRANA

Przez FRANCISZKA NA PUŁAZIACH PUŁASKIEGO, Podczaſzego Woiewodztwa Podlaſkiego, Pułkownika J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey, Piſarza Woyſkowego zá buławy czterech Hetmanow Wielkich Koronnych, Kaſztelanow Krákowſkich.

A poſt fata iego do druku podána przez BALTAZARA PUŁASKIEGO Stároſtę Radenickiego.

Roku Pańſkiego 1740.

w Lublinie w Drukarni I. K. M. Societatis IESU.

1585

St. 4230
Mf 2934

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

K 203/63/3

CELSISSIMO PRINCIPI

ADAMO

CZARTORYISKI

CELSISSImorũ EXCELLENTIſsimorũ:

AUGUSTI ALEXANDRI

Ducis in Klewan & Zukow

CZARTORYISKI,

Palatini & Generalis terrarum Ruſsiæ,
Exercituum Regni Generalis Leutnant,
Gvardiæ S. R. Majeſtatis & Reipublicæ
Colonelli; Kałuſienſis, Latovicenſis,
Koſcierzynenſis, Lubochnenſis; &c:

CAPITANEI,

ET

MARIÆ SOPHIÆ

de Granow

SIENIAWSKA

in Szkłow Myſz Tęnczyn & Jaroſław
Comitiſsæ,

MAGNÆ SPEI FILIO.

IN STEMMA CELSISSIMÆ DOMUS.

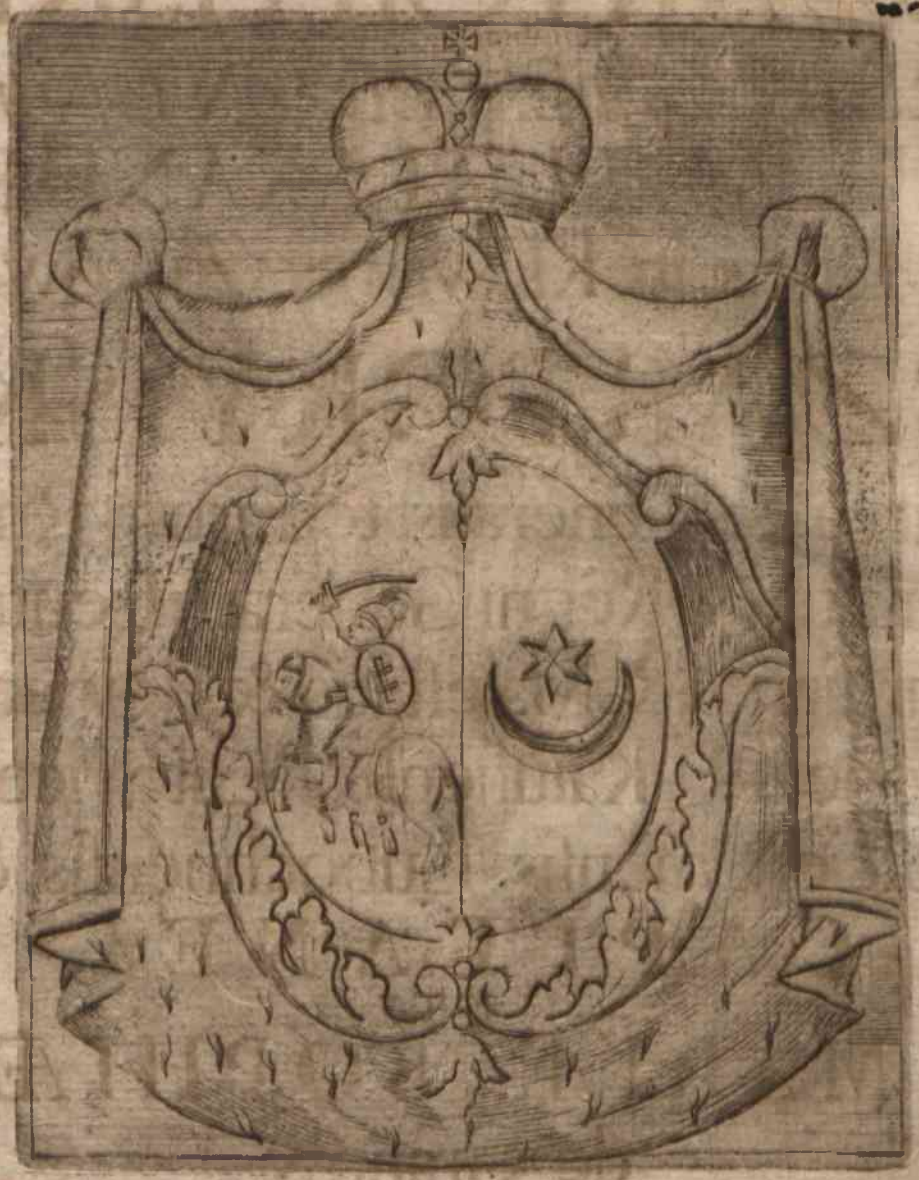

Bella notat cataphractus Eques; dat Cynthia lucem.
Hinc DOMUI CELSÆ robur, at inde nitor.

PRÆFATIO

PRÆFATIO DEDICATORIA

Veterana Patriæ tempora in immemorem alias abitura ætatem, ad prelum revocata teneros tuos redeunt adoratura annos PRINCEPS CELSISSIME. INDIGNUM nempe censuit historia, illa oblivioso transmitti acta, super quibus heros laboravit stylus, quatuor CORONATA desudarunt CAPITA, annuebant gravi sensu membra Rei Publicæ Proceres, hostium sangvis subscribebat; DIGNIUS judicavit combinata bellorum pacisq; fœdera punctis annotari literalibus, comprehendi codice, quotquot legenda oculis, tot miranda animis. DIGNISSIMUM rata nunc nato, Florentissimi Regni testi folio Princeps tuum Nomen dare, & lecturis; prius te Florem Principum exhibere, antequam vel maturis bellorum laureis, vel tempestivæ pacis oleis, sciendi avidæ indoli colligendis, sat compendiosus liber hic campum aperiat. Sed sanè, potiusne opus hoc dignitati Tuæ servabatur hactenus, an certè Indoles Tua Celsissima, laboris nostri expectabat tempora, ut redderet felicia? ambiguum est; id tamen indubitatum, ut volumen istud non paucioribus tibi debeatur titulis, quàm Te illi, omnis corona scientiæ, eruditionis spes suprema, literarum delicium, & nostri ævi favore & Domûs tuæ suffragiô designarêre Mecænas, atq; primum hujus libri CAPUT. Supplex ille honori Tuo dum venit, non unum refert titulum: Te quidem & suum, & maximæ in Patria spei Princeps exordium præposuit, cui mille titulis omnis devincta dicatur eruditio; sed nec suorum immemor titulorum gratus Te adorat animus, quibus perpetuò devincta obsequia in ipsis præcordiis nulla vetustate delendô exarantur characêre. Primus ille titulus Tuus est, primæ notæ in Polono Lithvanoq; orbe Nomen Tuum CELSISSIMUM, imò? si Domûs Tuæ lego exordia? SERENISSIMUM. Ibi Tuæ fons est Prosapiæ, ubi à Principibus Regibusq; non alieni sangvinis altum aut purpureos aut coronatos, toto orbe, diffudit Antenatos; unde quotquot promanavêre nepotes, tot rosei ad purpuras sangvines, tot gemmæ ad mitras coronasq; profluxêre.

Ad fontem inclytæ Stirpis veſtræ ſi veniam? primum illius Caput ſub mitra fuit M. D. L. OLGERDUS Dux Magnus; à quo Duces Czartoryiſcii pariter prima in Regno Poloniæ Magnoq; D. Lithvaniæ Capita prodiiſtis.

Hoc tamen parum erat dignitati Veſtræ, ut Patriæ Nobilitatis frons prima eſſetis, niſi longè ſupra cæteros attollente natura dotibusq; primum illud Domûs Veſtræ Caput ad alienos efferretis ſoles, & aſtris Principibus inferretis. Vidit illico orbis univerſi facies ſupremam celſiſsimæ Proſapiæ frontem; & nutu laudavit merita, mirata fortitudinem, Celebravit majeſtatem, corde amavit totam. Sponſata Duci Mazoviæ SEMOVITO Alexandra OLGERDI Filia, Principum CZARTORYISKI, JAGELLO, KORYBUTI, Soror, CYMBARCAM Filiam Erneſto Archi-Duci Auſtriæ Conſortem junxit. (O! tam arctam, o! tam vaſtũ Magni Sangvinis nexum; tam diſsitos ſociare thronos, & uno non poſſe capi Regno, niſi deſponſatam ſibi Domum duxiſſet Imperium.) Vidit Illa Parentum felicisſima, ſe OLGERDI neptem CZARTORYISCIORUM ſe congenitam ſangvini, ſibi gratulata, & mox Matrem ſeſe mirata Cæſaris, FRIDERICI III. Romanorum Imperatoris. Inde jam in ſummo feliciter ad hæc usq; tempora continua Imperatorum ſerie altus promanavit Sangvis, per Filios Nepotesq; & coronatas Pronepotum Soboles: MAXIMILIANUM I. PHILIPPUM Archi-Ducem Auſtriæ Hiſpaniarum Regem CAROLUM V. FERDINANDUM IV. PHILIPPUM II. & III. MAXIMILIANUM II. RUDOLPHUM, LEOPOLDUM, JOSEPHUM, CAROLUM. VI. & Reges Principesq; cæteros, velut exſpatiata latè toto orbe flumina, diffuſus ſangvis orbem replevit Magnatibus, & ceu diſperſis toto univerſo Nepotibus ſereniſsimis, Alta Domus non unius in ſolis mutata Regiam. Sed propius eſt, ut Patrii cæli radius à Principe Regni Poloniæ Sidere derivatus, aſserti, illuſtret veritatem. Eadem lux eſt JAGELLONUM Domûs Sereniſsimæ, ac CZARTORYISCIORUM Celſiſsimæ, idem nitor ab eadem ſereniſſima Ducum Lithvaniæ Proſapia deſumptus; niſi quòd JAGELLONES Poloni Regni Soles domeſticis imperarunt aſtris, CZARTORYISCII alieno cælo Colligata præfecêre Sideræ; illi Regiam tenuêre Serenitatem, Iſti meruêre. Non abhorruit in unò Lechiæ Polo præclariſsimos multiplicare ſoles ſplendor ille Jagiellonum VLADISLAUS Rex Poloniæ & Hungariæ, qui memorabili, annô 1442. diplomate CZARTORYISCIOS, Fratres, Conſangvineosq; ſuos nuncupavit, titulô exhoc ſplendidiſsimo, quod ab affinitate Sereniſsimo. Ita Serenitati cognata Domus plurimos Illuſtriſsimarum Familiarum ſplendores exæquavit, complexa omnes. Quotquot enim prima ſidera Senatui Polono præfulsêre, tot conſangvinei Vobis nitores ſcintillarunt.

Nempe etſi ad curules à Majeſtatibus deſcendat laudatio, aſcenſum adorabit Purpureum. Quotquot enim Patriæ Cives recenſeam, tot Domûs Veſtræ Incolas; quotquot ſortes pacè belloq; viros, tot fulcra; quot Heroes

togâ

togâ ſagoq; inſignes, tot purpuras Veſtro natas de Sangvine, aut cognatas. Proximè eſt LUBOMIRSCIORUM Srzeniawa, *qui SIENIAVIORUM permiſtus ſangvini, Domum inundavit Veſtram, unde Tu ab Illma de SIENIAWIIS ZOPHIA Matre Tua Celſiſsima, Gemmula Principum enataſti; & Matris ſingulare pretium Tuæ, & Patris Corona. Et avitæ ſplendore dignitatis, & meritorum Majeſtate non minùs; quam Nomine Auguſtus Pater Tuus, & noſtri ævi verè Magnus ALEXANDER AUGUSTUS Dux in Klevań & Zukow CZARTORYISKI Terrarum Ruſsiæ Palatinus & Generalis, ut cataphractum Stemmate refert Equitem, ita principum Familiarum primum Ducem repræſentat. Illum & qui ævô præceſſerant; rectâ genealogiæ ſequuntur lineâ numeroſus lectiſſimorum Procerum exercitus; & clavâ inſignes SIENIAVII, POTOCCII, & Principe tincti murice KORYBUTII, SANGUSZCII; & mitris proximè annexi purpurei-Sangvines, MORSZTYNII, PONIATOVII; &, dicam verbô, (cum albeſcens pagina multiplicatis par non ſit purpuris) omne decus muricis, omnem ſplendorum Majeſtatem, omnem titulorum exercitum in ſuas traxit copias Eques Veſter, & uno fœderatos ſangvine Heroum Ducumq; Manipulos ad Domus Veſtræ triumphos animaſtis Ex hoc vita ſalusq; Patriæ magna parte à Vobis pendet: Inter prima de Membris Reipublicæ, Capita Senatores; verè anima Patriæ CASIMIRUS Dux CZARTORYISKI Caſtellanus Vilnenſis; non modò ſalubre Conſilium; ſed vitam inſpirat Regno, & cunctis optimè proſpicientibûs, ille animat. Etiam in Præſulea Celſiſſimi Poſnanienſis Antiſtitis Dignitate Nomen celebratur Veſtrum, Eccleſiaſtica illius eminentia, Honoris Veſtri Templum eſt, ubi ara, eſt Vobis addicta Majeſtas; flammæ, ardentia amore Veſtri univerſorum corda; Vos Ipſi Honoris victima, cælo gratiſsima, terris proficua. Subſcribit aſſertis etiam nunc Lithvania, munita ſigillô honoris reddit, cordium Achates Procancellarius M. D. L. Dux MICHAEL, alter & bellô Dux & ſangvine IOSEPHUS Vexilliſer M. D. L. Signa expliçat, omnem in ſua fœdera convocaturus honorum* Phalangem. *Adhuc quidem ſtringitur faſciîs Principum Delicium* Dux Stanislaus, *Germanus Tuus, ſed & Illi honorum, ſtia inſidiantur; & vix exſolutus faſciîs, aureo dignitatum nexu mancipabitur; talem quoq; Regale Nomen, & par nomini animus, Celſiſsimæ ELISABETHÆ Sororis Tuæ ſibi deviñciet. Quod Veſtræ commune eſt Celſitudini, nunquam Purpuratarum filîs non cinctos geſtare humeros, nunquam non ligatos habere faſces, nunquam liberam honoribûs præferre dignitatem. An putas, te quoq; diu publicis non annecteadum munis? Cinctum à congenito tibi mitræ ſplendore caput eſt, brevi libera obligabunt vota, ſtringent adunatæ Nobilitatis preces, ut pro Palatinatuum libertate ſoluta in Comitiis voce labores; Senatoria tandem grævabunt inſignia, honorum deniq; corona cinget, & connexæ undiq; ipſæ Te circumſtabunt dignitatates. Et hoc eſt quod in Te noſtra prævidit laudatio; ſi tamen prævidere dicenda, & non potius præſentiſsimos*

contemplari,

contemplari, titulos, cum Te ab ipsis fasciis, innodatum honoribus, implicatum maturis de statu Regni scientiis, videamus; cum honorari discas priùs, antequam tibi honores studeant, ac antè mente Patriam intelligas, quàm re ipsa Patriæ capias dignitates. Status Polonici scientiâ, libentî Te instruis animô, ut Tecum, discat Tibi post hac servire Patria, Regni Te imbuis notitiâ, non aliter in Regno honorandus nisi scies. Priùs quibusquàm frons ad fastigia; quàm mens elevatur ad eorum scientiam, & dominandi praxi imperiorum anticipant notitiam. Alium Tua prudentissima Indoles observat ordinem; ne in status negotiis imparato Tibi quandoq; occurrat Legati dignitas, ne ignarum ad consilia reposcat Senatus, scire tener desideras, quæ agenda maturè, nosse prætendis Pusio, quæ à senio nomen grande habenti Senatui gloriosè molienda. Iste nos sciendi Tuus ardor ad describendum Honori Tuo opus animavit, existimantes: plus Tibi fore de hoc libro placiti, quam nostro labori gloriæ; nisi illud unicum typo honoris punctum accedat, quod Tibi consecretur. Nec poterat meliore Notari titulo Liber iste, quam Tuo Nomine; nam cùm se se commendatum esse cunctis desideraret, Tuum quæsivit delectare genium hic unicè pro universis sufficit. Nempe, & si nullo ex capite ad mentem sit lectori, si tamen ille in capite libri scriptum de Te videat; & dextras codex possidebit assiduò, & cordi dulcescet facile; ac prima statim facie Tuam referens Majestatem in amorem trahet attentos, per Te in totam libri materiem refundendum. Ita sperare licuit, intendere decuit, profuit exequi, ut Tuo honore, in ardorem sciendi, legendi amorem, lectorum captivarentur animi. Quisquis enim, primam hìc manu revolvet paginam speciosum oculis Nomen Tuum se se objiciet, mox amore Tui captum cor, animabit mentem plus de suavi lectione percepturam. Hæc sunt laboris præmia, hæc prodeuntis in lucem beatitudo operis, ut te unicè adamando, ametur ab omnibus, Tuâ munitum gratiâ, placeat universis. Non dedignare itaq; Majestate innatâ, grave Caput flectere ad opus hoc infimum PRINCEPS CELSISSIME; quod de industria, illâ se Tibi commendat materie, cui intentam Tuam Indolem novit optimè, tende Manum, ut recipias, pande Cor, ut foveas, totum Te nobis non denega, ut protegas. Tuo sub Nomine locum concede volumini, & Tuum Nomen fasti recipient, celebrabunt merita, laudabunt Principem, maximum prædicabunt. Spes enim jubet certissima, illa de Te ominari, quibus Majores Tuos adæquabis maximè, commendabis Indole, sequeris dignitate, attolles meritis, firmabis pietate, attinges summè, venturâ honorum celsitudine.

Jtà Vovet.

Profundus CELSITUDINIS VESTRÆ Cultor
B. P. C R.

APPROBA-

APPROBATIO

Nos infra ſcripti Librum cui titulus: KROTKA ANNOTACYA *Seymow Warſzawſkich; y Grodzieńſkich; także Elekcyi y Koronacyi &c:* Opera & ſtudio Perilluſtris *BALTHASARIS IN PUŁAZIE PUŁASKI Capitanei Radomicenſis,* (*tanquam opus dignũ avido ſciendi Lectore, & hiſtoriæ Poloniæ à pluribus annis tranſactæ eruditum Compendium;*) *per nos recognitum, atq; ab aliquot Reviſoribûs èxaminatum approbamus, in quo cum nihil fidei Catholicæ & moribûs contrarium contineatur; ut typis mandetur ac Luci publicæ pateat, facultatem damus & concedimus*

JOSEPHUS ŁASZCZ Epiſcopꝰ Antipatrenſis, Suffraganeus & Officialis Generalis Chełmenſis, Cancellarius Gneſnenſis, Canonicus Cracovienſis, Abbas Hebdovienſis

Datum Laſzczoviæ 1740. 4. Auguſti

Przemowa do Czytelnika

Pełno iest po kśięgach obśzernie opiśanych rewolucyi, dzieiow pięknych y ciekáwych, ktorych godne eśtymácyi śłowa, złotem ważyć by należáło. Ze záś im śię śzerzey rozwodzą z opiśaniem śwoim, tym mnieyśze częśtokroć w czytaiących śprawuią ukontentowánie, y owśzem obśzernośćią śwoią teśkność przynośzą, y wśtręt czynią, nielubiącym zwłaśzcza przydłużśzym czytániem śatygować oczu. Więc mam dyśkrecyą ná czytelnika, podáiąc mu KROTKA ANNOTACYA, ile kiedy do czytania okażáliśzych y powabnieyśzych tomow, dośkonalśzych Autorow niechcę bydź ná prześzkodzie, áni obśzernieyśzym wykładem, śtáć śię komu uráży przyczyną. Atoli y tá krotka annotacya, zamyka, w śobie wiele, coby y ciekáwość ukontentować, y śzukáiących prawdy informować mogło, bez naprzykrzenia, bo krotkim śtylem; lubo niektore dokładniey opiśane będą, áby śię chwalebney pilnieyśzych czytelnikow chćiwości dogodziło. Wyczytaśz tu śzczęśliwe y nieśzczęśliwe Polśki koniunktury, z przedziwną pomyślności y utrapienia alternatą; uznaśz ośobliwśzą Opátrzność Bośką, ktora tyle rázy od ciężkiey ruiny Oyczyznę náśzę wydźwignęłá, á od ośtatniey ochroniłá. Przypatrzyż śię tu męśtwu śtárodawnych Polakow, káwałerśkiey odwadze, Rycerśkim przemyśłom, także uśilney ich żarliwości o wolność y Wiárę Swiętą, z krwi y życia właśnego Azardem. Obaczyśz tu zacnych Jmion (o ktorych po niemałey części, y nieśłychać teraz) wielkie zaśługi, nieprzełamaną cnotę, godne funkcye, to ná Scymach domowych, to w Pośelśtwach do Pośtronych to w obradách publicznych, to Woiennych expedycyach. Widzieć będźieśz, zacnych przymiotow śławne z rożnych miar experymenta; y niedawnych czaśow od wielu práktykowane. Co wśzyśtko wśpaniále umyśły, ieżeli nie do celnieyśzych, przynaymniey do podobnych dzieł niechay záchęca; á ieżeli y náśládować trudno, przynaymniey ie czytáć niechay będzie przyiemno. Nieprzyznáięć ia pracy moiey dośkonałośći tákiey, áby od wśzelkiey, dáleka przywary, pod krytyczne oko podpadáć niemogła, iednakże śpodziewam śię że niedośkonáłego Autora dzieło, przygany łátwo uniknie, y nieudolność śwoię beśpiecznie ukryie, gdy ią czytelnika przychylność łáśkawośćią śwoią od cenśury záśłoni; y owśzem gdy do tey niegodney pracy łáśkawe oko przyda, iuż iey tym śamym wiele ozdoby, powagi, y śzácunku przybyło.

POCZĄTEK

POCZĄTEK REWOLUCYI

Roku 1648. Woyna w Polszcze z Kozakami záczęta; rebellyi Kozackiey okazyą były wielkie ich uciski y oppressye, y Bogdana Chmielnickiego ich pod czas tey Woyny głowy y wodza ukrzywdzenie. Ten bowiem maiąc swoy futor bliſko Czechryna, gdy zá swym przemyslem y zábiegami Słobodę tam osadził, tę mu Szlachcic ieden Polski ná się ią uprosiwszy odiął, za rzecz niegodną maiąc: aby Kozak ieden tak się w Miasta fundował y bogacił. O co że się z nim Chmielnicki umawiał do turmy wtrącony; z ktorey niźli był wyproszony, z tym się hardzie odezwał. *że mi ieszcze nie wszystko wzięto, kiedy mam Szablę w ręku.* A gdy był uwolniony, wnet się z drugiemi Kozákami znioszszy y przeciw Pánom spiknąwszy, ná Zaporoże dla buntu zaiachał, á potym do Tatarow, Ktorych Hana sobie uiąwszy, wziął od niego ná pomoc siedm tysięcy Tatarow; złączywszy tedy z niemi liczne Kozáctwo, náprzod pod żołtemi wodami (gdzie był Stefan Potocki Syn Hetmański w siedmiutysięcy Woyska) pierwsze pole otrzymał: potym pod Korsuniem obudwu Hetmanow Potockiego y Kalinowskiego z wielą Pánow Polskich poimał, y pod Konstantynowem zbił Woysko Polskie, ktore bez Hetmanow, iak bez głowy, łatwieysze było do upadku, niż do dania rezystencyi. *Exercitus sine duce, magna est bestia sine Capite.* Zwycięstwo to otrzymawszy Chmielnicki wszędzie plądrował, pustoszył, Kościoły łupił y profanował. Wyráził na sobie ten wielki wodz, ale większy praw przestępca, co napisał Kochowski: *Vicissitudo quædam est, ex heroibus noxas, ex noxis heroes nasci.*

Bunty Chmielnickiego.

Okazya Zołtowodzka

Korsuńska

Epaminondas

Cochovius

W tym Roku 1648. Krol Jmść Władysław czwarty Syn Zygmunta trzeciego umarł w Mereczu, z wielką smierci swoiey ozdobą, bo z całey Korony Polskiey żalem (*Magnum mortis decus*

Smierć Władysława IV.

Livius *decus, publica mæſtitia)* Za iego Państwa przy ſzczęśliwych Jego rządach, y pomyślnym Kroleſtwa powodzeniu kwitnął prawie Złoty wiek w Polſzcze, á po ſzeſnaſtym Roku panowania Jego, Woyna, y dziwna rzeczy odmiana náſtąpiła, Ktorą też iedno w Ruſi dziecie nad bieg przyrodzony prędko przemowiwſzy wierſzem tym po łacinie przepowiedziało. *Quadrageſimus octavus mirabilis Annus.* To ieſt: że ow Rok tyſiącny, Sześćſetny, czterdzieſty oſmy miał bydź dziwny. Tenże Władyſław przy ſmierci Oycá ſwego Zygmunta był przytomny z Bracią ſwoiemi, iako to Janem Kázimirzem, Janem Albrychtem, Károlem, Alexandrem; á lubo z daleka przyiachawſzy, ledwie go Konaiącego zaſtał, iednak mu Oćiec przed ſkonaniem, Koronę Szwedzką na głowę włożył. Przed Elekcyą zaś na tron Polſki, za tymże Władyſławem od Urbana Papieża wnioſł interpozycyą do Polakow, *Honoratus Vicecomes*, Ktora też była y od Ceſarza przez Poſła Jego. ſami tylko Poſłowie Szwedcy Władyſławowi, y innym Krolewicom Zygmunta Synom byli przeciwni, ażby ſię wyrzekli Dziedzictwa Kroleſtwa Szwedckiego. Atoli zdaniem wſzyſtkich Stanow obrany Krolem Polſkim Władyſław. Na Seymie Koronacyi Jego, Bratu Jegoż Janowi Albrychtowi dany ieſt Kapeluſz Kardynalſki, przez Bentywola od Papieża przyſłany. Od Tegoż Władyſława ſławne było poſelſtwo roku 1635. Jerzego Oſſolińſkiego do Stolice Apoſtolſkiey z poſiuſzenſtwem; Swietna lego legacya, na ktorey y ſtroy bogaty Panow y Młodzi Polſkiey, y wſzelki na przepych ſplendor, złote nawet u koni podkowy, Oczy całego Rzymu na ſię obrociła. Mile Poſła tego Oćiec Swięty przyiął, y oracyą Jego arcywyborną, ukontentowany, Władyſławowi y Polſzcze oprocz Błogoſławieńſtwa Oycowſkiego, Reliquie Swiętych Męczennikow Prima y Feliciana, (w Ktorych dzień ten ſię Krol był urodził) przeſłał. Poſt Fata tegoż Władyſława takie mu między innemi pogrzebowe Elogium przypiſał Panegiryſta.

Andreas Kanon.

Convolate gregatim Aquilæ
Ad Magnæ Reipublicæ Magnum Corpus
Morem gerite, quem hactenus geſsiſtis.
Vel Officio, Vel Oraculo.
Concurrite undequaquè orbati liberi.
PATRI PATRIÆ parentamus.
VLADISLAO IV.

Heu

Heu quantum in hoc Vocabulo Orbitatis!
Uno omnia funeramus in funere.
Vitam Patriæ, Gloriam Procerum, populorum tutelam.
VLADISLAO!
Honori Civium, terrori hoſtium, Regni Vindici.
VLADISLAO!
Pacificatori Patriæ, legum animæ, Regum ideæ.
SPECTA.
Si potes, præ lachrymis o Sarmatia,
Quò ille decrevit Gigas terrarum!
Abſolutiſsimam Boni Principis imaginem!
Vel ex defuncti lineamentis tranſsume.
Quidquid admirandum in Cæſare ſuspexit,
Auguſtum in Auguſto adoravit.
Amabile in Trajano dilexit Roma.
JD TOTUM
Jn Compendio Regum & Cæſarum VLADISLAO IV.
Admirata eſt, coluit, adamavit Polonia.
SED HEU
Ne Hoſtium quidem querelæ obnoxium
Querimur, Solo & Solio ereptum.
Ei nuper annos precabamur de noſtris,
At ille quam dederat ne repeteret Salutem,
De Sua, noſtram auxit.
Ætatem tempori, Morti Spolium Volens ceſsit,
GLORIAM NEMINI.
Quid inter animam & animum intereſset, Norat.
Hinc juſta partitione,
Illam authori Suo, hunc Fratri authorato.
Cum ſceptri ſuffragio transmiſit.
Optimè civibus providens bene ſibi,
Cum Filium non poſset, famam inſtituit heredem.
ADESTE HOSPITES.
Regio funeri Superſtites, & veſtro,
Ad Mortis Comitia, Velitis, nolitis, Veniendum.
Abeſse hinc ne poſsint & libèrrimi.
STATUTUM EST *Hebr.* 9.

W tymże Roku 1648. Elekcya Krola Jana Kazimierza pod laſką Filipa Obuchowicza, Woyſkiego Możvrſkiego; gdzie Poſeł Papieſki de Torres, Arcybiſkup Adrianopoliſki, Imieniem Oyca S. Jnnocentego wiodł Stany do zgody, aby obrali *Elekcya Krola Iana Kazimierza*

Paná Wierze Katolickiey y Rzeczypoſpolitey tak ztrapioney iak naypomocnieyſzego; áoſobliwie że Krwi Iagiellonow pozoſtałego. Jakoż tak ſię ſtało, gdy obrano Jana Kazimierza; a lubo naprzod rozdzielone były zdania Panow w obieraniu, gdy niektorzy raczey Karola Ferdynanda iego Brata, mieć na tronie chcieli; Karol iednak y ſobie danych wota albo głoſow Janowi Kazimierzowi uſtąpił. Jnni zaś Bracia iego; Alexander, y Ján Albrycht Kardynał pomarli w roku 1634.

Koronacya Iana Kazimierza

Roku 1649, Koronacya Krola Jana Kazimierza pod láſką Franciſzka Dubrawſkiego Podkomorzego Przemyſkiego, w liczney Panow frequencyi, z wielką pompą, y magnificencyą odprawiona. Rzucano tam monetę, ná ktorey z iedney ſtrony wyrażony był ſnopek Krolewſki ukoronowany, z ręki trzymaiącey go wiſzący, z napiſem tym: *Dominus aſsumpſit me;* Pán mię w ręce ſwoie wziął, y wznioſł ná tron. A ná drugiey ſtronie ręka zbroyna wyrażona z miſterną kłotką, Krolewſkiego Imienia litery ná ſobie maiąca, z tym nápiſem: *Deſuper compactum eſt,* Jákoby wyrazić chciano: Boſka to ſprawa. Tu wſpomnieć nie zawadzi, że przedtym tenże Jan Kazimierz, Krolewicem będąc y oraz Bratem Krola Władyſława czwartego, wſtąpił był do Zakonu Societatis JESU (Roku 1643) z podziwieniem całey Europy; nie tylko Rzymu, ktory mu zaraz Kardynalſtwo ofiarował lubo go on nie przyiął; ná tron iednak Krolewſki uproſiła go ſobie u Rzymu, Polſka, po trzyletniey Jegoż w Zakonney Klauzurze oſobności; ile kiedy Władyſławowi czwartemu Syn ſiedmioletni Zygmunt umarł. A iako *Clarior poſt nubila Phœbus,* tak po zakonnych cieniach, náyiaśnieyſzy *Inter Principes Regnorum ſoles* tenże Kazimierz Krol Polſki z większym ſławy ſwoiey ſplendorem wydawał ſię.

W tymże Roku: okazye woienne, ſzarogrodzka, międzybozka, Oſtropolſka, Pilawiecka, Zbarazka, y Zborowſka.

Poſłowie do Chmielnickiego

W tym Roku 1649, po koronacyi wyprawieni ſą do Kozakow Poſłowie, ktorzy Chmielnickiemu buławę turkuſami ſadzoną, y chorągiew od Krola oddali; á lubo on to mile przyiął, iednakże ani więźniow chciał oddać, ani ſię do pokoiu nakłonić; liczono na ten czas Kozakow przy Chmielnickim około trzechkroć ſtatyſięcy. Choć zaś Woyſka Polſkie poſpolitym ruſzeniem przeciwko nim ſtanęły pod Pilawcami w znaczney kwocie, y należytym munderunku; uſłyſzawſzy iednak o gromadnym złączeniu Hana Tatarſkiego z Chmielnickim, nie czekaiąc potyczki uchodzić

Okazya Pilawiecka

chodzic nocą musiały, oboz dostatni w rynsztunek woienny y w bogate łupy, nieprzyiacielowi zostawiwszy.

Z tym wszystkim y Polakom szczęście przeciwko nim nie raz służyło, to pod Zbárażem, to pod Machnowcami, y pod Rosołowcami; gdzie też Xiążę Jeremi Wisniowiecki, prawdziwy Syn Bellony(*quem fulgida telis, inter laurigeros aluerunt castra triumphos. Claud:*) zbił Krzywonosa Pułkownika Kozackiego; y liczono w rożnych potrzebach zbitych Kozakow na pięćdziesiąt tysięcy, á nászych tylko ośmset; atoli po wielu tych szczęśliwych utarczkach sciśnieni od Kozákow pod Zbo-rowem Polacy, gdzie y Krol był z niemi oblężony, musieli pewnemi á ciężkiemi kondycyami pokoy zawrzeć: gdzie Tararom wielka summá byłá przyobiecana, á w zastawie dani dwa wielkiey familii Panowie. Kozacy się też domagáli aby w ich kraiach unia albo ziednoczenie się z Kościołem Rzymskim zniesione było, aby im dana była wszystkiego Amnistya; aby w Senacie Polskim Metropolita Grecki Kiowski iáko Senator zasiadał; aby Woiewoda Kiiowski, Braclawski, Czerniechowski, y Kasztelan Kiiowski byli wiary Ruskiey, aby Oycowie Jezuici w kiiowie mieysca nie mieli. Lecz te kondycye oprocz iedney amnistyi, skutku żadnego nie wzięły

Zbarazka

Zborowska

Tegoż *Roku* 1649 Seym w grudniu pod laską Boguslawa ná Lesznie Generała Wielkopolskiego.

Roku 1650 Seym w Warszawie pod láską Gąsiewskiego Stolnika W: X: L: W tym roku oboz pod Horininem, potym pod Kamieńcem Podolskim.

Roku 1651. okazye woienne z Kozakami y Ordą: Krasnieńska Winnicka, Kupczyńska y Berestecka.

W tym roku zbite Kozáctwo pod Berestéczkiem; á szczęśliwa wygrana Polakow; gdzie się osobliwsze męstwo, Jáná Kázimierza Krolá, Jeremiego Xiążęcia Wisniowieckiego y całego Rycerstwa Polskiego pokazało. Niezliczona prawie moc tam Kozákow y Tátarow trupem padło, Zginął między Kozákámi y Patryarcha Grecki przybysz z Kostantynopola, Han zaś ktory ze wszystką Ordą ná Polakow nacierał, z pola ustępować musiał; á Chmielnicki, Hetman Kozacki po swoiey uciecze o pokoy Krola przez swe Posłaniki prosił. Dał się Krol ubłagać, ále Chmielnickiemu nákazano, náprzod aby z swemi przednieyszemi na Seymie przyszłym Krolá y Rzeczpospolitą przeprosił, á odtąd żeby pod sobą nie miał wiecey Kozakow nad dwadzieścia tysięcy, z ktoremi pod przysięgą miał Polski

Berestecka.

Wygrana naszych nad Kozakami y Tatarami

przeciw náiazdom Tatarſkim, Tureckim y Moſkiewſkim bronić; nad to aby ligi z nieprzyiaciołmi Polſkiemi uczynione rozerwał, wierny na potym Krolowi y Rzeczypoſpolitey.

Prognoſtyk Wygráney Prognoſtykiem zwycięſtwa tego (zdaniem wielu) była ſwieca owa w kościele Lwowſkim, ktora w oczach Krola po rożney ſzczęſcia alternacie, y po tranſakcyi Zborowſkiey tam przytomnego, pod czás *Te Deum laudamus* naprzod z nienacka zgaſła, u wielkiego Ołtarza; a potym około tego wierſza: *Te ergo quæſumus tuis famulis ſubveni*: Ciebie tedy proſiemy przybądź ſługom twoim, ſama ſię zapaliła. Drugi prognoſtyk, że przed tą potyczką widziána była od niektorych na powietrżu Matka Boſka z S: Michałem na Haná uciekaiącego następuiącym z Kolubryną piorunowatą, á Matka Boska swoim S: paludamentem koronne nasze obozy pokrywała.

Roku 1652. Seym Warſzáwſki pod laſką Alexandra Sielſkiego Staroſty Stężyckiego.

kleſka Polakow. W tymże Roku Okazya z Chmielnickim pod Batowem; gdzie Kalinowſkiemu Hetmanowi Polnemu Koronnemu ſzyię ucięto, y Woyſka Polſkie częścią funditùs znieſione. Potym oboz pod Sokalem. Nie długo tedy cieſzyła ſię pokoiem Polſka po zwycięſtwie Bereſteckim; y owſzem po weſołych tryumfach doznała tego z żalem, co napiſał Sautel:

Sautel.

Gaudia venturi ſunt nuntia ſæpe doloris
Et lachrymas riſus, non procul eſſe docet.

Chmielnicki bowiem znowu z Tatarami w pole wyſzedł na Polakow, á chcąc ſię bardziey umocnić, Hoſpodara Wołoſkiego na ſwoię ſtronę przeciągnął, Synowi ſwemu Tymoſzkowi Corkę iego zá żonę zmowiwſzy; chcielić wprawdzie tym poślubinom Polacy przeſzkodzić, ſtanąwſzy obozem pod Batowem, ale gdy tam bliſko o Tatarach zaſtyſzeli, ku nim ſię raczey udali, o Tymoſzka mniey dbaiąc; że iednak obozu z tyłu nie opatrzyli, łacno weń Tatarzy wpadli, á naſi w rozſypkę: á lubo Hetman z pozoſtałemi Tatarom ſię meżnie bronił, przecież na oſtatek poległ, á drudzy na przeprawie pobici, inſi w łyka zabrani; á z temi Szlachty na trzyſtá, ktorych lub Chmielnicki wykupił u Tatarow, átoli pomſty ſię iakiey od nich obawiaiąc, ſam ich pozabiiał, y dopiero z Tymoſzkiem na weſele do Jas poiachał; przepraſzał potym Krola przez ſwe Poſłaniki y o miłoſierdzie proſił przydaiąc to: iezeliby go nie przebłagał, muſiałby ſię dla obrony do poſtronnych narodow udać, ale że u Komiſsarzow na u-

mowę

mowę o pokoiu do niego zesłanych, znowu się paktow Zborowskich domagał, pokoy nie stanął, lecz Woyna przeciw niemu uchwaloną; á na potym zwycięstwo tandem przy naszych stanęło: co dokładniey opisuie w Wierszach swoich Twardowski.

Roku 1653. Seym dwuniedzielny w Brześciu Litewskim pod laską, Krzysztofa Paca Chorążego W. X. L.

W tym roku Chmielnicki rozbrat z Tatarami uczynił, á do Moskwy się przekinął y w possessyą Moskwie oddał Ukrainę, Kiiow, Bracław, Czerniechow, &c; W tymże roku traktaty z Ordą y Kozakami

Chmielnicki Moskwie ukrainę oddał.

Roku 1654. Seym Warszawski pod laską Krzysztofa Grzymułowskiego Podkomorzego Kaliskiego. Okazye woienne; Baszańska, Denowska, Ochmatowska, Zasupska. Moskwa Smoleńsk wzięła; gdy zaś po wziętey tey fortecy Car Moskiewski Alexy Michałowicz wiachał, Obraz tam Matki Boskiey czcząc, ley przypisywał Smoleńska otrzymanie.

Smoleńsk Moskwa wzięłá.

Roku 1655. Seym Warszawski pod laską Janá Umiastowskiego Sędziego Ziemskiego Brześćkiego, Wtym roku okázye: Piatkowska, Partyńska, Krakowska, Woynicka &c.

Wtym Roku Krol Szwedzki Carolus Gustavus wszedł do Polski. Nie czekaiąc bowiem Szwedzi kończá przymierza z Polakámi zawartego w Sztemdorfie za czasu y panowania Władysłáwa czwartego ktore ieszcze trwać miało do lat siedmiu, wtargneli w Polskę y na Panow Polskich niektorych, przyczynę wtargnienia tego zwalaiąc iakoby od nich byli wezwani, na obronę y protekcyą Polskiey przeciw Moskwie y Kozakom. Wysłani do nich byli ná traktaty o pokoiu, Jan Leszczyński Woiewoda Łęczycki, y Alexander Naruszewicz Pisarz W: X: L: ale oni na te poselstwo niedbali Wszedł tedy do Polski Arfrid Witemberg w siedmiu tysięcy, á zá nim Krol Szwedzki z całym woyskiem, y wiele Pánow do niego przystało, tak iż w krotce wielką część Krolestwa opanował; Poznań y Warszawę był osiadł. Krakowa mu nie długo bronił Stefan Czarniecki Kasztelan na ten czas Kiowski; ktory po krotkim oblężeniu miasta tego, poddać ię musiał w pewne kondycye; gdy zaś ná Zamku Krol Szwedzki wszedł do Kościołá; Starowolski Kánonik Krákowski, pokazał mu grob Władysława Łokietká, mowiąc: iż ten Krol po trzykroć z Krolestwa wyzuty, znowu ie odyskał. Ná co Karol dumnie odpowiedział: że Jan Kazimierz, raz z Krolestwa

Szwedzi w Polszcze

wyzuty, więcey go nieodyſka. Rzekł na to Kánonik: A ktoż to wie? Bog możny ieſt, y Krole odmienia. Gdy tedy Szwed tak daleko zaſzedł bez żadnego práwie odporu, Krol Jan Kázimierz muſiał zá granice Polſkie do Niſsy uſtąpić; gdzie go Poſłowie Ceſarſcy nawiedzaiąc cieſzyli; nawet y Murza od Hana Tatarſkiego wyſłany dwadzieścia tyſięcy Tatarow ná pomoc mu ofiarował. Nie przepuſcili Szwedzi y S: Mieyſcu Częſtochowie; zażywali rożnych ſpoſobow ná odebranie tey fortecy y ſkarbow Kościelnych, lecz nic wſkorać niemogli. Widziana tam była na murach w ſzacie niebieſkiey Matka Boſka, ktora Swego kaſztelu broniła; y Kule nieprzyiacielſkie ná nichże ſamych odwracała. Odpadały kule od dachu Kaplicy Jey, czáſem mgła gorę S: zákryła przed Szwedami; działa ſię też nieprzyiacielſkie rozpadały, y Puſkarze ich oślepieni. Nadto Starzec iakiś kopiących miny przeſtraſzył, to ieſt (iako mniemano) S: Paweł Puſtelnik Zakonu Częſtochowſkiego Pátron y Patryarcha; wielka moc tam Szwedow nàginęła, zwłaſzcza że ná nich nocą, Stefan Czarniecki, iák piorun napadſzy, ich że gromił. Urażiwſzy ſię Polacy o tak Swiętego mieyſca zniewagę, y ſzturmowanie do niego, także o rabowanie Kościołow y Dworow Szlácheckich, mieć ſię do konfederacyi przeciwko Szwedom poczęli, ktora pod Tyſzkowcami ſtánełá; a protekcya Károlowa odrzuczona. Kłotni tey prognoſtykiem była bitwa, dwu orłow ná powietrzu nie daleko Gdańſka, wtorego dnia Kwietnia przed Szwedzką widziana; z ktorych ieden od Morza Baltyckiego albo Szwedzkiego przyleciał, á drugi od wſchodniego kráiu, y iednego z nich wieſniacy doſtali y do Gdanſka zanieśli. Ale nie tu koniec plagi Boſkiey ná Polſkę! bo y Moſkwa w Litwie na Wilno uderzyła, ſkarbow dość z kościołow y od obywatelow nabrała, nawet y Grobom Pańſkim nie przepuſzczaiąc. Chociáż záś tak ſrogie przeciwności żwaliły ſię ná Polſkę, y práwie konſpiracyą przeciwko niey uczyniły, iednakże nie były takie, aby wſpaniałe Polakow umyſły do roſpaczy przywieść mogły; ſerc Heroicznych żadne infortunia zakwaſić, dopieroż przełamać nie potrafią. J w tak załoſnych koniunkturách, Polſka dzielność, weſoło mowić *Per tot ora, quot vulnera* mogła:

Krol z Polſki uchodzi.

Szwedzi pod Częſtochową.

Bitwa dwu Orłow

Wilno Moſkwa wzięła.

Nil agis, o fortuna! licet furor omnis in unam
Conſpiret Lechiam, gemitus non exprimet ullos.
Nullaq; Sarmatiam plorantem fata videbunt,
Sanguinis hic animus, quàm luctûs largior; imò

Si quando invitis manarent fletibus ora,
Ipsa vel adversam rideret lachryma Sortem.

Co zimorodkowi w pośrzodku burzliwych fluktow na gniaździe siedzącemu przypisał symbolista, *dant intempesta quietem*, to orłowi Polskiemu chwalebniey służy; żadną trwogą nie zalterowanemu; ktoremu y nayburzliwsze zámieszania ná pomyślnieyszy z wiekszą sławą wychodzą pokoy. Jeżeli gdzie to w Polszcze naszey częstokroć: *Flebile principium melior fortuna secuta est.* Ovidius

Roku 1656. Okázye: Kozienicka, Wárecka, Bidgoska&c. Lubo Szwed wiele mieysc y Miast opanował, iednakże w tym roku szczęście się iego przerywało od Rycerstwa Polskiego z Stefanem Czarnieckim, ktory pod Kozienicami, pod Warką y na innych mieyscach, szczęśliwie gościł, y Bidgoszcz odebrał; A co było w okolicy ná załogách powycinał. Dokázował nád niemi y Starosta Babimoski Zegocki y sami Wieśniacy ich znosili. Gdy się záś *Polácy* u Krolá Szwedzkiego słowa dánego upominali względem krzywdy Kościołow y wolności Polskiey, odpowiedział: *że Krol nie powinien bydź słowa swego niewolnikiem.* Przyłączył się do niego Jerzy Rakocy Xiąże Siedmigrodzkie, y Brandeburczyk, (táki podział między sobą czyniąc: áby małá Polska dostáłá się Rákocemu, Prusy Krolowi Szwedzkiemu, Wielká Polská Brándeburczykowi) lecz y ci nie raz od Polakow oberwáli; bo Rákocy zbity to pod Mágierowem, to pod Rozwoleńcámi, to pod czárnym Ostrowcem, y musiał Polakow o pokoy prosić. Záś Brandeburczyká y Woysko iego Ján Gąsiewski, Hetman W: X: L: pod Prostkowem potężnie zgromił; á Opáleński Woiewodá Podolski, Raytaryą iego z prowiantem ku Poznániu ciągnącą znioſł szczęśliwie. W tym roku: Jan Kazimierz Krol, od Polákow ze Slązká rewokowany, po wezwániu Niebieskiey pomocy, y o ziemską się stárał; iáko to u Ferdynanda Cesarza przez Posły swoie. Han też Tatarski choć nie proszony, sukkursu mu nie żałował; przybywało cráz do niego y Polákow co raz więcey; náwet z tych ktorzy przy Szwedzkiey byli stronie; A gdy iuż było liczne Woysko Polskie, Wárszáwę obległo, y do tego był Szturmami przyciśniony Witemberg, iż z miastem y zámkiem poddał się Polakom; zástány potym do Zámościá, y tám pod strážą zátrzymány. Tym czásem Károl z Brándeburczykiem więcey niż trzydzieści tysięcy ludu máiąc, ná Krolá Kázimierza y

Szwedow bia nasi.

Nászych wygrand

ná Woyſko iego náſtąpił. A choć ſię mocno obie Woyſka ścierały, y Kowalewſki Krolá Károla zkonia zraził; y iużby było po nim, gdyby go Brandeburczyk nie podnioſł; iednak Károl po tákim ſwym niebeſpieczeńſtwie z ogniſtym ſwoim ludem ná Polákow potężnie natarł. Po długiey utarczce do tego przyſzło, że Krol Kázimierz z piechotą ſwoią nocą uſtępować muſiał, działá y cięższą armatę zoſtawiwſzy. Ná zàiutrz tedy Woyſko Krolá nie widząc w rozſypkę poſzło. Atoli wnetſię Woyſko ſkupiło, á Czarniecki pod Trzemeſznem zbił partyą Szwedow. To ſłyſząc Károl, tym przerażony do Prus ſię udał, Wielką Polſkę Brandeburczykowi zleciwſzy.

Naſzych kleſka.

Náſi Szwedow zbili.

Roku 1657. Okázye Węgierſka, Rakowſka, Czarnooſtrowſka, Rakocy umiera. Duńczyk Szwedow z Polſki wywabia. Na uſpokoienie Polakow z Szwedami Krol Francuſki zeſłał do Polſki Antoniego de Lumbres; nie mniey y Ceſarſka ſtrona do reyże Medyacyi ſię miała. y łacno za mediatora pokoiu Ceſarz uznany, kiedy iego Woyſko, ktorego liczono na ſiedmnaście tyſięcy było zeſłáne ná odebranie, od Szwedow Krákową. Ale do tego pokoiu ſzczegulnie pomogło z oſobliwey opatrzności Boſkiey, że ná Szwedow Woynę podnioſł Krol Duńſki Chriſtiernus. dla czego część Woyſka Szwedzkiego ná Duńczykow z Polſki odeyść muſiáłá. Polſká też ná pomoc Duńczykowi, Stefana Czarnieckiego z Opaleńſkim wyprawiłá; gdzie przez rok trwáiąc národ náſz ziemią tylko woiować przyuczony, y ná morzu nowego męſtwa dziwne dał przykłády z pochwałą y podziękowaniem Krolá Duńſkiego. Krákow záś po niedługim oblężeniu od Woyſka Ceſarſkiego y Polſkiego Szwed Polakom oddał 20 dnia Sierpnia.

Medyacya

Czarniecki ná morzu

Roku 1658. Seym Wárſzawſki pod láſką Władyſłáwá Lubowieckiego; oboz pod Kryłowem. Woyſko iedne zá Dnieprem, á drugie z Czarnieckim.. Wtymże roku Szwed z Polſki uſtąpił. Toruń także od Szwedow Polakom wrocony. Ukráina też do Moſkwy przyłączona; chciała ſię wrocić do Polſki w te kondycye, áby Ruſkie Xięſtwo miáło ſwego Márſzałka, Kánclerzá, Podſkarbiego y inne tytuły, iáko w Wielkim Xięſtwie Litewſkim; áby Metropolitá Kiiowſki w Senacie záſiádał wedle Arcybiſkupa Lwowſkiego; áby Akademia Kiiowſka tákie wolności y przywileie miáłá iáko Krákowſka; áby Kozakow Woyſká Záporowſkiego było trzydzieści tyſięcy; áby Polſki Zołnierz w ukráinie nie

Szwed

ukraina.

ſtawał,

ſtawał, áby Hetman Zaporowſki był Senatorem Polſkim, ktorego mieli ſami Záporożanie obierać; lecz te kondycye nie ſą ná Seymie przyięte.

Roku 1659. Seym Warſzawſki pod laſką Jana Gniñſkiego Podkomorzego Pomorſkiego. Wtym roku między Polakami y Szwedy pokoy ſtánął, ná ktorego zamknienie Krol Jan Kázimierz y Ludowika Krolowa do Torunia byli ziachali. *Pokoy z Szwedem*

Wtymże Roku Car Moſkiewſki Alexy Michałowicz ná Polſkę powſtał, tytułu Krolá Polſkiego ſię dobiiaiąc, o ktorym czyniono mu nádzieię, gdy ná Szwedow dać pomoc obiecował Polakom, trzema tedy ſzlakami Woyſka ſwoie przeciwko Polakom wyprawił. A pod Konotopem w Ukrainie ſławna była bitwa. Tám oprocz zeſłánych od Krolá Polſkiego kilku tyſięcy Polakow, z Wychowſkim było ſzeſnaście tyſięcy Kozákow, z Krymſkiemi Tátárami ná wielkie Woyſko Moſkiewſkie. Pierwſzego dnia nieco ſię Moſkwie poſzczęſciło, ále drugiego przegrała, z wielką korzyścią Woyſka Polſkiego. Przedtym iednak Gąſiewſki Hetman Polny Litewſki od Chowanſkiego poimany, y do Mowſky zaſłany. *Woyna z Moſkwą*

Roku 1660. w Oliwie były traktaty o doſkonałym pokoiu Polakow z Szwedami, gdzie obie ſtrony rożne ſobie kondycye wzaiemnie proponowáły; lecz gdy Krol Szwedzki Károl Guſtaw w Gottembergu z melancholiy umarł, prędzey zgodá w Oliwie ſtánęła. Wgrob tegoż Károlá rzucano pieniądze z wyrażonemi ná nich mieczami, y z napiſem: *Indomitus pro pace quievi.* Wtym Roku zbity był od Polakow Chowáński pod Połonką, gdzie pod iego komendą będących piętnaście tyſięcy Moſkwy trupem padło od małey liczby Rycerſtwa Polſkiego; tamże wzięte czterdzieści działá Moſkiewſkie, á Chorągwi 146. Oraz y Lachowice od oblężenia Moſkwy uwolnione. Więc rozgniewany Chowanſki, obraz S. Mikołaia, ktory miał ná ſobie zdarſzy z ſiebie, ſzalenie bił kiiem, mſzcząc ſię ná Swiętym nieſzczęścia ſwego, że mu według woli iego ná Polakow nie pomogł. Oprocz tego zbita byłá od Polakow Moſkwa, z wodzem ſwym Dołhorukim między rzekami Basią y Pruſsą. Lecz większa byłá trudność z Szeremetem Hetmanem Moſkiewſkim, pod Cudnowem, przy ktorym oprocz iego Woyſka byli Kozacy z Cieciurą; y Chmielniczeńko iuż ciągnął we czterdzieści tyſięcy Kozakow ná złączenie ſię z Moſkwą; lub nieco Kozáctwa do Polakow przeciągnął Niemierzyc Podkomorzy Kiiowſki. Szło iednak odważnie Polſkie *Traktaty Oliwſkie* *Moſkwá zbita* *Znowu zbita.*

Woyſko ktorego było piętnaście tyſięcy, y kilka razy Moſkwę zbiło, lecz nayznáczniey pod Cudnowem; wprzod zaszáśli Polacy Chwielniczeńkowi, nie dopuſzczaiąc mu złączyc ſię z Szeremetem, y tak ſię z nim ſtarli ſzczęśliwie, że Chmielniczeńko iuż iuż ſwoich przegraną widząc, ślubował zoſtać Bázylitą, byleby w tym razie z Nieba pomocy doznał. Porażką tą Chmielniczeńká bárdziey zalterowany Szeremet; więc wyſyła Poſły do Polakow, poddaiąc ſię im z Woyſkiem y o pokoy proſząc, ktory w te kondycye ſtánął; żeby 60. dział ze wſzyſtkim rynſztunkiem woiennym zoſtáwili, żeby z Ukrainy uſtąpili, y żeby za granice Polſkie poſzli nikomu ſzkody nie czyniąc. J ták wſzyſtkie zbroie podrzucali pod nogi Niemierzyca Podkomorzego, Oſobę Krolá Kázimierzá reprezentuiącego. Tatarzy iednak ktorzy ná ow czas, y przez ſześć lat przeſzłe Polakom pomoc dawali, nárzekáli ná to, że Moſkwę wolno puſzczono, y w łyká ich Tatarſkie nie dano, acz przecie poimali Szeremeta, trzymaiąc go pokiby według iego obietnicy zań nie dano dwa kroć ſtá tyſięcy Talarow. Padło w tey potrzebie Moſkwy około trzydzieſtu tyſięcy. Po niey Chmielnicki Młody z Kozákámi y z Cieciurą poddał ſię Polakom, y Moſkwy odſtąpił, ktora wſzyſtko zoſtawiwſzy, za granice Polſkie odeſzła, tylko im dwuſet ſiekier pozwolono ná drwa dla ognia do potraw, y na zimno, bo to zwycięſtwo tráfiło ſię w dzień piąty Liſtopada. Tryumfuiąc potym Krol Kázimierz w Krákowie, Chorągiew Moſkiewſką, z Obrázem Swiętego Jerzego u grobu Swiętego Staniſława Biſkupa záwieſić kázał, tamże dzięki zá zwycięſtwo Pánu Bogu oddáiąc.

Roku 1661. Woyſka Polſkie w związku; Swiderſki Marſzá-
Związek łek. Związek ten zowią iedni nieſwiątobliwym; że był z ucięmiężeniem Duchowieńſtwa; Jnni zowią Swiątobliwym że ſię upominał o zatrzymaną záplátę Woyſka, ktore broniąc wolności y Wiáry Swiętey, y ná obronę iey Krew y życie właſne ázárduiąc godne było rekompenſy, iakoż bez niey, *impendiô vitæ* y fortuny, do heroicznyh odwag trudno bydź ochoczym.

Ovidius *Non facile invenies multis e millibus unum,*
Virtutem pretium qui putet eſſe ſui;
Ipſe decor recti facti ſi præmia deſint
Non movet, & gratis pœnitet eſſe probum.

Claud: Lubo arcy chwalebna, gdy u kogo: *Ipſa ſibi pretium virtus.* Piękna zaprawdę rezolucya byłá Zołnierzow owych pod Alexándrem

xandrem Farneſem we Flandryi woiuiących, ktorzy ſpytani od Filipa wtorego, iakiey by pretendowali nágrody zá ich rány y niewczaſy woienne, odpowiedzieli: *nihil aliud niſi ut nobis liceat iterum militare ſub Alexandro.* W tym roku Seym Warſzawſki pod láſką Xiążęcia Radziwiłá Podczaſzego W. X. L. Przywiedziony tam Kniaź Moſkiewſki przezwiſkiem Kozłowſki, od Stefana Czarnieckiego zwyciężony y poimany, y od niego do pokłonu Máieſtatowi przymuſzony. Potym pod tenże tron Krolá Kázimierza, ſto y pietnaście Chorągwi od Czarnieckiego rzucone. Dziękowano mu w Senacie, przez Kánclerzá Koronnego, y Tykocin mu w Nágrodę wielkich záſług dany dziedzicznym práwem; czemu gdy ná Seymie przeczono Krol ſwoie y Domu ſwego Jágiellońſkiego záſługi wſpominał, áby te doważały, gdzieby záſługi Czarnieckiego nie przemogły; y ták dopiero pozwolono ná dánie Tykocinà Czarnieckiemu. Godzien rekompenſy ták wielki Rycerz, o ktorym ſłuſznie ſię mowić mogło: *Ipſe miles, ipſe ſibi pugil & ipſe ductor; caſumq; fortunamq; pulchro provocat aſsiduus duello.* Támże gdy ná proceſsyi w Swięto Bożego Ciałá Krol był y Krolowa, Chorągwie owe Moſkiewſkie pod Náyświętſzy Sákrament podmiatano y deptano. Ná co Moſkwa z okien patrząc od żálu ſobie włoſy rwałá, y twarz drapałá.

Nagroda Czarnieckiemu

Sarbievius

Roku 1662. Woyſko w zwiątku pod Sokalem. Seym Warſzáwſki pod laſką Jana Wielopolſkiego Stároſty Bieckiego

Roku 1663. Alexander Papież widząc rozruchy w Polſzcze (gdzie ieſzcze trwał związek) iáko też y w innych Páńſtwách. nakazał Jubileuſz, ná ubłáganie Boſkie y uſpokoienie Páńſtw Chrześciáńſkich. Pomogło to Nábożeńſtwo iáko innym Páńſtwom tak y Polſzcze, gdzie ná komiſsyi Lwowſkiey, w tymże roku, rozwiązany ieſt Swiderſkiego związek, zá łáſką Boſką, y Staraniem Krolewſkim.

Związek rozwiązany

Roku 1664. Woyſko za Dniepra powraca. Okázye: Czehryńſka, Stawiſka. Tegoż roku w Litwie Jan Gąſiewſki Hetman Wielki tegoż Xięſtwa zábity. Miano na niego ſuſpicyą; iákoby máiąc z Moſkwą korreſpondencyą, chciał Litwę Moſkwicinowi poddáć. Wyſłano tedy do niego, w Wilnie choruiącego Litewſkie Pány z kołá Rycerſkiego, y karocę dla niego, zaprázaiąc go do tegoż koła. Ggy tam záiachał, ná śmierć mu ſię gotowáć kázáno y ſpowiedz Sákrámentalną uczynić, po ktorey zábity. Byłá potym ta ſpráwa ſądzona za inſtancyą zácnego pokrewieńſtwa, y niektorzy káráni.

Gąſiewſki Hetman zabity.

Roku 1665. Okazye: Częſtochowſka, Pálczyńſká.

Roku 1666. Montewſka Deprekacya Jegomości Páná Márſzáłká Lubomirſkiego. Oboz pod krupą. Brahilowſká, Muchowſkiego z częścią Woyſká znieſiono y iego wniewolą wzięto; Conſulta.

Roku 1667. Seym Warſzawſki pod láſką Andrzeia Kotowicza Piſarza W: X: L: Oboz pod Skwarzawą. Podcháiecka. Traktaty z Ordą. Wtymże roku Ján Kázimierz Krol Polſki y Szwedzki oſtátni z Familiy Jágiellonow, nowy á po Károlu piątym Ceſarzu nieſłyſzany dał z ſiebie Swiatu przykład; ten bowiem przeżywſzy, ná tronie lat dwadzieścia, Krolewſką godność złożyć y abdykować, dobrowolnie poſtanowił, co po tym roku, ná Seymie walnym wykonał z podziwieniem Europy, y z niemáłą życzliwych ſobie konſternacyą; chciał albowiem ſpokoynego interregnum dla przeyrzaney konkurrencyi, wielu do korony kompetytorow; y ták po tey abdykacyi czekał, poki nowy Krol niebył obrány, potym zaś do Francyi zaiachał, y tam w Kláſztorze Sancti Germani pod Paryżem oſtatnie dni życia ſwego prowadził.

Abdykacya Iana Kazimierza

Umarł we Francyi 1672.

Roku. 1668. Seym Warſzawſki pod láſką Stefana Sarnowſkiego Podkomorzego Łęczyckiego. Oboz pod Ptyczą.

Roku 1669. Elekcya Krolá JMCI Michała pod laſką JM P: Szczęſnego Potockiego Podſtolego na ten czas Koronnego. Po abdykacyi Jána Kázimierza ſławna ta była Elekcya w Polſzcze Michała Korybuta Xiążęcia Wiſniowieckiego Syna ſławnego y niezwyciężonego Bohatyra Jeremiego Xiążęcia; ten przywielu możnych y wielkich obcych Konkurrentach, Krolem nieſpodzianie obrany, lub nie bez kontradykcyi. Miáł o ſwoim Panowaniu otuchę y predykcyą od iednego Kápłana, ktory gdy pieſzo do chorego ſzedł z Náyświętſzym Sakramentem, á Xiąże Michał z nim ſię podkawſzy koniá mu ſwego uſtąpił, y do chorego ná nim záprowadził; Kápłan ow Xiążęcey cnocie ſię zádziwiwſzy życzył mu y potuſzył o ſzczęściu Rudolfowi Ceſarzowi podobnym, ktory zà podobny akt y uczczenie Nayświętſzego Sakramentu, ná Ceſarſką godność był od Boga wynieſiony. *Princeps debet eſſe Dei cultor quia minus timent homines juſtum pati a principe, ſi Dei cultorem eum putant. Ariſtoteles.*

Elekcya Krola Michała

Roku 1670. Seym Coronationis Krolá JMCI Michałá był zerwany przez Olizara. Wtymże roku złożony Seym walny ſześćniedzielny od tegoż Krolá Michała pod laſką Jmci

Koronacya

Paná

Páná Staniſława Lubomirſkiego, Podſtolego Koronnego, Staroſty Spiſkiego.

Weſele Krolá

Roku 1671. Krolá JMCI Michałá weſele w Częſtochowie z Eleonorą Sioſtrą Ceſarza Leopolda, á że weſele przypadło ná wielki poſt dla nie rychłego ziachania Eleonory z Wiednia, dyſpenſa była od Nuncyuſza Pápieſkiego ná iedzenie z mięſem ná weſelu u ſtołu Krolewſkiego ktoby chciał. Oboz woyſka Koronnego, pod Buſkiem y białym Kámieniem. Okazya z Turkami y Tátarámi Kamieniecka y Kalnicka.

Roku 1672. W puł Sierpnia Turczyn ná Kámieniec bić począł z kartanow, y trwały te ſtraſzne gromy dwie Niedzieli. Upadło ſerce oblężonym, zwłaſzcza, że mało Zołnierzy ná obronę było, y ták w pewne kondycye, Forteca ta poddana Turkom. Był z Woyſkiem tym y ſam Car Turecki, ktory był obiecował ná Kościoły Chrześciańſkie nie naſtępować, iednak ie ná Meczety, ná ſchowanie ſian, owſa, y rożnych ſprzętow obrocono; ieden tylko Kościoł pozwolony na Nábożeńſtwo; a Car z tryumfem w Miaſto wieżdzaiąc, Obrazy Swięte końſkiemi nogami deptał. Zabolał na to Swiat Chrześciańſki, y Ociec Swięty, á ná uproſzenie pomocy przeciw temu Nieprzyiácielowi, nádał zá Polſkę iubileuſz cáłemu Chrześciáńſtwu. Wtymże roku okazye były: Bátowſká, Niemierowſka, Kormanicka, y Káłuſka, gdzie Jan Sobieſki na ten czas Marſzałek y Hetman Koronny, Szpahow y Tatarow około ſta tyſięcy zbił na głowę, y rozgromił. Wtymże Roku, Gołębſka y Lubelſka Konfederacya.

Kamieniec wzięty od Turkow.

Chocimſka

Roku 1673. Expedycya okazyi Chocimſkiey, w ktorey Husem Paſzę ze czterdzieſtą tyſięcy Turkow, Woyſka Polſkie; zá Buławy, Jana Sobieſkiego Marſzałka, y Hetmana W: K: ktory tam oſobą ſwoią był præſens; funditus znioſły; y Oboz wſzyſtek Turecki *in prædam* poſzedł tegoż Koronnego Woyſka. Co tam zá zdobyczy, we złocie, koniách, wielbłądach, w galanteryach koſztownych y w rynſztunku Zołnierſkim, Polacy wzięli, trudno wypowiedzieć. Zaſłana była Náycelnieyſza chorągiew Machometſka, do Rzymu Oycu Swiętemu, ktory ią w Kościele Swiętego Piotra kazał zawieſić ná pamiątkę tak dziwnego zwycięſtwá, po bitwie we dwu prawie tylko godzinach odprawioney; otrzymanego. Widziane przedtym zwycięſtwem, były znaki ná Niebie trzema Niedzielami, bo ſzyki iaſne na Niebie dwoiakie ſię z ſobą zcierały ná wſchodniey ſtronie przez puſtory prawie

godziny,y iedna ſtrona ſilnieyſza drugą znioſła.

W tymże Roku Seym Pacificationis pod laſką Stefana Czarnieckiego Piſarza Polnego Koronnego przed Smiercią Krolewſką.

W tymże Roku Krol Jmć Michał umarł we Lwowie.

Elekcya Iana III.

Roku 1674. Jn Junio Elekcya Krola Jmci Jana trzeciego w Warſzawie pod laſką Jmci P: Benedykta Sapiehy Podſkarbiego Nadwornego W: X: L: Jakoż godna ta Korony głowa, ktora y w polu, Marſowym potem; y w Senacie mądrą radą tyle razy wſławiona:

Sidonius

Concipe præteritos Respublica mente triumphos,
Imperium jam Conſul habet; quem purpura non plus
Quàm lorica operit, cujus diademata frontem
Non luxu sed lege tegunt, Meritîsq; laborum.

Oboz Woyſka Koronnego był podeLwowem, zkąd poſzedł Krol obrany ná Ukrainę, y tam w Bracławiu zimował.

Roku 1675. Okazya Zorawińſka z Turkami y Tatarami.

Koronacya Iana III.

Roku 1676. Koronacya Krola Jmci Janá trzeciego w Krákowie, pod laſką Jmci P: Mikołaia Sieniawſkiego Chorążego Koronnego; koronował go Andrzey Olszewski Prymas. Koronacyą poprzedził pogrzeb ciał dwu przeszłych Krolow Jana Kázimierza, y Michała pierwſzego. Janowi Kazimierżowi Wielkim nákładem Kaplicę z grobem Krolewſkim wyſtawił Biſkup Krakowſki, natenczas Andrzey Trzebicki; iego ciało z Francyi, gdzie był po abdykacyi Kroleſtwa umarł, ſprowadziwſzy do Polſki.

Roku 1678. Seym Warſzawſki zá Panowania Jana III. pod laſką Jmci P: Skoraſzewſkiego Chorążego Poznańſkiego. Woyſka Koronne ná linii lokowane pod Trembowlą y Mikulińcami.

Roku 1678 Seym Grodzieńſki pierwſzy, pod laſką Jmci P: Franciſzka Sapiehy, Koniuſzego W: X: L: za Panowania Krola Jmci Jana III. Woyſka Koronne tamże lokowane pod Trembowlą.

Roku 1679. Tam że Woyſka lokowane Subſiſtunt.

Roku 1680. Xiąże Jmć Dymitr Hetman Wielki Koronny umarł; po ktorym Buławę Wielką odebrał Jmć P. Staniſław Jabłonowſki; na ten czas Woiewoda y Generał żiem Ruſkich; á potym Kaſztelan Krakowſki. Hetmanem Polnym Jmć P: Sieniawſki Woiewoda Wołynſki.

W tymże Roku Woyſko tamże pod Trembowlą.

Roku 1681. Rozgraniczenie z Turkami, dla czego woyſko było ściągnione pod Mikulince; potym ná ſwoie ſtanowiſka rozeſzło ſię.

Roku 1682.

Roku 1682. Ná tychże mieyſcach Woyſko Koronne.

Roku 1683. Die Januarii Seym w Warſzawie záczęty zá Panowania Krola Jmci Jana III, za láſki Jmci P: Ráfała Leſzczyńſkiego Chorążego Koronnego.

W tymże Roku Tenże Krol Jmć Jan III. z Woyſkami Koronnemi, zá Buláwy Wielkiey S. P Jmć P: Staniſława Jabłonowſkiego, Woiewody na ten czas Ruſkiego, Hetmana Wielkiego Koronnego będącemi, ſzedł náodſiecz Wiednia. Polnym Hetmanem był Jmć P: Sieniawſki, Woiewoda Wołyńſki. Pierwſza okázya pod Prezburgiem Woyſk Niemieckich y z Turkami. Druga pod Agrem z częścią Woyſka Koronnego, pod Kommendą Jmć P. Hieronima Lubomirſkiego, Marſzałka ná ten czas Nádwornego Koronnego; trzecia, w dzień S: Bartłomieiá nád Moſtámi; czwarta pod ſamym Wiedniem, ktory dnia 12 7bris Annô prædictô, zá oſobliwą Wſzechmocnością Boſką od ciężkiego Attaku Tureckiego, y oſtátniey práwie ruiny, eliberowany. Woyſka wſzyſtkie Tureckie y Tátarſkie, Męſtwem y dzielnością, ták niezwyciężonego Krola, iáko też przezorną dyrekcyą, Wielkiego y Polnego Wodzow Woyſk Koronnych, funditùs znieſione. Oboz wſzyſtek z nieoſzacowánemi Skarbami y wſzyſtkie ámunicye doſtały ſię Woyſkom náſzym. Janczarow y znacnieyſzych Pánow Oryentalnych y Páſzow niezliczonemi tłumami w niewolą zágarnionych, do Krolá y Hetmanow prowadzono, y ná morze Wenetom przedawano. Woyſk Tureckich przeſzło trzykroć ſto tyſięcy do Woyny, á Tatarow ſto tyſięcy pod Selimgierey Hanem ſtarym y ſławnym woiownikiem było.

Expedycya Wiedeńſka

W tymże Roku Krol ſię do Polſki z tryumfalnym woyſkiem powrocił, y ſtanął w Krákowie 23. dnia Grudnia, gdzie z tryumfem przyięty, á w Bazylice zamkowey od Andrzeia Záłuſkiego Biſkupa na ten czas Kiiowſkiego, á potym Warmieńſkiego, wyborną perorą przywitany: poſelſtwa też do Krolá Jána z powinſzowaniem z rożnych Kroleſtw y Páńſtw wyprá-wione, iáko z Hiſzpanii, z Luzytanii, y od Wenetow, ktorzy ſię też do ligi Papieſkiey, Ceſarſkiey, y Polſkiey przyłączyli przeciw Turkom. Oprocz innych applauzow Janowi III. danych w panegyryku Jezuickim, ſłuſznie: *Fulmen orientis* názwanemu, taką mu pochwałę w Rzymie przypiſano, y na koloſsie wyſtawiono.

ELOGIUM RZYMSKIE JANOWI III:

Joanni tertio; Electione, Polonico, Lithvanico; Libertatione, Auſtriaco,

ſtriaco, Pannonico: Profligatione, Othomanico, Tracico, Scythico: Religione, Chriſtianiſsimo: Pietate, Catholico; Zelô, Apoſtolico: Inter Duces Bellicoſiſsimo: Inter Reges Sapientiſsimo: inter Imperatores Auguſtiſsimo: Cui Gloria militaris Regnum peperit: Clementia ſtabilivit: meritum perennavit: Qui rarô pietatis & conſtantiæ exemplô, propria deserens, docuit quô pactô Sacra fœderis jura incantur, cuſtodiantur, compleantur: Othomanicam lunam fulgentiſsimo Crucis Vexillo, æternam eclypsim minitantem, adeo proſperè feliciterq; e Chriſtianorum finibus eliminavit ut unum idemq; illi fuerit, veniſse, vidiſse, viciſseq; Inter innumeros igitur Chriſtiani orbis plausus: inter vindicatæ religionis & Imperii lætitiam: inter cruentatæ lunæ extrema deliquia, agnoſcant præſentes, credant poſteri, non tantum enaſcenti Evangelio, quo promulgaretur, ſed & adulto, ne profligaretur, utrobiq; a Deo miſsũ fuiſse hominem: cui Nomen erat Ioannes.

Co ſię ná Polſki ięzyk tak tłumaczy.

Janowi trzeciemu, ile co do Elekcyi Polſkiemu, Litewſkiemu; ile co do obrony, Auſtriackiemu, Pannońſkiemu, ile co do znieſienia, Otomańſkiemu, Trackiemu, Tatarſkiemu; Religią ſzczegulnie Chrześciańſkiemu, pobożnością, Katolickiemu; żarliwością Apoſtolſkiemu, między Wodzami Náywaleczniey-ſzemu, między Krolmi Naymędrſzemu; między Jmperatorami Naywſpaniałſzemu; ktoremu chwała Rycerſka, Kroleſtwo dała; łaſkawość ugruntowała, Cnota wieczyſte uczyniła; ktory rzadkim pobożności, y męſtwa przykładem, właſnego Páńſtwa odiachawſzy, nauczył iákim ſpoſobem Swiętego przymierza prawa maią, bydź przyimowane, ſtrzeżone, y wypełnione. Otomańſki Xiężyc Nayświetnieyſzey Krzyża Chorągwi wiekuiſte grożący zaćmienie, ták ſzczęśliwie z granic Chrześciańſtwa ſpędził y złamał, że iednoż mu to było, przyiść, widzieć y zwyciężyć. Między nieżliczonemi tedy Chrześciańſkiego Swiata ápplauzami, między ochronioney Religii y Jmperium, radościami, między Krwią zbroczonego Xiężyca oſtatniemi ruinami, niechay widzą przytomni, wierzą potomni, że nie tylko rodzącey ſię Ewangelii, áby urosła, lecz y doyzrzałey aby nie ginęłá, zeſłał Bog człowieka, ktoremu Jan Imie było.

Saluſtius Lubo zaś iako mowi Salustius: *Difficillimum eſt & prælio ſtrenuum eſſe, & bonum conſiliô.* iednakże obadwa te przymioty mądry y waleczny ten Krol pokombinował, ſtoſuiąc

Savedra ſię do Wielkiego Sentymentu Sawedry: *Imperatoriam Majeſtatem non ſolùm armis decoratam, ſed etiam legibus, oportet eſſe armatam*

armatam, ut utrumq; tempus & bellorum & pacis recte posſit gubernari.

W tymże Roku 1683. Powracaiąc z pod Wiednia Jmć Pan Sieniawſki Hetman Polny Koronny umarł; po ktorym Buława Polna ceſsit meritis Jmci Páná Jędrzeia Potockiego Kaſztelaná Krakowſkiego, ktory pod czas oddalenia ſię Krolá Jmci Jáná III. zá Granice, był Vice-Regem w Polſzcze.

Roku 1684. Wycięto Peſt y Wacz odebrany, pod ktorym potrzeba z Turkami wygrana; druga okazya mila od Budy dnia 10. Julii, ſpędzeni Turcy z Pola, Buda oblężona: dnia 13. Julii: trzecia potrzeba: 22. Julii dwie mili zá Budami pod Amzabekiem zginęło ná ſześć tyſięcy Turkow. dnia 27. Julii, poſzły znowu Woyſka Niemieckie ná Turkow, ktorzy byli pośli ná odſiecz Budzie, ale nie dotrzymawſzy, z Pola uciekli.

W tymże Roku Kamieniecka byłá Okazya gdzie experymentowało Woyſko náſze z Turkámi y Tátárami, z wielką ony ch klęſką. Także Zwaniecka okazya z Ordą, Jáżłowiec wzięty Turkom.

Roku 1685. Seym walny w Warſzawie zá Pánowania Jáná III. pod laſką Andrzeia Giełguda Piſarza W. X. L.

W tymże Roku Woyſka Koronne z Jmć Pánem Stanisławem Iabłonowſkim Hetmanem Wielkim Koronnym; y Litewſkie z Imć *P.* Boguſławem Słuſzką, Kaſztelanem Wileńſkim, Hetmanem Polnym W: X: L: przy ktorych był præſens Imć Pan Marcin Kącki, Woiewoda Kiiowſki Generał Artyleryi Koronney, poſzły za Bukowinę: gdzie zaſtali kilkadzieſiąt tyſięcy Turkow pod Seraſkierem Paſzą, y Selimgierey Hana z Gałgą y Nuradynem Sołtanami we ſtu y więcey tyſięcy Ord Budziáckich, Náháyſkich y Krymſkich. Náſzego zaś Woyſka Koronnego ledwie iedenaście tyſięcy rachować ſię mogło. Jednakże przy pomocy Bożey, nácieraiący wielkim tumultem y furyą Nieprzyiaciel, muſiał z wielką ſwoią klęſką y konfuzyą odſtąpić, zadney ſzkody w náſzych nie uczyniwſzy; ylubo w wielkich obrotách od ták liczney á ciężkiey Potencyi Nieprzyiacielſkiey ze wſzyſtkich ſtron zoſtawali naſi, przecież ten potężny nieprzyiaciel wſkorać nic nie mogł zá przezorną dyſpozycyą JmP: Jábłonowſkiego Hetmana W: K: y pomocą ImP. Generałá Artyleryi Koronney. O czym obſzerniey Dyaryuſz opiſany, obloquitur. Doſyć że Turcy dowiedziawſzy ſię o ták małey kwocie naſzych Woyſk, iuż ſię byli podzielili, lecz nie ucieſzeni ſkutkiem dumney intencyi ſwoiey, bo Dextera Domini virtutem fecit, do ſalwowania ſię Heroiczney odwadze Rycerſtwa Polſkiego.

Potyczka náſzych z Turczynem Tátárami

Roku 1686. Kámpania w Podolu odprawiona. Woyſka infeſtowały Kámieniec, nie dopuſzczaiąc wprowadzáć záháry do niego, przeſzkadzaiąc wſzelkim exkurſyom y czambułom Tatarſkim, zaſzczyt y beſpieczeńćtwo kraiom w Wołyniu y Poliſiu Kiiowſkim tákże Pokuciu czyniąc.

Roku 1687. Woyſko Koronne, in excubiis pogranicza od Wołoch, y Ukrainy ſubſiſtebat. Kampania w Podolu expedyowana, pod władzą y komendą pomienionego Jmci P Jabłonowſkiego, Woiewody ná ten czas Ruſkiego, Wielkiego Wodza Woyſk Koronnych, podczas ktorey; po kilka razy potyczki były z Nieprzyiacielem Krzyża S.z znaczną záwſze klęſką iego. Teyże Kampanii (ni fallor) pierwſzą wielką zacharę do Kámieńca prowadzoną, Woyſka náſze Turkom y Tatarom od biły, y odebrały, á ſamych Turkow y Tátarow przeſzło trzyſta zabrali y trupem niemało położyli.

Roku 1688. Seym agitował ſię pod laſką Imci P. Szczuki *Referendarza Koronnego.*

W tymże Roku. Kámpania w Podolu; gdzie pod Kámieńcem wſzyſtkie zboża ſkoſzone, áby præſidiarii żádney nie mogli mieć żywności. Tandem die 22. Auguſti maiąc relacyą z Podiazdow, y Ięzykow od Imci Pana Wacława Iſkry Rotmiſtrza, męſtwem y odwagą ſławnego Káwalera, w Dziełach Rycerſkich doſwiadczonego, że Nuradyn Sołtan ze wſzyſtkiemi Ordami, to ieſt: Urumbetuł; Dziaman, Sahaydak, *Szyrynſcy* Murzowie, Białogrodzka wſzyſtka Orda, y inne niezliczone tłumy Tatarſkie, ktorych przeſzło ſto tyſięcy ráchowano, przeprawiwſzy Dnieſtr pod Uścieczkiem, zbliżali ku Obozowi náſzemu, pod Zwańcem lokowanemu, dał formalną Batalią I. W. Imć P. Stanisław Iabłonowſki Woiewoda Ruſki, Hetman Wielki Koronny poſtanowionym porządnie ſzykiem Woyſk Koronnych y Litewſkich Utriusq; Authoramenti. Woyſka tedy Tatarſkie z pomienionym Nuradyn Sołtanem (ktoremu na Sukkurs przybył Seraſkier ze dwudzieſtu kilką dział y pułczwarta tyſięcy Turkow) uderzyli ná naſze ſzyki doſyć natarczywym impetem, po kilka kroć tentuiąc fortuny. Ale przy pomocy Wſzechmocnego Boga, bez korzyści ſwoiey, y owſzem z niemałą klęſką y ſtratą znacznych Murzow, y Starſzyzny Woyſkowey

Ordy Klęſka

ſkowey, ſłuſzne odebrali repreſsalia y w rozſypkę poſzły. A potym Woyſka náſzego zá Ordynanſem Wielkiego Wodza dwadzieścia kilka Chorągwi, zá niemi poſzedſzy z Panem Iſkrą y innemi doſwiadczonemi Kommendantami, dobrze y ſzczęśliwie gościli, y Niewolnikow Nieprzyiacielſkich nie máło do Obozu przyprowadzili, ktorych potym wáleczny Wodz Krolowi Imci Ianowi III. do Warſzawy odeſłał. A że ták wielkie Ordy były, zámyślał tenże Nuradyn Soltan potężne puścić Czambuły w Pokucie y Wołyń, iákoż aktualnie iuż były wyprawione, y po kilkanaście mil ták w Pokuciu iáko y Wołyniu zákroili kráiu ná ſpalenie y ná zábránie ludzi w niewolą, á pewnie ták, nieomylnie niezmierną moc Iaſyru ná bracby mogli byli ludzi. Aleć perſpicax w tym vigilantia Wielkiego Wodza zábiegła temu wczeſnie, maiąc wſzędzie pilne oko y nieprzyiaciela ná kázdym mieyſcu inſequendo Wiedział práwie o intencyi Iego, ták nie dopuścił áni w Pokuciu, áni w Wołyniu tákowey Imprezie nieprzyiacielſkiey dezolacyi kráiu, że bez korzyści ſwoiey nieprzyiaciel, ad ſua latibula wrocić ſię muſiał.

R*oku* 1689. Kampania odprawiona w Podolu z uſtáwiczną infeſtacyą Kamieńca, Turkow y Tátárow, często urywały Woyſka náſze, wielu żywcem przyprowadzaiąc do Imci Pana Iabłonowſkiego Hetmana *W*ielkiego Koronnego. Ktory odſyłał Ich po wielkiey części Krolowi Imci do Warſzawy.

R*oku* 1690. Seym in Ianuario záczęty w Warſzawie y ſzczęśliwie ſkończony, pod laſką Imci P. Tomaſza Działyńſkiego. Krayczego Koronnego, Staroſty Bratyańſkiego. Ná tym Seymie ſtanęła uchwałá; áby Rzeczpoſpolita punktuálnie płaciłá Woyſku według Repartycyi, Woiewodztw y Ziem, dwie cwierci zasług przed Kámpanią, to ieſt przed Februaryuſzową y Máiową, á drugie dwie cwierci po ſkończoney Kampanii, to ieſt, Auguſtową y Nowembrową. Poſtánowione y to ná tymże Seymie; áby całe Woyſka utriusq; Authoramenti lokowane były in excubiis pogranicza po Dobrach Krolewſkich, Duchownych, y Ziemſkich, non invitîs iednak poſſeſſoribûs. A zá tę lokacyą náznáczyła Rzeczpoſpolita, z Donativum kupieckiego, y avarey pogłownego Zydowſkiego Summę pułtora kroć ſto tyſięcy złotych tym Poſſeſſorom w ktorych Dobrach żołnierz miał łoże. Ta tedy lokacya ſkutkiem ſamym ziſzczona y poſſeſſorom płá-

cona ze ſkarbu Koronnego, ále uchwalone dwie cwierci, przed Kampánią, y drugie dwie cwierci po Kompanii żadnego Roku nie doſzły Woyſka, y owſzem wſzyſtkie práwie Regimenty po Fortecach Wołoſkich, miánowicie w Soroce, Niemcu, Soczawie, Kampalogu y innych rozłożone mieyſcach támecznych, tákże w Ukraińſkich Fortecach iáko to: w Białeycerkwi, Korſuniu, Bohusławiu, Chwaſtowie, w Barze y innych mieyſcach Ukrainſkich; tákże po wielkich Miaſtach Miaſteczkach, y Zameczkach, y przygrodkach Ukraińſkich pogranicznych, po mienione lokowane ad tuitionem kráiu, Regimenty pieſze, y Dragońſkie, niemáiąc nic poſiłku, áni od Rzeczypoſpolitey, áni od ſwoich Oberſzterow własnym koſztem y kápitałem, S. *P.* Imci *P*ana Hetmana Iabłonowſkiego konſerwowane, Lenungowane y ná wſzelkie dzieła woienne, ná uczynienie wſtrętu każdym inſultom pogańſkim przez ták wiele lat w należytym Komplecie utrzymane, zá co żadna po tym nie doſzła od Rzeczypoſpolitey rekompenſa.

R*oku* 1691. Krol Imć Ian III. przybył ſzczęśliwie ſam oſobą ſwoią ná Kampanią, proſecuturus Imprezę ſwoię w Wołoſzech, ná odebranie Ias, Stolicy Hoſpodárow Wołoſkich, y inſzych *P*ryncypalnieyſzych, lecz nie przyſzło do tego bo umocnione licznych Woyſk Tureckich y Wołoſkich forti præſidio, nie dáły ſię attákować. Do tego wielką przeſzkodą byłá, trzyniedzielna ſłotá, we dnie y w nocy, śnieżna y deſzczowa. Ledwie tedy Fortecę Niemiec oſadzono dwiema Regimentámi pieſzemi y trzema Chorągwiami Wołoſkiemi, cáłe zaś Woyſko dla pomienionych słot do tákiey nuży y klęſki przyſzło, że wſzyſtkie prawie Tábory zoſtáwiło, náwet Káráwany Krolewſkie, y rożnych *P*anow porzucone ze wſzyſtkiemi námiotami, bagażami y appárencyami obozowemi; niektore iednak bagaże J. K. Mci z Dobr pobliżſzych pogranicznych Jmci Pana Hetmana Jabłonowſkiego, ſprowádzonemi końmi y Wołámi z Wołoch ná granicę Polſką wyprowadzone, do Dobr. J. K. Mci. Złoczowczyzny, zaſzły. A Woyſka Koronnego y Litewſkiego ledwo nie trzecia część od koni odpádłá dla słot pomienionych.

W Tymże Roku. J. W. Imć Pan Ięndrzey Potocki Kaſztelan Krakowſki Hetman Polny Koronny umarł. Poktorym wziął Buławę Polną od Krola Iana trzeciego Brat rodzony Imść Pan Szczeſny Potocki Woiewoda Krakowſki.

Roku 1692.

Roku 1692. Kampania w Podolu odprawiona koło kámieńca. Tatárſkie Czambuły po kilka razy gromione. I lubo licznie Ordy pod Woyſka náſze podpadały, iednak ſłuſzne wziąwſzy repreſſalia, bez korzyści ad propria wrocić ſię muſiały, ná końcu tedy Kampanii gdy iuż niebyło przeſzkody, umyślił Conſumatiſsima ſua prudentia S. P. Imć P. Hetman, áby in Contiguitate Kámieńca oſadzić Blokadę iáką mocną, dla czeſtey iákiey in quietacyi prezydyaryuſzow Kámienieckich. Iákoż upatrzywſzy ſpoſobne ná to mieyſce, to ieſt gorę ktorą z iedney ſtrony oblewa Dnieſtr rzeka, á z drugiey ſtrony Zbrucz, gdzie ex conſilio bellico poſtánowił toż mieyſce ufortifikować, iákoż ſzczęśliwie z całego Woyſka, ták Komputowemi, iáko y luźnemi ludźmi, wyſypáne wáły, y we dwoch Niedzielach ſtánęła regularna Forteca, zá przezorną induſtryą Hetmańſką, ktorey to Fortecy, dány tytuł Okop Gory S. Troycy, Blokada Kámieńca Podolſkiego. Oſadzona tedy tá Forteca Regimentámi pieſzemi, (ktorym prowidował Lenungi y wſzelkie requiſita Imć Pan Hetman Jabłonowſki) przytym Arkabuzerami Komenderowanemi, á z Woyſka Koronnego z pod káżdey Chorągwi Uſarſkiey, Pancerney y Wołoſkiey po czterech Towarzyſtwa y czterech Páchołkow komenderowano pro præſidio do teyże Fortece, y z tych komenderowanych ufundowane Chorągwie ſtokonne, y Rotmiſtrze poſtánowieni. Komendantem tey Fortecy Imć Pan Michał Brant, ná ten czas Pułkownik Arkabuzerſki, potym Generał Major, tandem Generał Leytnant. Regimentarzem zaś nad Milicyą Polſką Imć Pan Iakub Kalinowſki Czeſnik Halicki Pułkownik. Obádwa ci Kawalerowie, dáli probatiſsima documenta Dzielności ſwoiey, codziennie infeſtuiąc Nieprzyiaciela pod Kámieńcem, y w ſame go bramę wpędzaiąc, wniewolą nie máło zábieraiąc. Bydła, konie zabieraiąc, rożnemi przemysłámi woiennemi dokuczaiąc Kámieńcowi, ktory po kilka razy poddawać ſię dla głodu y rożnych niewygod zámyślał. Tę tedy ták chwalebną Inwencyą Woienną Imci Pana Hetmana Jabłonowſkiego nietylko Krol Imć Ian III. approbował, ále też y cáła Rzeczpoſpolitá była tego wdzięczna; bez ſkuteczney iednak nádgrody, zá prace, trudy y koſzta ták wielkie, ná tę uſługę publiczną łożone.

Roku. 1693. Seym w Grodnie złożony, ktory zerwany. Tegoż Roku ná Wioſnę czterdzieści kilka tyſięcy Ordy, przyſzedłſzy pod Kámieniec, kupą ſzli Podolem ku Złoczowu, zkąd

mieli poyść ná trzy ſzlaki Czambuły, Interim Imć Pan Zahorowſki Regimentarz Okopowy, we czterech ſet koni Okopowych Elearow ex improviſo potkał ſię z niemi. Widząc tedy ták potężny Nieprzyiaciel ták máłą kwotę náſzych, iuż prawie miał ich zá ſwoich, iednakże zá łáſką Boſką Imć Pan Zahorowſki iáko przezorny Regimentarz ſtánąwſzy pod Hodowem nie dáleko Złoczowa, przy máłym fortelu, bo z iedney ſtrony miał ſtawek w tyle, á z drugiey ſtrony płot. Gdy począł wielkim impetem nácierać Soltan, oſobliwie przednieyſi Murzowie, dáli ognia náſi, zaraz im niemały wſtręt uczynili przez położenie kilkudzieſiąt co lepſzych Naieźnikow. Przez pięć godzin ta trwałá utarczka, ták dálece, że gdy iuż náſzym kul nieſtawało do ſtrzelánia, muſieli ploſzczyki od ſtrzał Tatárſkich miáſto kul nábiiáć, ktoremi bárdziey ieſzcze Tatarow razili; ták że bliſko cztery tyſiące Tatarow ná plácu legło, od ták máłey garści ludzi náſzych, y tych zábitych, zaraz Tatárowie w Chálupach palili. O czym Języcy potym wzięci relácyą czynili. Náſzych Okopowych trzynaſtu zábito, ále nie było żadnego z tych 400. żeby nie miał kilku poſtrzałow, iednakże z łáſki Bożey nie ſzkodliwych. Ták wſzechmocność Boſka, Cnotą nie liczbą męſtwu Polſkiemu, dla záſzczytu Wiáry Swiętey y Narodu Chrześciáńſkiego, inſultom Pogáńſkim odpor dáć pomogłá.

R*oku*. 1694 Záślubiona Kſiążęciu Bawarſkiemu Elektorowi Maximilianowi, Tereſſa Kunegunda Krolewna Polſka, Jana trzeciego Krola y Maryey Kazimiry Corka. Dány ślub w Warſzawſkim Kościele S. Jana od Kardynała Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego, Michała Rádzieiowſkiego, piętnaſtego dnia Siepnia przy aſsyſtencyi Szeſnaſtu Jnfułatow. Prowadzona Krolewna bardzo ſwietnie z niemniey ſwietną aſsyſtencyą, po drodze karmazynem od páłácow do Kościoła okrytey, przy zieździe wielkim Senatorow y Pánow inſzych Polſkich y obcych. Brał ślub z Krolewną, Xiążęcia Elektora oſobę reprezentuiący Brat Jey Jakub, Krolewic Polſki. Przed ślubem przesłane od Elektora tegoż nowey ſwey Oblubienicy upominki ná ſto tyſięcy talárow ſzacowane y cztery znaczne dyámenty. Trwały záś weſelne plauzy przez dni wiele; ognie też tryumfalne, y ná wiśle, kilka nocy obiaśniáły. Odiechałá potym Krolewna, Elektorowa iuż Bawarſka, w Liſtopadzie mieſiącu z Polſki do Xiążęcia Elektora. Był wielkim Posłem ná iey świetne odprowadzenie Andrzey Załuſki Biſkup Płocki, ktory tę Legácyą

z wielkim

z wielkim ſplendorem, y pochwałą wſzyſtkich obcych y Polakow odprawił. Odieżdżáiącey zaś Elektorowy, Krol Jmć takie dał pożegnanie.

Pożegnánie ná Obrázie NAYSWIĘTSZEY PANNY MARYI ktore Krol Imć Jan III. iedyney Corce ſwoiey do Xiążęcia Jmci Elektora Bawarſkiego Małżonka jey, po weſelu wyieżdzaiącey własną ſwą ręką napiſał. dnia 13. 9bris. Annò Domini. 1694.

Jdź gdzie Cię nieſie ta Fortuna Twoia
Z domu Rodzicow Iedynaczko moia.
Jdź z Domu Braci zá Oyczyſte progi,
Bierz ſię do drogi.

Niech Cię ta, co w ſwym piſze Konſyſtorzu
Prawo náturze, Niebu, Ziemi, morzu,
Wſzechmocna ręka, wziąwſzy miłościwie.
Wiedzie ſzczęśliwie.

Niewinny IEZUS, y Ukrzyżowany
Niechay Cię przyimie w ſwe otwarte rany.
J niechay ſtrzeże zaſłania y broni
W przeciwney toni.

Panna y Matka zá wiecznym Przymierzem
Niechay Cię ſkłada Niebieſkim Puklerzem.
J twą Oyczyſtą ná każdą godzinę
Zmacnia Ianinę.

Spieſz: niech Ci Drogę beſpieczną toruią,
Zá tobą oraz niechay poſtępuią,
Ktorym Cię dáło w moc rządzenie Boże
Anieli Stroże.

J ktorym w Polſcze chwała wiekuiſta.
J w ktorych Dom náſz opiece korzyſta.
Niechay Cię ſtrzegą Pátronowie Swięci.
Życzęć z mey chęci.

Zá ich Modlitwą prożbą y przyczyną,
Wſzelkie niechay Cię przeciwności miną,
A BOG obfite ſzczęścia, łáſki, dáry
Zlewa bez miary.

Błogoſławieńſtwo co go w Corkach, Synach
Niebo udziela, miey w tamtych Krainach.
Zyczęć pociehy z mych Wnukow twych dzieci,
Ociec Ian Trzeci

Po expedyowanym tym Akcie weſelnym wyiachał Imć Pan Jabłonowſki Kaſztelan Krakowſki Hetman Wielki Koronny, z Warſzawy, máiąc w przod Konferencyą z Krolem Iegomością o naſtępuiących dziełach woiennych, y poſpieſzył zaraz in Julio do Lwowa, po tym do Maryampola, á z tamtąd, do Generalnego Obozu pod Petlikowce; zkąd zámyślał o imprezie attákowania Kámieńca. Jákoż ſpieſznym Marſzem ſtanął z całym Woyſkiem w bliſkości tey Fortecy, to ieſt pod Okopámi Gory S. Troycy, gdzie wſzelkie præparatoria ſpoſobione do tego attaku. Aż tandem przychodzi wiadomość przez Wołochow Chorągwi Pana Dawideńka Rotmiſtrza, że záhara wielka z Turek y Wołoch idzie do Kámieńca, ktorą konwoiuie Szachpas Gierey Soltan w pięciudzieſiąt tyſięcy Ordy; Odiożywſzy tedy zámierzoną imprezę Imć Pan Krakowſki ná inſzy czas; zoſtáwiwſzy Tabory, ſzedł z całym Woyſkiem oboyga zaciągu Komunikiem in Occurſum Nieprzyiacielowi; y ſtánąwſzy pod Uſcieczkiem ná Wołoſczyznie nad ſamym Dnieſtrem, gdy obaczył ſtraſznie wielkie tłumy Tatárow zbliżaiących ſię ku Dnieſtrowi, wyprawił naprzod przednią ſtraż w pław przez tęż rzekę, pod komendą Jmci Pana Sobieſkiego Cześnika Koronnego, Strażnika Polnego; Jmci Pana Zahorowſkiego Regimentarza z Okopowemi Elearami, ktory weſpoł z przednią ſtrażą ścierali ſię potężnie z Ordámi, wielkim impetem nácieraiącemi, á tym czaſem ſam Imć Pan Krakowſki z kolegą ſwoim Imć Panem Szczęſnym Potockim Woiewodą Krákowſkim Hetmanem Polnym Koron-
Woyſko ná-ſzew pław
nym y z całym Woyſkiem w pław Dnieſtr przeſzedł, y tam mężnie y odważnie poſtępuiąc przeciwko inſultom Pogańſkim, ſamym tylko ochotnikiem y przednią ſtrażą y Okopowemi, do nieſpodzianey ucieczki Nieprzyiaciela przywiodł; w ktorey ſiła bardzo Tatarow trupem poległo, y żywcem,

dwieście

dwieście kilkadziesiąt wzięto, y dáley w pogoń Chorągwie Wołoſkie poſzły z wielką ſwoią zdobyczą; oſtátka noc prześkodziłá. Názaiutrz rano, ſkoro świt, ruſzył z Woyſkiem Jmć Pan Krakowſki dáley zá Nieprzyiacielem; ktory poſtrzegſzy ciągnące Woyſko, odbiegł wſzyſtkiey Zahary bardzo wielkiey; bo iey ráchowano ſiedm tyſięcy Wozow, nie tylko w prowiantách, Ryżach, káwach y korzeniach, miodách, winach, ále też w inſzych towarách Tureckich bogátych. Co wſzyſtko zá łáſką Bożą náſzym in prædam ceſsit, y przez dwa dni to rozbieraiąc Woyſko náſze, nie mogło przebráć. *Klęska Tatarow.*

Roku 1695. Tenże Szachpas Gierey Soltan, wertuiąc ták wielkiey ſtraconey przeſzłoroczney Zahary, do Kámieńca prowadzoney, zebrawſzy wielkie bardzo Ordy, (o ktorych Języcy powiadáli, y ráchowáli ich ná ſto tyſięcy z okłádem,) przyſzedł ſpieſznym Marſzem ná Przedmieścia Lwowſkie, z tą imprezą; áby wſzyſtkie popalić, á ſámo tylko Miaſto w murach zoſtáwić. Jednakże zábiegłá temu provida cura Jmci Pana Jabłonowſkiego Kaſztelana Krákowſkiego Hetmana Wielkiego Koronnego. Sciągnąwſzy wprzod partye Woyſka nad Dnieſtrſkie, Pokuckie, Wołyńſkie, Ukraińſkie, y Imci Pana Zahorowſkiego z Okopowemi Elearámi; dawſzy Generalną Kommendę Imci Panu Miączyńſkiemu, Podſkarbiemu Nadwornemu Koronnemu, ktory z pomienionemi Partyami Woyſka doſyć ſzczupłego! bo go nie było do boiu nád dwa tyſiące, przeciwko ták ſtraſzney potędze pogańſkiey, w tenże ſam dzień ſtanął, kiedy y Woyſka Tatárſkie pod Lwowem; to ieſt dnia 13. Februarii tegoż roku. Oſadził tedy ſzláki po przedmieściach Jmć Pan Krákowſki, po kilkanaście Chorągwi, pod mądremi y doświadczonemi komendyerámi, ſam Oſobę ſwoię ázardował przeciwko naywiękſzey potędze nácieraiących ná przedmieście Tatárow, ktorzy rożnemi ulicámi ták Imci Pana Krákowſkiego, iáko też Imci Pana Podſkarbiego Nadwornego, przerzneli byli od miáſta. Atoli zá łáſką Bożą przy nieuſtraſzonym męſtwie y odwadze Walecznego Wodza, nie tylko przez ták wielkie tłumy przebiły ſię ku Miáſtu, ále też y z ſtraſzną konfuzyą, Nieprzyiaciela wyparły z przedmieścia náſze Woyſka, ták, że máło co ſzkody w przedmieściach zrobiwſzy, odſtąpił tegoż dnia ſam pomieniony Soltan ze wſzyſtkiemi Ordámi o milę od Miáſta; więcey nad czterdzieści Chałup ná przedmieściu Zolkiewſkim nie ſpaliwſzy. Náſzych ludzi Woyſkowych *Orda pod Lwowem.* *Orda odſtępuie.*

wych w tey Okázyi zgineło ze ſto; porąbano kilkudzieſiąt godnych y dzielnych Officyerow, y Towarzyſtwa, tuż przy ſamym Imci Panu Krákowſkim y przy nim w niewolą wzięto Imci Pana Staniſława Jáſtrzębſkiego Porucznika J. W. Imci Pana Staroſty Winnickiego, y innych ludzi kilku Hetmańſkiego Dworu; Tatárow w tey okazyi bardzo wiele zgineło, nie tylko od Woyſka, ále też y od Poſpolſtwa, ktore ſię ze wſiow zbiegło, ci z każdey ulicy gromili ich ták ſtrzelbą, iáko też nábitemi koſami, y czym kto mogł, náwet kilkunaſtu Tatárow zwalili cepami Chłopi, y do Dworu Hetmańſkiego żywcem przyprowádzili. Trupow po tym ſwoich palili Tatárowie w Cerkwi iedney, y we czterech Chałupach, ktorych mogli zábrać Po tym Sołtan poſzedł ku Stryiowi, y dáley w Pokucie Czambuł puścił, ále náſi Jchmość Panowie Regimentarze inſequendo onegoż, to w oczy mu zachodząc, z bokow nápadáiąc, wſzędzie go gromili y Jaſyr odbiiali, ták dálece, że z małą korzyścią ná Budziak wrocił.

Tatárow biią naſi.

Tegoż Roku. Kámpania odpráwiłá ſię w Podolu około Kámieńca, rożne czynił przemysły Woienne Jmć Pan Krákowſki Hetman Wielki Koronny około attáku iego, y iák nayprzykrzeyſzego ściśnienia Præſidiariorum, nie dopuſzczaiąc ze wſzyſtkich ſtron dowożenia záhary y naymnieyſzych żywności. Dla czego náſtąpiłá w Kámieńcu ciężka penuria y głod, że ſię powietrze záczęło, y bardzo ſiłá Turkow y Lipkow pomarło, á w tym naywiękſza ſzkoda, że náſzych niewolnikow, Officyerow, y Towarzyſtwa wiele pomarło w powietrzu.

Roku 1696. Krol Imść Jan III. w Warſzawie w dzień Świętey Troycy, po kilku Niedzielney chorobie fatis ceſsit. Załowałá ták walecznego Krola nie tylko Polſka; ále też cále Chrześciáńſtwo; y w Rzymie obchod żałobny, z wielką Jego pochwałą z rozkazania Papieſkiego ſię odpráwował; tákże w Wiedniu, z rozkazania Ceſarſkiego. Długo Jego ciáło po śmierci ná zamku Warſzawſkim po Krolewſku w trumnie złożone leżáło z Codziennemi Mſzami; aż ná oſtátek nie w Krákowſkiey Bazylice, ále w Warſzawie u Kápucynow było pochowáne, lub potym, przed koronacyą Auguſta wtorego według zwyczaiu Kroleſtwa tego, w Krákowie obchod żałobny z Krolewſkiemi Ceremoniami był zá niego odprawiony. Po śmierci Jego, złożona Konwokacya w ſześć Niedziel, od Xiążęcia Imci Kardynała

Śmierć Jana III.

Kardynała Radzieiowſkiego, Prymaſa Korony Polſkiey y Wielkiego Xięſtwa Litewſkiego tamże w Warſzawie; ná ktorą ziachał ſię wſzyſtek prawie Senat, y z Woiewodztw Posłowie, lecz tę Konwokacyą zerwał Poſeł Czerniechowſki, Imść Pan Horodyńſki.

W Tymże Roku. Dnia 2.7bris Woyſko w Związku ſtánęło. Marſzałkiem Związkowym obrany J. P. Bogusław Baranowſki Towarzyſz y Namieſnik Chorągwi Uſsarſkiey Imci Pana Lubomirſkiego Marſzałka Nadwornego Koronnego. *Związek Baranowſkiego.*

Konſyliarze tego związku.

Bartoſzewſki Uſsarz Iego Krolewſkiey Mości.
Gdeſzyńſki Uſsarz Krolewica Imci Jakoba.
Horodyńſki Uſsarz Krolewica Imci Alexandra.
Zawadzki Uſsarz Krolewica Imci Konſtantego.
Krzyżanowſki Uſsarz Hetmana Wielkiego Koronnego.
Czermińſki. Pancerny Woiewody Krakowſkiego H P.K.
Trębińſki. Pancerny Kaſztelana Sandomirſkigo.
Ciołek. - - Podſkarbiego Nadwornego.
Jordan Staroſty Olſztyńſkiego.
Winiarſki. Piſarza Koronnego.
Krzętowſki - Uſsarz Staroſty Sczurowieckiego Cetnera.
Czeſki - - Pancerny Xiążęcia Wiſniowieckiego.

Punkta Związkowe ná ktore Koniuracya ſtanęła.

1. Ná poſłuſzeńſtwo przy obronie całego Rycerſtwa.

2. Nie odſtąpienia ſię w słuſznych Woyſka całego pretenſyach, ták upomnienia ſię Imienia Towarzyſz, iáko krwawych zaſług. Odtąd, iedność trzymáć, poki nam generaliter wſzyſtkim Rzeczpoſpolita ſatisfakcyi nie uczyni

3. Aby konſzachtow żadnych ſprzeciwiaiących ſię cáłości náſzey z nikim nie mieć, áni trzymáć, ále y owſzem, ktoby wiedział nam być co ſzkodliwego, áby rewelował.

4. Jntereſsow żadnych nie proponować Páńſkich, tylko właśnie o krzywdę Woyſka.

5. Stosuymy się do Seymikow y Instrukcyi całey Rzeczypospolitey.

Założył Pan Marszałek Związkowy z Konsyliarzami Stationem w Samborze. Gdzie Konsystencye y Hiberny dysponowane ná Woysko, Officyera żadnego niedopuszczano, tylko samo Towarzystwo, Kommissarzow do wszystkich Miast primæ Classis Prowincyi Mało Polskiey, y Wielko Polskiey wyprawiono. Zkąd wielkie Exakcye wybierali ná Magistrat Związkowy, przez co wielce się náprzykrzył całey Polszcze ták exorbituiący związek Woyska.

Roku 1697. Traktat przez Kommissarzow, Rzeczypospolitey z Woyskiem z konfederowanym zaczęty w Samborze o rozwiązanie Związku; ktory potym przeniesiony do Lwowa: gdzie magno motu przez długi czas agitował się, y szczęśliwie za usilnym staraniem, estymacyą y miłością w Woysku Imci Pana Jabłonowskiego Kásztelaná Krákowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, przy znacznym posiłku pieniężnym od Nayiaśnieyszey Krolowy Imci Maryi Kázimiry Wdowy, dla zábieżenia dálszemu zámieszaniu w Rzeczypospolitey submini-strowanym, rozwiązał się ten Związek ná Wiosnę, ile kiedy ieszcze przed rozwiązániem, kilkadziesiąt Chorągwi przyszło pod posłuszeństwo Hetmańskie.

Związek rozwiązany.

W Tymże Roku. Gdy ściągnął część większą Woyska do generalnego Obozu pod Szczerzec, ogłosił po Woysku Imć Pan Marzałek Związkowy, zákończony Traktat Kommissarzow Rzeczypospolitey z Kommissarzami Woyskowemi; w ktorym wszelka satisfakcya pretensyi Woyskowych assekurowana. Ná co gdy całe Woysko pozwoliło, przyiechał sam Imć Pan Marszałek Związkowy z Konsiliarzami, y całym Magistratem Związkowym do Lwowa, y w Kościele OO: Bernardynow, przy liczney assystencyi Senatorow rożnych, Kommissarzow Rzeczypospolitey, y Officierow Woyskowych, ad latus Imci Pana Krákowskiego zgromadzonych, złożył swoy doczesny Buńczuk, á oraz całe Woysko w Związku będące, pod uprzywileiowaną władzę y Jurisdykcyą Hetmańską oddał: ktore odebrawszy Imć Pan Krákowski do swoiey dyrekcyi, dał Ordynans Imci Panu Stefanowi Potockiemu Łowczemu ná ten czas Koronnemu, Generalnemu Regimentarzowi; áby Sectando Heroica Vestigia Wielkich Przodkow swoich, y sam insistendo chwalebnym swoim

záwsze

záwſze Akcyom w dziełách Rycerſkich, obiął Kommendę Generalną całego Woyſka ták pod Gliniany do Generalnego Obozu ściągnionego, iáko też y ná Pártyach in excubiis pogranicza będącego, zásłániáiąc kráy od wſzelkich Inkursyi Nieprzyiacielſkich y wſzelką oſtrożność, beſpieczeńſtwo, utrzymywał pod czas odiazdu do Warſzawy ná Elekcyą náſtępuiącą ſamego Hetmana.

Tegoż Roku. Elekcya Krola Jmci Auguſta wtorego, pod laſką Jmci Pana Bielińſkiego Podkomorzego Koronnego, á po tym Marſzáłka Wielkiego Koronnego in Junio záczęta. Skończona in ſpatio ſześciu Niedziel. *Po* ktorey odiechał Imć Pan Krákowſki do Generalnego Obozu, lokowanego pod Wyzłany, za Lwowem pięć mil. *Elekcya Krola.*

Jnterea po teyże Elekcyi wyprawieni Jchmość Panowie *Po*słowie, od zgromadzonych Stanow Rzeczypoſpolitey do Krola Jmci z denuncyacyą obrania Jego zá Pana ná Tron Polſki. Pierwſzy Poſeł był Imć Pán Jan Jabłonowſki, Woiewoda ná ten czas Wołyńſki á potym Woiewoda y Generał Ziem Ruſkich. Drugi Imć Pan Woiewoda Witebſki, Imć Pan Dziduſzycki, Staroſta Zydáczewſki á potym Koniuſzy Koronny. Radzewſki Staroſta Wſchowſki y inni, ktorzy w aſsyſtencyi naymniey w puſtora tyſiąca koni, Krola Jmci nowo obránego, w Tarnáwſkich gorach witáli; na przod Imć Pan Woiewoda Wołyńſki; ponim Imć Pan Woiewoda Witebſki z Wielkiego Xięſtwa Litewſkiego. Ab Equeſtri Ordine Imć Pan Staroſta Zydaczewſki. Dla Informacyi każdemu, kładzie ſię tu mowa Jáśnie Wielmożnego Imci Pana Jana Jabłonowſkiego Woiewody Wołyńſkiego do Nayiáśnieyſzego Xiążęcia Jmści Satkiego Krola Polſkiego. *Poſłowie do Krola.*

SERENISSIME & POTENTISSIME REX.

SERENISSIMA Res-Publica *Polona*, unica illa, avitæ Libertatis *Phœnix*, Sæculorum miraculum, tanti Sangvinis *Par*tus, Te Sereniſsimum Electorem, Ducem Saxoniæ, Liberis Noſtris ſuffragiis Electum *Polonorum* Regem, & Magnum Ducem Lithvaniæ, Ruſsiæ, *Pruſsiæ*, Mazoviæ, Samogitiæ, Livo- *Mowa Jabłonowſkiego.*

niæ, Smolenſciæ, Kijoviæ, Volhyniæ, Podoliæ, Podlachiæ, Severiæ, Czerniechoviæq; dicit ore noſtro & nominat. Te, quem Magni Sangvinis Ordo, innumerabili Cæſarum, Regum, & Ducum Geneſi inſignivit; quem Virtutis honor, Heroicis evexit ſplendoribus; quem deniq; miræ, & Regie dignæ Dotes notarunt, hunc, & Libertas ipſa noſtra colit. Enimvero potuitne errare Respublica noſtra in hoc delectu Nobili, quin Dilectum Cœlo & Orbi eligeret? quin Barbaricis oneratum Laureis, ſuis ornandum invitaret trophæis? quin cœteris omnibus Auguſtum proponeret? Quin Joanni illi Magno, Te in ſucceſsionem vocaret, ut merito Thronum tanti Triumphatoris occupares adoptatus, cujus fortitudini glorioſæ, antæ Thronum, Te adaptaveras. Nec ſcivit ſe dolor noſter tantæ cladis impatiens ſolari, niſi Famæ Tuæ certitudine, & ſpei futurorum ſecuritate. Viciſti Turcas Sereniſsime Rex, triumpha de Polonorum cordibus, & aſſvetam Gethicis cladibus dexteram, ad noſtram extende Coronam. Jlle Elector populus, Tibi ſua Vota confert, quem Roma defenſorem, Chriſtianitas, Antemurale meritò ſuum dixit; cujus nomen Campeſtre, Status Militaris, cujus omnis nobilis Eques, cujus armata Conſilia, vita bellica, Acta deniq; cuncta Laureata. Huic tam glorioſæ Genti, tot Populorum Domitrici, tam perenni ſuæ Famæ Libertatiſq; authrici, quis melius præſit, quàm Majeſtas Veſtra? in cujus vultu & vita, legimus juncta Arma decori. Leget bellorum avida, & ab incunabulis ſuis, armis innutrita Polonia, Te Majorum Tuorum facta implere, plurium ſuperare, omnium Vota Heroica præcurrere. leget compoſitū Martio animo vultū, expreſſam fortitudinis mentē grandia ſpirantem; leget & contra: plenam dignitatis Comitatem, & flecti neſciam mentis generoſæ celſitudinem, faciem armigera venuſtate inſignem, ita ut non alio cerni Majeſtas ſe velit ore. Videbit deniq; & Venerabitur (quod deſideravit unicè colet) Te Sereniſsimum non modò à natalibus & ab egregiis domi, foriſq; geſtis, quam à Lumine fidei noſtræ. Illa te lux clariorem reddit; quæ Cœlum tempeſtatesq; ſerenat, ſine qua, omnis triumphus ignobilis, omnia præclara obſcura, cuncta immenſa minuta. Tu felix Princeps, Romam beaſti Sanctiſsimam, & Matrem veneratus antiquàm, glorioſiorem, Religionis mutatione, feciſti Saxoniam, quàm Victoriarum conſtantia. Errores Patrios fugiens, Extera Regna inveniſti, & cor Spiritui DEO reſeranti, Principi ultro Tibi, Regna noſtra patent. Venerant multi & egregii Principes Candidati, Viduatæ Magno Rege

Poloniæ,

Poloniæ, Vota, in Regna ferentes. Nemo secum DEUM in Certamina duxit, Tu solus incæpisti cum Domino & cæpisti, reparatæ fidei præmia referens, eâ horâ quâ notus, natus; quâ Te audivimus, libere diximus Regem. Nescivimus Te Regem aut velle, aut fore, eras Rex, & esse Te nesciebas. Illa enim vera felicitas, felicitate dignum fuisse, non nosci. Tunc dum Te intelleximus fortem & mansvetum, bellicum & venustum, pium & Catholicum, corda, Vota, Lingvas, & quidquid optatissima intentio ferre potest, in Te convertimus. Tunc ferunt Numine Cælesti solem fuisse serenum, cum Populi vultu conveniente die: Ergo Te liberis & tenerrimis Votis, à nobis ultro assumptum, inclyta Polonia nostra, hodie Tua, veneratur & amat, invitat & optat; & quæ, non sub repagulis & abditis tectis, sed Cœlo teste, in Campo Martiali Suffragia dedit, libens confirmat, non factionis tumultibus, non nummariis rationibus, non aureîs hastîs ductus duceris, sed celeberrimîs Populorum Votîs, corde patulo, sacris ardoribûs, proclamatus vocaris. Ingredere Benedicte DEI, DEO volente, Poloniâ aspirante, Româ gaudente, Germaniâ approbante, Europâ plaudente, Orbe (Barbaros si demas) in gaudia effuso. Tibi Christianitas famam, Tibi Fama centum ora, Tibi Polonia Laureatam parat Coronam. Ingredere prospere, procede & Regna. Me vero felicem, qui cum Nobilissimis Sociis, denuntiationis hujus Legatis, Majestatem Vestram, Dominum meum Clementissimum, in limine Patriæ meæ salutem, & Suffragium Liberi Nobilis Poloni, unicam bonorum meorum gemmam, quam libens & liber Majestati Vestræ in campo litavi, hic iterum proclamem. Cedat mihi obsequii gloria in augmentum gratæ beneficentiæ. Nos interim Te Rege salutato ibimus portare Nomen Tuum, coram Fratribus nostris, colemus, quod vidimus; dicemus, quod colimus. Quid fueris, qualis & quantus nobis speraris, loquemur. Deniq; annuntiabimus inter Gentes Gloriam Tuam, & replebitur Majestate Tua, omnis Terrá.

DYARYUSZ

Negocyácyi Jáśnie Wielmożnych, Wielmożnych, Ichmościow Panow Posłow, od Rzeczy-Pospolitey, do Krola JegoMości obranego, FRYDERYKA AUGUSTA, cum denuntiatione, wyprawionych z Warszawy 15. Julii 1697.

Ruſzywſzy ſię z Warſzáwy die 15. Julii, piątym noclegiem ſtánęliśmy w Częſtochowie, to ieſt 19. ejuſdem, gdzie oczekiwáiąc ná drugich Jchmościow Pánow Posłow, y iutrzeyſzy dzień Sobotni przeſtáliſmy. Tám Jegomość Pan Májor Dorpowſki z Tárnáwſkich Gor przybiegł; denuntiando: z iáką ochotą J. K. M. Electus wygląda præſentem legationem.

W Niedzielę 21. Julii, ruſzywſzy ſię z Częſtochowy, ſtánęliśmy w Zyglinſkich Gorách. Miáſteczko to ieſt o máłą milę od Tarnawſkich Gor, do iednegoż Grafſa należące. Tu ſtoiemy y przez Poniedziáłek, bo lubo Jchmość Pánowie Posłowie wſzyſcy, ktorzy mieli ziacháć, iuż tu comparuerunt, ále że w Tarnawſkich Gorach w żadney kámienicy, nie mogł ſię znaleść capax locus, do przyimowánia ták gromadnego Poſelſtwá, muśiano tedy myśleć de capaciori loco. Y poczęto było naprzod budowáć ſzopę de nova radice w polu z przyiázdu náſzego, nie dáleko mieyſcá náznáczonego Obozowi, ále że ſię to zdáło negotioſum & lentum, porzuciwſzy iuż záczęte in magna parte opus, zdárzyłá ſię przy ſamyſz bramie mieyſkiey, z tegoż przyiázdu, ſzopá ſpora gotowa, ktorey ściany powybieráwſzy, z wierzchu záś niby ſuffit z gáłęźi uplotſzy, y do tego dwá ieſzcze namioty ſpore rozbiwſzy, przegrodzono w puł tę ſzopę płotem namiotowym, żeby ták w iedney części audyencya bydź mogłá, á w drugiey tym czáſem ſtoły záſtawiano. Co że w Poniedziáłek gotowo bydź nie mogło, á do tego deſzcz cáły dzień leiąc, był w przeſzkodzie, y audyencya muśiáłá ſię do Wtorku odłożyć. Tandem we Wtorek 23. Julii, kiedy tu IchMość PP. Posłowie u Iego Mości Paná Woiewody Wołyńſkiego zgromádzeni diſceptant, quo ordine wiazd ten expediri, wiele Oratorow bydź ma, zwłaſzczá że Iegomości Pánu Stároście Zydáczewſkiemu, wcześnie ab Equeſtri Ordine uproſzonemu Oratorowi, Iegomość Pan Stároſtá Wſchowſki mieyſcá ſwego contrádykował. Interim przyieżdzáią Kawálerowie od Krolá Iego Mości, invitando Ich Mościw Pánow Posłow. Prętko tedy ruſzyliśmy ſię z Zyglińſkich Gor, konno wſzyſcy, á było koni około pułtora tyſiąca, y do Tárnáwſkich Gor od przerzeczonych Káwalerow prowádzeni, gdzie iuż w przerzeczoney ſzopie czekał Krol Iego Mość, z Káwálerámi ſwemi, y z Polakow nie máło, ktorzy antecedenter przybywſzy, mieſzkáli: Woyſká procz zwyczáyney wárty, nic przy nim nie było, wſzytko w Obozie, mimo ktory my iácháli, ſpoczywáło. Krol IegoMość był w ſukni Gránatowey

Szopa dla Stołow y audiencyi.

Krol bogato ſtroyny.

towey kleynotámi bárdzo bogátemi ozdobney, bo káżdy guz ſpory był, z iednego Dyamentu. Ná przyiazd náſz, uderzono w kotły y w trąby. Zśiadſzy záś z koni, tákeśmy zácieśnieli doſyć przeſtromą ſzopę, że Capita Legationis z cięſzkością rum ſobie uczynili, przeciwko ktorym Krol IegoMość ruſzył ſię o kilká krokow, z mieyſcá, y káżdego mile witáiąc, wymowić trudno, iáko omnium animos in ſe traxit.

Po oddánym kredenſie, ktory ieden z Sekretarzow Krolew- *Witanie Krola.*
ſkich czytał, mowił naprzod IMość Pan Woiewodá Wołyń-
ſki, iáko primus Legationis Senator, po nim IMość Pan Woie-
wodá Witebſki z W. X. L. Ná końcu ab Equeſtri Ordine,
IMść Pan Staroſtá Zydaczewſki, mowili wſzyſcy clarâ & ele-
ganti Latinitate, ktorym od Krolá odpowiedział IMść Pan Ge-
nerał Fleming, ktory był ná Elekcyi extraordynáryiny Poſeł
y Plenipotent. Ten ná końcu mowy ſwoiey powiedział, że
Iego K. Mość iáko ſię in Pactis Conventis deklárował, ták ná to
w ſamym ſkutku ſtáwił tu Woyſko in uſum Rzeczy-Poſpolitey
Polſkiey, á propter majorem tego ſecuritatem, czyni naypier-
wſzym tego Woyſka Generałem IMści Páná Woiewodę Wo-
łyńſkiego, y w kommendę iego Woyſko oddáie. Oddáli po-
tym IchMość Pánowie Senatorowie Denuntiatorias druko-
wáne, y Liſt od Rzeczypoſpolitey do J. K. Mści pisány, ná
koniec wſzyſcy poſzliśmy do pocáłowániá ręki. Po ſkończo-
nych tych Ceremoniách, poſzli do ſtołow, ktore ták akkomo-
dowáne były. Dwá ſtoły długie przez wſzyſtkę ſzopę, opodal *Stoły.*
od ſiebie ſtały, miedzy ktoremi trzeci máły ták uſtawiony, że
ſię rogow iego, támte obádwá ſtoły, rogámi dotykáły. U tego
tedy máłego Stołu we ſrzodku Siedział Krol IMość, á Xiąże
Biſkup Paſſawſki, Poſeł Wielki Ceſarſki, w rogu tegoż ſtołu.
U iednego záś wielkiego, po práwey ręce, śiedział pierwſzy
IMość Pan Woiewodá Wołyńſki, u drugiego po lewey ręce
IMość Pan Woiewodá Witebſki, po nich ſuo ordine z regeſtru
ſadzáni IchMość Pánowie Senatorowie, & Equeſtris Ordinis
Posłowie. Byłá ochota wielká, y wielki doſtátek, żáden etiam
ex viliſsimis, non arcebatur Polak, Wino bárdzo przednie,
káżdemu kto chciał, dawano, y więcey go popiło poſpolitwo, bo
Generoſiores od tego ſtronili. Po ſkończoney ochocie Krol *Krol ná koniu.*
IGMść wśiadł ná koniá, y my wſzyſcy, y iáchał w pole, gdzie
iuż Woyſko przeſtrzeżone w párácie czekáło, ktore obieżdzá-
iąc przypátrzyliſmy ſię iák moderowne, iák w ludziách y koniách
braku nie máiące, rościągneło ſię to wſzytko ná dobrą ćwierć

mile. Rożni rożnie go ráchowáli: tym, ktorzy de rebus modeſtiùs ſentiunt, około śiedmiu tyſięcy być ſię zdáło. Tám widzieć było iákie Krol IMość w Rycerſkich ludziách ma upodobánie. Mrokiem áż, z tey obiażdzki wrociliſmy ſię do miaſtá. We Srzodę 24. Julii, náznáczył Krol IegoMść Kommiſarzow do tráktowánia z IchMościámi Pánámi Poslámi náſzemi, Xiążęciá IMości Firſztemberga, Generałá Flemingá, y innych, przed ktorego Tráktátu záczęciem, convocavit do śiebie IMość Pan Woiewodá Wołyńſki Ich Mościow Panow Poſłow, y z niemi conſultavit naprzod; ponieważ Krol IGMość proponował, żeby tá Konferencya, áni u niego, áni u IGMości Paná Woiewody nie byłá, ále in tertio loco, mowili tedy o tym, & placuit Kamienicá intermedia miedzy N. Krolem, á IGMością Pánem Woiewodą Wołyńſkim. Potym ieżeli piſać do Ich Mościow Xięży Biſkupow, Poznańſkiego y Zmudzkiego, do ſłuchánia przyſięgi, ſuper Actum Fidei, & ſuper Pacta Conventa od Rzeczy-Poſpolitey náznáczonych, á ponieważ w Denuncyacyi cautum, áby Krol IGMść nie przeieżdżáiąc Gránic, te Juramenta, præmiſſa Profeſsione Fidei, exequatur, iák nayprędzey tuż zieżdżáli, y to wſzyſtkim placuit. Ná koniec z ſtrony Woyſká, ktore General IegoMość tu ſtáwił, iáko ſię rezolwować, prowádzić go w Polſkę, czyli nie? Ten punkt wzięli ſobie in ulteriorem deliberationem. Y ták z tym poſzli ná przerzeczoną konferencyą, ktorey do południá nie ſkończywſzy, znowu po obiedzie convenerunt, y áż do wieczorá zábáwiwſzy ſię, concluſerunt, áby Krolá IMości, y z Woyſkiem proſto do Lobzowá prowádzić. Profeſſionis Fidei & Juramenti ſuper Pacta Conventa exequendi, mieyſce o milę z tąd w Piekarách (kędy Kościoł drewniány, ále Obraz Nayświętſzey Pánny Cudámi wsławiony, ſub Cura Oycow Jezuitow) náznáczywſzy. J záraz do IchMościow Xięży Biſkupow z Liſtem do Częſtochowy (bo tám mieli czekáć) properè wypráwiono, áby ná przerzeczone mieyſce do Piekar, alterius abſentiâ non obſtante, quantocyus zieżdżáli. Jákoż w piątek ráno IGMość Xiądz Biſkup Zmudzki ſtánął w Gorách, á IGMość Pan Woiewodá Wołyńſki po Mſzy Swiętey ránney, do Piekar zá Woyſkiem, ktore ſię ráno ztąd ruſzyło, iáchał. Tám u Woyſká bywſzy, y z Generałámi ſię de ulteriori tractu rozmowiwſzy, w Goſpodzie potym ná Krolá IGMości czekał. Ktory tu z południá ſtánąwſzy, y mało ſię co w ſtáncyi zábáwiwſzy, iachał w pole do Woyſká. IGMość Pan Woiewodá

Pacta conventa.

záś

záś Wołyńſki tu w ſtáncyi Krolewſkiey, o trakcie ktorym Woyſko prowádzić, tranſegit. Gdzie y Komiſſarze z Woiewodzctwa Krakowſkiego, iako to IGMość Pan Gosławſki y inni do prowádzenia Woyſká naznáczeni.

W Sobotę die 27. Julii Naprzod Iegomość Pan Woiewodá Wołyńſki convocavit Ichmościow Socios Legationis, y tám o ſpoſobie, Rocie, & ſecuritate przyśięgi długo diſceptatum. Tandem ſpiſana Rotá, z ktorą gdy do Krola Iego-Mości záiácháli; poſzedł Krol IMć. cum omni Comitatu, pie- *Krol pieſzo* chotą, do Kościołá, lubo to nie zbyt dáleko, ále dla ſloty y *do Kościoła.* błotá doſyć niewcześnie. Tám przed wielkim Ołtarzem, ná ſrzodku Kościołá klęcząc, Profeſsionem Fidei, ktorą Jmć. Xiądz Biſkup Zmudzki prælegit, uczynił. Te záś ſłowá Juramenti. Ego idem Voveo ac Juro &c. ſam z kárty czytaiąc głośno mo- *Przyśięga.* wił, y tam ſię zaraz podpiſał. Ták wykonawſzy Akt wiary, poſzedł do ſpowiedzi, y publice przed wielkim Ołtarzem ſpowiadał ſię, przed Jezuitą Spowiednikiem ſwoim. W tym JMć Xiądz Biskup Zmudzki, wyſzedł ze Mſzą, ná ktorey Krol JMość z wielkim Nabożeńſtwem, y wſzyſtkich zbudowániem, Kommunią S. przyiął. Tandem po Nábożeńſtwie, Jurament ſuper pacta Conventa; za pronuncyacyą Roty, przez Iegomości Xiędzá Biſkupa, wykonał, y zaraz tęż Rotę podpiſał. Potym począwſzy od J. M. Xiędza Biſkupa, wſzyſcy Ich Mość Pánowie Senatorowie, & ex Equeſtri Ordine Posłowie, tęż Rotę podpiſowali. Po ſkończonych podpiſach, poſzedł Krol Jmć piechotą znowu do Auſteryi; y wſzyſcy zá nim. Záprowadziwſzy Krolá Jmć P. Woiewoda Wołyńſki, y inni Ich Mość ruſzyli ſię przodem, uiáchawſzy tylko ćwierć mili, záſtanowili ſię w pewnym młynku na ſamey Granicy iuż Polſkiey ſtoiącym. Gdzie znowu wieżdżaiącego w Granice Polskie Kro- *Witanie* la IMCi, Imć P. Woiewoda Wołyński od Senatu, Imć P. *Krola po-* Staroſtá Zydáczewſki, od Stanu Rycerſkiego, witali breviter *wiorne.* ſed comptè. Sam Krol Imć po Francuſku odpowiedział, *Krol ſam* co nam znowu Imć P. Woiewoda Wołyńſki tłumaczył. Nie- *odpowie-* chciał iuż potym Krol Imć lubo ſłotá byłá wśieść do Karety, *dział.* ále wierzchem áż do Sławkowá, pięć mil cáłe, weſoło bardzo, y wſzyſtkim ſię kommunikuiąc iachał.

W Niedźielę dla Woyſka długim Traktem, y ſłotą całodniową zfatygowanego; y że wozy ieſzcze nie wſzyſtkie pośćiągały ſię, w Sławkowie przeſtaliśmy. Krol Jmć w Kościele ná Nábożeńſtwie, potym Ichmość Pánowie Senatorowie z nim

iedzą, ochotá áż do wieczorá trwa, przy ktorey brzmią Woyſkowe Muzyki. Pokazały ſię tu wielkie Qualitates Pa-
Moc Krolá. ná tego. Náprzod par animo fortitudo, corporiſq; robur, bo w oczách náſzych wziąwſzy kubek ſrebrny, doſyć gruby, iedną ręką, iak woſkowy zgniotł; przy tym wielka mierność,
Przyie-mnoſt. káżdemu ſkłonność, przy ták wielkiey ochocie trzeźwość, łáſkawość, w doſtąpieniu łátwość, y inne Magno Principe dignæ Dotes. Wyraził to w ſamym ſkutku ná ſobie, co mowi Diogenes *Fortem manſvetum eſse oportet, ut proximi non tam metuant, quàm revereantur.*

W Poniedziałek záś 24. Julii, ruſzywſzy ſię z Sławkowa, trzecim áż noclegiem, to ieſt ultimâ Julij, przy okrutnych nieprzeſtánnych ſłotách, ſtánęliśmy w Łobzowie, nie przeieżdżaiąc, náprzod Krol Jmść trochę ſubſtitit w Toniách o pułmilki od Łobzowá, á Woyſko ſtánęło ſzykiem ná Gorze, zá tąż wioſką. Ggy ſię záś Krol Jmść ruſzył, podkał go nie daleko Jmść Pan Káſztelan Woynicki z kilką ſet koni Nobilitatis Woiewodztwa Krákowſkiego, ci ná koniach witáli Krolá Iego Mości, mowił imieniem Woiewodztwá całego Jmć Pán Káſztelan, odpowiedział od Krola Jmć Pan Woiewoda Wołyńſki, w ſamym záś Páłácu Łobzowſkim czekał Jmć Pan Woiewoda Krakowſki, z Jmć Pánem Káſztelanem Krákowſkim, ktory áż w Pokoiu witał Krolá Jmci, odpowiedział mu Sekretarz Koronny. Tym czaſem w Mieście y Zamku, Salve z Armat bito.

Wtymże Roku. Po obraniu Krolá Imci Auguſta wtorego ktorego potiſsima Pars Electoralis Populi z Woiewodztw, Ziem y powiatow Korony Polſkiey y Wielkiego Xięſtwa Litewſkiego, circa Authoritatem Ichmościow P. P. Hetmanow utriuſq; Gentis in Campo Electorali utrzymałá, oddzielił ſię Xiąże JGmć Kárdynał Prymas Radzieiowſki z Pártyą niektorych zácnych Domow, tak equeſtris iák Senatorii Ordinis. chcąc utrzymać ſwego Elekta Xiążęcia Jmci Borboniuſza de Conte: Natione Fráncuza z Familii Krolow Francuſkich. Uczynił tenże Xiąże JGmć Prymas Rokoſz, ktorego
Rokoſz. Marſzałkiem był Jmć Pan Stefan Humiecki ná ten czas Stolnik Podolſki, potym Woiewodá Podolſki, do ktorego iák naywięcey Szláchty z Woiewodztw y Ziem przyciągnąć chciano.

Jnterea Koronacya w Krákowie (pietnaſtego dnia Września, roku 1697.)

roku 1697.) Krola Jmci Auguſta wtorego, z'ozdobną y bárdzo bogátą apparencyą, in Auguſto & numeroſiſsimo concurſu Senatu y Stánu Rycerſkiego, tákże y Woyſka, consvetîs Solennitátibûs & Cerimoniîs odprawiona. Koronował go ſub abſentiam Prymaſa, Jmć. X. Dąbſki Biſkup Kuiawſki. Dnia naprzod dwanaſtego Septembra álbo Wrzeſnia, wiazd był Krolewſki do Miáſta y zamku bardzo liczny y świetny od złotá y ſrebra, y innych bogatych apparencyi. Krol pod Bal- *Koronacyá Auguſta II.*
dáchinem, ná koniu cudnym z rządem złotym dyamentami ſutym, árcyświetnie y árcybogáto ſtroyny iáchał; Od Stároſty Krakowſkiego ná wieździe do zámku przyięty, y z dział przywitany. Názáiutrz Exequie Krolewſkie Jana trzeciego ſię odprawowały z zwykłemi Ceremoniami, ná ktorych Krol Auguſt w żałobie był z Senatem, y Pány innemi, y całym dworem ſwoim. Dnia zaś náſtępuiącego pieſzo Krol z większą iuż Pánow aſsiſtencyą chodził ná ſkałkę według Polſkich Krolow przed koronacyą zwyczaiu. Dopiero piętnaſtego dnia Września byłá koronacya w większey liczbie y ſplendorze. Názáiutrz z tąż apparencyą z iaką wiezdzał, po Polſku świetnie przyſtroiony pod rátuſz Krákowſki iachał, gdzie w kápie Krolewſkiey y w Koronie, trzymaiąc berło y iabiko Krolewſkie, od miaſta homagium odbierał; y niektorych ná Rycerſtwo páſował. Rzucane potym pieniądze od Podſkárbiego Nadwornego; y tryumfy rożne náſtąpiły. Potym Seym Coronationis ſię záczął. Ná Wotywie o Duchu Swiętym Kazanie było ná owe słowa: *Quoniam Rex ſperat in Domino, in miſericordia altiſsimi non commovebitur*, że przy Koronie ieſt czego ſpodziewáć ſię, to ieſt pokoiu, zgody y ſzczęścią; gdzie też do zgodnych rad nápomnienie rzecz zákończyło Po koronacyi, do Rzymu od Auguſtá Krolá wysłany był cum obedientia y uczczeniem Námieſtniká Chryſtuſowego Staroſtá Zydaczewſki, ktory nie raz był expedyowany dla nieuſpokoionych cále w Polſzcze differencyi około wolności Elekcyi. Tu notandum; że z tych ktorzy z Saxonii ná ten czás ziacháli ſię do Polſki, bárdzo ſię wiele náwrociło do Wiáry Kátolickiey od Sekty Luterſkiey, ták iż w ſamym Krákowie około tyſiąca z nich Kátolikami zoſtáło.

W tymże czaſie zá uſilną kompellacyą Ichmościow PP. Rokoſzánow przybył Báltyckim Morzem pod Gdańſk pomienionych Ichmościow Elekt, Xiąże de Conte, ktory ſwoim przybyciem niezmiernie ukontentował y ucieſzył ſwoich Elektorow,

lecz odebrawſzy doſkonałą Jnformacyą od prawdziwych ſwoich Exploratorow, że Xiąże Jmć Saſki, Fryderyk Auguſt Solenniſsimè od Rzeczypoſpolitey (oprocz Jmściow PP. Rokoſzánow Elekcyi Kontradykuiących) obrany, koronowany, y gruntownie ná Tronie Polſkim oſadzony, ſuperſedował záraz Tenże Xiąże Jmć de Conte od Pretenſyi Korony Polſkiey, Solenną oświádczywſzy wdzięczność y podziękowawie Xiążęciu Jmci Prymaſowi, Imci P. Marſzałkowi Rokoſzowemu y wſzyſtkim Imściom zgromádzonym do tego Rokoſzu zá manutencyą Oſoby iego, wrocił ná zad do Paryża.

Pod czas tey Koronacyi Krolá Jmci Auguſta Wtorego w Krákowie agituiącey ſię, Imć P. Krákowſki Hetman Wielki Koronny był ſam Oſobą ſwoią w Generalnym Obozie Woyſk Koronnych, na Ruſi pod Wyſzlany, utrzymuiąc ie, áby iakim kſztáłtem nie było przeciągnione do Rokoſzu. Jakoż do niego kilká Chorągwi ſię przekinęły.

Jmć Pan Szczęſny Potocki, Woiewoda Krákowſki Hetman Polny Koronny aſsyſtował in actu pomienioney koronacyi Krolowi Imci in aſsiſtentia kilkunaſtu Chorągwi Uſsarſkich, Pancernych y Lekkich.

Jnterim kiedy Xiąże de Conte receſsit à prætenſione Korony, rezolwował ſię Xiąże Imć Prymas z całym Rokoſzem przyſtąpić in partes Krolá Imci obranego y koronowanego, uczyniwſzy uſitatâ methodô poparcie Elekcyi.

Poparcie Elekcyi.

Imć Pan Krákowſki, rozpuściwſzy Woyſko z Obozu Generalnego z pod Wyſzlán in Viſcera Regni, y aſsekurowawſzy mocnemi partyami Pogranicze od Turek y Ukrainy, ſam oſobą ſwoią poſpieſzył do Krolá Imci witaiąc go in ſolio Regni w Krákowie, gdzie zábáwiwſzy bliſko dwoch Niedziel, złożył koło Generalne Woyſkowe pod Rawą pro die 7. 7bris anni ejusdem 1697. y tákże w Rawie Konſiſtencye Chorągwiąm rozdawſzy w Polſzcze, ſam iachał do Lwowa, tak dla Kommiſsyi, iako też dla záſzczytu od Inkurſyi Biſsurmańſkiey.

Koło Generalne.

Roku 1698. Ex mente Jego K. Mości y wſzyſtkich Stanow Rzeczypoſpolitey, wyprawiony zá Posła, y zupełnego Plenipotencyaryuſza plenaria facultate od Krolá Jmci y Rzeczypoſpolitey, tractandi, reſolvendi & concludendi, Imć Pan Stanisław Máłáchowſki, Woiewoda Poznańſki ad tractandam pacem z Portą Otomańſką do Kárłowic, gdzie ſzczęśliwie zákończony Traktat, wiecznego pokoiu, z tąż Portą Otomańſką to ieſt w Syrmyi pod Kárłowicami 26. Ianuarii 1699.

Poſeł do Porty.

Tegoż Roku 1968.

Tegoż Roku 1698. Hadzi Gierey Sołtan wprowadziwszy część Záháry do Kámieńcá ná Wiosnę, gdy Woyſka Koronne do generalnego Obozu ſkupiły ſię zá Ordynanſem Hetmańſkim pod Podhayce, nieſpodzianie przyſzedł we czterdzieſtu tyſięcy Ordy pod tenże Oboz náſz, gdzie ſub abſentiam Jmci Pana Krakowſkiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, będąc præſens w Podhaicach w Dobrách ſwoich Jmć Pan Szczeſny Potocki Woiewoda Krákowſki Hetman Polny Koronny, ſtánął záraz w Woyſku, y wyſzedł lubo w małey kwocie, bo nie było nad trzy tyſiące komuniká, przeciwko tak potężnemu nieprzyiacielowi, ktoremu z wielkim męſtwem dał ſłuſzne repreſsalia, że muſiał z konfuzyą y ſtrátą ſwoią od Obozu odſtąpić. W tey-że Okázyi zginęło náſzych Officyerow Polſkich trzech, Towárzyſtwá kilkunáſtu, Pocztowych, y luźnych czeladzi kilkádzieſiąt. Tátarow zaś, oſobliwie przednieyſzych náieźnikow trupem padło ze dwieście, y Murzow kilku zginęło: gdy záś ná ogłos Nieprzyiacielá, przybyło więcey Woyſka do Obozu, wypráwione podiazdy z rożnych ſtron w pogoń zá Sołtánem; ktore nie dopuścili żádnych Czambułow, áni zábierania Jaſyru, dla czego bez żádnego obłowu zdobyczy, do ſwego kraiu powrocił.

Męſtwo Polſkie

Tátarow zbito

W Tymże Roku Krol Jmć ultimîs Julii ſtánął we Lwowie, przy ktorym Woyſk rożnych nácyi záciągnionych, Káwaleryi, y Infánteryi bárdzo wyborney y munderowney trzydzieści tyſięcy effectivè ſtánęło támże pod Lwowem, z kąd Krol Jmć z tymże Woyſkiem obrocił Marſz pod Brzeżany, á ztamtąd pod Podhaycami ſtánął Obozem całym Woyſk ſwoich Niemieckich, ćwierć mile od Obozu Woyſk Koronnych y Litewſkich. Tam tedy Jmć Pan Krakowſki uſzykował całe Woyſko Koronne y Litewſkie, bárdzo porządnym ſzykiem, że choćby naypotężnieyſzemu nieprzyiacielowi mocną reſyſtencyą uczynić mogło, bo ſię były wſzyſtkie Chorągwie, bárdzo ludne y munderowne ſkupiły ad Corpus Woyſká. Uſsarye w Pułkiryſiách z kopiami, Pancerni y Lekcy z dzidami, Raytarye y Dragonie, y Piechoty doſyć porządne y munderowne. Obieżdzaiąc tedy Krol Jmć to uſzykowane Woyſko, począwſzy o godzinie dziewiątey, áż ku trzeciey z południa, ſrodze ſię zádziwił piękności, ozdobie, porządkowi, y liczbie iego, y tak publicè powiedział, że z tym Woyſkiem y z moim Niemieckim, nie tylko ná Turkow, ále też y ná innych Monarchow naypotężnieyſze Woyſka mogł bym woiować. Tandem obiachawſzy

Woyſko liczne y porządne.

obiachawſzy ſzyki poiachał do namiotow Jmci Pana Krákowſkiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, w liczney frequencyi Generałow, Officyerow, y Káwálerow Krolewſkich, także Rycerſtwá náſzego z Jchmościámi PP. Hetmanami wſzyſtkiemi czterema Koronnemi y Litewſkiemi. Gdzie w piąciu namiotách bárdzo wielkich y bogátych lautiſsime tráktował Jmć Pan Krákowſki Jábłonowſki, przy wielkiey ochocie ktora ſię doſyć ſpokoynie odpráwowálá z ukontentowániem Jego Krolewſkiey Mości, y wſzyſtkich przytomnych guſtem; u iednego tylko ſtołu gdy od wetow wſtáwano, przyoſtre iakieś wszczęły ſię kontrowerſye, z dyzguſtem y porożnieniem miedzy Jmć P: Prebendowſkim nátenczas Woiewodą, Malborſkim, Podſkarbim potym W: K; y miedzy JmciPánem Michałem Potockim nátenczas Staroſtą Kráſnoſtáwſkim, Piſarzem potym Polnym K: á teraz Woiewodą Wołyńſkim. Lecz wzaiemne przerzeczonych Ichmciow reſsentymenta Krol Imć niemniey łaſkawie, iák przezornie pokombinował, wiedząc dobrze: że zgoda y iedność umysłow ieſt Dobra poſpolitego duszą. *Nihil perniciosiùs Reipublicæ, quàm divisio, ut nihil melìus quàm unio. Plato*

Tey Kámpanii impreza bylá Krolewſka taka, áby z Woyſkiem ſwoim Kámieniec odebrać y cáłą Wołoſką Ziemię mocno oſadzić; ále gdy przyſzła wiadomość od Jmci Paná Woiewody Poznańſkiego, że Traktat z Portą w nádziei pomyślnego zákończenia ſtánął; do tego Niemieckiemu Woyſku w dzikich Polách niebywałemu, ſrodze ſię ſub Jove frigido: ile pod czas słot przykrzyło, że nie máło zołnierzy záchorowało. przyſzło támże ſiſtere gradum, á retro cedere do Polſki, Gdzie Woyſka te przez zimę ſubſiſtebant, náywięcey w Prowincyi Pruſkiey, niezáchowuiąc tey (ktorą przedtym adamuſsim obſerwowali) modeſtyi, obchodząc ſię ſobie cum notabiliori licentia. Co ſię nie raz y pod náylepſzym Princypałem w Zołnierſtwie trafia: iáko mowi Neoteryk: *Principis Optimi ſæpe miles diſsolutior, nec ob mala ſubjectorum damnanda eſt bonitas Majorum.*

Saſi w Polſzcze.

Krol w Gdańſku.

W tymże Roku 1698. Krol Jmć Auguſt we Gdáńſku był z tryumfem przyięty, gdzie ognie miſterne, y ná wodzie; ná ſobie templum honoris wyrażali, y łabędzie pływáiące, á wnet zapalone. A lubo ſię łáſkawie miáſtu ſtáwił, iednak przywileiow, o ktore ſupplikowali Gdańſzczanie, w ktorych co było przeciwnego wolności Kościelney, álbo práwom Koronnym potwierdzić álbo

dzić álbo pozwolić im niechciał; A ná pomnożenie wiary Kátolickiey w mieście, dał práwo Soc: Jesu ná odpráwowánie wolne y iáwne náFáraffie wſzelkiego Nabożeńſtwá Kátolickiego

Tegoż Roku. Brandeburczyk w mieſiącu Liſtopadzie chcąc Elbląng fortecę Polſką w Pruſiech, w nadgrodę kilku kroć ſtá tyſięcy, krorych był zdáwná Kroleſtwu pożyczył, opánować, kilku náprzod tam Officierow przesłał niby w gościnę. Gdy tam długo w noc umyślnie pili, Prezydentá mieyſkiego proſili áby ná wyście z miáſta im otworzono; á przy brámie było ich żołnierſtwo rozłożone, ktore zá otworzeniem tym, w miáſto wpáść miáło; ale *P*rezydent Mieyſki nie pozwolił ták niezwyczaynego czáſu im otwárzáć. Gdy záś odniało, áż miáſto obáczy że ie w koło oblegli żołnierze Brándeburſcy, ktorzy o poddánie miáſtá nálegali; ále miáſto proſiło o dwie Niedziele w ktorych ſtrony tego mieli, y do Elektora ſamego y do Krolá y do Prymaſa kogo z ſwych wyprawić. Atoli ná oſtátek miáſto ſię poddáło, około czego wielkie było w *P*olſzcze zámieſzanie, áż do okupu y zaſtáwy Korony z ſkárbu Koronnego względem długu Kurfirſztowi nie oddanego. *Elblang wzięty.*

Roku 1699. *P*o pierwſzych lodách in Januario, Kázy Gerey Sołtan w kilkádzieſiąt tyſięcy Ordy zá namową Murzow ſwywolnych, po ſkończonym iuż Tráktácie Kárłowickim, uczynił exkurſyą w Czámbuł; áż zá miáſto Stryi pląderuiąc Pokucie y cáły tám ten kray, na kilkadzieſiąt tyſięcy ludzi rożnych, Szlachty y poſpolſtwa w niewolą zágarnął, koni, bydeł, niezmierną moc zábrał, y ná Budziaki záprowádził. Oprocz co náſz *P*odiazd, z pułtorą tyſiącá ludzi odbił. Tándem Jmć *P*. Máłachowſki Woiewoda *P*oznáńſki cum inſtrumento zákończonego ſzczęśliwie Tráktátu z portą, do Krolá Jmci y Rzeczypoſpolitey powrocił, y zaraz wypráwiony Jmć P: Stanisław Rzewuſki, ná ten czas Staroſta Chełmſki a potym Woiewoda Beſſki H. W. K: in charactere pierwſzego Posła do Porty Otomańſkiey y tak cum ratificatoriis poſtánowionego wiecznego pokoiu, iáko też dla upomnienia ſię dezolacyi kráiu przez Kazy Gierey Sołtana, y zabránego ták wielkiego Jaſyru po zákończonym Tráktácie. Utrumq; to, ten ták roſtropny Poſeł ſprawił u Porty Otomańſkiey, że zá uſilnym ſtáraniem Jego, kázano wſzyſtek Jaſyr oddáć, Sołtana ſkárać y z Murzami, á Kápidzi Paſzę ordynowano do oddaniá wſzyſtkich niewolnikow náſzych, ktorych po záwartym Tráktácie wzięto. Także ratyfikacyą zawartego przymierza, do Krola Jmci przywiozł. W tenże czas gdy nie- *Poſeł do Porty.*

wolnikow oddawano, byłá ewakuacya Kamieńcá Podolſkiego, przy Kommiſsarzach Rzeczypoſpolitey, y Tureckich, z ktorego wſzyſcy Turcy wyprowadzili ſię, y armat oſm ſet ſztuk z teyże Fortecy wyprowadzili, y amunicyi moc wielką. A potym Jmć P: Krákowſki Jabłonowſki Gwarnizon z Woyſka Koronnego Cudzoziemſkiego támże oſadził, á ſam iáchał na Seym Pacificationis do Wárſzáwy, ktory ſię in Auguſto ſkończył pod laſką Jmci P: Stánisława Sczuki Referendarza Koronnego á potym Podkanclerzego W: X: L: Ex ſancito tegoż Seymu zwiniono Woyſka dwanaście tyſięcy á oſmnaście tyſięcy zoſtáwiłá Rzecz poſpolita ad omnem caſum uſługi ſwoiey, to ieſt Káwaleryi oſm tyſięcy á dzieſieć tyſięcy Infanteryi, ktore Woyſko z Ordynacyi Rzeczypoſpolitey lokowáne ná pográniczu.

Turcy z Kamieńca uſtępuią.

Koło Generalne było w tym Roku we Lwowie u OO. Bernardynow dnia 28. Menſis 7bris. Annô eodem Krol Jmć po Seymie tym Pa cificationis, poſzedł z Woyſkami ſwemi pod Rygę, gdzie dobrze y ſzczęśliwie gościł, kilká Fortec dobywſzy około Rygi y Szwedow niemało ták żywcem zábrano, iáko też y trupem położono, zá przezorną Krolá Jmci dyſpozycyą y regularnym Woyſk iego poſłuſzeńſtwem, ktore częſtokroć nad ſame zwycięſtwo, bywá chwalebnieyſze: *parere Imperatori melius eſt, quàm hoſtem necare. Plutarchus*

Roku. 1700. Jn Januario wypráwiony Wielki Poſeł do Porty Otomańſkiey, Jmć Pan Rafał Leſzczyńſki (Ociec Krola Jmci Stánisława) Woiewoda Łęczycki, Generał Woiewodztw Wielkopolſkich, w liczney y ozdobney aſsyſtencyi, gdzie iáko ſplendidiſsimo apparatu przyiachał, ták honorificentiſsimè y z wielką apparencyą, magnificencyą, od Miniſtrow Cara Tureckiego przyięty y traktowány, iáko żadnego Monarchy Posłowi tákiego nie czynili honoru. Potym u ſamego Cara Tureckiego y Wezyra mile bardzo acceptowana ta legácya, z oświadczeniem gruntowney przyiaźni od Krolá Jmci y całey Rzeczypoſpolitey przez zákończenie Tráktatu, wiecznego pokoiu. Audyencyą ſolenną miał u ſámego Cara, ktorey audyencyi y wiazdu do Stambułu, podam niżey relacyą, interim tu ſię kładzie

Poſeł do Porty.

MOWA

Jegomości Páná Posła Polſkiego miana podczas Audyencyi do Cara Tureckiego.

Mowa Leſzczyńſkiego.

NOn ego optimæ rerum pacis Sereniſsimi & Potentiſsimi AUGUSTI II.

GUSTI II. Poloniarum Regis Domini mei Clementiſsimi, & Reipub. Magniq; Ducatus Lithvaniæ Legatus, hæc enim iam ſtabili forma bene cuſa & irrevocabilis; ſed felix provenientis ex pace dulcedinis Miniſter argumenta fero. Non tam nos Pacis illiciîs trahi; quàm ſinceræ amicitiæ poſt pacem documentis & emolumentis, erga Imperatoriam Maieſt: tuam æmulari. Venio profundiſsimo affectu, in Majeſtate tua orientis veneraturus ſolium, rem non verba candidi pectoris Sereniſsimi Regis mei Domini Clementiſsimi, & Potentiſsimi, & Reip. explicaturus, cum plena à Sereniſsima & Potentiſsima Majeſtate tua ſpe, non permiſſuram fulgidiſsimam Othomanicam Portam hîs ſe ſinceræ Devotionis officiîs vinci, ſed pari bonitate certaturam; quod ut faciliùs eluceſcat; cum debita Sereniſsimæ Majeſtatis Veſtræ veneratione mandatum expecto. An ut nunc ediſſeram? quæ diſſerenda Veſtræ Maeſtati habeo, an certè cum celſiſsimo ſupremo Vezyrio de iis conferam.

Po ktorey Audyencyi oddawáć kazał upominki bardzo bogáte tenże Jmć P: Poſeł, Ceſarzowi y Wezyrowi od Krola Imci y Rzeczypoſpolitey, ktore wdzięcznym áfektem przyiąwſzy, wzáiemnie ſwoie dawáli prezentá. Wſzyſtko tedy ad mentem. J. K. Mści, y Rzeczypoſpolitey, pomieniony Imć Pan Poſeł magnanimitate powagi ſwoiey, ſummâq; prudentiâ & activitate pro honore gentis, glorioſiſsimè tam ſwoy exercendo charakter Poſelſki, effecit, y pokoy firmiter ugruntował, y ſam ſzczęśliwie ad propria powrocił, naypierwey do Lwowa do Imci P: Jablonowſkiego, Káſztelána Krákowſkiego H.W.K: Oycaá raczey Teſzcza ſwego, ktoremu naypierwey wſzelkie particularitates, chwalebnie expedyowáney Legacyi ſwoiey opowiedział, potym do Krola Iegomości odiáchał.

OPISANIE WIAZDU do STAMBUŁU

Tegoż Jáśnie Wielmożnego IMPána Woiewody Łęczyckiego, Generałá Wielkopolſkiego, Poſta Wielkiego od Nay: Krola Iegomości. Polſkiego, do Porty.

z Stambułu 1. Maji Annô 1700.

Ná oſtátnim przed Stambułem kunaku kuciuk czek medzi (od máłego moſtu denominácya) 15. Apr. ſtánawſzy ImPan Poſeł, záſtáł liſty od ReisEffendego y Máurokordatego, z ktoremi P: Gorſki z Stambułu powrocił, z tych reſponſow *de omni humanitate* od pomienionych miniſtrow upewniony, żeby wy-

 raźnieyſzą

ráżnicyſzą przyięcia ſwego wiádomością był informowány, *commiſit activitati* Im P. Káſztelána Srzemſkiego, áby pomienionych *miniſtros conveniat*, y *de tempore & ceremonialibus* wiázdu *per expreſſum* tráktował. W ktorą podroż gdy ImP. Srzemſki *accingitur*, od ReisEffendego niektore prezenciki ImP: Poſłowi życzliwym komplementem *deferuntur*. Ktore lubo lekkie, *liberalitas* iednak ImP: Poſła wdzięczne bydź pokazálá, bo wzaiem zegárek kryſztałowy przednicy ſztuki y pozoru ReisEffendemu ofiarował, y *Latorem* Upominkow kontentowáć kázał. Srawa Im P: Srzemſki 15. w Stambule, ále dla publiczney negocyacyi, aż dnia drugiego *adivit miniſtros*, *omni honore* przyięty, cokolwiek tráktował *ad votum* Im P: Poſłá *retulit*, y owſzem niektore ſámi *auxerant* okoliczności, oſobliwie konia iednego z ſtayni Ceſarſkiey, pod ImP: Poſłá, y z ſtáyni Wezyrſkiey pod ImP: Sekretarzá, y pod innych Ichmościow. 34. (wyraźnym dokładem, że ná żádnym wiezdzie tákowa od nich *non practicabatur* ochotá) *ultrò* deklárowáli. Aſſekuruiąc: że idącemu z wieczną przyiáźnią ImP. Poſłowi, nád innych Poſłow przy wiezdzie iego *ampliabuntur honores*. Czas záś wiázdu dzień niedzielny życzyli, ktoremu Maurokordary *feſtivitatem appoſuit*, *& diem fauſtum prædixit*. *His præmiſſis* rano wſtawſzy w Niedzielę przewodnią, po Mſzy S. *cum toto* wiazdu *apparatu* ruſzył ſię Im P: Poſeł *eo ordine*. Náprzod ſzłá Chorągiew Wołoſka, wſzyſcy w pancerzách z dzidámi, komputem ſtá ludzi okrytá z kotłámi pod czerwonym znákiem, złotym krzyżem, tákież y u dzid proporce, z powodnemi rożnych Ichmościow koniáni *agmini præivit*, bliſko zá tą Chorągwią naſtępowáli 7. Trębáczow z ſrebrnemi, złociſtemi trąbá ni, y Doboſz z Srebrnemi kotłámi, wſzyſcy w bárwie koralowey, zá niemi Im P: Rydzińſki koniuſzy w Pancerzu, zá ktorym 8. Rumákow Poſelſkich w bogáte ſiedzenia, rzędy, dywdyki uſtroionych w korálowey bárwie Maſztálerze powodowáli. *Modico ſpatio* kilkanáście koni rożnych Pokoiowych chłopcow, oſobliwie w karmázynowey barwie dobráni y porządni, Zá temi Pokoiowi Poſelſcy dwunáſtu w barwie iáſno cynámonowey, átłáſowe żupány, ktorym *P:* Bułák ſtárſzy *P*okoiowy *anteibat*. *Succedebant* 12. *P*okoiowych w bárwie Axamitney karmazynowey, Sobolámi obłożoney, żupany atłáſowe, czapki ſobole, y u wſzyſtkich iednakowe złociſte ſzable, y *ſubſequenter* porządnych 6. Dworżánow: Zá temi mieyſce wzięli, Im *P*. Dąbrowſki *P*iſarz Grodzki Kaliſki, Dworu Poſelſkiego Marſzałek, y Towárzyſtwo *P*ancerne 18 wſzyſcy

Ruſzył ſię Poſeł tym porządkiem.

w páncerzách

w *Páncerzách* ſahaydaczno, przy kołczánach, oprawne miſiurki we wſzyſtkim ſtroiu y porządku *viſu digna exquiſito.* Potym 12. kompanii Uſsarſkiey w oboyczykách, náręczákách y lámpartách porządnie y doſtátnio. W bliſszey záś kálwákácie, ImP. Srzemſki, Czerniechowſki, Sątecki, Sądecki, Spicimirſki, y Máłogoſki Kaſztelánowie, Im*P:* Erneſt Káchál, OO. Jezuici Kapelláni, Im*P:* *P*odſtoli Owrucki, Conte Le Mariani, Im*P.* Stároſtá Zydáczewſki, Im*P.* Káſztelan Srzemſki, bogátą ápparencyą ozdobieni, I*P.* *P*oſła *præceſſerunt.* IP. Sekretárz *lateri proximus* z lewey iádąc ſtrony, JmP: Poſła *curſu equi* trochę poprzedzał, ſam záś Im*P:* Poſeł w kontuſzu niebieſkim ſobolim, pod kitą w ſztuce diamentowey przy czapce, ná koniu dzielnym wyiáchał, ktory rzędem ſzczerozłotym rubinámi ſadzonym, kitą w ſztuce rubinowey ogromney y bogátey, w ſiedzeniu perłámi ſutym, w złotych ſztukách kámieniámi ſadzonym, y dywdykiem ná kármazynowym Axamicie bogáto perłámi y żłotemi kwiátami ozdobnym *ad magnificentiam ornabatur.* Przy koniu *P*oſelſkim 5. biegunow ſtroiem ſwoim *Mercurium referebant,* w ręku *notæ magnitudinis* ſrebrne złociſte *Caducæi,* ná głowie lámowe káſki z Herbámi, pod karmazynowym złotym kutaſem, y ſtruśiemi piorámi, á po nád uſzyma piora ſrebrne złociſte, káwtány żołte atłaſowe, od paſa piorá ſtruśie ponſowego y złociſtego kolorow, *per modum* fartuchow *præminebant,* do nog w ſamey ſłopie ſrebrne złociſte piora przyprawione: *non ſine ſtupore vulgi viſebantur.* Po ſtronách bliſko ImP: *P*oſła 30. korucow w nowey kármazynowey bárwie, w kołpákách kunich, pod ſrebrnemi y orlemi piorámi, gużow ſrebrnych, y potrzeb modą Węgierſką przed ſobą y u rękáwow ſuto, ná paſách ſrebrem ſadzonych ładownice y cieſzynki. Janczárowie, y Raytárya liczna w nowey bárwie. *P*orucznik, Chorąży, czterech Under Officierow, dzieſięć Confrairow, dwoch Doboſzow pod lamowym biáłym kornetem, z krzyżem tákże lámowym czerwonym, y z ſrebrną ſkofią, Potym *P.* Obozny pod znákiem tabor prowadził, ktorego *ea ordinatio.* Szłá *P*oſelſka Karetá Paryſka, wſzyſtka złociſtá bárzo bogata, cugiem wſiczatym, w ſzorách Axamitnych, konie pod ſtruśiemi piorámi, przy kárecie 6. Páchołkow w korálowey barwie, doſtatkiem ſrebra ná guzy, ſzable, obuchy, ſzabeltaſe, y páſy łożonego *ornati & onuſti.* Druga *P*oſelſka Kareta z karagniadym cugiem w złociſtych ſzorách, woznice u obudwu káret w iednakowey koralowey barwie. Za temi ſzły Karety trzy poſzoſtne Im*P.* Sekretarza,

Tabor bogaty y liczny.

ImP. Káſztalana Srzemſkiego y ImP. Staroſty Zydáczow: kolaſki 4. przykryte rożnych Ichmściow, 8. kárawanow Poſelſkich w karmazynowych oponách z białemi iedwabnemi kampanami, Herby y cyfry po bokách wyſzywáne. Apteká, Piwnice, Kuchnie, Kuźnia, tudzież Karawány 4. Przyiacielſkie, y 15. wozow poſzoſtnych, á potym Towarzyſkie, y rożnych Dworſkich ſkárbniki, wozy poczworne y podwoyne n. 35. Ná oſtátek podwody y furmańſkie wozy nierozerwánym ciągnęły ſię taborem, *hac diſpoſitione* ktora tu *exprimitur* (z ſamego ruſzywſzy ſię kuńáku ImP. Poſeł komputem ſwoim 653. oſob y 1062. koni) całego wiazdu *obſervabatur ſeries*. O milę dobrą *ordinatiſſimo curſu* uiáchawſzy potykáią w kilkunáſtu koni Agowie y do Szaraiu Suliman Paſzy nad ſławną rzeką Czerpidzi Czary ImP. Poſła zápraſzáią. Zá ktoremi zaraz Czauſz Paſza Generalny Marſzałek, Szpahillar Agazy Generał znáku żołtego Szpahow, Sylichtar Agazy Generał znáku czerwonego Szpahow, z aſſyſtencyą przyieżdzaią, *humaniter* wſzyſcy powitawſzy, Czauſz Paſza do pomienionego zápraſza Szaraiu, á w tym kilkadziesiąt Cżáuſzow Ceſarſkich, 3. Kapidzi Páſzow Wezyrſkich, Dziorbadziow, Agow, y innych Turkow *confluit multitudo*, przy ktorey frequencyi IMP: Poſeł do przerzeczonego *deducitur* Pałácu, tam od Czauſz Paſzy *humaniſſimè* przyięty, ná Altanę między fontanami weſoło obiciem ozdobioną dywanow, y bogátemi wezgłowiámi uſłaną, proſzony *conſcendit*, ktora że dla ſzczupłości ſwoiey nie wiele oſob mogłá *capere*, drugich Ichmościow zaraz pod Námioty proſzono, tylko IMP: Sekretárz, á kilku Ichmościow przyiácioł IMP: Posłowi *aſsidebant*, *præmiſsis ceremonialibus* w częſtowániu kawą ſorbetem, umywániem y kádzeniem ſuffry *inſtruuntur*, y przy ochocie częſtuiących Turkow, *circiter* 30 potraw rożnych, y rybne mieſzaiąc ná fayfurách *ſucceſsivè apponuntur*, kilku ſtroynych Turkow *in miniſterium* ordynowánych w podáwániu ſorbetow, w przeſtáwianiu Potraw, y w ochotney uſłudze *muneri ſuo invigilant*, zárowną ochotą y ceremoniami wſzyſtkich po Námiotách częſtowáno, iednakże nie długo *accumbendo menſis* ſkończony traktáment, gdy czas ruſzenia *inſtabat*, przychodzi Czauſz Paſza przy komplemencie, áby wdzięczna ochota byłá, ludzko wyprowádza, y ImP. Poſła ná koniá Ceſarſkiego w rząd złociſty y w ſiedzenie Diukir Seraſkier (iákiego y ſam Ceſarz záwſze zażywa) ubranego zápraſza. Podług deklaracyi koni pięknych y ſtroynych przyprowadzono, y ktory chciał, dáwano, wiele ich iednak próżnych

Traktament.

żnych odprowádzono, bo náśi z ſwoich kontenci, innych nieáffektowáli. Nie więcey nád godzinę w tym Szaráiu zábáwiwſzy, pułtory godziny Ordynáryine iazdy punktuálnym porządkiem ImP: Poſeł *continuavit*, Turcy ſtronámi iádąc długo Dziridámi gonitwy *exercebant*, á potym o Cwierć mile od Miaſtá Czauſzowie Ceſarſcy w wielkie záwoie Mudza Weze, ktorych tylko ná dywany, á ná publiczne Ceſarzowi aſſyſtencye záżywáią, przybráli ſię, y miedzy Huſarſką Kompanią náſzą wiachali; Czauſz Paſza z pomienionemi Szpahow Generałámi przed ſamym ImP: Posłem, y ImP. Sekretarzem *greſſum obtinuerunt*, tym porządkiem *appropinquando urbi. Nunciatur* że pewnego człowieká łanczar *lethaliter* przebił, ále wkrotce te mendacia *famæ evanuerunt*, bo ſię náczey pokázáło, że tylko z poroczney zwady *leviter ſauciavit*, y zaraz z roſkazu Czauſz Paſzy pod wartę wzięty *cum atteſtatione inſtantaneæ ſatisfactionis. Ante aditum* Miáſtá, gdy *numeroſa vulgi agmina*, w pole wyſzedſzy; *ingenti* widzenia *deſiderio*, *tractui adſtiterunt.* W kotły uderzono, woyſkowe *reſonuerunt* muzyki, Raytarya z podniesionemi muſzkietámi, Officierowie z dobytemi ſzpadámi munderowáni. Jazda wſzyſtká *propter anguſtiam* drogi, y *ſubſequenter* dla wąſkich w mieście ulic, do dwukonnych *in ingreſſum* ordynowáni, y ták *prolixo ordine & paſſu ſecunda attigimus mœnia*, blisko godzin 4. przez ſamo Miáſto ten Akt ſolenny kontynuowány nierozerwaną frequencyą, owſzem nieprzeyźranemi tłumámi ciſnęłá ſię *in conſpectum* rożnych ludzi y narodow *colluvies.* Pełne wſkroś ulice; náciśnione *occupabantur* okna, drzwi, gánki, y cieśnieyſze w gmáchách, *non vacua proſpectus pretiô* obſtalowáne kramy rożnych Posłow Cudzoziemcy opánowáli, náwet y ſame dáchy *curioſa plebs inſidebat.* Stroiu Rycerſkiego opłácenia porządkowey appárencyi *plauſibilis intuitus*, biegunow *ultrò citròq*; *ſæpius curſitantium attonita indagatio* y tym podobne *motus turbam repleverunt.* Ale nayoſobliwſze *meretur* wſpomnienie Chrześcian niewolnikow záſiedziáłych *luctuoſa facies*, ktorzy obáczywſzy nas, od łez wſtrzymáć ſię nie mogli, *quas ſpectavimus ipſi.* W puł Miáſta trzech Dziorbádzich ſtroynych y kitámi ſtroiu ſwego ozdobnych, z puikámi ſwemi łanczarow *ſubſequebantur in aſsiſtentiam* ImP. Posłowi, po ulicách ſtáwáli *tractu & ordine* ktory *in præmiſsis denotatur.* Do ſamego Pałácu Turcy aſſyſtowáli, y tam wprowádziwſzy Czáuſz Paſza z wſpomnionemi Szpahow Generałámi, aż ná Dywan ImP: Poſłá odprowádzili, ktorzy gdy ledwo z Pałácu *regreſsi*,

od Posłá Cesarskiego przez iego Sekretarza IMP: Poseł powitaniem y życzliwością *compellatus*, y ták *subsequenter* od Posłow Ichmościow, Francuskiego, Angielskiego, Weneckiego, Holenderskiego, Moskiewskiego, Rakuskiego, od Tekielego y Duki, reyterowánego Hospodárá *per secretarios* oddáne wizyty. *Absit scripto lactantia, Genuinè* godzi się *referre* ták *sensum* sámego Wezyra, iako *& publicam primorum sententiam*; *assertionem*, że nie tylko ten wiazd nád insze teráznieyszych Posłow *præponitur*, ale y podobnego temu nie pamiętáią. Rzecz pewna, że y sam Cesarz *privatim spectando interfuit.* Szaraiu zaś tego Imp: Posłowi do stancyi naznaczonego, przedtym Wezyrskiego, á teraz Cesarskiego, ta Fama: że w całym stambule *magnificentius non dabatur opus*; blisko nád morzem położony, zdrowym powietrzem, y wesołym ná morze pobliższe, Insuły y Gory Azyatyckie prospektem szczęśliwy. *Extra angustias* Miástá, przed Meczetem denominacyi Soltan Achmet, sześcią wyniosłemi murámi, y pod kopułámi *gradatim ascendentibus* wspániałemi, facyátą lokowány, mediat długi y obszerny Hypodromus, ná ktorym y teraz codzienne *Equorum cursus exercent.* W puł tego Maydanu miedzy Pałácem á Meczetem w kwadrat z iednostaynego ciosanego kámienia, kilkadziesiąt łokci *altitudinis in summitate* zaostrzona kolumna *refert* z káżdey strony *permodum* nápisow, dawne Ægypcyanow *Symbolica indicia.* Ná postumencie záś *leguntur* Greckie inskrypcye, y *à parte* Meczetu iedna Łacińska temi Wierszámi *continetur.*

Wiazd nad wszystkie inne.

Difficilis quondam Dominis parere severis
Jussus & extinctus palmam portare Tyrannis
Omnia Theodosio cedunt sobolique; perenni
Ter Diis esto honor annis perpetuisq; diebus.

Dali ku Morzu *ad meridiem species* Smoká, Kolumną miedzianą o trzech wężych głowách, kilkánáście łokci wysoko *representatur.* Trzecia *exstat subsequenter* Kolumna z ciosanego Kamienia, *in quadrum* układána, *majori altitudine* od pierwszey, ále *de his antiquitatibus*, miedzy tym narodem trudna *indagatio. Intus* Pałácu, 5. Dziedzińcow obszernego blachą w kopuły pokrytego, tysiącem y nie iednym kominow *quondam* sławnego, ieszcze y teraz w wielkiey apparencyi *restant indicia*, átoli że ták wielu lat *abusu* zániedbáne gmachy, *exhibetur desolatio.* A że *etiam tanta* mieyscá *amplitudo* Poselskiemu komputowi osob y koni mniey *commodè sufficere* mogła, y ogrod do tego Szaraiu należący z ápartymentem budownym y obszernym, w kilku dni

po wiez-

po wiezdzie otworzono, Tam znaczną ſpezą ſporządzone rezydencye, y ſalą pewną *alterius condignationis* ná Miáſto y Morze *latiori proſpectu commodior*, w obſzerności tameczney *extra ſitum*, *apartamentum*, podziemne ſklepy kilkuſet ſłupámi z cioſanego kámienia wſparte *reperiuntur*. Po ktorych wierzchem *ſolida* ogrodu *extenditur planicies*. W tych dniách, ktore po wiezdzie náſtąpiły od Wezyra, Reis Effendego y Maurokordatego Prezenty prawie od Cytryn Pomarańczy, Kwiatow, Barankow, Gołębi, wielkiemi komplementámi *& cerimoniis* IMPánu Poſłowi ofiárowáno. A w tym 23. Aprilis IMPan Sekretarz Imieniem IMPáná Poſłá podagryczną affekcyą ná ten czas ſłábego, do Wezyra z wizytą poiachał, y *omnem humanitatem* iego *retulit*. *Die* 27. Maurokordaty, iáko dawny do traktátow *Plenipotentiarius* oddiwał wizytę IMP: Posłowi, y dzień náſtępuiący ná audiencyą Wezyrſką 28. oznaymił, ktorego dnia wprzod Agowie, dowiáduiąc ſię, o ktorey godzinie ruſzyć ſię będzie wola, przyieżdzaią, á zá powzięta deklaracyą, w godzinę konie Wezyrſkie pod IMP: Poſła, y IMP: Sekretarza bogáto ubráne, tákże y pod innych Ichmościow Przyiácioł y kompanią dobrych y ſtroynych 55. koni, przy każdym ſzábla, do Pałácu przyprowadzono, y *ad exigentiam Perſonarum* rozdáno. W tym Czauſz Paſza z Generałámi, Czauſzami, Ciorbadziemi, Agami, Ianczarami, y z wſzyſtką, ktora ná wieździe *expreſſa* apparencya w Pałácu ſtánąwſzy do Pokoiu przychodzi, y wyiazdu IMP: Poſłá oczekiwa. O godzinie wtorey z południa ruſzył ſię ná Audiencyą IMPan Poſeł *bis præequitantibus*. Naprzod Wołoſza, Dworzanie, Towarzyſtwo pancerne, Kompania Uſarſka, Czauſzowie, Ciorbadziowie, Oycowie Jezuici, to ieſt, IMX: Zapolſki, IMX: Oziembłowſki, IMX: Ulatowſki, *mutato habitu*, Ichmość Panowie Przyiaciele, Czauſz Paſza. IMP: Sekretarz bliſko IMP: Poſła. Przy koniu Poſelſkim pięć biegunow, Pacholcy z ſzablami y obuchami, Korukowie po ſtronách zá JMP: Posłem 12, w axamitach. Tandem przez kilka Gmachow do Wezyra Pokoiu, Czauſz Paſza IMP: Poſła, w kilkadzieſiąt oſob *ſtipatum* wprowadził, tam IMP: Poſeł nie zaſtał Wezyra Imci, tylko Reis Effendego, Kichaie Wezyrſkiego, y innych Turkow kilkanaście, zaraz ná ſtołku Tureckim axamitnym karmazynowym ſobie poſtánowionym uśiadł, á pomieniony Reis Effendi, Czauſz Paſza y Kichaia, y wſzyſcy Turcy *in modeſtiam compoſiti* ſtali. Wchodzi Wezyr z bliſkiego pokoiu, pod obiedwie ręce prowadzony, wzaiem ſię z IMP: Po-

Prezenty

Poſeł u Wezyra.

ſłem przywitawſzy, razem obádwá bliſko ſiebie *ex oppoſito* uśiedli. Zprawey ſtrony Wezyrá ſtał Regis Effendi, á z lewey ſtrony iego Kichaia y Czauſz Paſza. *In puncto* powitánia, Czauſzowie Wezyrſcy *de more* ápprekácye okrzykneli. Po audyencyi y nie ktorych dyſkurſach *in conteſtationem* krotko wnieśioney przyiaźni, Sorbetu rázem Wezyrowi y IM *Panu Poſłowi* podano *& uſitatâ Cerimoniâ* obudwu kádzono, po podániu Sorbetu Káftan ná IMP: *Poſłá* włożono, y *ſubſequenter* ná IMP. Sekretarza y innych Ichmościow 55. Kaftanow powdziewano. Zgodzinę *ſupra* u Wezyra zábáwiwſzy, *ordine ſuo* IMP: Poſeł do Páłácu powrocił, ktorego Czauſz Paſza z Szpáchow Generałámi do pokoiu odprowádził. Upominki od IMP: Poſłá przez IMPáná Márſzałka Dworu Poſelſkiego, Wezyrowi IMGości 30. *Aprilis* oddane. To ieſt ſtoł wielki ſrebrny, y ſzkátuła kámieniámi ſadzona, Girydany wielkie ſrebrne, y lichtarzy dwa wielkich, wánná ſrebrna wielka, wági 120. Grzywien. Kichái tákże Dworu Wezyrſkiego, dwá lichtarze wielkie ſrebrne, dwie ſláſze pitro złociſte. Audiencya u Ceſarza Iegomości w przyſzły Wtorek to ieſt 4. *Maji* deklárowana.

RELACYA

Solenney Audyencyi u Ceſarza IGMości Tureckiego, Tegoż IMci Paná Poſła.

Z Stambułu Die 27. Maji Annô Domini 1700.

Jáko Solenney Audiencyi u Ceſarza *pro* 4. *præſentis* deklárácyą przeſzłá *detulit* poczta; ták umowiwſzy *anticipatò cerimonialia, die præfixa* przed weściem ſłońcá wprzod pod Brámę ieſzcze záwarrą, á potym w ſamym Dziedźińcu, dla Iegomości Paná Poſłá bogáto ubrány, pod Iegomości Paná Sekretarza, y pod innych Ichmościow 70. koni iezdnych y kulbacznych, z ſtáyni Ceſarſkiey ſtánęło. Czauſz Paſza z pomienioną *toties* Generałow, Czauſzow, Ciorbadziow y Agow Aſſyſtencyą wcześnie przyiachwaſzy, iazdę ſwoię *in ſolitum ordinem redegit.* A ſam w pokoiu ná wyiazd Poſelſki oczekiwał; *Interim* gdy do ruſzenia *accingimur*, IMP: Poſeł upominki bogáte, to ieſt Zegar wielki ſtoiący ſrebrny, dwa Giridany wielkie ſrebrne, y Fontannę znaczney wielkości ſrebrną, Stoi wielki ſrebrny. Piękne y koſztowne ſztuki ludźmi ſwemi do *Pałácu præmiſit*, á do tego Dwoch Brytanow roſłych w Akſamitnych ſrebrnych obrożách potym przyprowadzono. *Tandem luce creſcente* tym *punctualiter*

Upominki od Poſła.

punctualiter porządkiem, ktory ſię pod czas Audiencyi u Wezyra wyrażáł, miedzy mnoſtwem náciśnionego gminu do Ceſarſkiego Szaráiu IMPan Poſeł *proceſsit*. Pierwſzy Dziedziniec długi y obſzerny *ſplendidô comitatu* przeiachawſzy *in acceſſu* oſmey *arei*, gdzie áni Wezyr wieżdza, z koniá IMPan Poſeł y wſzyſcy Turcy pozśiádali, y w ten czas gdy kilka tyſięcy łanczarow do położoney ubiegáli ſię czorby, przychodząc ná Dywan IMPan Poſeł w kilkunáſtu *conſcendit* oſobách, y ná ſtołku ſobie nágotowánym uſiádł. Ná Dywanie ſiedział Wezyr, z lewey ſtrony iego dwoch Kazałkierow *alias* ich Arcybiſkupow, pierwſzy *Rumeliæ*, drugi *Anatoliæ*, Defrardar *alias* Podſkarbi wielki z ſwemi dwiema Namieſtnikámi; z práwey ſtrony ſiedziáło 3. Baſzow, każdy o 3. bunczukách *alias* Konſiliarzow, ich nazwiſkiem Kube Wezyrow. Sam zaś Ceſarz oknem przez krátę złociſtą, ná Dywan pátrzył. Tam *apparuit*, że *non ſine aliqua ratione* ták ráno IMPan Poſeł *invitabatur*, bo z pięć godzin ná pokazanie doſtátniego ſwego ſkarbu w zápłacie ſpráwiedliwości Dywan zábáwił, *ordinariè* czy *conſultò* łánczarom, y Dworowi Ceſarſkiemu złożoną Laffę publice układano, y głośno ráchowáno, Kieſy *repetitô numerô* przez kilkanáście rąk *ultra oſtia* Pałácu wynoſzono. Kilkadziesiąt Ciorbadzich pod kitámi z Regeſtru rzędem ſtáneli, z ktorych *Primores* kray ſzaty Wezyrſkiey *venerabundi* cáłowáli, á drudzy *omni modeſtia* Regeſtrowey czekáli kápitulácyi. Ktorych Pułk odebrał zaſługi, Ciorbadzi pokłoniwſzy ſię odchodził. Iák łánczarow *ſuo ordine* ſkończyła ſię Laffa: Dworu Ceſarſkiego rożney ſzarzy náſtępowáli ludzie *& exactiſsima ordinatione* ſwoie odbieráli kwoty. Ktora gdy ſię nie rychło ſkończyłá, Dywan, ktory náybogatſzy był położony dla pieniędzy, zdięto. A w tym do Traktámentu *acceſſerunt*, ápparamenta, gdzie Wezyr IM Pana Posłá, y wſzyſtkich ktorzy ná ten czas IMPánu Posłowi *aſsiſtebant*, *lautè* częſtował. Jnſzych zaś Ichmościow zaráz ſtánąwſzy w Száráiu ná oſobnym mieyſcu *condignè* tráktowano. Po ſkończonym u Wezyra Traktámencie, wychodzi IMPan Poſeł wſzyſtką ſwoią *ſtipatus* aſſyſtencyą, y Czauſzowie z wielu ſtarſzyzny *comitantur*. Nátym mieyſcu, gdzie IMPaná Posłá ſiedzieć proſzono, iuż Czauſzowie z kawtanami czekáli, y záráz ná IMPáná Posłá, y IMPaná Sekretarza, y innych Ichmościow n. 70. włożono káwtanow. Niemieſzkánie Wezyr, do Ceſarza przez dziedziniec *præcedit*, y IMPaná Posłá miiáiąc, ſkłonieniem głowy *veneratur*. *Ex primoribus aulæ*,

ktorzy ná ten czas *in apparatu insignes* y zápewnie wszyscy *aderant*, przy wrotách przed Cesarskim pokoiem *invigilabant*. Ale gdy prętko zá weściem Wezyra, IM. Pan Poseł ná Audiencyą wchodził wszyscy się zgruchneli: Kapidzi Baszowie IMPaná Posłá, Drudzy IMPáná Sekretarza *assequebantur*, y innych Ichmościow, ktorych do 15 *redactus numerus*, pod ręce do Cesarzá wprowádzili, y ták przez wszystkę assystowáli audiencyą. Pokoy Cesarski złotem, y perłámi bogáto osuty: Cesarz sam státury pomierney, trochę przytłusty, *lata facie*, brody rzadkiey koloru kásztanowátego. Do ktorego miał IegoMość Pan Poseł perorę wyżey opisaną.

Pokoy Cesarski.

Gdy skończył IMPan Poseł, odpowiedział sam Cesarz z kontestacyą wielkiego áffektu *& pretii* Polskiego Narodu. Krom 70. káftanow, dáne są suknie inne *ad honorarium*. Po skończoney Audiencyi, ktora pułgodziny nie báwiłá, IMPan Poseł *in solenni* Turkow *comitatu regreditur*, y ná konia wsiáda, Ledwo co z mieysca od swoiey ruszyli się Assystencyi, gdy Czaus Pasza do niego przyieżdża, y prosi: będzieli wola wychodzących Jánczarow, y cáły dwor widzieć Carski. Czego gdy sobie IMPan Poseł życzył, ná mieysce od gminu wolne záprosił. Ale *tanta multitudo* naymniey siedm tysięcy Janczarow samych, lubo biegiem *& incognito agmine*, śpieszących, zárnudziiá. Náprzod iachał Ciorbadzi ordynowány do Laffy, áby do Dworu Ianczaragi oddána byłá, ktorą zá nim więcey niż tysiącem workow niesiono. Potym Ianczarowie tłumem y biegiem przemiiáli. Zá temi tákowa *subsequebatur* lazdá: Kalkihaiasi Namiestnik wielki Janczarow z drugiemi Pułkownikámi. Ianczaraga, przy ktorym pieszy Buluk. Ciorbadziowie pod kitámi kilkádziesiąt. Sułakowie, lud pieszy Cesarski kilkádziesiąt osob. Pykowie 20 w lámowych Káwtanách y Fartuchách, tácc wielkie okrągłe wszystkie złociste ná głowie. Czausz Pasz Marszałek wielki. Marszáłek wielki drugi Kapidzilar. Kichaiasy *Præfectus Ianzerorum Cæsareorum*. Kapidzibaszowie *alias* przedni *Ianitores*, álbo wielcy Dworzánie, osob kilkadziesiąt. Deliterdan Podskarbi wielki, y ReisEffendy Kanclerz, dwoch Kazáskierow, trzech Kube Wezyrow, dwoch Kaymakanow. Wielki Stambulski y Kiszrandzi Basza. Wszyscy *multo apparatu* y z gromadną pieszych ludzi assystencyą. Zá temi Wezyr *cum comitatu* Dworu swego. Pod czas wychodzenia pieszego ludu z Pałácu *composita* pokazałá się *ostentatio*. Bo

honorarium.

ták

ták Ianczarowie, iáko y wſzyſcy Dworſcy, ktorych przy laſſie widzieliśmy publicznie ná ramionách ſwoię nioſąc dyſtrybutę, prezentowáli ſię. *Tandem* Czauſz Par *Eminus*. Czauſz Par Kiatys Effendi *cum ſolita frequentia* ſtarſzyzny, IMPaná Poſłá do Páłácu powracáiącego, odprowádzili. *5tâ Præſentis* przez Sekretarzow Posłow rożnych, o precedencyą Audiencyi u IM Paná Poſłá *multis agitatum rationibus*, pretendował Poſeł Francuſki, áby przed Poſłem Ceſarſkim wizytował IMPaná Poſłá, ále *ad hæc allegata* wymowił ſię IMPan Poſeł *rationibus* kolligácyi, á Posłowi Ceſarſkiemu 6. *ejusdem* ná godzinę 9. audiencyą deklarował, ná ktorą IMPan Poſeł Ceſarſki pod ſame południe *comparuit eo ordine*. Dwoch Ciorbadzich konnych, z kilkunáſtu Janczarow poprzedzali, koni 7. powodnych, iednakowemi Akſamitnemi Karmazynowemi Kapámi od złotá gálonizowanemi, nákrytych powodowano. *Circiter* 20. koni Káwaleryi w kalwákácie. Przy koniu 12. Pokoiowych w korálowey bárwie, białe lámowe żupány, y 24. w Czerwoney barwie, w kunich kołpákách, z Alabardámi Drabantow. Blińko godziny u IMPaná Poſłá ná wizycie zábawił. Ktoremu IMPan Poſeł *omnem honorem*, przyimuiąc y wyprowadzáiąc, wyświádczył. Stroy Dworu iego z Boſniacká, doſtatnie *per modum* Tog y Ferezyi długie żupány; okrągłe kołpaki, Peruk pod kołpáki álbo kápeluſze, y meſztow z papuciámi *potiſſimùm* zażywáią. *Die* 7 Ponieważ Poſeł Francuſki z præcedencyi Poſłá Ceſarſkiego nie kontent od Wizyty ſuperſedował, Posłowi Angielſkiemu ná ten dzień deklárowána, ná ktorą pod ſame południe ſtánął. Tylko ſam konno 3. Rumakow ná powodzie, wſzyſtka Kawálerya pieſzo, iákoż y ſam potym po Audiencyi, y pożegnániu, pieſzo wyſzedł z Páłácu. *Wizyty.*

Podczas tey wizyty Car Turecki publicznie *& eâ Magnificentiâ* do Meczetu Sołtan Achmet iachał, że ſami Turcy *raritatem* tey publice *quo ad apparentiam* przyználi; Miniſtrow, Dworzan pieſzych y konnych Aſſyſtencyi *ſplendor & ingens Numerus*, koni dzieſięć pod Buńczukámi, Kitámi, Buzdyganámi, Dywdykámi, Lampartámi po Dywdykách nákrytych, od złota, drogich kámieni y pereł, doſtátnie ubránych, przodem prowádzono. Dano znáć umyślnie przez Ciorbádzich IMPanu Posłowi, áby ſię temu chciał przypátrzyć Wiazdowi, y Ceſarſką widzieć Magnificencyą. Dla czego zaraz gmin ludu, dla wygodnieyſzego przypatrzenia utámowano. A w tym IMPaná Kichayę Poſelſkiego, y Ichmościow przyiacioł, y Dworzan proſzono, áby bliżey przyſtąpili, y Ianczárowie gromiąc náciśnione tłumy, *Car Turecki iedzie.*

do widzenia mieyſca ſpoſobili. *8vâ præſentis*, Poſeł Wenecki oddawał Wizytę IMPánu Posłowi, ná ktorą przyieżdżał *eo comitatu*. Bliſko 30. konney Kawaleryi, 18. Paziow. 30 z Boſnacka ubránych Lokáiow. 4 Rumakow ſiwych pieſzy Maſztalerze powodowáli. Sam ſędziwy *& gravitate præſtans* w Todze materyalney krwawego koloru z wzorem złotym, doſtátnio y z kołnierzem zrobioney, ryſiámi podſzytey. Kapeluſz tákowąż wſzyſtek pokryty máterya. Więcey niż godzinę ta zábáwiła wizyta. *10mâ*. Poſeł Olenderſki *pari frequentia*, konney Kawaleryi y pieſzych, bliſko 30. Lokáiow, IMPaná Posłá wizy-
Upominki. tował y nad godzinę konferencyą zábawił. *11mâ*. Upominki ReisEffendemu. Miednica wielka złociſta wſzyſtka, z nalewką. Tace dwie złociſte. Puchary dwa wielkie złociſte. Konewki dwie złociſte, ſztuki iednakowey roboty. Maurokordátemu: Kálamarz wielki ſrebrny, y Szkatuła Burſztynowa. Dwie ſztuki ſrebrne filgránową robotą z Flaſzkámi do wodek, od IMPaná Posłá oddáne. 12. IMPan Poſeł *cum ea frequentia* Jázdy, Gwardyi y pieſzey aſſyſtencyi, ktora pod czas Audiencyi Wezyrſkiey y Ceſarſkiey *recenſebatur*, ná Galácie rezyduiących, Ceſarſkiego y Angielſkiego Ich mościow Posłow rewizytował. Tego dnia *Reduci* z Galáty IMPánu Posłowi, od Rzeczypoſpolitey Rakuſkiey Poſeł *modicô ſatellitiô* oddawał wizytę. 13. Moſtemu ośm Luſtr ſrebrnych, y Kálámarz ſrebrny: łanczar Adze dwie Flaſze wielkie pſtrozłociſte ná łáńcuchach, Puzderko ſpore w ſrebro oprawne, flaſzki z ſrubami Krzyſztałowemi, ſzklenicę z nakryciem krzyſztáłową, tákże przednich parę Piſtoletow Paryſkich: Czauſz Paſzy parę Flaſz pſtrozłociſtych, y parę Lichtárzow wielkich, tácę y Flaſzę robotą piękną w prezencie odesłał IMPan Poſeł. 15. *Solito apparatu & Aſſiſtentiis* IM Pan Poſeł *ſtipatus* Weneckiemu y Olenderſkiemu Ichmościom Posłom tákże ná Galácie Rezyduiącym oddawał rewizytę. Jáko *per totam Armeniam recenter* przyięta *ſolenniſatur Unio*, ták y w tutecznym Ormiańſkim Kościele *pari zelô ſacrorum Cultus promovetur*, do ktorego Kościołá ImP: Poſeł záproſzony 16. *publico comitatu deſcenderat*. Tam *ſolenni proceſsione Cleri in adita templi* wprowádzony, łácińſką mową od Władyki przywitány *ſacris vacavit*. Z támtąd powracáiąc wiádomość *ad ſonantiam armorum innotuit*, że ſię Cárowi ſyn (ktoremu záraz Sołtan Imbráim imie dano) urodził. Aż do dnia drugiego y trzeciego po kilkáset rázy z ráná y po południu z ármat biią, y *ſolenniores ſperantur plauſus. De ſtatu rerum* Posłá Moſkiewſkiego

pewność

pewność *in publicum vulgari* nie może, bo cokolwiek się w iego interesach dzieie, *arcanis datur*. Sam Poseł *arcte tenetur*, że ták nászemu IMP: Posłowi, ikáo y inszym wizyty nie oddawał y żadney nie miał konferencyi, owszem przez niektorych Ich Mościow Posłow *instabat*, aby *in publicis* był *liberior*, ále mu y to *denegatum*. Okręt iego ktory się był ná czarne morze ruszył, bliśko pod Tureckiemi zámkámi, trzemá woiennemi Gálerami zátrzymány, dla niewolnikow rewidowano, y kilkádziesiąt odebrawszy, samych zstarzałych ludzi zostáwiono, pilnuią do tych czas te galery, poki się z kánału ná same czarne morze ten okręt nie ruszy. A sam Poseł *strictissimè observatur*. *Fertur* tu po Stambule, że Han przysłał do Sołtana, ieżeli chce, niech pokoy uczyni z Moskwą, ieżeli záś nie będzie się zdáło: ofiáruie się Han z Ordami swemi, że Moskiewskiey potencyi sam wydoła. Kápelláni Oycowie Jezuici nawiedzali więzienia aliás Banię Cesárską, gdzie wiele Niemcow tłustych, mocnych, ále więcey Polskiey Szlachty náleźli, srodze zmizerowaney, o ktorych má stáranie Jegomość Pan Poseł.

Wtymże Roku. 1700. Dnia 19. Novembris byłá potrzebá walna, w Litwie pod Olkienikami, z okázyi Dyssidencyi, Xiązat Ichmościow Wiśniowieckich, Jmci Páná Ogińskiego Stárosty Zmudzkiego, y Republikantow z rożnych Woiewodztw y Powiatow W. X. L. Ktorzy consurrexerunt przeciwko Domowi Ichmościow Pánow Sapiehow, y dáli sobie formalną obie strony bátalią, w ktorey Sapieha Koniuszy W: X: L: Syn Jmci P: Woiewody Wileńskiego H: W: W: X: L: (Pan wielkiey zácności y męstwá) *dolendâ fatô extinctus*. Wszystka záś z strony iego Raytarya Dragonia, y infanterya *accessit* do ugody, lubo wprzod nie mało ludzi z oboiey strony trupem legło, bez naruszenia iednak nieśmiertelney *ab utrinq;* sławy: *ingentia pleraq; certamina, & si successum non habeant, dedecoris certe nullam notam incurrunt. Plutarchus.* *Dyssidencyá w Litwie.*

Ta wiadomość przyszłá z Litwy do Imci Páná Krakowskiego H: W: K: Jábłonowskiego, w Radomiu pod czas Trybunału Skarbowego ná ten czas agituiącego się; ná ktorym Woysku Koronnemu Polskiego Zaciągu, odcięłá Rzeczpospolitá dwánaście ćwierci zásług zá konsystencyą w Polszcze, pod czás związku Báranowskiego, zá iednę zimę, y potym zá dwie zimy po sobie nástępuiące.

Tegoż Roku. 1700. Paley Pułkownik Kozacki Rebellią *Rebellia Kozacka.*

podnioſł, wielką liczbę Kozákow ſkupiwſzy, ktorego Jmć P; Cieńſki Regimentarz, z Woyſkiem od Jmci P: Krákowſkiego ordynowánym, uſkromił y uſpokoił ná ten czas. Ale Chwaſtowa nie mogł mu odebrać.

Roku. 1701. Krol IMC proſequował znowu imprezę ſwoię pod Rygą ze Szwedami, ktora iuż non ex voto ſucceſsit, bo Szwedzi lepiey ſię uarmowawſzy y przygotowawſzy, Woyſko wſzyſtko Krolá Jmci znieśli y rozproſzyli, moſt miedziany aliás pontowy ná Dźwinie rzece poſtáwiony, z wielkim bardzo koſztem ſporządzony odebráli; armaty potężne ze wſzyſtkiemi Armatami, y cały Oboz Saſki z wielkiemi doſtatkami zábrali. Atoli y przy takowey klęſce o mężnym zwyciężonych podkaniu mowić ſię mogło. *Inter victores numerandi ſunt prælio cæſi. Demoſthenes.*

Birwá pod Rygą.

Tegoż Roku. Woyſka Saſkie powrociwſzy z pod Rygi, znáczne w Polſzcze wybierali kontrybucye.

Tegoż Roku. Dnia 25, Aprilis ImP: Krákowſki H: W: K wyieżdzaiąc do Rádomia, ná Trybunał Skárbowy, á potym do Wárſzawy ná Seym (ktory zerwany) wydał ordynans Jmci P: Jánowi Jabłonowſkiemu Woiewodzie Ruſkiemu Synowi ſwemu, áby obiął Generalną Komendę całego Woyſká Koronnego, y zciągnął ie do Generalnego Obozu pod Krzemieniec, ná Wołyniu, ktorą Komendę, nie tylko w obozie Generalnym, ale też nad Woyſkiem Cudzoziemſkiego záciągu po Fortecach pogránicznych y Ukráińſkich, nie tylko glorioſiſsimè utrzymywał, ale też wſzelkim buntom Kozáckim ktore ná ten czás wzniecáły ſię, zábiegał, y one wſzędzie tłumił przez wſzyſtek czas Komendy ſwoiey.

Oboz pod Krzemieńcem.

W tymże Roku. Odpráwował ſię Solenny ingreſs 20 Februarii JASNIE WIELMOZNEGO Imci Xiędza KONSTANTYNA ZIELINSKIEGO, Arcybiſkupá Lwowſkiego, do Archikátedry Lwowſkiey, przy ktorym ingreſsie od JASNIE WIELMOZNEGO Jmci Páná JANA JABŁONOWSKIEGO Woiewody Ruſkiego, imieniem Woiewodztwá takie było oświadczenie.

Mowa Jabłonowſkiego.

Tá, ktora naywyżſzym świátá panuie Koronom *Religio*, y zá ſłuſzny odbiera trybut, kiedy *omnes Reges ſerviunt ei*; tá y Woiewodztwo náſze Ruſkie, Moich Wielce Mościwych Pánow y Bráci *ad profundum cultum* Wmci Náſzego W: M: P: należycie náchyla.. Szczyciło ſię záwſze Woiewodztwo Ruſkie, że ochotnie, zá Swiątnice Páńſkie, fortuny, zdrowie y życie

y życie łożąc, ták BOGA báć ſię w Domu umiało, iáko nigdy nieprzyiaciela w polu nie zleknąć. Odważni y pobożni *diſpendiô* Fortun ſwoich, zárobili, aby ich *Gens Sancta, Populus electus* názywano. W tak oczywiſtych nie raz opáłach, ogniách y popiołach, ktoż nas ſalwował, ieżeli nie *Sacrorum cultus?* te mury ſame, ná ktore W. M. M. Pan naſz patrzyſz Metropolii ſwoiey, nieżliczone Pogan Woyſka pierſiami ſwemi wyciſnąć, albo obalić powinny, *niſi Dominus cuſtodiret Civitatem*, y gdyby nie raz w oſobie I. W. Imci P. Krákowſkiego nie wſkrzeſzał nam Gedeona. Uznaie tedy Woiewodztwo Náſze, że iedna pobożność, y nie zmyślona ku Duchowieńſtwu rewerencya, były nam konſerwacyą. Łączy Bog dziś do Páſterſkiey godności y tę, ktorą *Perſonalem* w Oſobie W. M. Náſzego W. M. Páná widziemy. Aiákoż *y Vicariam* BOGA *Poteſtatem*, y Sęnatorſką czcić nie mamy *Excellentiam* w iednę zkoncentrowáną Oſobę. Witámy ſię nie mniey z W. M. Pánem, iáko y z dobrą Fortuną náſzą; ktorá ná Infule W. M. Páná, ták wiele cnot, náuki y y doſkonáłości iuż pokázuie, nie obiecuie. Upewniamy, że iáko Samuela, *Pacificus ingreſſus tuus*, ták rowną Stárym Pátryárchom ſwoim weneracyą W. M. M. Páná przyimuiemy. Máſz W. M. M. Pán z Nas, Synow w Kościele, maſz *in publicis* Bráci; *utere.*

1702. Ten Rok náder nieſzczęśliwy, bo w nim okropną, y nieſpodziewana śmierć dnia 3 Aprilis nieśmiertelney pámięci J. O. Jmci P: Stanisława Jabłonowſkiego Káſztelana Krákowſkiego H. W. K. záſzłá we Lwowie, zá ktorego doſkonałym rządem, y wielowładną Bułáwą, cała Oyczyzna (lubo w rożnych niebeſpiecznych koniunkturach bywáłá) in ſalvo & tuto zoſtawała. Skoro záś to lugubre fatum ná Jmci ſupervenit, zaraz nieżliczone drogi do upadku Rzeczypoſpolitey otworzyły ſię; *cum hoc* iedynie Rycerſtwa Polſkiego *levamine* że ták Walecznego y Pobożnego Wodzá ſwego Jmie, żyie *& poſt funera*, y żyć *æviternè* będzie w nieſkazitelney ſłáwię, y zoſtawionych potomnym wiekom záſługach: *Ad vitam monumenta patent cineresq; piorum, natalem poſt buſta novant.* Wyniknął y drugi prognoſtyk nieſzczęśliwości publicznych, z takoweyże śmierci dnia 15. Maia w Sokalu, Kolegi Jego, Jmci P: Szczęſnego Potockiego Woiewody Krákowſkiego H: P: K: ktoremu immediatè przed śmiercią ná trzy dni, Káſztelánią Krákowſką y Bułáwę wielką Jmć P: Stefan Potocki, przedtym

Śmierć Hetmana Jabłonowſkiego.

D. arator.

Śmierć Hetmana Potockiego.

Strażnik Koronny, potym Woiewoda Bełzki od J: K: Mści przywiozł. Lecz gdy to utrumq; per fata extinctum, konferorował Krol J: ex juſtitia diſtributiva ták Kaſztelania Krakowſką, iáko też Buławę wielką, Jmci P: Hieronymowi Lubomirſkiemu przedtym Podſkárbiemu W: K: á Buławę Polną Jmci P: Adamowi Sieniawſkiemu Woiewodzie Bełzkiemu; Woiewodztwo Krákowſkie zaś Jmci P: Kántſkiemu Woiewodzie Kiiowſkiemu Generałowi Artyleryi Koronney; Woiewodztwo Kiiowſkie Jmci P: Jozefowi Potockiemu Stárośćie Halickiemu, Podſkárbſtwo W: K: Jmci P: Prebendowſkiemu Woiewodzie Malborſkiemu; Woiewodztwo Málborſkie Jmci P:Kczewſkiemu Regentowi Koronnemu.

Poſt ſera tedy fata Hetmanow Stárych zároczony Generalny Oboz Woyſká Koronnego, przez Jmci P: Lubomirſkiego Hetmana nowego pod Szczerzec; tám maiąc pewną wiadomość o Márſzu Krolá Szwedzkiego z Woyſkiem iego do Polſki; ogłoſił to przez Uniwerſały ſwoie po Woiewodztwách, tenże Jmć Pán Lubomirſki Káſztelan Krákowſki H: W: K, zápraſzaiąc Ich do ratunku Oyczyzny, in tam perimenti caſu, áby rádzili de ſalute publica, ſam záś z Woyſkiem Koronnym ruſzył z pod Szczerca, y przyſzedł śpieſznym Marſzem, aż do Wiſły pod Opátowiec, á Woyſka Saſkie zciągał Jmć Pán Felt Marſzałek Sztenhau o dwie mile od Krákowa, ktorych Woyſk, Káwaleryi y Jnfanteryi ráchowano dwadzieścia cztery tyſiące. A gdy Krol Szwedzki z ſwoim Woyſkiem zbliżał w Woiewodztwo Krákowſkie; Saſkie Woyſko przymknęło ſię do Koronnego Woyſka, y ſtánęło o mile od Pieńczowa; á Oboz Polſki ſtał pod *Pieńczowem*.

Szwedzi idą do Polſki.

Saſi pod Krákowem.

Krol Jmć z Obozu ſwego Saſkiego przyiachał do Jmci P: Krakowſkiego: wokuiąc go do ſiebie ná konferencyą, ktory dnia 25. Julii będąc u Krola Jmci, odebrał dyſpozycyą Páńſką, aby názáiutrz z całym Woyſkiem Polſkim w iák naylepſzey ápparencyi y gotowości, do boiu przychodził pod Kliſzow, gdzie ſtał Oboz Saſki. A Krol Szwedzki o pułtory tylko mile z tám tąd ſubſiſtebat z Woyſkiem ſwoim. Tamże byli Ichmość Pánowie Sápiehowie z ludźmi ſwemi. Więc dnia 26. Julii ſtanęło Woyſko Polſkie uſzykowane, nie ták do boiu, ále iak do prezenty ná práwym ſkrzydle, bez żadney Infanteryi; á Saſkie Woyſko regularne y liczne ná lewym ſkrzydle w pięć linii uſzykowane; ná ktore Szwedzi przyſzedſzy nieſpodziewanie naypierwey uderzyli, y mężnie ſię potkáwſzy,

Potyczka z Szwedami.

kawſzy, złamały zaráz w pierwſzym impecie Saſow y do znáczney przywiedli klętki, ták, że Káwalerya iáko y piechota, porzuciwſzy cáły Oboz z wielkiemi doſtatkami, ze wſzyſtkiemi dziáłami, y amunicyami ucieczką ſalwować ſię muſiała; lubo potym powetowały tego Saſkie Woyſka: *Fortuna belli artem victos quoq; docet.* Z naſzego Woyſka Polſkiego trzy tylko ſzwadrony potkały ſię, ſkoczywſzy ná nich z kopiami y z dzidami, ále y ciż z znáczną klęſką odſtąpili. Ichmość PP. Kroſnowſki Chorąży Podolſki, y Przerębſki Czeſnik Wieluńſki wielcy y doświadczeni żołnierże y Regimentarze occubuerunt; Towarzyſtwa dwudzieſtu kilku godnych y zásłużonych; Podczłowych kilkadzieſiąt na plácu legło. Potym Krol Szwedzki unioſzy ſię woiennych ſukceſsow ſzczęściem (ktore by kázdemu zwycięzcy dyſkrecyą moderować náleżało: *bis vincit, qui ſe in victoria vincit*) *recta* zaraz poſzedł do Krákowa, Miaſto y Zamek wziął; kontrybucye ná miaſto, y ná cáłe Woiewodztwo Krákowſkie cięſzkie y nieznośne włożył, y do wypłacenia ſrogiemi exekucyami przymuſił; zamek Krákowſki, Capitolium Polſkie, ſedem imperii, ſæculorum opus, ozdobę Páńſtwa z dymem w popioł obrocił y do ſzczętu zruynował, á potym y dalſze w całey Polſzcze pro ſuo libitu exercebat ruiny y dezolacye kráiu.

Saſowie klęſką.

Curtius.

Publius mimus.

Po teyże Batalii Kliſzoſkwiey Krol Jmć ſtanął pod Gorzycámi, ex oppoſito Sandomierza; gdzie Woiewodztwa niektore Máłopolſkie ſkupiły ſię, rádząc o ſobie, quibûs mediîs mogłyby z ták niebeſpieczney graſſuiącego nieprzyiaciela eluctári toni; w ten czas w Woiewodztwie Sandomierſkim, immediatè przed záczęciem tey Generalney rády, Jmć P: Lipſkiego Woiewodę Káliſkiego záſłużonego wielce Senatora w niczym niewinnego rozſiekáłá Szlachta z nieodżałowaną Oyczyzny szkodą, bo iako: *non eſt crudelitas ſævire in morbidum membrum, ne ſerpat contagio & corpus omne inficiatur;* tak wielka ieſt y niezagoiona in corpore Reipublicæ rana, nieſkażonego w niczym pozbawić ſię członka. Szafunek głosow na tym ziełdzie pozwolony unanimiter pierwſzemu Senatorowi Jmci Panu Lubomirſkiemu Kaſztelanowi Krakowſkiemu H. W. Kor. Komiſsarze do traktatu z Koroną Szwedzką wyprawieni, ktorzy irritô eventu powrocili; á tandem ſtanęła lokacya Woyſku Polſkiemu, to partyami in circumferentia Nieprzyiaciela; to na innych mieyscach, oſobliwie na Ukrainie, gdzie miał komendę Jmć P: Potocki Staroſta Chmielnicki y z Jmcią Pa-

Woiewoda Káliſki rozſiekany.

nem Damianem Ruſzczycem Staroſtą Jachorlickim.

In Septembri annô eodem. Jmć P: Rzewuſki Krayczy Koronny Pułkownik J:K:Mści (á potym Woiewoda Bełzki H: W:K:) z Chorągwiami Polſkiemi y zJmcią Pánem Generałẽ Brantem z Raytaryą y Dragonią ordynowany na podiazd, ktory pod Piotrkowem Szwedow zniosł, y 400 żywcem do Obozu przyprowadził pod Pokrzywnicę.

Szwedow znieſiono.

W tym że Roku. Bunty na Ukrainie wszczęte przez Paleia, ktory Białocerkiewſką Fortecę ze wſzyſtkiemi Armatami Rzeczypospolitey, do poddania się przymusił; y wſzyſtkie Kozactwo do rebellii pobudził.

Bunty Kozackie.

Tegoż Roku. Berdyczowſka okazya, gdzie Kozacy miaſteczko y zamek wzięli y ludzi naſzych nie mało trupem położyli.

Partya Szwedow pod Generałem Sztembokiem poſzła do Sokalá, gdzie zabrali bardzo wiele depozytow Szlacheckich y Koſcielnych argenteryi.

Roku 1703. Kommiſsya yDyſtrybuta Hybernowa przeniesiona ze Lwowa do Tárnopola: gdzie cáłe Woyſko, Officyerowie y Deputaci od Chorągwi, poprzysięgli fidelitatem Krolowi Auguſtowi y Wodzom ſwoim; że iey in prosperis & adverſis dotrzymaią, żadnym nie dáiąc ſię ſpoſobem in adverſas partes przeciągnąć, czego potym nie wſzyſcy ſobie dotrzymáli, ztąd niemało ruiny w Polszcze naſtąpiło: ponieważ nie było zgody y iedności, ktoraby nachyloney Oyczyznie była filarem y ſkuteczną ochroną: *Concordia eſt maximum ad conſervanda imperia, atq; Principatus ſtabiliendos adminiculum.*

Curtius.

Taż Kommiſsya in præsentia Jmci Pana Krakowſkiego, Kommiſsarzow Rzeczypospolitey y Woyſkowych, tamże zakończoná; aſsygnacye Deputatom wydane. A gdy co raz większe w Ukrainie wſzczynały ſię bunty, J W JmćP: Sieniawſki Woiewoda Bełzki, H: P: K: zaraz primîs Januarii wziąwſzy większą część Woyſka Koronnego, z ktorym JmćP: Jozef Pocki Woiewoda Kiiowſki y JmćP: Potocki Staroſta Chmielniki pro innato zelo ſalwowania kraiu, poſzli na Ukrainę, gdzie na rożnych mieyscach kilkadziesiąt tysięcy zbuntowánego Kozactwa funditùs znieśli, y rozproſzyli; Pryncypałow złapanych powieſzać, y na pal wbiiać kazano. Miaſteczka y Fortece poodbierali y zupełnie Ukrainę do Polſki należącą uſpokoili. Białacerkiew iednak poddać ſię nie chciała ex inſtinctu Moſkiewſkiey z Kiiowa zwierzchności.

Kozakow. znieſiono.

Wtym że Roku. Seym w Lublinie extraordynaryiny od I. K: Mci

K: Mości złożony. Marszałek Seymu Xiąże Jmć Wiśniowiecki Michał, Hetman W: X: L: ná ktorym stánęłá aukcia Woyska y komput redukowany do trzydziestu sześciu tysięcy; także wyprawy Powiatowych Chorągwi z Woiewodztw postánowione.

Tegoż Roku Miásto Toruń od Szwedow oblężone, ktore przez kilka miesięcy, broniąc się, iuż daley Kommendant nie wytrzymał, y poddáć się musiał. Gdzie Ratusz ták sławny y wspaniały fundituś od Szwedow zruinowany, y Miásto z kreteszem zrabowane. *Toruń wzięty od Szwedow*

Pod czas tego oblężenia umyślili byli Ichmść PP Hetmani Koronni, y Litewscy z Woyskami utriusq; Gentis (przy ktorych y Sasow było pod Feltmarszałkiem Sztenchau sześć tysięcy) poyść na odsiecz tey Fortecy Toruńskiey. Jakoż iuż byli in actuali tractu tey imprezy, ale przyszedszy o trzy mile za Ciechanow, gdy Ichmość *PP:* Hetmani Koronni gotowali się kommunikiem ad prosecutionem prędszego Márszu, áliżci Feltmarszałek Saski Sztenhau dał znáć o sobie, że z pewney racyi musi retrò cedere ad latus Krolá Jmci, także zá nim Woysko Litewskie poszło, ktore było bárdzo piękne, munderowne, y ludne, á tak kiedy te Woyska odstąpiły, nie chcieli Jchmość *PP:* Hetmáni azárdować sił osłabiałych żołnierza *Polskiego* przeciwko ták wielkiey potencyi Szwedzkiey.

Jednakże áby sterili passu z tey kampanii nie schodzić, pewną maiąc relacyą o tysiącu Szwedow w Lidzbarku pod Kommendą pewnego Generała, ośm mil od Obozu nászego będących, wyprawił Jmć *Pan* Krákowski Jmci *Páná* Lubomirskiego Obożnego Koronnego z kilkądziesiąt *Polskich* Chorągwi, Jmci Pánu Generałowi Brantowi z częścią Raytaryi y Dragonii dał ordynans, áby iák nayśpieszniey szym Màrszem poszli ná tych Szwedow, ktorych napadszy, aperto marte attakowali, y wszystkich znieśli, żywcem nie mało do Obozu przyprowadzili. *Szwedow zbito.*

Po tey ákcyi soluta castra, koło Generalne pod Lwowem, y assygnacye támże Woysku wydane, ná subsistencyą; Regimentarzom ná partye ordynanse; á Hetmani do Lwowa ná Kommissyą pospieszyli, ktora się z dystrybutą Hybernową zákończyła. *Koło Generalne.*

Tegoż Roku. Stanęło rozgraniczenie z Turkami przez Kommissárzow Rzeczypospolitey, y Tureckich, w *Podolu* y Ukrái-

nie zakończone, nad rzeką Boh nazwaną (gdzie ſinia woda wpada) dnia 13. 8bris 1703.

W Tymże Roku. Ultimîs Decembrîs, czyli primîs. Januarii 1704. Krolewicowie łchmość Połſcy, Jakob, y Konſtánty, między Olawą á Wrocławiem w drodze od Saſow zábrani ex mente Krolá Jmci, chcącego obviare dalſzym rewolucyom; y do Saxonii záprowadżeni: gdzie przez lat dwie w Sequeſtrze zoſtawali. Względem zabrania tego uczynił manifeſt Krolewic Jmć Alexander w Warſzawie 1704. przeciw ktoremu manifeſtowi, dany ieſt liſt od Krola Jmci Auguſta II. do Woiewodztw w tymże roku 17. Martii.

Pretenſyą Krol Jmć Auguſt tę miał oſobliwſzą przeciwko Krolewicowi Jmci Jakobowi, że iuż po Elekcyi y Koronacyi Krolá Jmci Auguſta II. otrzymał tenże Krolewic Jmć Diploma od Krolá Szwedzkiego, in ordine do nowey Elekcyi oſoby ſwoiey na tron Polſki.

DIPLOMA

KROLA SZWEDZKIEGO KAROLA, DANE KROLEWICOWI JMCI JAKOBOWI JANA III. SYNOWI 1703.

NOS CAROLUS. Omnibus & Singulis, quorum intereſt, notum teſtatumq; facimus, quòd cùm intellexerimus multos, ex inclyta gente Polona ſeriò cupere, ut internecinîs hiſce motibûs, quibûs Patria eorum concutitur, finem aliquando impoſitum videant, arbitrati autem iis componendis, non aliud præſentius eſſe remedium, quàm ſi Sereniſsimum Poloniæ Principem, JACOBUM LUDOVICUM, Caput, ſibi eligerent, conſtituerentq; cujus ductu, ac auſpiciis, ex malis eluctari poſſent. Nos igitur, qui reſtitutam Reipublicæ Polonæ tranquillitatem, è re quoq; Noſtra eſſe reputamus, præſentibûs hiſce declarare volumus, quemadmodum etiam Verbò Regiô declaramus & ſpondemus; Nos eidem, Principi, cùm huic faſtigio electus fuerit, non tantùm cunctis viribûs, opportunè adfuturos, verùm etiam contrariam factionem, quæ huic Inſtituto ſe opponere auſa fuerit, tam diu armîs Noſtrîs proſecuturos, donec, fractâ ejus pervicaciâ, ſedatîsq; hiſce motibûs, Rempublicam Polonam, hocq; illius Caput extra diſcrimen poſita videamus. Atq; ut de ſincera hac intentione, quàm inviolatam ſervare conſtituimus, eo certiùs conſtet, haſce Manu Noſtra ſubſcriptas, Sigillô quoq; Noſtrô muniri juſsimus. Dabantur Heilebergæ in Pruſsia die XXIII. Decembr: MDCCIII.

CAROLUS

(L. S.)

PRZESTROGA

Zem namienił tu o záprowadzeniu Krolewicá Jmci Jákoba do Saxonii; *ex diſpoſitione* Krolá Jmci Auguſta II; uchoway Boże áby to miało zmierzać *ad offenſionem Majeſtatis* Tegoż Naychwalebnieyſzego Monarchy; ále raczey *ad defenſionem* nienáruſzoney Jego ſławy, y dlá tego przełożyłem przyczynę pomienioney dyſpozycyi Páńſkiey. Jákoż w rożnych publicznych Tranzakcyi koniunkturach, ſprawy tego nayprzezornieyſzego Monarchy (lubo ab adverſis ſiniſtrè interpretowane) łátwo ſię od przygany dalekie pokáżą, kiedy kto ná nie przychylnieyſzym okiem patrzyć będzię. Diploma Krola Szwedzkiego, lubo w ſłowach zdawało ſię *collimare ad protectionem* Rzeczypoſpolitey Polſkiey; iednak w rzeczy ſamey *aſpirabat ad tuitionem* intereſſow Szwedzkich, y zámierzonych *circa emolumentum proprium* zámyſłow ſwoich. Co ſię *ex ulteriori eventu* pokazało, zwłaſzczá że Woyſka Krola Szwedzkiego, rabuiąc *hoſtiliter* Miáſta, wſi, nawet y Kościołom nie przepuſzczały zá Ordynanſem Iegoż. Krol záś IMC Auguſt II. żádnych nigdy ordynanſow nie wydawał, ktoreby *ad perniciem* Oyczyzny náſzey, dopieroż do ruinowania Swiątyń Páńſkich, zmierzać miały. Jeżeli záś Saſkie Woyſka w czym náprzykrzyły ſię Polſzcze; to ſię álbo bez Ordynanſu Krola Jmci działo (co w wielu circumſtancyach *patuit*) albo *ex hac occaſione*, że wprowadzone były do Polſki też Woyſka *ad danda repreſſalia exteris potentiis, & recuperanda avulſa*, iako też *ad ſedandas* zámieſzaney Oyczyzny *internas tempeſtates, ad occurrendum ſiniſtræ* przeciwnych *meditationi*; gdyż intencye tego Páná zmierzały záwſze do utrzymania *tranquillitatis publicæ*, do ſalwowania dobra poſpolitego. Co ſię *ex ulteriori eventu* pokazało, kiedy tenże łáſkáwy y wáleczny Pán przez wiele czaſow, przed nieodżałowaną śmiercią ſwoią, Kroleſtwo ſwoie *in ſalvo & tuto, ad invidiam ſæculorum, ad ſtuporem gentium* konſerwował. O nim ſłuſznie za panowania iego mowić ſię z Klaudyanem mogło:

Similem quem pertulit ætas
Conſiliô vel Marte virum? nunc Brutus amaret Claudianus.
Vivereſub regno tali: ſuccumberet aulæ.
Fabricius; cuperent ipſi ſervire Catones.

Jákim záś był Domow Bożych obrońcą, w rożnych okurencyach dał tego wielkie dowody; ále oſobliwie w ſprawie Toruńſkiey WW: OO: Jezuitow z dyſsydentami Roku 1724.

gdzie ani na pogrożki poſtronnych potencyi, ani na rożnych interpozycye nie dbaiąc (ſamego BOGA ná oku maiąc) z zbudowaniem całey Europy, uiął ſię ſkutecznie o znieważony honor Boſki, y wiolencyą mieyſca Swiętego. A iáko zdániem Marcyaliſza: *Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos*; Ták lubo wiedział ſercá życzliwych, y mniey przyiaznych, iednakże rzadkim Potentatow przykładem, y mniey przyiáznych po Oycowſku fovebat ná wyſokie erigendo ſubſellia, y godności; zgadzał ſię chwalebnym procederem ſwoim z wielkim owym Kochowſkiego ſentimentem: *Reges Poloniæ perinde habent creaturas ſuas, ac parentes filios, quos procreare licitum, occidere nefas.*

Martialis

Cochovius

W tymże Roku. 1703. W ieſieni po Radzie Jaworowſkiey wyprawiony od Krola Jmci y *Rzeczypoſpolitey* Jmć Pán Działynſki Woiewoda Chełmińſki zá Posła Wielkiego do Cara Jmci Moſkiewſkiego. gdzie uczynił przymierze aliàs ſoiuſz zpolnie woiować przeciwko Szwedom, obligował ſię *avulſa* Car Jmć Rzeczypoſpolitey zawoiowanego kraiu rekuperować, y Rzeczypoſpolitey oddáć, á oraz żadnych Traktatow *inſciâ Replublicâ* nie czynić ze Szwedem, aż do ſkończenia tey Woyny; czego nie dotrzymał.

Poſeł do Moſkwy

Roku. 1704 in Januario zákończona Dyſtrybuta Hybernowa we Lwowie, aſſygnacye Woyſka rozdane, ná Chleb Zimowy aliàs na Hybernę. Potym Jmć Pán Krákowſki Lubomirſki, iachał do Rádomia ná Trybunał ſkarbowy, ktory limitowany, y do Warſzawy przenieſiony *non obſtante manifeſtatione contra actum limitationis* przez Jmci Páná Rzewuſkiego Referendarza Koronnego facta, w Warſzawie tedy taż Kommiſſya ſkárbowa agitowałá ſię przez niedziel dwie, ale że nie był *plenus numerus* Kommiſſarzow limitowana znowu do pewnego ſzczęśliwſzego czaſu.

Aſsygnacye Woyſka.

Jnterim Xiążę Jmć Kardynał Rádzieiowſki Prymas ſprowadził za Uniwerſałami ſwoiemi Konfederacyą Prowincyi Wielkopolſkiey pod Laſką Imci Páná Broniſza Stároſty Pyzdrſkiego, tamże do Warſzawy, animuiąc wſzyſtkie Woiewodztwa do niey, dlá Uniwerſalnego ratunku Oyczyzny y wyłamania ſię z ták ciężkiego *Tributorum* Jarzma, ktore *violentiſsimè* ná cáłą Polſkę *imponebatur* ták od Szwedow, iáko też y innych Woyſk Cudzoziemſkich; oraz dla uczynienia Traktatu o Pokoy, z Koroną Szwedzką: Jakoż záczęty Tráktat z *Plenipotencyaryuſzámi* Szwedzkiemi y Rzeczypoſpolitey.

ſpolitey. *Tandem* Xiążę Jmć Prymas chcąc Polſkę uwolnić od Szwedzkiey potęgi, *per vim* domagaiącey ſię u Polakow nowey Elekcyi, publikować kázał przez Uniwerſały ſwoie drukowáne *Interregnum*. Elekcya potym naſtąpiła, *in Campo Electorali* między Wolą á Warſzawą, gdzie *per deputatos* z Woiewodztw y Ziem Wielkopolſkich zgromadzonych, obrany *pro Neo Regnante* JmP: Staniſław Hrabia Leſzczyński Woiewoda Poznańſki, ktorego nominował y promulgował zá Elekta Jmć X. Swięcicki Biſkup Poznańſki *non obſtantibús contradictionibús* nie ktorych Posłow y Deputatow, ktorzy nie pozwálali tey Elekcyi y Nominacyi *inuſitata praxi contra jura Cardinalia liberæ gentis* praktykowaney. *Elekcya Stanisława*

Xiążę Prymas, y JmP: Krákowſki tey Elekcyi byli Contrarii (lubo obadwa Konfederacyi WielkoPolſkiey *favebant*) iákoż y ſam *NeoElectus* wzbraniał ſię teyże Elekcyi, wiedząc dobrze iáko mądry y przezorny Pan: *ubi regimen penes plures, ibi major cura boni privati quàm publici.* Gdy te actus Konfederacyi WielkoPolſkiey agitowały ſię, ſtánęła è converſo Konfederacya Generalna Sándomierſka, ná utrzymanie *in ſolio Regni* Krolá Jmci Auguſta wtorego, pod Dyrekcyą Jmci Páná Stánisława Denhoffa Miecznika Koronnego H: P: W: X: L: także Konfederacya Woyſka Koronnego, ktorey Marſzałkiem obrany JmP. Staniſław Chomentowſki Staroſta Radomſki (Woiewoda potym Mazowiecki) gdzie potior pars Woyſka od Hetmanow odciągniona. Potym Krol Jmć z Woyſkiem Koronnym, y z ſwoim Saſkim ruſzył ſię z pod Sandomierza ku Warſzawie, gdzie Generała Horną y partyą Szwedow przez Attak dobył; á zatym *Neo Electus* z kilkaſet Szwedow do Krola Szwedzkiego przebrał ſię; á JmP. Krákowſki Lubomirſki z Woyſkiem przy władzy ſwey będącym, poſzedł ku Rzeſzowu, ktoremu w Podgorzu konſiſtencye rozdał. Jmć Pán Márſzałek związkowy Chomentowſki záłożywſzy ſobie ſtationem w Kielcách, czynił lokacyą ná zimę Woyſka pod ſwoią będącego Dyrekcyą; Krol Jmć Szwedzki záś z całym Woyſkiem ſwoim poſzedł pod Lwow, ktora Forteca że ſzczupłe miáłá w *M*urách Præſidium pod komendą ImP. Gałeckiego Woiewody Poznańſkiego, y Imci Pana Generała Kamieńſkiego, snadno iey dobył y rabunku przez godzin dwie pozwolił Szwedom. Apotym Generałowi Sztembokowi, zlecił wſzelkie depozyta Szlacheckie aby ie od mieſzczan do niego znoſzono; wKościołach wſzyſtkich y Klaſztorach, nie tylko Depo- *Plato* *Konfederacye.* *Lwow wzięty od Szwedow*

Rabunek Lwowa zyta Szlacheckie, ale też ſtarodawne Kościelne decora, kleynoty, argenterye; tenże Generał Sztembok zabierać y z Ołtárzow odzierać kazał *& nihil intactum reliquit*, y nigdzie ták wielkich ſkárbow nie nabrał, iák w tey Fortecy, o czym ſami potym Szwedzi głoſili. J ták doznała tego Polſka, co napiſał Roterodam: *Plures apparere in Cælo ſoles prodigium eſt; plures eſſe Reges in regendo, eſt portentum.* A ſkoro Szwedzi wyſzli zaraz ſię weLwowie wielkie záczęło powietrze y przez lat dwie trwało z wielkim upadkiem Miaſta y Przedmieść, ktore popalone *circa adventum* Szwedow.

Rotherodamus.

Tegoż *Roku* in 9bri JmP. Krákowſki Lubomirſki *receſsit a Neo Electo Stanislao*, y przyſtąpił *in partes* Krolá Jmci Auguſta II. wKrakowie *Cum ſolenni depreca tione*, y Manifeſt *in Publicum* wydał dla czego to uczynił.

MANIFEST

Manifeſt Hieronyma Lubomirſkiego.

J: O: IMP: LUBOMIRSKIEGO KASZTELANA KRAKOWSKIEGO HETMANA WIELKIEGO KORONNEGO.

Chcąc áby ſprawy y uczynki moie iawne świátu, y całey Koronie Polſkiey były; y wrodzona cnota, wierność, y życzliwość moia ku Oyczyznie, miłey Matce moiey, *ſub cenſuram* y pod opaczne u mniey wiádomych rzeczy y niechętnych mi ludzi nie podpadałá interpretacye, wydáię *in publicum* ten Mánifeſt, dla przeyzrzenia ſię w przyczynách, ktore mnie do Konfederacyi Wielkopolſkiey pociągnęły, y dla ktorych teraz od pomienioney Konfederacyi *recedendo, ad Corpus* Rzeczypoſpolitey ſtawaiącey przy KROLU IMCI AUGUSCIE; *legitimè* Nam pánuiącym, przyſtępuię.

A naprzod; niech mi ſię godzi *ſine jactantia* námienić, że idąc torem Przodkow moich, ktorzy *acerrimè* záwſze przy Práwach y Wolnościach Oyczyſtych ſtáwali, y dobro powſzechne zdrowiem własnym, y ſubſtancyą záſzczycáli, do tego z młodości lat moich *teſtimoniô Coætaneorum*, applikowałem ſię, ábym tey Oyczyznie świádczył życzliwość, Woienną traktuiąc uſługę od oſmnaſtego Roku młodości moiey záczązwſzy, aż do tego podeſzłego iuż wieku; żadney nie opuściwſzy Kampánii y wſzyſtkim publicznym Rzeczypoſpolitey *aſsiſtendo* Rádom. Szedłem przez ſtopnie do Honorow, y do tey naypierwſzey w Senacie y Woyſku przyſzedſzy godności, poczuwałem ſię w powinności moiey, ábym odrzuciwſzy ná ſtronę wſzyſtkie reſpekta y prywatne intereſſa, był powodem *Concivibus* y całey

Rzeczy-

Rzeczypospolitey, w tak ciężkich zostáiącey terminách ostátniey zguby swoiey, do przedsięwzięcia zdrowych Rad, y skutecznych sposobow, ktoremiby się y dzwignąć y rátować mogłá, przy záchowaniu *in integro antiqui statûs*, y poprawienia Swobod y wolności Oyczystych z gruntu wzruszonych. Uważałem iak potrzebne było Rzeczypospolitey po tak długiey Woynie Tureckiey, utrzymanie Pokoiu, ktora wielkiemi *exhausta* kontrybucyami, trzymáiąc przez dwadzieścia *in circa* lat znaczną kwotę Woyska, á zwinąwszy go wiekszą część, dla ulgowania sobie w podatkowaniu, y nie obmyśliwszy kosztu ná trzymanie zostawionego w służbie Zołnierza, áni ná rekrutowánie zruinowánych cále Regimentow pieszych, w ktorych náywiękssze *robur Militiæ*; ubespieczona záwartym Pokoiem disarmowáiá się, y nie była *in statu* prowadzenia Woyny, y ztąd wszystkie moie do tego obrocilem był stáránia, áby nie wchodząc w dalszą Woynę, stáralem się wnisć w Tráktat Pokoiu z Krolem I. M. Szwedzkim. Te naylepsze záś zdały mi się do tego sposoby, gdy diffidentia *inter Majestatem & Libertatem* z okazyi záczętey Woyny Szwedzkiey, á ztąd *odia & dissensiones inter Cives ex studiis Partium* pochodzące zágęściły się, y kiedy áni Seymy, áni żádne publiczne Rady *medelam* nie przynosiły, ále y owszem cięższe przez nie rosły exacerbacye y *disuniones*; lepszych mowię sposobow nie widziałem, iáko áby przez Generalną Prowincyi, Woiewodztw, Ziem, Powiátow, y cáley Rzeczypospolitey Konfederácyą, ktoraby się miáłá *independenter a Majestate*; (*methodô* nie raz w Rzeczypospolitey *practicatâ*) pomienione uśmierzyć diffidencye, iąwszy się *unitîs animîs*, *viribûs*, & *Consiliîs* iáko nayskutecznieysszych srzodkow, gruntownego uspokoienia Oyczyzny, Dlatego záś życzyłem Konfederacyi *independentem á Majestate*, áby Krol IMC Szwedzki przyiął medyácyą Rzeczypospolitey, do zgody z KROLEM Jmcią Naszym, ktorego *armîs persequebatur*; Rzeczypospolitey záś z swoią odzywał się przyiaźnią, *communem* z nią chcąc mieć *causam*. Jákoż nikomu słuszniey y przyzwoiciey do medyacyi brać się nie należało, iáko Rzeczypospolitey(ktora byłá *passiva* cierpiąc niewinnie ták wielkie *onera belli*) áby iáko nayprędzey pożądány otrzymáłá Pokoy, ktorego przez generalną Konfederacyą ziednoczona łátwoby dostąpić mogłá, áni Krol IMC Szwedzki mogł *negare* przyięcia medyacyi, zgodney Rzeczypospolitey. KROLOWI záś IMCI Nászemu nie náleżało Osobą swoią do niey *in-*

tervenire iáko *Parti*. y do ſprawy należącemu, bo nikt *in ſuá cauſa Iudex* bydź może. Dla tegoż Krol legoMC. Szwedzki nie chciał akceptować Medyacyi, przez wyprawionych z Seymu Posłow proponowaney, że to *Poſelſtwo* reprezentowáło Krolá Jmci Oſobę, iáko *primi ordinis* ná Seymie, nie odmowił zaś wnisć w Traktat Pokoiu z Konfederacyą Wielkopolſką *ex quo ſeparatim à Majeſtate* záczętá ſię. Te tedy maiąc *motiva*, y konſyderacye, áby *ſeorſim à Majeſtate*, ále nie *contra Majeſtatem*, weſzła Rzeczpoſpolita w Konfederacyą Generalną, á widząc że Woiewodztwa Wielkopolſkie ná tę nápadły były drogę, y zkonfederowały ſię przy Wolnościách y KROLU IMCI, miałem ią zá dobrą, ſpodziewaiąc ſię przez nię zupełnego uſpokoienia Rzeczypoſpolitey. A lubo záchodziły ſuſpicye, że *paucorum molimina* miały coś *in receſſu*, *& pro ulteriori objecto*, ſpodziewałem ſię iednák że wſzyſtkie Woiewodztwá ná tę drogę zgromadzone, łacno mogły były zábiec takowym intencyom, y dla tego Przyiacioł moich do tegoż prowadziłem, y Liſty na wſzyſtkie Seymiki nie raz piſałem, życząc áby Woiewodztwá *ad unionem* y do ſpolnych bráły ſię Obrád *pro bono publico*, á do záczętey w Wielkopolſkich Woiewodztwách łączyły ſię Konfederacyi; *in eo ſuppoſito*, że gdy wſzyſtkie Woiewodztwá do niey ſię zgromadzą, y *ſelectiſsima è Millibus Capita* radzić będą, tákie Krolowi Jmci Szwedzkiemu podádzą *media ſecuritatis*, ktoreby ſię fundowały ná doſkonáłych ſpoſobách uſpokoienia Rzeczypoſpolitey, nie ná ſzkodliwych detronizacyi zámyſłách, z ktorych Miáſto Pokoiu, ciężkiego trzebá było záwſze obawiać ſię zámieſzaniá. Pewnie zgromadzona *in unum* Rzeczpoſpolita nie dopuściłáby byłá *violentis ſubjectis* myślić o detronizácyi, zważywſzy ſzkodliwe z niey *in publicum* konſequencye, zwłaſzcza że inſze *plauſibilia* znaydowáły ſię *media* do ukontentowania Krolá Jmci Szwedzkiego, y obmyślenia mu *ſecuritatis* od KROLA Jmci Náſzego, áprzez nie, do przywrocenia y ugruntowánia Konfidencyi we wnętrzney *inter Majeſtatem & Libertatem*; *& in vim præparamenti*, przed przyſtąpieniem ieſzcze do Konfederacyi, proponowáne odemnie były: ſtánęłáby byłá pewnie pożądana między Krolem Jmćią náſzym, á Krolem Jmcią Szwedzkim zgodá, przez tę Medyacyą ziednoczoney Rzeczypoſpolitey, y cieſzyłoby ſię było iuż dawno cáłe Kroleſtwo zupełnym pokoiem. Inquantum by záś akceptowáne nie były doſkonałe *ſecuritatis* wynalazki, iuż w ten czas *aperta* pokázáłáby ſię Krola Jmci Szwedzkiego

hoſtilitas,

hoſtilitas, y że *non eo fine* wſzedł z Woyſkami ſwemi w Polſkę, iáko ſię przez publiczną oświadczał deklaracyą. Rzeczpoſpolitá záś ziednoczona przez Konfederacyą, y ſwoiemi ſiłámi y przez ſąſiedzkie poſiłki y Kolligacye, rzuciłaby ſię byłá *ſeriò* do obrony ſwoiey, y Woiowánia Krolá Jmci Szwedzkiego, iáko iuż Nieprzyiáciełá. Chciałem áby y Woyſko weſzło było *in nexum* tey Konfederacyi ná większe iey umocnienie, y dlá tego dałem był Ordynans *Pánu Biernáckiemu* Regimentarzowi Partyi w WielkieyPolſzcze konſyſtencyą maiącey, áby był poſzedł pod komendę Jmci Páná Woiewody Poznańſkiego, y z całym Woyſkiem *aſsiſtere* iey, miałem wolą. Nie taiłem ſię, z temi intencyami, y *clarè* wſzyſtko czyniłem, nic tákowego w myśli nie maiąc, coby było *in detrimentum* Rzeczypoſpolitey, á ſpodziewaiąc ſię ſkutkow dobrego Tráktátu y uczynienia ſobie *meriti* u Oyczyzny, kładąc *pro certo*: że Woiewodztwá, proponowáne odemnie *unionis media* akceptować, y do Konfederacyi Wielkopolſkiey przyſtępować miáły. Ale ináczey *fata publica* rzeczy wykierowały zá uczynieniem drugieyKonfederacyi Prowincyi Máłopolſkiey *in oppoſitum* Wielkopolſkiey, ktora nie wyrozumiawſzy *rectas intentiones* ze mną *benè ſententium*, wſzyſtkie moie *ad optatum finem Pacis* uczynione dyſpozycye zátámowałá, y ták uſilne ſtáraniá moie z miłości ku Oyczyznie pochodzące *in demeritum* poſzły, przez zporządzoną od niechętnych mi ludzi w ſercu Páńſkim z początku ieſzcze tey Woyny diffidencyą, y wſzyſtkich moich, by naylepſzych Akcyi opácznie tłumaczenie. Długoby wyliczáć trzeba *ſiniſtras delationes*, á między inſzemi, iákobym miał Szwedzkiey *adhærere* ſtronie: lubo przeciwne dawałem dowody ſzczerości moiey częſtemi Pártye Szwedzkie gromiąc Podiazdámi, y bránych Krolowi Jmci oddáiąc Więźniow. Opiſowano mnie nie należycie po Woiewodztwách, Woienne (przez odrywánie Woyſk od Komendy Moiey) pſowáno imprezy, dopieroż rády moie, áby do Konfederácyi WielkoPolſkiey nie bronić drugim Woiewodztwom *acceſsum*, opácznie tłumáczono: ná koniec Woyſko przeciwko Władzy Moiey Hetmańſkiey buntowáno, iádącemu ná Komiſſyą Skarbową do Rádomia, Partyą Woyſka pod Komendą Páná Biernáckiego zoſtáiącą, od poſłuſzeńſtwá mego oderwáno, Związek zfomentowáwſzy, Mnie Sámego, iako Nieprzyiaciela *perſequi* grożono ſię; Kommiſſyi Skarbowey záczynáć nie dopuſzczano, Kancellaryą Rádomſką zámknąwſzy; *in Officio comparere* według

zwyczáiu, zábroniwſzy. Ale wſzyſtkie te przeciwko mnie záwziętości, *conſtantem animum* nie złámáły, maiącego Nadzieię, że ſzczęśliwy uſpokoienia publicznego koniec, odkryie życzliwe moie zamyſły. Poiechałem z Radomia do Warſzawy, chcąc *præire exemplo*, do brániá ſię *ad unionem*; y zaſtałem tam ſpiſany iuż od Woiewodztw Wielkopolſkich *Exvinculationis inſtrument.* Co *cum ſummo ſenſu doloris* obáczywſzy, ſtárałem ſię wſzelkim ſpoſobem, áby *ad publicationem* tego Inſtrumentu nie przyſtępowáno, *cum firma ſpe*, że *acceſsus* Woiewodztw Małopolſkich, ułacni *violentas reſolutiones* Konfederacyi Wielkopolſkiey. *Interea* MáłoPolſka, uczyniła przeciwną Konfederacyą Wielkopolſkiey Konfederacyi; y ieſzcze ná ten czas byłem tego rozumienia, że Konfederacya Małopolſka miałá traktować z Wielkopolſką, y kombinować ſię w Intereſſach publicznych. Ale nieſzczęśliwości Rzeczypoſpolitey przypiſać to potrzebá, że te obiedwie Konfederacye nie chciały ſię z ſobą porozumieć; y owſzem miáſto traktowania y inwitacyi Bráterſkiey, *proceſsit* Konfederacya Małopolſka do Dekretow, przez ktore ciężſze uczyniłá exacerbacye. Mnie záś bez Woyſka zoſtáiącemu, pod Szwedzką iuż potencyą uwięzionemu, Dekretami niewinnie okrytemu, Domową Familią moią, y wſzyſtkiemi zbiorámi *in bona fide* do Warſzawy zprowadzonemi, obowiązánemu, co w tych nieſzczęśliwych terminach czynić było, kiedy z Wárſzawy wyrwáć ſię było nie podobna, J kiedy *palam* iuż *apertum* Miniſtrow Szwedzkich *imperium ſummam voluntatem pro ratione uſurpare* poczęło. Nie było potym ſpoſobu zátrzymánia dłużey publikácyi *Exvinculationis*, y *creſcentibus odiis*, przyſzło *ad abrupta*, y do náznaczenia za wielkiemi Pánow Komiſſarzow Szwedzkich expoſtulácyami, czaſu Elekcyi, ktorey nie życzyłem nigdy zkładać, y mocno przy tym opponowałem ſię, áby Traktat Pokoiu wprzod był záwarty, y Woiewodztwom wſzyſtkim kommunikowany, w nadziei, że *mora ſanare* będzie mogła to, co *præcipitantia* zepſowała. Ale od dnia do dnia zwłocząc rożnemi pretextami Pánowie Komiſſarze Szwedzcy, na koniec deklarowáli ſię, że do Tráktatu nie przyſtąpią, áż odbierą wprzod determinacyą czáſu Elekcyi; ktory lubo potym *invitis Nobis* był náznaczony, z tym wſzyſtkim do obiecánego Tráktátu przyſtąpić nie chcieli, y rożnemi zwlekli go *diffugiis*, aż po ſkończoney nieſzczęśliwey Elekcyi. Te wyżey opiſane konſyderacye były mi powodem *ad acceſſum* do Konfederacyi Wielkopolſkiey,

teſtimonio

teſtimoniô Przyiacioł moich, y ták wielu innych godnych Oſob, z ktoremi w tey Máteryi traktowałem: y dadzą świadectwo káżdego czáſu; o życzliwych ku dobru poſpolitemu intencyách moich. *Receſsum* záś od tey Konfederacyi dla tego uczyniłem, że iako *in bona fide & recta conſcientia, absq; ullo pacto, vel privato commodo*, ále tylko *intuitu* uſpokoienia Rzeczypoſpolitey, poprawy Wolności, y Praw *ex orbita* wypadłych, do niey poſzedłem, y *ad eum finem*, przykładem moim Woiewodztwa pociągnąć chciałem; tak widząc, że ſtáłá ſię z niey *Medicina pejor morbô*, gdy miaſto poprawy Wolności z gruntu ią wywrocita; *receſsi* od niey y *ad gremium* Rzeczypoſpolitey *pro vindicandis Patriis Legibus*, garnę ſię. Byłbym łgowiem wyrodkiem Cnoty y krwie Przodkow moich, á nie życzliwym Synem Oyczyzny, gdybym miał *favere*, y trzymać ſię takiey ſtrony, ktora *baſim & fundamentum Statûs*, Kroleſtwá, Praw, y Swobod Oyczyſtych, na wolney wſpieraiących ſię Elekcyi, zgwałciłá, y zepſowaney naywiękſzey prerogatywy *liberæ Gentis*, ſzkodliwy *ad poſteritatem* przykład, y do Sąſiedzkich Narodow podałá. Káżdy wolnie Urodzony Szláchcic záduma ć ſię, y nad taką Elekcyą wzdrygnąć muſi, ktora *non per libera ſuffragia*, ale *per violentam impoſitionem ſubjecti*, ieſt odprawiona: bo nie dbaiąc ná uſilne *in Campo Electorali* perſwazye, pozwolić nie chciały *præoccupata ſubjecta* ná dalſzą limitacyą Elekcyi, nad dzień Sobotni: ktora oprocz wzwyż pomienionych racyi, będąc *illegitima, & nulla*, według Prawá y zwyczáiow, dwie Niedzieli ieſzcze, do wyiścia czáſu ſześć Niedzielnego, powinna byłá trwáć, ani bez zgody generalney zkrocona bydź mogłá: z tym wſzyſtkim iednak, w pomieniony dzień uporczywie y *abſoluta volantate, contempto jure vetandi*, zákończona zoſtała. Nie chciano mego kilką dni przedtym w Kole mianego głoſu, y życzliwey perſwazyi ſłuchać, ktorą czyniłem, życząc odłożyć do dalſzego czaſu *actum Electionis*, á Traktat Pokoiu wprzod ſkończyć, *pro informatione* Woiewodztw y całey Rzeczypoſpolitey; ale głos ten nie odpowiedziawſzy ná rácye moie, *malitioſè* huczkami zátłumiono. Wzięły potym gorę *violenta conſilia*, y nie táyno wſzyſtkim było, iákiemi ſpoſobami z tą Elekcyą poſtąpic ſobie miano, y iákie preparamenta czyniono: co fatalny Oyczyznie dzień ten Sobotni ſkutkiem ſamym pokazał. Widząc tedy co z Elekcyą dziać ſię miało, zniożſzy ſię z ſobą *benè ſentientes* Senatorowie, y niektorzy *ex Ordine Equeſtri* Deputaci, oſobliwie z Woiewodztwá Podláſkiego

acerrimi libertatis propugnatores, ktorych wiádome muszą bydź *ex fama publica* Imiona, trzy dni przed nią do Kołá nie iezdziliśmy: nie chcąc *sub vexam* przychodzić záwźiętych ludzi. A gdy dzień Sobotni naſtąpił w ktory umowione do ſkutku przychodzić miały intencye, perſwadowaliſmy (*privatim* zaſiadaiącym z ráná ná Seſſyi u Xiążęcia IMCI Prymaſa *ratione* Traktatu) Panom Komiſſarzom niektorym , intereſuiącym ſię *primo loco* do tey Elekcyi, aby iey *non præcipitarent*: ale że iuż z Panámi Komiſſarzami Szwedzkiemi námowione rzeczy były, *cecidit ſuper petram* ziarno życzliwey Naſzey perſwazyi; bo kwapiąc ſię z kończeniem iáko nayprędzey pomienioney Seſſyi Generał Horn, pierwſzy do Traktatu Komiſárz, aby *Electores* wybrani mieli czas ſtawić ſię wcześnie do kołá, uwiedziony affektem, że ſię dłużey bawiono, záżył łácińſkim ięzykiem tych ſłow: *Omnino debet eſſe hodie Electio, & ego non dormiam ad mediam noctem, donec finiatur.* Y dokazał tego łatwo, bo ſtáwiwſzy ſię do Kołá *ſubordinata ſubjecta*, przy iego prezencyi (nie ſłuchaiąc odzywaiących ſię *continuò* przez kilka godzin, y upominaiących záchowania wolney Elekcyi *bene ſentientium*, y *pro libertate* ſtawaiących Deputatow ,áni ſamego Márſzałka *Confœderationis generoſe pro libertate* ſtawaiącego, perſwazyi y głoſow, ktore brał bez przeſtanku, á *tandem* nic wikorać nie mogąc, *laſsus* uſtáwicznym wołaniem, na koniec *virgam directionis publicè* w Kole porzuciwſzy, *cum Manifeſtatione* odiachał) przy prezencyi mowię Generała Horná, tę *Tragicam* ciemnym iuż mrokiem zkończyły *ſcenam* bo ią przyſpieſzył perſwazyami ſwemi, notuiąc kto kontrádykował, y grożąc ſpaleniem Dobr, przy Wolney opponuiącym ſię Elekcyi; *ſtipatus* Aſſyſtencyą Piechoty, y Káwaleryi Szwedzkiey około Okopu ſtoiącey, y wielu Káwalerow w Brámách ná koniach, iáko Komedyi iakiey przypatruiących ſię. Abſentowáliśmy ſię pomienieni Senatorowie od tey żałoſney ſceny, nie chcąc mieć *partem* zdeptaney wolney Elekcyi, naywiękſzego w Wolnym Narodzie Kleynotu, y uchodząc niechybney *ad poſteros* zmazy. Wyprawiono do każdego z Nas z Koła oſobne legácye; perſwáduiąc *acceſsum*. Ia moim *Poſłom* podziękowałem zá honor *invitationis*, exkuzowawſzy ſię, że ná pogrzebie Wolności bydź nie chcę; doſyć że ná ſercu żałobę noſić będę, po zagrzebioney Wolney Elekcyi; kontradykowałem oraz ták gwałtownemu Aktowi, z perſwazyą, áby nie zabiiaiąc ták nagle Rzeczypoſpolitey, do Poniedziáłku odłożono

Seſſyą.

Seſſyą. Toż Xiąże Iego Mość Prymas uczynił, Ich Mość także Woiewodowie Sieradzki, y Podlaſki y inſi Senátorowie, do ktorych Poſelſtwá były ordynowane. Ale nápominánia Náſze nic niepomogły tym, ktorzy iuż *ſui iuris* niebywſzy, *juſſa externa* ſłuchać muſieli. Nie było nad kilkanáście znácznieyſzych Oſob, ktore uporczywie ſtáwaiąc, tę Elekcyą zrobiły, Y takim ſpoſobem tá nieſzczęśliwa, *nigrô ad poſteritatem calculô notanda* zkończyła ſię Tragedya. Ceremonie záś *non eo ritû* iako Prawo y zwyczay przy Elekcyach záchowány nieſie, odprawione: bo áni Oſobá przez Práwo náznáczoná Elekta nominowałá, áni troiſtego pytania, ieżeli zgoda powſzechna, nie było: *à Electores* krzyknęli *vivat*, przy Sálwie Szwedzkiey piechoty. Przez pięć dni po tey Elekcyi *in publicum* nie wychodziłem, ále przeſtrzeżony o reſentymencie Szwedzkim, że u Elektá nie byłem, muſiałem *conſervationi* Oſoby moiey, y *indemnitati* Domowych moich *ſtudendo* oddać wizytę; ále, deklaracyi *acceſsûs* nie uczyniłem. Y gdyby cała moia domowa Familia *cum mobilibus* y *ſupellectili* ná ten czas tám będąca przy mnie, *non obſtitiſſet*, pewnie názaiutrz po Elekcyi nie widziałaby mnie byłá Warſzawa. Muſiałem záś mieć cierpliwość, aż do podánia ſię okázyi uwolnienia ſię z przymuſzoney Wárſzawſkiey rezydencyi. Więc zá zbliżeniem ſię KROLA Jmci Náſzego, gdy náſtąpił *dies tranſmigrationis*, y káżdy wdrogę ſwą poſzedł, y ia z Woyſkiem (ktore *immediatè* po odprawioney Elekcyi do mnie przyſzło z II. MM. Pany Podkomorzym y Obożnym Koronnymi) z Wárſzawy oddaliłem ſię, y poſzedłem ná ſtronę, chcąc bydź od Szwedzkiego Woyſka daleki, pokibym ſię z całą Rzeczą poſpolitą nie porozumiał: y teraz day BOZE *feliciori paſsu* z wielkim moim (lubo w tak ciężkim publicznym upadku, y prywatney fortuny ztrácie) ukontentowániem, biorę ſię do niey, y Páná *legitimè* Nam panuiącego: przy ktorym gdy cała ze wſzyſtkich Prowincyi zgromadżona ſtawa Rzeczpoſpolitá, y mnie z Mátką moią Oyczyzną miło będzie *proſpera ſeu adverſa*, iáko woła Boża zechce, y *fata diſponent*, záżywać; reſztę dni moich y ſubſtancyi ofiaruiąc, przy konſerwácyi całości Rzeczypoſpolitey, y iey *priſtini ſtatûs*, przy Práwach y Swobodach, Krwią Przodków Náſzych nabytych, y przy Máieſtácie KROLA IMCI AUGUSTA. Tę tedy zebraną *in Synopſin* publicznych tranſakcyi *ſeriem*, y uſilnego ſtárániá mego, około Dobra powſzechnego dedukcyą podaię *ſub cenſuram* całey Rzeczypoſpolitey, áby byłá informowana, y

przeyzrzała ſię w Akcyách moich, z opiſánych w tym Mánifeście wywodow, y dokumentow; odrzuciwſzy wſzyſtkie opaczne rozumienia y ſuſpicye złośliwie *in publicum* wyrzucone od Nieprzyiacioł moich, ktorzy *in odium* mnie podáć, y dyſkredytowáć u Rzeczypoſpolitey *ex ambitu* prywátnych ſwoich intereſſow uſiłuią; tę publiczną zanoſząc Mánifeſtacyą, y z tym ſię oświadczáiąc przed cáłym Swiatem y Rzecząpoſpolitą, że *ſolo ductu & intuitu* Dobrá poſpolitego, y publicznego uſpokoienia, oraz y poprawy Praw, y wolności Oyczyſtych, udałem ſię był do Konfederacyi WielkoPolſkiey. Teraz záś nie chcąc wchodzić *in complicitatem* złámanego wolney Elekcyi pryncypalnego Práwa, przychodzę do zbieraiącey ſię *in unum Corpus*, day BOZE ſzczęśliwie, cáłey Rzeczypoſpolitey, chcąc brać ſię znią ſpolnie, *ad reſtaurationem violatarum Legum*, y wzywaiąc wſzyſtkich Woiewodztw, Ziem, Powiatow, y káżdego *in particulari Concivem* tey Oyczyzny *ad unionem*, dla ſpolney obrády y obrony Rzeczypoſpolitey; tego uſilnie życząc, áby odrzuciwſzy ná ſtronę wſzyſtkie reſpekta, boiáźni, y indifferencye, nie obzieraliśmy ſię ná ſukceſſy ſtron, ále brali ſię wſzyſcy *viriliter* y nierozerwanie do ratunku Oyczyzny, *ductu* Cnoty, Męſtwá, y odwági Przodkow Náſzych, ktorzy dla obrony ſwoiey, y dlá ſławy u poſtronnych Národow Imienia Polſkiego, zdrowia y ſubſtáncyi nie żáłowali: ábyśmy przez ſpráwiedliwą Woynę (kiedy nádzieią Traktatu upádłá, á zgwałcone windykowáć należy Práwá) *tandem* pożądanego doſtąpili Pokoiu; y widzieli zá dni náſzych *in antiquo ſtatu & priſtino flore* zoſtáiącą Rzeczpoſpolitą. Co *pro candore* miłości ku Oyczyznie wyráziwſzy, y tę iuſtifikacyą Akcyi moich uczyniwſzy; zánoſzę ná koniec publiczną Mánifeſtacyą, przeciwko zgwałconey wolney Elekcyi, ktora iáko ſię wyraziło, *per violentam impoſitionem ſubjecti*, pod muſzkietami Szwedzkiemi odpráwiłá ſię; y oraz przeciwko Oſobie *illegitimè* miánowaney zá Krolá, *ſtantibus proteſtationibus & oppoſitionibus publicè* w kole uczynionemi, *in præjudicium, & in abſentia* cáłych Prowincyi, Woiewodztw, Ziem, y Powiatow; przeciwko uzurpácyi *indebitè prærogativæ Primatialis* w miánowaniu Elektá; oraz y przeciwko tym wſzyſtkim *in particulari*, ktorzy do złámánia *luris vetandi* dopomagali, y do gwałtownego Elekcyi zákończenia, nie ſłuchaiąc zánieſionych przeciwko niey kontradykcyi; maiąc te wſzyſtkie *Actus pro irritis & nullis*, y ktore *ſubſiſtere* nie mogą *ſalvô ſtatu* Rzeczypoſpolitey; á ſą uczynione przeciwko moiey kontradykcyi zá-

nieſioney

niesioney przed PP. Posłámi do mnie z Kołá wyprawionemi, gdy záś gwałtownemu Aktowi *assistere* nie chciałem. Co *fusius in præsentia* Rzeczypospolitey *deducere* gotow będę *persvasus* zupełnie *de Clementia* I. K. M. P. M. Miłościwego, *& de recta justitia* Rzeczypospolitey, że Akcye moie *juxta rectitudinem* intencyi moich ważyć, *& in perfecto vinculo* konfederacyi, bráć się będzie do iák nayprętszego wyprowádzenia Woyny z Granic Nászych, á do wprowadzenia pożądanego y gruntownego Pokoiu, przy konserwacyi, *in integro* całości Państwá, y *Statûs* tey Rzeczypospolitey. Ktory to Manifest dla większey wagi y pewności, podpisem Ręki moicy właśney ztwierdzaiąc, *pro majori robore* do Akt publicznych podaię. Działo się w Krákowie *Die Vigesimô Primô Novembris, Millesimô Septingentesimô Quarto.* Hieronim LUBOMIRSKI Kásztelan Krákowski, Hetman Wielki Koronny, *manu propriâ. Cujus quidem Manifestationis Originale, penes Acta remanst.*

Actum in Castro Cracovienst, Sabbathô post Festum Præsentationis Beatissimæ Virginis MARIÆ *proximô; Annô Domini Millesimô Septingentesimô Quartô.*

(LS.)

Correxit Mietelski

mpp.

Tegoż Roku 1704. Moskwy kilkanáscie tysięcy weszło do Polski, Kommissarze Cara Jmci dwie ćwierci zaslug Woysku Koronnemu zápłácili przy Jmci Pánu Marszałku będącym w obozie in Augusto.

Roku 1705. Woysko Koronne ná trzy części się kupiło, iedno z JM. Pánem Krakowskim, drugie z Iegomością Pánem Rzewuskim Referendarzem Koronnym, Trzecie z Iegomością Pánem Chomentowskim Márszałkiem Związkowym, y ták przez cáłą Kampanią obozowali, komportuiąc się we wszystkim w dobrey hármonii, konfidencyi, y spolney gotowości ná podaiące się przeciwko Nieprzyiáciełowi imprezy.

Teyże Kampanii Mazepa Hetman Záporowski z wielkiemi Woyskami Kozackiemi wszedł do Polski, y koło Zámościa obozował; potym ná Wołyniu zimował sam osobą swoią w Targowicy subsistendo.

Po skończoney kampanii po rozdanych Woyska konsystencyach, Ichmość Pánowie Hetmani Koronni iachali do Grodna ná walną radę Grodzińską; z ktorey, naznaczony Try- *Walna rada w Grodnie.*
bunał Skarbowy, w Lucku, Kommissya y Dystributa hy-

bernowa, y Tráktat z woyſkiem zkonfederowanych w Dyrekcyi Jmci P. Chomentowſkiego Staroſty Radomſkiego, ktorego Ociec JP. Woiewoda Mazowiecki będąc Márſzałkiem ná Trybunale Skarbowym tamże *fatis ceſsit.*

Traktat tedy z Woyſkiem ſzczęśliwie zakończony y całe Woyſko poſzło *ſub obedientiam* władzy Hetmańſkiey; y repartycya dwoch ćwierci zaſług, ſtánęła, ná záplatę Woyſka y aſſygnacye hybernowe wydane.

Koronácya Neo electa. *Wtymże Roku* była Koronacya Elekta nowego Staniſława, ktorego Koronował Jmc Xiądz Zieliński ArcyBiſkup Lwowſki. Tego wprętce Moſkwa wzięła w niewolą, y na Stolicę zaprowadziła, y tam umarł. Po tey Koronacyi Krol Szwedzki y nowy Elekt poſzli do Saxonii, gdzie także wielkie Kontrybucye wyciſkali.

Smierć Prymaſa Radzieiowſkiego. *Tego Roku* Xiąże Jmść Kardynał Radzieiowſki Prymas, nie ſkończywſzy záczętey machiny *è vivis deceſsit* we Gdańſku; po ktorym Konferował Krol Jmść AUGUST ArcyBiſkupſtwo Gnieźnieńſkie *cum dignitate primatiali* Jmci Xiędzu Staniſławowi Szembekowi Biſkupowi Kuiawſkiemu, tak w Senacie, iako też *in foro ſpirituali* wielce zaſłużonemu; ná ktorego pochwałę, o Gnieźnieńſkich Orłach ſzłuſznie napiſał Panegyriſta:

Jam Phœbi ſpernunt radios lucemq; Magiſtram
Præſulcis ſoles oculis, pulchroq; micantem
Orc diem, flammasq; genis pro ſydere cæli
Nobiliore bibunt acie, libantq; ſerenum
Vultûs, & clarâ ſatiant ſua lumina fronte

Biſkupſtwo zaś Kuiawſkie konferowane ieſt Jmci Xiędzu Konſtántemu Szaniawſkiemu Biſkupowi potym Krakowſkiemu, ktore odebrał po Jmci X. Kazimierzu Lubieńſkim Biſkupie Krákowſkim.

Order. *W tymże Roku* 1705. Krol Jmc AUGUST II. Order białego Orła prawie upadły wydźwignął. Tego Orderu byli Jnſtytutorami rożni Krolowie Polſcy, á według wielu pierwſzym iego w Polſzcze autorem y fundatorem był Lech I. Xiąże y wynalazca Páńſtwa Polſkiegc. Gdy bowiem pomienionemu Lechowi z Sklawonii Domowemi rozruchami zámięſzaney w głębſze północne Kraie przychodniowi, naypierwſze trafiło ſię ſtanowiſko w Polach obſzernych, gęſtym Laſem otoczonych pokazało ſię wielkie gniazd Orlich mnoſtwo; zdała ſię rzecz fortunnego prognoſtyku, mianowicie w zabobonach Pogańſkich wychowanemu Panu; y z każdego przypadkowego widowiſka

przyſzłych

przyszłych skutkow wrożki albo omina formuiącemu. Z tey okazyi nie tylko założonemu przez się Miastu Gnieznu zostawił przezwisko Słowackim ięzykiem: gniazdo wyrażaiące, ale też powstaiącemu Polskiemu Państwu za Uniwersalny Kleynot dał Herb białego Orła y Order pod tytułem białego Orła postanowił, przykładem *Rzeczypospolitey* Rzymskiey, Rycerzow swoich dzieła podobnemi regalizuiącey prezentami. Jakoż y Przemysław wtory nie zaniedbał rownemiż nie ustrafzone odważnych Kawalerow piersi ozdabiać znakami: y owszem Pieczęć Koronną, z iedney strony postać Orła białego, z drugiey wyobrażenie swoie na Maiestacie Krola siedzącego reprezentuiącą, wyrznąć kazał; ná ktorey z reasumowanego Herbu okoliczności, takowy łacińskim ięzykiem około Orła napis wydawał się. *Reddidit ipse suis victricia signa Polonis* to iest po Polsku.

Ten przywrocił Polakom Orła zwycięzkiego
Herbowne znaki, prawie iuż zarzuconego

Około twarzy zaś Krolewskiey osoby, wyrysowane czytały się charaktery: Pieczęć Przemysława Krola, Xiążecia *Pomorskiego*. A tak nie bez gruntownego fundamentu, zważaiąc podobne Herby na Chorągwiach numizmatach, y Monetach niektorzy Autorowie, Przemysława wtorego za osobliwszego Restauratora Polskiego Orderu Orła białego uznawaią, ktory iako Tytuł Krolewski (zá exces Bolesława śmiałego utracony) Polakom odyskał, tak tenże Rycerski Kleynot pod Imieniem *Baltei militaris* przywrocił, y odnowił. On przeciwko Litwie na ten czas Poganom, aż pod Łęczycę grasuiącey y wszystko plądruiącey, postanowił pewną milicyą (na kształt pułku orłonośnego u Rzymian, nad inne szacownego) zbroyną złożoną z Rycerstwa ozdobionego Łancuchem, od ktorego wiszący ná Piersiach biały Orzeł wydawał się. Władysław też Łokietek reassumował w Polszcze, Order białego Orła w Roku 1325. pod czas Weselney Uroczystości, Syna swego Kazimierza Wielkiego z Anną Corką Giedymina Xiążecia Litewskiego Bałwochwalcy, na dowod uweselenia całego Krolestwa z nawrocenia do wiary tak wielkiey Xiężny, przydawszy do niego wizerunek wieczności to iest cyrkuł, krorego Orzeł w sponach trzymał, z pewnym iakoby prognostykiem nastąpioney między Polską y Litewską nacyą (przedtym sobie przeciwnemi) wieczney unii, y iuż odtąd przerzeczony Order (na obronę granic *Polskich* postanowiony) był znakiem zawartego przymierza y zkolligo-

waney przyiaźni między Litwą y Polską. Tandem Order Polski z śmiercią Władysława Czwartego ktory był od niegoż renowowany pod tytułem y protekcyą Jmienia BOGA Rodzicy Pánny Niepokálanie poczętey, w obumarłey prawie pamięci iuż niby zdał się być pogrzebionym; lecz Nayiaśnieyszy August wtory przezorny starożytności Polskich badacz, cudownym prawie Kunsztem, z Orlich popiołow wskrzeszonego Fenixa wyprowádził, na nieśmiertelną Imienia swego sławę, Rzeczypospolitey ozdobę, y zasłużoną wierności poddanych swoich nadgrodę. Dla czego Roku 1705. (gdy Szwedzka potęga Polskę dezolowała) zebrawszy w Tykocinie wielu Panow dnia I. Listopada pewne Metalle Złote przezrzoczystym smelcem czerwonym okryte, do noszenia przy Piersiach rozdawać zaczął (gdzie prawdziło się o szczodrobliwey Jego Krolewskiey M: ręce: *Claudiano* *preceps illa manus fluvios superabat Iberos, Aurea dona vomens*) przez ktorą szczodrobliwość ten naychoynieyszy z Monarchow dał dokument prawdziwie Pańskiego y Krolewskiego umysłu swego: *Ditare magis Regium est quàm ditescere:* co z *Cyr: apud Plut: in Apophteg.* większym kształtem było: że na iedney stronie orderu wydawał się Orzeł biały z napisem *pro fide, Rege & lege* to iest za wiárę, Krola, y wolność; na drugiey stronie cyfra z liter wyrobiona Imienia Krolewskiego A. R. Dla większey zaś Magnificencyi, kazał wkrotce potym zrobić duże Krzyże ośmrogate nakształt Francuskich Orderow Swiętego Ducha czerwonym także przezroczystym smelcem powleczone z białemi brzegami, na nich Orzeł biały rozciągnął skrzydła swoie; w skrzydłach zaś wydáwały się Dyamentowe promienie przy Koronie Krolewskiey na wierzchu będącey, y ták z sporządzonemi skrzydłami ná białey wstędze z czerwonemi szlakami, ná Piersiach ozdobieni Panowie uyzrzeni byli. Roku zaś 1713. zdało się ieszcze coś poważnieyszego y bardziey zwykłego ażeby Kawálerowie inszą znowu modą zrobione Krzyże od lewego Ramienia pod pás drugiego, na wstędze wodno błękitney, na cztery palce szerokiey, S: Jędrzeia Moskiewskiey, słonia Duńskiey, Francuskiey *Cordon bleu* podobney zawieszone nosili; ten bowiem kolor z dawnych czásow od Władysława Łokietka na płaszcze Rycerzow był przywłaszczony; tenże nád inne znacznieyszy u starożytnych wiekow znayduie się według Historykow mianowicie Sponnera świadectwa: *błękitny* (mowi on) *albo Niebieski przedni między innemi kolor, dobrotliwość, politykę, pokoiu zadze, stałe Wesele, obrotność, moc znaczy,* dyfferencye przerzeczonych krzyżow od

żow od dawnieyszych czyni odięta zwierzchu korona, ponieważ podobny Orzeł biały z rościągnionemi skrzydłami koronę ná głowie swoiey pokázuie; ná drugiey záś stronie krzyżowey dáie się we srzodku cyrkuł ná ktorym iest wyrażony Kryżyk wsparty Herbownemi Saskiemi mieczami y literami Jmienia Krolewskiego przeplatany z napisem: *Pro fide Rege, Lege*; przydana przytym od boku, Kawálerow, iákoby w straży serca záwsze czuiąca złota gwiazda słuszney wielkości, Haftowana, y gęsto promieniista, máiąc we srzodku krzyż ze srebra, ná ktorego rogach podobne słowá znayduią się: zá Wiárę Krola y wolność, u samego Krola Jmci ná mieyscu słowa *pro Rege* zá Krola, położono *pro Grege*, zá *trzodę* to iest za poddánych. Krol Jmć záś AUGUST III. (szczęśliwie nam panuiący oprocz pomienionego orderu) instytuował w Hubertzburgu Roku 1736. order S. Henryka Cesarza z Xiążąt Saskich pochodzącego, dla samych tylko ludzi Rycerskich, ktorego insigne iest Krzyż czerwony cum effigie S. Henryka z przeplatanemi literami AUGUSTUS III. REX. Orły záś białe wydáią się w kątach krzyża, przy tym inskrypcya wydáie się: *pietate & virtute Bellica:* nosi się ná piersiach ná wstędze karmazynowey z białemi brzegami. Co lubo wspaniałe umysły do heroicznych odwag in casum woiennych impetycyi ma zachęcáć; przecież teraz zá panowania złotym pokoiem kwitniącego, Krola Jmci Augusta III. bardziey sobie tranquillitatem publicam powinszować należy, niż się do Rycerskich rezolucyi y usmierzenia rozruchow, (o ktorych z łáski Boskiey nie słychác) animowáć: ile kiedy ten Naychwalebnieyszy Monarcha torem Wielkiego Oyca y łáskáwością, serca poddanych do siebie pociąga, y sprawiedliwością, praw y swobod koronnych pilnie przestrzega, o nim to słusznie powiedzieć co Klaudyan o Auguście Honoryuszu.

Non odium terrore moves, nec fræna resolvit
Gratia; diligimus pariter; pariterq; timemus.
Ipse metus te noster amat, justissime Legum *Claudian.*
Arbiter, eggregiæ pacis fidissime Custos.
Optime Ductorum, Fortunatissime Patrum.

O Auguście Cesárzu piszą historycy, iż był ták rażącego oka, że weyzrzenia iego znieść wielu nie mogło, zkąd spytany ieden czemuby od Cesarskiey twarzy uciekał odpowiedział, *quia fulmen oculorum ferre non possum.* Zaś o Auguście trzecim Krolu nászym mowić się może, że iego duo lumina frontis, nad słońce pogodnieysze, od Nayiaśnieyszego Máiestatu swego nie odrażaią nikogo z prawdziwych orła Polskiego Synow. Dokładnieyszą,

o orderach informacyą maſz in adnotationibus hiſtoricis JmciP. Jana Sapiehy Kaſztelana przedtym Trockiego, á teraz Wielkiego Kanclerza, W. X. L. arcy zaſłużonego w całey Oyczyznie náſzey Statyſty y kraſomowcy, ktoremu to ſłuſznie z Panegyriſtą przyznáć:

Grandia cum ſolii, Regisq; oracula pandis
Lechica vix meminit ſe ſic aliquando locutam
Majeſtas, veniunt reſponſa ſimillima Delphis.
Unam fers digitô, ſed centum ſpargis ab ore
Dum loqueris gemmas.

Roku 1706. Xiążę Jmć Lubomirſki Kaſztelan Krakowſki H. W. K. powrociwſzy z Komiſsyi Luckiey w Rzeſzowie umarł, o ktorym to mowić ſię może: co o Wielkim zwycięzcy Samuelu Laſzczu Strażniku Koronnym nápiſał Staniſław Potocki Kaſztelan Kamieniecki inter Elogia 100. virorum: *Ampliſsimo & virorum clariſsimorum feraciſsimo genere natus, prius abſolvit bella, quàm alius incepiſset: illi vincere ludus erat.*

Smierć Hetmana Lubomirſkiego.

Po walecznym tym Hetmanie Buława Wielka Jmci Panu Sieniawſkiemu Wdzie Bełzkiemu H. P. K. á Polna Jmci Panu Staniſławowi Rzewuſkiemu ná ten czas Referendarzowi Koronnemu doſtáłá ſię; ktorzy to JJP*P.* Hetmani do Litwy byli poſzli dla złączenia ſię z Moſkwą, á potym około S: Michała wrocili do Polſki; Moſkwy przyſzło kilkanáście tyſięcy, Kałmukow ſześć tyſięcy. Tandem poſzli pod Káliſz, gdzie Jchm: *P*P. Sapiehowie z Woyſkiem ſwoim, Jm*P*: Wda Kiiowſki, Jm*P*: Piſarz Koronny, Jm*P*: Obożny Koronny (ktorzy ob ſpem prędſzego Oyczyzny z Szwedem pokoiu Neo Electo adhæſerunt.) znaydowali ſię przy znaczney partyi Szwedzkiey pod Kommendą Generała Maderfelta zoſtáiącey; wſzyſtkim tym Krol Jmć z Saſami y Jm*P*: Sieniawſki Wda Bełzki H. W. K. z kolegą ſwoim dáli Batálią; ktora ex voto ſucceſsit, bo Szwedow wſzyſtkich znieśli y rozgromili; ták że partye Woyſk wyżey wſpomnianych adhærentow Krola Jmci Staniſława po mężnym potkániu, tabory ſwoie zoſtáwić muſieli.

Szwedow znieſiono.

Quis juſtius induit arma
Scire nefas; magno ſe Iudice quisq; tuetur,
Victrix cauſa Diis placuit, ſed victa Catoni.

Lucanus.

To iednak wielkiemu Statyſtow rozſądkowi, ad decidendum zoſtáwuię; czyli nie mogła ná ow czas mowić o ſobie Polſka, co niegdyś Lukan, O Rzymſkim Państwie powiedział.

Tu cauſa malorum
Facta tribus Dominis Communis Roma.

Idem.

JmP.

JmP: Woiewoda Kiiowſki z Jeymością ſwoią doſtał ſię do Moſkwy y był in proximo periculo zaprowadzenia na ſtolicę. Ale JmP: Smigielſki Generał, lubo był in partibus Krola Jmci Auguſta, zelô iednak ductus ſuper fato tak wielkiego Jmienia y Bohátyra zábiegł dowcipnie tey nieſzczęśliwości ſalwuiąc ſamę Jeymość cum tota Familia domeſtica; y udał ſię od tąd in partes Stanislai & Sveticas. JmP: Wda Kiiowſki odwdzięczaiąc przyſługę JmP: Smigielſkiego dał mu w dożywotnią przyiaźń Corkę ſwoię, ktora potym była zá JmP: Dominikiem Koſlakowſkim Kaſztelanem Podlaſkim. Po tey okázyi Kaliſkiey było koło Generalne Woyſka Koronnego, ktoremu konſyſtencye rozdane: Jchmość PP: Hetmani do Lwowa ná Kommiſsyą poſpieſzyli. Notandum y to: że Krol Jmć Auguſt, lubo dał Batalią pod Kaliſzem Szwedom; iednak antecedenter tygodniem przed okazyą podpiſał Traktat Altranſztadzki y dał diploma abdicationis Korony Polſkiey, ktorey uſtąpił Krolowi Staniſláwowi w Saxonii z Krolem Szwedzkim będącemu. *Abdikácya Krola*

Po okazyi zaś Káliſkiey Krol Jmć divertit do Warſzawy, zkąd Secretiſsimè diſparuit y do Saxonii citiſsimîs paſsibûs iachał, gdzie znowu tenże Traktat y abdykacyą approbował.

Jnterim przychodzi wiádomość do Lwowa ná Kommiſsyą o zákończonym Traktácie, ktory per Copiam poczta przywiozła z Saxonii. Obſtupuit ná ten czas Kongreſs Lwowſki, á raczey y cała Polſka nad tákową nigdy nieſpodziewaną wiadomością, nie wiedząc, iákie wziąc przed ſię media radzenia o ſobie y ſalwowania w takim razie, ile kiedy y Car Jmć Moſkiewſki z tak wielkiemi woyſkami znaydował ſię w Polſzcze, y ſam oſobą ſwoią był ná ten czas we Lwowie præſens; ziachał tedy Xiąże Jmć Prymas do Lwowa pro ineundo Conſilio z Jmcią P: Marſzałkiem Generalney Konfederácyi Sandomirſkiey, z przytomnym Senatem Duchownym y Swieckim, z JchmPP: Hetmanami iáko ſię ſalwować w ták niebezpiecznych Rzeczypoſpolitey koniunkturach; poſtanowili tedy ſami między ſobą dwa ſtany Senatorſki y Szlachecki, ná tym ziezdzie prawdziwą zgodę, iedność y konfidencyą, ugruntowawſzy ią ná fundamencie Sacrorum Vinculorum Konfederacyi Generalney Sandomirſkiey, ktora ſzczegulnie przy Wierze Kátolickiey, przy wolney Elekcyi, przy prawach y ſwobodách Oyczyſtych obſtawáć miáłá, przyrzekáiąc ſobie ſub Sacramento Fidei, Honoris & conſcientiæ, że poty wſzyſcy nemine exceptô w tym związku konfederacyi zoſtawáć będą: poki *certum & legitimum Regnantem*, zá powſzechną zgodą całey Rzeczypoſpolitey *Rada we Lwowie.*

non firmabunt in solio z utrzymaniem nierozdzielnym, y nienáruszeniem wolney Elekcyi.

1707. Ten ziazd y postánowienie stánęło we Lwowie die 7. Febr: naybardziey dla utrzymania wolney Elekcyi; Dla czego Seymiki determinowane *pro die* 8. *Martii Anni ejusdem, in ordine* do nárádzenia się względem wolney Elekcyi, y do obrania Posłow ná przyszłą *ex limitatione* Radę, gdzie ią y kiedy Xiąże Jmść Prymas y JmP: Marszałek Konfederacyi generalney, *ex Commodo & securitate* mieysca determinować będą. W Lublinie tedy *in Augusto Annô eôdem* tenże ziazd, po deklarowaniu y oznaymieniu Interregni przez Xiążęcia Jmści Prymasa ogłoszonym reassumowány. Niechcąc iednak skwápliwie *in tam arduo* Rzeczypospolitey *casu* postępować, zápátruiąc się ná pomyślnieysze y dowodnieysze, do pewnego y bezpiecznego rátunku Oyczyzny okoliczności, po ták wielu limitách y odkładach teyże Rady, do dálszego ią ieszcze czasu limitowano. Pod czas tego kongressu był præsens y Car Jmść w Lublinie y Moskwa in circumferentia Lublina báwiła się; prowianty z Woiewodztwa Ruskiego, Wołyńskiego, Bełzkiego, Lubelskiego, wybieraiąc. Woysko násze Koronne pod Latyczowem stało Obozem; JchmPP: Hetmani z Lublina do Warszawy przenieśli się; tam y Car Jmść przybył; tandem gdy Krol Szwedzki z Woyskami swemi zbliżał ku Warszawie, Car Jmść ruszył ztamtąd ku Podláśiu, á Jchm/P: Hetmani ná Ruś z Woyskámi Koronnemi poszli, w ten czas J.W. JeymP Sieniawską Woiewodzinę Bełzką H.W. K. pozostáłą chorą w Warszawie Szwedzi zábrali, ktora więcey niż puł roka w Prusiech, od nichże zátrzymana. Potym zá Instancyą Krola Stániszawa, także JmP: Wdy Kijowskiego y Innych Pánow Polskich Krol Szwedzki uwolnił Jeymość od dálszego zá trzymania zá pewnemi kondycyámi deklarowanemi.

Car w Lublinie.

Krol Szwedzki.

1708. Krol Szwedzki z Woyskiem poszedł do Litwy; ztamtąd w Moskwę wtargnął y w Ukrainę zá Dniepr. Gdzie *ex Annô.* 1708. *in Annum.* 1709. zimował, wielką ściśniony penuryą zywności, y niedostátkiem, przytym ciężkiemi mrozami; ták dálece: że Szwedow niemáło od głodu y zimna poumierało. A wtym Car Jmść Piotr Alexiewicz wszelką potęgę obrocił przeciwko Krolowi Szwedzkiemu, y ná rożnych mieyscach urywáli Moskwa, Kałmucy y Kozacy, Szwedow; *Nulli fortuna tam dedita est, ut multa tentanti ubiq; respondeat.* Násze Koronne woysko obozem stało w Lubelskim y Bełzkim kráiu, y podiazdy chodziły przeciwko Partyom Szwedzkiego woyska pod Generałem Krassau.

Seneca.

Nákońcu

Ná końcu zaś kámpánii JmP: Wda Kiiowſki (*ante omnes bellô numerandus Amilcar*) z Woyſkiem ſwoim nieſpodzianie aggreſsus JmP: Rybińſkiego ná ten czas Podkomorzego, potym Woiewodę Chełmińſkiego, pod Koniecpolem, przy ktorym był JmP: Pociey, Podſkarbi W. X. L. z Litewſkim woyſkiem. Ná ktorych tak zrazu nátarł: że lewe ſkrzydło JmP: Rybińſkiego y Pocieia złamał, y práwie rozproſzył; Ale JmP: Rybińſki z Piechotą y Dragonią *in corpore* będący; y z prawym ſkrzydłem powetował tego. *Silius.* *Potyczká Polakow z Polakami.*

Tandem Woyſko náſze roſpuſzczone ná Partye, y ná Konſyſtencye; á Hetmani ná Kommiſsyą do Lwowa poiacháli z obozu.

Tegoż Roku Hetman Mazepa Zaporowſki przyſtąpił do Krola Szwedzkiego wielkie z ſobą wziąwſzy ſkarby, w Baturynie drugie zoſtáwiwſzy. Ale Baturyna wprędce zaraz Moſkwa dobywſzy wſzyſtko zabrałá y fortecę demoliowała.

Eôdem Xiąże Jmć Michał Korybuth Wiſniowiecki (*pietate inſignis & armis*) Wda teraz Wileńſki, Hetman Wielki Litewſki, ná dobrowolney drodze wzięty od Moſkwy y ná ſtolicę záprowadzony, ktory we dwie niemal lecie bárdzo ſztucznie z tamtey niewoly ucieczką ſałwował ſię z JmP: Wyżyckim Podkomorzym W. X. Lit: *Virgilius.*

1709. Krol Staniſław z Jmcią P: Wdą Kiiowſkim y Generałem Kraſſau uſtawicznie woienne praktykuiąc imprezy, nácierali ná woyſko alterius partis; dla czego nie mogąc ſpokoynie ſubſiſtere, ani mogąc commode Kommiſsyi Hybernowey odprawić, ktora byłá przenieſiona do Tarnowa, uſtąpili JchmPP: Hetmani z ſkupionym woyſkiem w *Podole* pod czarny Oſtrow. W Marſzu kilka razy woyſko JmP: Wdy Kiiowſkiego Kwarcianych nápádało y nie máło chorągwi primæ Claſsis ná ſwoię ſtronę zábrało. Krol Jmść Staniſław wſzedł do Lwowa y JmP: Wda Kiiowſki z JmP: Piſarzem Polnym Koronnym; y Generał Kraſſau ktory wielkie kontrybucye od Miaſta wyciągał. A interea Car Imść (partes Krola Imści utrzymuiąc) attakował Krola Imści Szwedzkiego pod *Pułtawą* w Ukrainie, ktorego fundítus znioſł wſzyſtkie woyſko, Generałow, Miniſtrow, w niewolą zábrał, ledwie w piąciuſet koni ſam Krol poſtrzelany uſzedł do Benderu: gdzie udał ſię pod protekcyą Porty Ottomańſkiey; rad nie rad imprez y pretenſyi ſwoich ſuperſeduiąc. *Si imbecillior eſt qui te læſit, parcè illi; ſi potentior, tibi.* *Seneca.*

OPISANIE generalney batalii pod Pułtawą 27. Junii 1709. przez PIOTRA BOLESTĘ, zoſtáiącego w Kancellaryi J. W. JmP:

SIENIAWSKIEGO, Hetmana W. K. Woiewody ná ten czas Belzkiego á potym Kaſztelana Krákowſkiego.

Woynę opowiem, ktorą nád Szwedámi
Ponioſł odważny Moſkal y Finami
Męſtwem wſławiony, w odwágę bogáty,
Strzelbą, potężny, bronią y armaty
J Officerow dyſpozycyami
Dobremi wſpárty ſerc Ich odwágami.
Szczęśliwą záwſze y dowodną, Twoie
Dźielny Monárcho odwágę y boie
Czyli zamilczę? ktoryś ſam Hetmánem
Sam y Zołnierzem; będąc Sam y Pánem
Armátne prochy, piaſki y upały,
Podroże ciężkie, nieprzebyte ſkáły,
Dzdze, niepogody, grzmoty, y pioruny
J záſępione czarną mgłą Tryony,
J niedoſpánia, y ſpołeczne ſtraży.
(ktoryż ſię Zołnierz ná więcey odwáży)
Ponioſłeś chętnie, Monárcho Potężny,
Odwágą ſławny, łaſkawy, y Mężny.

Szwed pod Szanżarowem Miaſtem. Do ktorego bez attakowánia wchodzi.

Gdy pod Szanżarow nieprzyiáciel hardy
Woienną zánioſł broń y Alabardy
I pyſznym krokiem poſzedłſzy pod Wały
Wſzedł bez attaku śmiáłością zuchwały,
A tu záś Náſzym ſamo nieſprzyiáło
Niebo: bo Worzkłę ſzeroko rozláło
Trzydniowym Deſzczem y gęſtymi grzmoty
Że chciwy Zołnierz nie mogł mieć roboty
Przez cały tydzien: bo nákſztał potopu
W lada nizinie grunt wyrownáł chłopu.
A że odważnym, y morze głębokie
Iednym ieſt brodem, y Wyſpy wyſokie
Niſkim ſą brzegiem; iák Annibalowi
Podniebne Alpes; Iego Zołnierzowi
Gościńcem były; y pochyłą błonią.
Olympy pewnie odwág nie zaſłonią,

Generał Henſkin Worzkłę przebywa,

Henſkin odważnie, ná te niepogody
Rozláney Worzkły przebył byſtre brody,
I uczniwſzy porządek w ſwym boiu
Poſzedł oſtrożnie aż ku Szanżaroiu.
Tám podzieliwſzy ná kilká Pártye

Swę

Swą Dywizyą, y ná Proporcyę
Wzgląd maiąc Woyſka y ná ſiły ſwoie
Swe Regimenty rozdzielił ná troie.
Szwedzki Generał ná odſiecz w tey mierze
Kruz gdy przychodzi, prędſzy odpor bierze
W trzech Regimentách, y aż do Pułtáwy
Uchodzic muſiał nie bez wielkiey ſławy
Henſkiná: náwet uciekáć nie dano,
Zbito, wycięto, w niewolą pobráno
J ledwie klęſki w kilkunáſtu koni
Swiádek do ſwoich umknął od pogoni.
Pod czas tey bitwy Szturm ieſt przypuſzczony
Do Miáſtá Szanżar; y tym otworzony
Ieſt Náſzym przyſtęp, á tu niewolnicy
Nieprzyiáciela biią ná ulicy
I gdzie więc mogą; Náſi gdy doſtáli
Miáſtá, Gwárnizon wſzytek wyścináli.
Acz y twey ſławy niemniey Dołhoruki
Zápomnieć trudno żeś tey zażył ſztuki
Ná nieprzyiácioł; bo ztąd ſławy wiele
Maſz że oſtrożne tnieſz nieprzyiáciele.
Gdy Skuropacki Hetman nowomiány
Pod Oboz Szwedzki podpádnie zdumiáły
Wnet ſię wyſunie nieprzyiáciel w pole
Tym prędzey trupem ſwoim záſłał role:
Bo ná záſadzkę gdy záprowádzony
Okrutnie z ręczney Strzelby porážony
Iák więc zuchwali przed tym Olbrzymowie
Ziemni, ku Niebu ſtrzeláli, Bożkowie
Gdy zágrźmi Iowiſz nieſłychanym hukiem
Upádli wſzyſcy; ták pod Dołhorukiem
Te ſą początki odważnych Dzieł; ále
Iuż pod Pułtawą nieprzyiaciel cále
Na głowę zginął, pobity, zgubiony,
Z ſił, broni, Armat, zoſtáł obnażony.
Iáko gdy Słońce z pod ziemney zaſłony
Spoyrzy na ten Swiát záraz ná przegony
Uchodzą chmury, y Gwiázdy z obłoku
A Dzień rum ſobie czyni bez odwłoku.
Ták Sám Monárcha gdy Oſobę Swoię
Wnioſł do Obozu, y w zaczęte boie

Na odſiecz do Połtawy Kruz przychodzi.

Lecz znieſiony.

Potym Miaſto Szanżar wzięte.

Szwedzki Gwarnizon wyścinány. Stratagema Xcia Dołhorukiego.

Skuropackiego podiazd

CAR IMC w Generalnym Obożie Stawa.

Wnet drugá Duſza wſtąpiłá w Zołdaty
Ze w ſiły, w Męſtwo, w odwágę bogáty
Káżdy z nich zoſtał: Aż tu pod Pułtawę
Nadętą Szwedzki KROL chciał przenieść ſławę.
Marſz hardzie Trąba chrápliwa roznoſi
I Batalią generalną głoſi.
Nieuſtráſzony w tym Monarcha w pole.
Gdy śmiele wyidzie, y okryie role
Odważnym Szykiem; w Corpuſie Piechotą,
Po ſkrzydłách łázda, iednáká Ochotá
Wſzytkim do boiu; tu Generałowie,
Prości Zołnierze, tu y Hetmánowie,
Tu Sam Monarcha Zołnierzem y Panem
Stánął w odwodzie odważnym Hetmanem,
I ánimuiąc Ludzi przy ſwym boku
Nátarczywemu nie uſtąpił kroku.
Iák iednym razem gdy ſię zácznie wrzáwa
Z dymow Armatnych, y piáſkow kurzawa,
Ták właśnie iáko między Obłokámi
Kiedy gorąca z zimnemi chmurami
Zeydzie ſię chmura; o iákie poſtrzały
Niebieſkich Armat! y iák grube wały
Z chmur nieprzeyzrzanych, á wſzytkie Obłoki
Straſzliwe zewſząd wydáią widoki.
Zeby zaś dobrą ſprawą y porządkiem
Szły wierſze moie; więc tákim początkiem
Oboz za Worzkłę rzechodz i Stáło ſię. Milá (gdy na támtę ſtronę,
Swoim Monarcha przeſzedł ná ochronę
Worzkły, z Obozem) z tąd od Szwedow była
Gdzie ſię oſtrożnie Moſkwa rozłożyła.
By nieprzyiáciel hardy y zuchwały
Szwed, Ich nie nápadł opuściwſzy Wały
Pułtawſkie. Zaczym w mocnym Tranſzamencie
Oboz lokowán; by nie iák w odmeńcie
Lecz dobrym rządem; tá ſię ſprawá miáła
Zkąd ieſt nie mała Monarchow pochwała;
Bo y tyſiączne Woyſka milliony
Swey bez porządku, nie maią ochrony.
Xerxes, Daryuſz, y Cyrus niemało
Są zá Dokument; ktorym ſię doſtało
Łacno przegráć: że ſile dufaiący

Trzy Milliony mniey Woyſka liczący
Bez Dyſpozycyi, y porządku byli
I Ich pobito lub y oni bili.
Záczym chwalebna Woyſku Moſkiewſkiemu
Dyſpozycya, y pewnie Mądremu
Officyerow przypiſać rządowi,
Ze tym ſpoſobem dogrzali Szwedowi.
Ná Práwym Skrzydle, á między laſami
Kawalerya z Swemi Redutámi
Mądrze ſtánęła, około Obozu
I od Pułtáwy y od Szanżarozu
Wſzelką gotowść do attakowania
Nieprzyiaciela, rownie do ſpotkánia
Maiący. Ale Nieprzyiaciel chciwy
Tym Nas uprzedził; á ták natarczywy
Z całym Obozem ná Kawaleryą
Nápadł Moſkiewſką. Ci Infanteryą
Oſobno mieli. Z furyą y Zbroią
SZWED gościć począł z większą ſtratą ſwoią,
I iuż rozumiał, że wygrał ſkutecznie
Iuż tryumfował, iuż oślep, beſpiecznie
Nácierał. Náſi ſkoro przy Piechocie
Stanęli; ná tychmiaſt w odwrocie
Był Nieprzyiáciel, y wziąwſzy po boku
Daley dopináć nie ważył ſię kroku.
Iáko gdy w ſkałę uderzy głazową
Urwány kámień; á tu wnet gotową
Reperkuſſyą y wſtręt duży bierze,
Ták że ſię w ſwoiey zoſtáć muſi Sferze.
I częſto dáley od odbicia meci
Niż kiedy ſpadły z wyſokości leci.
Albo gdy kula o hartowną Zbroie,
Mocno uderzy, pewnie naſtáy troie
I daley ſkoczy, á częſto ſwoiemu
Atlecie ſzkodzi, ták ſtrzelaiącemu.
Iáko prędko odpor wziął SZWED od Mężnego
MOSKALA, w ten czas Generała ſwego
W niewolą podał, Szlipenbach Imieniem
Lewego Skrzydła ten był zagubieniem.
A w tym Monarcha, wiedząc: że ieſt więcy
W rezerwie Szwedow niż cztery Tyſięcy;

Prawe ſkrzydło.

Szwed uprzedza.

Naſzych odpor przy Piechocie.

Szlipenbach Gene; Szwedzki w niewolą wzięty

Podiazd drugi pod Pułtawę.

Bo pód Pułtawą tám ſię oſzańcował
Gdzieby ſię potym ſnać reiterował.
Xiąże Mężykoff, wziął Rencela z ſobą
Szwedzi Xiążęcą zgubieni Oſobą
Ani ná Sukkurs; tym nie poſpieſzyli
Ktorzy w Potrzebie Actualney byli
laká roſtropność Mądrość Tryumfalná
Monarchy; gdy ſię okazya walna
Podałá; wnetże ná te y ná owe
Strony Obrotny; zaſzczyt y gotowe
Nieſie Obrony y Miáſtu Pułtawie,
Chcąc Ią przy dawnym Wigorze y Sławie
Zoſtáwić. Do Ich więc ſkoro Taboru
Kilka Tyſięcy Samego Wyboru
Xiąże Mężykoff bez zwłoki prowadzi
I Szykiem o nich beſpiecznie záwádzi,
Wnet Nieprzyiáciel pyſzną Fantazyą
Tráci y Serce y dawną Furyą
ná Rożena nápáda. Tám przy rezerwie Rozen kommendował
Generał Szwedzki; gdzie ſię oſzáńcował
Bliſko Pułtawy, á inni do boiu
Z KROLEM Swym poſzli aż ku Szanżaroiu.
Więc przełomany ſtracił Ludzi więcy
Od Káwaleryi ná cztery Tyſięcy,
y żwyciężá. O iák ſzczęśliwie zbił w ták małey Kwocie
Xiąże Mężykoff, y Rencel w Obrocie
Prędkim Rycerſkim, y w inne przymioty
Odważny będąc z Żołnierſkiey Ochoty.
trzeci Podiazd do Szancow pod Pułtawę, Po tey Akcyi Cnemu Rencelowi
Xiąże Kommendę tak Generałowi
Sławnemu zdawſzy, áby między Wały
Pułtawſkie poſzedł, y w Szániec poſtrzały
Szwedzki rychtował; I ták ſię ſpráwuie
w Pogoń zá Rożnem. W net do Pułtawſkich Marſz Szańcow gotuie
Gdzie ſię Szwed Rożen Generał znaydował
Z trzema Pułkámi, gdy ſię reiterował.
Z pierwſzey Potyczki; Ten po małey broni
poddaie ſię Nieomieſzkanie Náſzym ſię nákłoni
I z Ludzmi ſwemi, ieſt w niewolą wzięty
Inſzy zaś Żołnierz ſprzecznieyſzy wycięty.
Zdobyczy w Szańcách, ználazło ſię więcy

Ná kilka-

Ná kilkanáście zoſtało tyſięcy
Strzelby, y Wozow, Munderunku, Koni
Spiżowych Armat, iáko ręczney broni.
I te początki przed oſtatnią zgubą
Nieprzyiáciela, ktory prędką klubą
Uięty. Gdy CAR IMC: Linie
Dwie wyprowadzi á Trzecią zakryie
W Retranſzamencie; á Corpus z Piechoty *Szyk Woyſka Moſkiewſkiego.*
Z Armat y ręczney umocni roboty,
I uformuie niezłamanym Szykiem
Flanki odważnym iazdy Kommunikiem,
A pilne oko ná te y ná owe
Strony obráca, y komu gotowe
W iákim przypadku poſiłki dáć będzie
Kazdy Generał przy Swoiey Kommendzie.
Iák Rządca Nawy, z wyſokiego Styru
Przeſtrzegáć muſi ſzkodliwego Wiru
By nań nápadſzy Okręt ociężały
W drobne nie poſzedł ſztuki y káwały.
Albo ná ſkryte przyſzedſzy Trytony
Iuż by nie rychło dawáć mu obrony.
Więc prawe ſkrzydło Baur Kommenderował: *Prawym ſkrzydłem Gen. Baur.*
Bo Ren Generał experymentował
W Pierwſzey Akcyi nie umknąwſzy kroku
Poſtrzałem kuli obrażon po boku.
Więcey go iednak niż ráná bolało
Ze mu ſię pomścić tego nie doſtało,
Nád nie przyiáznym; ciężſzá ſię zdawała
Raná, że mu bydź z innymi nie dałá.
Iák gdy Lwa kulą lub żeleżcem Strzały
Z wyſokiey Strzelec umiárkuie ſkáły,
Srodze ſię gniewá, y tym irrytuie:
Ze Adverſarza ſwego nie ſprobuie.
Nie ták go boli lub śmiertelna ráná,
Byle by była wet záwet oddaná.
Lewym záś Skrzydłem Xiąże Kommendował *Lewym X. Mężykow*
Mężykoff, gdzie go Sam BOG im darował,
Ze ſię powrocił od pierwſzey Zabawy
Zdawſzy Kommendę ná Marſz do Pułtawy.
Więc że Oſobą Xiążęcą ſtanąłeś
Ná Siebie Oko Woyſk wnet pociągnąłeś

Zácny Mężyku; A ná wzor Twey Cnoty
Sercá do boiu, y Mężney Ochoty
Dosyć kazdemu przybyło; y śmiele
Szedł Twym przykłádem ná Nieprzyiaciele

Corpus CAR IMC Kommenderował.

Corpus potężne y nie przełamáne
Zadnym Insultem; iest Kommendowáne
Wysoką CARSKĄ Osobą, O iáka
Wszytkim do boiu Ochota iednáká!
I gdyby pewnie nie CAR Kommendował
Przed Ordynansem by się wysworował
Ochotnik prętki: Ale to Mądrego
Monarchy Sława máło zgubić Swego:
A Mądrze Woynę prowadzić, tak, żeby
Zwyciężył razem nie zgubił potrzeby,
Bo nie chwalebná, kiedy po iednemu
W pole wybiega; á ták ku prędszemu
Zginieniu będzie; bo cnota w iedności,
Záwsze mocnieysza, niźli w Osobności.
Lub słaba trźciná, iest nie przełamáná
Kiedy potężnie w ieden Snop związana.

Ci in Corpore.

Szeremet Hetman y inni zárázem
Sławni Xiążęta, Męstwem y żelazem
Replin odważny, odważny Halarty,
Beling z innymi Generał Leytnanty
Od Infanteryi. A Artylleryą
Bruz Kommendował, y swą perfekcyą
W Woienney Sztuce, Armat rychtowaniu,
Granatow ręcznych, y Czosnkow rzucaniu
Do bitwy pomogł. Ci Generałowie
W Corpusie byli Cni Kommendantowie.
I Tym sposobem iest uszykowany
Zołnierz Potężny, y Ordynowany
Z rana do boiu; ták się obie stronie
Szczerze uderzą; zobopolne bronie
Znidą się wzaiem; tu Armatne grzmoty,
Tu nieustanne ręcznych Strzelb obroty,
Tu się zatrzyma Belloná; y skronie
Czyie uwieńczyc Zwycięskiey Koronie

Náśi zwyciężaia.

Rożkaze. Ale wnet po małey chwili
Bo w pułgodziny Nászym poszczęścili
Wysokie Niebá; gdy z pola zegnany

SZWED

SZWED z ręczney mocno Strzelby postrzelany,
Tak, że swą wszytkę tam Infanteryą
Stracił ná Plácu, á Kawaleryą,
Iak bydło gnano do bliskiego lasu;
I tam pobita, iáko u Tárásu:
Właśnie iák w Matnią do kupy nágnaná,
Mało co uszło wszytká wystrzelana,
Więc w tey Akcyi ná Dziewięć Tysięcy
Trupa liczono; á mało nie więcey
Niżeli cztery z Piechot się poddało.
Konnych záś z KROLEM iák pouciekało
Wiele, niżey się dowiedzieć możemy,
Gdy nad Dniepr sporo zá Niemi zdążemy.
A ná trzy mile wzdłuż y w poprzek Pole
Trupem zasłane, krwią skropione role
Koło Pułtawy: iáko rynsztokámi
Krew się sączyła do Worzkły brozdámi,
Ná trupie leżą, gęsto straszne trupy,
Ják iákie gory álbo iák chałupy
Wzdęte: á doły, y wielkie parowy
Trupem zrownáne, á krwią do połowy
Spienione. Tákie Zwycięstwo! ktorego
Ani wiek dawny, áni podobnego
Przyszły mieć będzie, y to przyznáć może
Sam Nieprzyiáciel, darowałeś Boże
Szczęściu Monarchy, odwadze Rycerza
Doznaney, sile Woyskowey Zołnierza.

Wniewolą wzięci.

Piper Marszałek Naywyższy u Dworu
KROLA Szwedzkiego, y w Woysku Honoru
Pierwszego Reyszeld Hetmán, Generáli
Rozen, Szlipenbach, Sztakielberk dostáli
Ci się w niewolą. Ci Generałowie
Kruz y Hamelton, wybor y Wodzowie
Woyska Szwedzkiego; Witemberg, Horn, Enszeld,
Apelgren, Frydrych, Pal, Henryk, Rybenszeld,
Sas, Adolff, Mode, Brunow, Pułkownicy.
Julius, Wragiel, teraz Niewolnicy.
Johan Wehelmer: Ci są Majorowie
Stryk, Brunow, Reyter; Ci Kapitanowie.
A wszytkich Szarzy możesz mowić śmiele
Że Ich w niewoli, y Tysiąc nie wiele.

I tá przez ſzczęście y dowody Twoie
Wielki Monarcho, y potężne boie,
Od wiekow prawie nie praktykowana
Cna Wiktorya Mężnie otrzymana.
A hardość Szwedzka, ktora záwſze chciałá
Aby ná Twoiey byłá, y mięſzkáłá
Stolicy; aż tu z brzegá w Ukrainie
Cále zniſzczała, y ze wſzytkim ginie.
Ta ieſt Pamiątka, ta ſława nie mała:
Puściwſzy Szweda wyniść mu nie dała
Potęga Twoiá, według ſwoiey woli
Zoſtał ná MOSKWIE; ále w Twey niewoli
Monarcho: dáiąc tákowe dowody
Że był Człowiekiem, á niech ſię przygody
Zawſze ſpodziewa; bo kogo wynieſie
Wzgorę Fortuná, ten ſkutek odnieſie
Że ciężey padnie z Faetontem, áni
Łacno Bogowie będą przeiednáni,
Bo ſprawiedliwey BOG Naywyżſzy ſtronie
Zawſze poſzczęſzcza, y ma ią w Ochronie.
Acz przy Twey CARSKIEY Wyſokiey Oſobie
Kto nie zwycięży Monarcho gdy Sobie
Pomyśli; ieźli Pán moy będąc Pánem;
A w każdey Woynie dowodnym Hetmanem.
Czy nie mam y Ia? ná te wſzyſtkie boie
Rzucić ſię chętnie łożąc życie ſwoie:
I bez odwłoki, tákowym przykładem
Wielki Monarcho, y odważnym śládem
Każdy ſię nadał, bo zaraz w te tropy
Padł nieprzyiaciel pod zwycięſkie ſtopy.
Lecz czy ſię godzi Nayiáśnieyſzy PANIE?
CAROWI IMci Kapeluſz przeſtrzelony. Pod czas tey bitwy w niebeſpiecznym ſtánie
Zoſtawáć, gdzie TWOY Kapeluſz przeſzyty
Kulą ná Głowie; á tym známienity
Zoſtáłeś bárdziey Monarcho; bo Nieba
Wiedzą że Ziemi CIEBIE ieſt potrzeba.
Ktory nie tylko Swe Páńſtwo piaſtuieſz
Lecz y Sąſiedztwá bliſkie konſerwuieſz
pod X. Mężykiem trzy konie zabite Ciebie Mężyku Woyſka ornamencie
Zápomnieć trudno bo w tam tym odmęcie
Mocno ſtáwaiąc, trzy Konie pod tobą

Mężyku padły, Tyś Swoią Oſobą
Ochotnie mocno, ſpieſzno przy Piechocie
Zadnego kroku lub w ciężkim obrocie
Nie uſtępuiąc, przy Swoiey Buławie
W Wieczney Pamiętnym bydź powinien ſławie.
Was nie zapomnę gdyby mi Kompaſu
Czás ſwoy pozwolił y udzielił czáſu,
Do wyſławienia odważni Mężowie
Cnych Akcyi Waſzych Cni Officerowie,
Jákoż bym wſzyſtkim dał Pochwały ſwoie
Gdy by mi trudy Woyſkowe y boie
Nie przeſzkadzały: bo codzienne ruchy
Ná Nieprzyiacioł, y rożne rozruchy
Bárdziey Woienną ochotę wzniecaią
Niż Poetyczney Weny udzielaią
Gdyż y tu u Nas nieprzyiaciel hardy
Już ſię umyka; y ſwe Alabardy
Za Morze nieſie, za pomocą Waſzą
Ktorzy iák ſwoią rzecz trzymácie Naſzą
J pewnie w ktotce damy znáć, że y my
Spolnie iednego z Wami też biiemy.
Acz dość Wam ſławy, doſyć pochwał wiele
Ze Sami chwalą Was Nieprzyiáciele.
Tę uczyniwſzy pochwałę: z Mężykiem
Jdę ku Dniepru ſpieſzno z Kommunikiem
Za Szwedzkim żbiegiem; ktory z pod *Pułtáwy*
Prędko umykáł áby mu przeprawy
Ná byſtrym Dnieprze wprzod nie ubieżono;
Zkąd by go pewnie dáley nie puſzczono.
Czemu by zabiegł Xiąże więc Marſzuie;
Dniem y nocą, á ow aſſekuruie
Swoię ucieczkę przy mocnym fortelu,
Przy ktorym by ſię mogł, lubo w niewielu
Bronić potężnie, á iego tam więcey
Było niżeli piętnaście tyſięcy:
Bo niebotyczne pod nad Dniepru ſkáły
Mocno go zewſząd, ſobą opaſały
J tylko brama Náſzym zoſtáwiona
Z przychodu: ktora y im otworzona
Do weyścia droga. Lecz iáko ielenie
Gdy ich w Dodońſkim, drapieżna rozżenie

X. Mężyk zá uciekáiacemi w pogoni.

Szwed przy fortelu,

Leſie beſtye; błędni tylko w ſwoie
Dufaią nogi, á iednę ná troie
Myśl dziką dzielą, y prędſzym ſą łupem
Niżby odważnym polec mieli trupem.
Ják tedy ſkoro pod Perewołoczną
Dognan przy Dnieprze drogą nieprzewłoczną
SZWED. Więc tym prędzey Woyſko uſzykuie
Xiąże Meżykoff, y Kommenderuie.
Do Nieprzyiacioł, áby ſię poddali,
Mowiąc: że iáko wſzyſcy ſię doſtáli
Już w ręce Náſze; ták padną zarazem
Ná plácu wſzyſcy, ieźli ſię żelazem
Chcą bronić, nie dám Kwatery, y wzięci
Nie będą, ále od miecza wycięci.
Ják mogła wiele, y iák przeraziłá
Tá mowa SZWEDOW; y ciężſza im była
Że ták ſię ſami zamknęli, że áni
Tám, áni ſam: bo zewſząd opaſani,
Tu wodą z przodu, po bokach gorami,
A Moſkiewſkiemi z tyłu náiazdámi.
Więc Kommendator Levenhaupt; Dykiera
Szle Pułkownika; tákże Trauſwetera
J Generała Kreyca; Adjutanta
Duklaſa: z táką więc od Levenhaupta
Jnformacyą iadą: by proſili
O Akkord, y tym ſzczęściem zniewolili
Swoim Xiążęcia. Ten kapituluie
Z Poſłańcy iego, y ták podpiſuie
Ten Akkord: áby Levenhaupt z drugiemi
Broń odrzuciwſzy, z ſtandarami ſwemi;
Z kotłámi, bębny, y z Artyleryą
Z wſzyſtkim Bagážem y z Kawaleryą,
Ktora bydź mogła; poddał ſię ſwoiemu
Zwycięzcy; ták że Akkord zdradzieckiemu
Kozakowi ten ſłużyć nie ma; ále
Według ſwych zaſług weźmie płacą w cale
Levenhaupt zaś ták: By Officerowie
Według ſwey ſzarzy; y Kawalerowie
Przy zwykłey uczcie, á prości Dragani
Dobrym ſpoſobem byli traktowani
Ná parol wzięci. A innym też żeby

Pognany pod Perewołoczną.

X. poſyła áby ſię poddáli.

Generał. Szwedzki Poſelſtwo ſprawia.

Kapituluie.

Z ſtrony Levenhaupia.

Officyerom

Officyerom wolno dla potrzeby
Do Domow iachać; Magáże y konie
Standary, kotły, Pieniądze y bronie
Zwycięzcy oddáć; także Ukráiny
Defertor ma bydź wydány; y inny
Ktory zdradziecko wſzedł do náſzey ſtrony
Nie ma mieć żádney Akkordem ochrony.
Tym zakonczyli: iák wiele ſplendoru
W dobrey monecie; iák wiele wyboru
Szczerego złota, ſrebrá łamanego
Co Polſka miáła, Sas, Pruſy, zacnego,
Litwa, Kościoły, Zámki, Miaſtá, Dwory,
Nie korzyſtował Szwed tymi ſplendory;
A w tych ſię ręce to wſzyſtko doſtało,
Chciwość y ździerſtwo ktorych nie zmazało.
Tym czaſem kiedy ták kápitulował
Levenhaupt; Szwedzki KROL ſię przeprawował
Przez Dniepr z Mazepą; y w kilká ſet koni
Uſzedł. Generáł Wołchońſki w pogoni
Z Kawaleryą zá nim; z Kozákámi
Przepráwiwſzy ſię z dwiema ich Pułkámi
Poſzedł ochoczo; w net po małey chwili
W dzikich go polach z ludźmi dogonili.
Dwieście ná placu trupá; á nie máło
Zywcem w niewolą náſzym ſię doſtało.
Tákim odwodem umknął ſię że áni
Z Mázepą zdraycą mogli bydź dognáni
Dniem nocą w nogi, ſpieſząc ták bez miáry
Z garścią Drábántow uſzedł aż w Tatary.

Krol Szwedzki ucieka.

Tegoż Roku 1709. Mazepa Hetman Zaporowſki pożyczył Krolowi Szwedzkiemu (*ut fama ferebat*) dwoch kroć ſtotyſięcy czerwonych złotych *in ſpecie*, w kleynotach *alterum tantum* (Krola ſię trzymaiąc Szwedzkiego) potym w rok umarł oddawſzy w opiekę Krolowi Szwedzkiemu Sieſtrzeńca ſwoiego, to ieſt P: Woynarowſkiego. Jmć też P: Wda Kiiowſki z ludźmi ſwemi do Benderu przebrał ſię.

W tymże Roku in Junio Feltmarſzałek Leytnant Goltz w oſmiu tyſięcy Moſkwy przyſzedł od Kiiowa do Polſki, tráktem mimo Lwow; pod Skwarzawą, nápadł go nie ſpodzianie Jmć P: Sapieha Sta: Bobruyſki Hetman ná ten czas Litewſki *in partibus Stanislai Regis*, z Woyſkiem Litewſkim, ktory mężnie ſię potkał z Mo-

kał z Moſkwą y nie máło ley ná placu trupem położył, ale ſam kilku dzieſiąt ludzi ſłuſznych ſtraciwſzy reyterować ſię muſiał; Hetman ten był to prawdziwie *vir belli & Conſilii* radą y męſtwem nie náruſzone Jmię Sapiehow (*notum per ſæcula nomen*) wſzędzie zaſzczycaiący.

Statius.

Po otrzymaney wiktoryi Pułtawſkiey *in ſeptembri* Car z Woyſkiem ſwym przybył do Polſki, y woyſko Koronne luſtrował pod Piotrowinem; á potym áż pod Toruń woyſka wſzyſtkie poſzły. Do Torunia powrocił ſzczęśliwie Krol Jmć Auguſt z Saxonii retráctando, Traktat Altranſztacki w Saxoniy uczyniony, abdykacyą annihilando, ktorą *vi fatorum & Coactione armorum* uczynić muſiał. Car z tego powrotu niezmiernie kontent y JchmPP: Hetmani.

Annihilacya Abdykacyi.

Támże w Toruniu JmP: Sta Bobruyſki Herman Litewſki Sapieha przyſtąpił ex adverſa parte do Krola Jmci y Kommendę Woyſka Litewſkiego oddał pod Bułáwę JmP: Pocieia Hetmana W.W.X.L. przez co lubo *tranquillitatis publicæ pars magna acceſſit*, iednakże ieſzcze nie tu był finalnie ugruntowany pokoy; Continuabantur y w dalſzych czaſach woyſk domowych y Cudzoziemſkich *intra viſcera Regni* impetycye; iák to nie nowina Koronie Polſkiey *in æſtu belli* (iák złoto wogniu) bydź polerowaną: *volubilis fortunæ complura exempla retulimus, conſtantis & propitiæ pauca narrare poſſumus*; lubo y w naynieſzczęśliwſzych koniunkturach, wſpaniałym umyſłom ná ſwoim nie zbywa ukontentowaniu: *nihil tam acerbum eſt in quo æquus animus non inveniat ſolatium.*

Valerius Maximus.

Seneca.

Tandem Krol Jmć do Warſzawy, JchmPP: Hetmani Koronni część woyſka Koronnego zwinąwſzy, trakt obrocili do Lwowa, Litwa zaś do Litwy, á Moſkwa w Polſzcze ſubſiſtebat.

Tegoż Roku powietrze po całey Polſzcze prawie graſsowało w Krákowie, we Lwowie, w Warſzawie y wſzędzie po Miaſtach, Miáſteczkach y wſiach.

Walna rada Warſzawſka.

1710. Złożona od J. K. Mości walna radá Stanow Rzeczypoſpolitey w Warſzawie *ſub titulo* popárcie generalney konfederacyi Sandomirſkiey, ná ktorey ſtánęłá reforma komputu Woyſka Koronnego, y Regularna płaca poſtánowiona, naywięcey z podatku *ultimæ Conſumentiæ*, ktory podatek że nie doſzedł, Woyſko też muſiało licentioſiùs obchodzić ſię z ciężką ruiną kráiu; ná tymże ziezdie Warſzawſkim ponowił Krol Jmć diploma Regium, y pacta conventa dla utwierdzenia Panowania ſwego, *& jurium Majeſtatis cum libertate*; co wydano z druku *ad Volumen Legum.*

Jákoż

Jákoż Pan ten *pro Legitimo Regnante* od Polſki uznany był Duchem wieſzczym (iáko y niektorzy Krolowie *Polſcy*) że nierzekę *Prorockim* przepowiedziany od Staniſława Reſciuſa Opata Jędrzeiowſkiego, względem czego dáie ſię tu krotka informacya: Zył ten Opat przed Krolem Henrykiem Walezyuſzem, narodu Francuſkiego ktorego przedtym niżli był ná Kroleſtwo, Polſkie obranym, opowiedział temi ſłowy: *Flos Vallis*; Nazywaiąc go ták od Francuſkich lilii herbu Kroleſtwa, y od iego przezwiſka: Valeſius. *Po* nim náſtępuiącego Krola opiſał temi ſłowy: *Nominis Corona*, á ten był Stefan Batory; bo Stefan z Greckiego Koronę znaczy. Po Stefanie náſtępuiącego ták opiſał: *Exul fortunatus*, álbo Wygnaniec ſzczęśliwy. I był obrany Zygmunt trzeci, ktory był ze Szwecyi ſwego dziedzicznego, Oyczyſtego Kroleſtwa z Rodzicem ſwym Janem Krolem Szwedzkim wygnany od Eryka, tu będąc przychodniem. Panował ná tronie Polſkim ſzczęśliwie przez lat czterdzieści cztery. Po nim że miał Syn Iego pierworodny Krolować Władyſław czwarty, opiſał go dawno tenże Opat temi ſłowy: *Gloria ſuccedens*. Sława náſtępuiąca, zwłaſzcza że imie to: Władyſław ieſt iákoby: władnący ſławą. Jana Kazimierza Iego náſtępcę ták opiſał: *Manipulus ſterilis:* Niepłodny ſnopek, w czym nie tylko herb Iego Oyczyſty wyraził, to ieſt Snopek Jagiellonow, ále y to: że bez potomſtwa umarł. Niemniey przyzwoicie przepowiedział Xiążęcia Jmci Michała Korybuta Wiſniowieckiego po Janie Kazimierzu obranego ná Kroleſtwo: *Sidus Noctis breve*; bo Iego herb był Kſiężyc, nocny planeta z Krzyżami, ktory krotko ná tronie ſwiecił; z niewygáſłym iednak wiekopomney ſławy ſplendorem. Po nim náſtąpił Jan trzeci, ktorego názwał *manum Congregatorum*; ręką zgromadzonych, to ieſt Woyſk w ták wielu okazyach zá iego Manudukcyą zwycięzkich. Auguſta zaś wtorego tenże Opat przepowiedział zowiąc go: *diverſi coloris* rożnego koloru, czyli ná dwu oraz Elektow rożnych Auguſta Elektora Saſkiego y Ludwika Kontego Francuza reſpektuiąc, lub z nich ieden, tron Polſki, z ukontentowaniem całego Kroleſtwa oſiadł; czyli w Auguście Krolu uważaiąc chwalebną odmianę ſekty przedtym Luterſkiey w Katolicką, ieſzcze przed Elekcyą (z całey Europy zbudowaniem) wiarę; czyli dla inſzey iákiey przyczyny. Po nim náſtępuiącego Krola zowie *ſolus biceps* to ieſt ſam dwugłowi. Co o ſzczęśliwie nam panuiącym teraz Auguście, III. (ktory nie tylko Polſkiey, ále y Ceſarſkiey korony godzien bydź głową) rożni, rożnie explikuią. Sukceſſorem Iego

Predykcya o Krolach Polſkich.

(*post sera fata*) ma bydź naprzód: *Sonitus Apum:* Pszczoł brzęczenie, drugi *Custos Vigilantium* Stroż czuiących; ktorych opisow tłumaczenie czasy dalsze pokażą.

Tegoż Roku 1710. Woysko nasze było koło Zamościa, Sokala, Białego Kamienia, á potym pod Buczniową rozeszło się po Generalnym Kole ná konsystencye.

Kommissya hybernowa agitowała się w Złoczowie, bo we Lwowie powietrzna była zaraza. W iesieni po rozpuszczeniu Woyska wyprawił JmP: Krakowski H. W. K. JmP: Brzuchowskiego Stę: Owruckiego ná Woysko JmP: Wdy Kiiowskiego 20. chorągwi w gory, ktory ná Węgierskie granice przerznąwszy się, przednieysze chorągwie Usarskie y Pancerne zagarnął, y pod Kommendę Hetmańską przyprowadził.

Szwedzkie Fortece wzięte.

1711. Krol Jmć August z Woyskiem swoim Saskim poszedł do Pomeranii Szwedzkiey pod Straszand *in Communione armorum* Woysk Moskiewskich y Duńskich; tam że naszych kommenderowanych poszło tysiąc koni pod kommendą JmP: Sierakowskiego Starosty Olszańskiego; gdzie pomienione Woysko kilka fortec Szwedzkich formalnym attákiem nayprzod, ápotym przez akkord odebrało, zá doskonałą dyrekcyą Krola Jmci, ktorego wsławione tyle zwycięstwy imie meretur w nieśmiertelney tryumfować pámięci. *Quis Marte secundo? Quis tantum*

Lucanus. *meruit populorum sanguine nomen?* Woysko Koronne z JmPP: Hetmanami iedno było w Wielkiey Polszcze pod Labiczynem gdzie assygnacye ná cztery ćwierci zasług JmP: Prebendowski

Assygnacye Podskarbi W: K: Woysku Koronnemu wydawał. Druga zaś znaczna partya Woyska Koronnego poszła pod Horynin w Podole pod Komendą JmP: Chomętowskiego Wdy Mazowieckiego; potym pod Jazłowcem Obozem stanęłá z Woyskiem Litewskim pod władzą JmP: Ludwika Pocieia Kasztelana Wileńskiego H. W. X. L. tamże przytomnego; gdzie JmP: Humiecki Wda Podolski tanquam Plenipotencyaryusz od J. K. Mci y Rzeczypospolitey był præsens z innemi J. PP. Plenipotencyaryuszami, do przyimowania Tureckich legacyi y expedyowania onychże; á JmP: Pułáski Podczaszy Podlaski Pułkownik Pancerny znaku JmP: Sobieskiego Czesnika Koronnego *Officium Secretarii exercebat* w tych expedycyach publicznych przy JchmPP: Plenipotencyaryuszach.

Tegoż Roku ná początku kámpanii z Jároslawia (gdzie było *Consilium bellicum* J. K. Mci z JPP: Hetmanami y zCarem Jmcią)

Car Jmć. poszedł Car Jmć z Woyskiem swoim do Wołoch aż ku Dunaiu

w Państwo

w Państwo Tureckie; y tam między Seretem y Falczą, tak był Woyskámi Tureckiemi y Tatarskiemi oblężony, że wielką penuryą żywności dla Woyska y koni ściśniony, prosił o Traktat, do ktorego Wezyr przystąpiwszy, uięty wielkiemi od Cara skarbami, zakończył go tamże (zá co potym ná gardło skarany Wezyr w Stambule:) potym Traktacie Car Jmć z Woyskami Podolem szedł w Ukrainę y daley ná Stolicę. Gdzie y pod czas pokoiu, większe co raz á większe, do Woiennych expedycyi præparamenta czynić niezaniechał. *Nunquam Imperator ita paci credat, ut non se præparet bello.* *Vegetius.*

Posłowie: Turecki od Wezyra, y Tatarski od Hana, przybyli do Jazłowca, do JJP*P:* Plenipotencyaryuszow, z Instrumentem Legacyi do Krola Jmci y Rzeczypltey, z oświadczeniem dobrey y nienaruszoney przyiaźni, ktorą trzyma Porta Ottomańską, według Traktatow Karłowickich, J to donosząc: że w Traktacie z Carem Jmścią niedawno nad Seretem záwartym, wyraźny punkt Wezyr dołożył, áby od tego czasu Moskwa w Polszcze nie była, á ktora się znayduie, áby zaraz ustąpiła z Polski, do swego Państwa. Co wszystko świadczyła Porta ná znak dobrey przyiaźni przeciwko Koronie Polskiey. *Posłowie do Polakow*

Ze tedy Krol Jmść był w *P*omeranii Szwedzkiey, pomienieni JJP*P:* Woiewodowie Podolski y Mazowiecki, y Hetman Litewski iáko Plenipotencyaryi J. K. Mości y Rzeplitey, dáli *nomine publico sufficienter* respons tym *P*osłom, Tureckiemu, y Tatarskiemu, dawszy im upominki dosyć piekne, *pro Honore Gentis*; odebrawszy tedy expedycyą, odiachali przy słusznym konwoiu ludzi Woyskowych. Po skończoney tey kampanii rospuszczone Woysko ná konsystencyę, á JchmP*P:* Hetmani ná Kommissyą do Lwowa przybyli. *Posłowie odiezdzaią*

1712. Seym w Warszawie zaczęty pod Laską, JmP: Denhoffa Miecznika Koronnego H. P. W. X. L. Ktory limitowany, y odłożony *ad ultimam Xbris. Anni Ejusdem.* Ale potym *sequenti Annô* zerwany ten Seym. Krol Jmść znowu tey kampanii, był w Pomeranii, Szwedzkiey, támże Woyska, Duńskie, y Moskiewskie, gdzie rożne odebrali fortece y kray záwoiowały. Woysko Koronne obozowało w Polszcze. JmP: Brzuchowski młodszy, potym Strażnik Woyskowy ordynowany ná Pogranicze od Wołoch, ktory Stanisławowską Fortecę od ludzi JmP: Wdy Kiiowskiego przez akkord wziął. Po kampanii Woysko rozeszło się. Kommissya agitowała się we Lwowie.

Tegoż Roku wyprawiony w Poselstwie wielkim do Porty *Poseł do Porty.*

Ottomańſkiey, JmP: Chomęntowſki Wda Mázowiecki, ktory niemal dwie lecie tam zábáwiwſzy, z pomyślną powrocił expedycyą, to ieſt z utwierdzeniem wiecznego przymierza, według tráktátow Karłowickich.

1713. Ná Wioſnę woyſka Tureckie wielkie przyſzły pod Chocim pod kommendą Apty Paſzy. Ktory zaczął fortyfikować tę Fortecę y ſam ſię przy niey zoſtał z niemáłą liczbą Turkow. Ktorych że ſię było obawiáć potrzeba, z rożnych koniektur, áby nie weſzły w Granice Polſkie; za daniem znáć *de tam ingruenti periculo*, ſprowadzone od J. K. Mści woyſka Saſkie y Moſkiewſkie do dania reſiſtencyi *in caſum* Tureckiey Impetycyi.

Tegoż Roku JmP: Jabłonowſki Wda y Generał Ziem Ruſkich, *ſiniſtrè* udany do Krola Jmści, (iák to nie nowina y ſamey niewinności bydź obwinioną: *vexat cenſura Columbas*) że miał ſzkodliwie *cum adverſa Parte* Praktykować korreſpondencye, wzięty w ſequeſtr, y do Saxonii záprowadzony do Kieniſzteynu, gdzie przez pułczwarta lata zoſtawał; iákie zaś ponoſił przez ten czás tædia, opiſał ſam *ampliori ſtylo*. Woyſka Koronne, iedne w Ukrainie były dla uſkromienia ſwawoli Kozackiey, drugie ná Pokuciu y Podolu, decertuiąc rożnemi czaſy z woyſkiem JmP: Wdy Kiiowſkiego, ktore z za granicy Wołoſkiey wpadáło w Pokucie.

Juvenalis.

Tegoż Roku JmP: Brzuchowſki Staroſta Owrucki Pułkownik J. K. Mści Pancerny, nieſpodzianie napadł pod Krotoſzynem Partyą JmP: Wdy Kiiowſkiego w Wielkiey Polſzcze, pod Kommendą Im*P:* Grudzieńſkiego Pułkownika Uſarſkiego; y ImP: Sołtyka Pancernego; ze trzydzieſtą tedy kilką Chorągwi ImP: Sołtyk *benevolè* przyſtąpił do Im*P:* Brzuchowſkiego, á potym do Obozu generalnego do Im*P:* Krakowſkiego przyſzedł.

1714. J.W.I.M.*P:* Wda Kiiowſki (*Marte togâq; præcipuus*) powrocił z Turek z deprekacyą J. K. Mości od ktorego mile y wdzięcznie przyięty, ile kiedy za tym przybyciem Imści (iáko wielkiey apprehenſyi w całey Koronie *P*olſkiey y u *P*oſtronnych narodow *P*ana y Rycerza) *non Poſtrema Pars* uſpokoienia publicznego ſtánęła *in portu tranquillo*. Oboz Woyſka Koronnego w *P*olſzcze, potym pod Załoſcami; *Tandem* Kommiſsya Hybernowa we Lwowie; y Woyſko rozeſzło ſię, á drugie w Ukrainę dla Buntow Kozackich poſzły pod Kommendą Im*P:* Kalinowſkiego Kaſztelana Kamienieckiego. A potym ordynowany Im*P:* Gałecki Mieczník *P*odlaſki, ktory przez dwie lecie tam w Ukrainie Buntownikow Kozackich, z *P*artyą woyſka *P*olſkiego uſkramiał,

Ovidius.

Kommiſsya

uſkrámiał, y Ukrainę uſpokoił. Białacerkiew oddana tego roku od Moſkwy, náſzym Kommiſsarzom, ná Kommendę ordynowany Im*P:* Deboien Generał Major.

Rok 1715. Oboz Generalny Zátoczony pod Gorzyce; gdzie ściągał Woyſko Im*P:* Młodzianowſki Kaſztelan Lubaczewſki *P*ułkownik, Im*P:* Denhoffa H. *P.* W. X. L. A gdy odiachał z Obozu, zoſtáwił Kommendę Im*P:* *P*iotrowi Sulmirſkiemu, Chorążemu Bracławſkiemu, *P*orucznikowi *P*ancernemu Im*P:* Sty: Sandomirſkiego Lubomirſkiego, Sędziemu Generalnemu Woyſkowemu. Agdy ſię co raz więcey ziezdzało Towarzyſtwa y Deputatow do Chorągwi ſwoich, querulando: że woyſka obcych potencyi, Moſkiewſkie, y inne, wielkie wyciągaią kontrybucye, y nie dopuſzczaią z dobr Krolewſkich y Duchownych wybierać hyberny, przyſzło do tey rezolucyi całemu Woyſku, że Związek uczyniło, wziąwſzy *per vim* zá Marſzałka Związkowego Im*P:* Władyſława Gorzyńſkiego Chorążego Wſchowſkiego *P*orucznika *P*ancernego Im*P:* Morztyna Wdy Sandomirſkiego, (bo Im*P:* Sulmirſki ná ten czas Reymentarz, ullatenus nie chciał ſię tego podiąć, y wyiechał z obozu) ſubſtitutem obrany Im*P:* Branicki Stolnik Buſki *P*orucznik Uſſarſki Im*P:* Warſzyckiego Kaſztelana Łęczyckiego; w krotce złożony Im*P:* Gorzyńſki z Marſzałkoſtwa; á Im*P:* Branicki (Kaſztelan potym Halicki) obiął Regiment Woyſka; Subſtytutem obrany Im*P:* Krzyſzkowſki Staroſta Włodzimirſki *P*orucznik Uſsarſki Xcia Imci Radziwiłła Kanclerza W. W. X. Lite. *Związek.*

Zaczęło było Woyſko to z konfederowane, zrazu znacznie bić Regimenty *exteræ Gentis* ná rożnych mieyſcach, oſobliwie pod Radgoſzczą. Regiment Kawaleryi Kiryſyerow, ná przeciw ktorych wprzedniey ſtraży poſzedł rzeźwo Im*P:* Jan *P*ołochowſki *P*orucznik Im*P:* Kczewſkiego *W*dy Malborkiego; także Im*P:* Michałowſki *P*orucznik Uſsarſki Im*P:* Koniecpolſkiego Wdy Sierackiego, ktorzy Kiryſyerow przerzeczonych, y *P*ułkownika ich zabrawſzy, do Obozu *P*olſkiego Woyſka przyprowadzili, gdzie ich wſzyſtkich wyſtrzelałá czeladz luźna dla zdobyczy, potym Im*P:* Gorzyńſki z Woyſkiem ktorego nie miał całego, bo go ná rożne poroſsyłał partye, poſzedł pod Tarnow, gdzie ſpędzony z pola. A Iegomość Pan Jozef Bukowſki, Miecznik Sanocki, Porucznik Pancerny Im*P:* Stadnickiego Staroſty Libuſkiego (á teraz roku 1740. Strażnik *P*olny) z trzema chorągwiami ſzwadronu ſwego ſkoczył y nie uſtraſzonym ſercem rzeźwo nátarł ná Szwadrony poſtronne, ktore rozgromił; ále y ſám kilkanaście *Bitwa náſzych z Woyſkami poſtronnemi.*

kilkanaście ſzwankow otrzymawſzy ná placu, zá nieżywego zoſtáwiony, potym cudownie mocą Boſką za przyczyną Matki Cudowney Częſtochowſkiey, do ktorey ſię był ná ow czas ofiarował z między Trupow wyprowadzony; wołał ten zacny Rycerz raczey ſię ná śmierć po kawalerſku nárazić niżeli życie ucieczką
Tertuliano salwować. *Pulchrior eſt miles in prælio occiſus, quam in fuga ſalvus.*

Konfederacya. *Tegoż Roku* rożne Woiewodztwa w konfederacyą weſzły, ále naypierwey Ruſkie Woiewodztwo pod Latką ImP: Mikołáia Roſnowſkiego Chorążego Przemyſkiego, ktory rozpiſawſzy do innych Woiewodztw MałoPolſkich Liſty, donoſząc im otey rezolucyi, że *non dantur ſalubriora media proſpiciendi bono publico*, chyba przez ten ſpoſob, pociągnął ledwie nie całą Prowincyą MałoPolſką y część Wielkopolſkiey do tákoweyże Konfederacyi. A tandem ſkupiły ſię Woiewodztwa do Tarnogroda *die* 26. 9*bris Annô* 1715. gdzie *formatô Generali Conſiliô* ſpiſana Stanow generalna Rzeczypoſpolitey Konfederacya, do ktorey y ImP: Marſzałek Związkowy z całym Woyſkiem przyſzedł y złączył ſię pod Krzeſzowem, chcąc wſzyſtko czynic dependenter od Im*P*: Ledochowſkiego, Podkomorzego Krzemienieckiego, generalney Konfederacyi całey Rzeczypoſpolitey Marſzałka: lecz *non ſuccedebant ex voto belli eventus*, dla ciężkiey nuży Woyſk náſzych, y penuryi *victualium*; bo pod Sandomierzem nie zabroniły Woyſku Cudzoziemſkiemu przeyſcia Wiſły, ktore (gdy odſtąpiły od Zamościa Woyſka náſze) *per ſtratagema* weſzło do Zamościa y Fortecę odebrało. Gdzie depozyta Szlacheckie, ſequeſtrowane: y niektore in prædam poſzły. *Tandem.*

1716. Náſtąpił Traktat w Rawie *inter partes belligerantes*, ktory był zákonczony przez Kommiſsarzow K. Jmci, y z Konfederowanych Stanow Rzeczypoſpolitey. Lecz że były w nim punkta *contra decus gentis Noſtræ* nápiſane, nie akceptowały go zkonfederowane Stany y rezolwowały ſię, *per extrema* ſalwowáć, náchylone Oyczyzny Sortes, iákoż w kilku mieyſcach JJ*PP:* Regimentarze, oſobliwie ImP: Gniazdowſki w Wielkiey Polſzcze, á Im*P*: Sokolnicki koło Kocka, Poſtronne Regimenty gromili. Tákże Im*P*: Zagwoyſki, koło Bełza dofyć ſtrenuè przeciwko nim ſtanął. Im*P*: Michał *Potocki Piſarz Polny Koronny*, iáko do expedycyi, ták niewczaſow woiennych przyuczony (*aſpera ſemper amans & par Cuicunq; periclo Scævola*) wielkie, ná Cudzoziemſkie Woyſka czynił impetycye.
Silius.

A interea Im*P*: Marſzałek Generalney Konfederacyi w Włodzimierzu

dzimierzu Kommiſsyą Hybernową y lokacyą Woyſka dyſpo-
nował, ktora przenieſiona do Lubomla, y tam ſtánęłá dyſtry-
buta Woyſku, Hyberny y ſtanowiſk. Z Lubomla potym *in*
Majo Imp: Ledochowſki Márſzałek Generalny, Imp: Sulmirſki
Chorąży Oſzmiańſki, Marſzałek Generalney Konfederacyey W.
X. L. z Jchmpp: Konſyliarzami y Kommiſarzami Rzeczypoſpo-
litey y Woyſk zkonfederowanych *utriusq; gentis*, przenieśli
ſię do Łęczny, gdzie záczęty Trybunał Skarbowy *in ordine zá-* *Trybunał*
płaty Woyſkowych zaſług; wyprawieni z tamtąd Plenipoten- *Skarbowy.*
tiarii Rzeczypoſpolitey do Lublina, gdzie ziachali byli y Ple-
nipotentiarii J. K. Mości do Traktatu ktorego niezakończy-
wſzy, roziechali ſię *ab utrinque* Plenipotentiarii. Tamże w Łę-
czny odſtąpiło Woyſko Litewſkie Jmp. Pocieia Hetmana
ſwego, y weſzło w związek obrawſzy Marſzałkiem Imp: Poto-
ckiego Straznika *W.* X. L. A Imp. Pociey Hetman *evadendo peri-*
culum do Krola Imści do *W*arſzawy odiachał.

Tandem do Kraſnegoſtawu przenieśli ſię wſzyſcy ták *Armiſti-*
Marſzałkowie iáko y Kommiſsarze, y Konſyliarze *in Auguſto*, *tium.*
Gdzie Kommiſsya Skarbowa zakończona; dwie ćwierci *Februarii*
& Maii Annô 1716. poſtánowione do zapłaty woyſku, y Repar-
tycye Skarbowe z podpiſem Imp: Marſzałka Generalnego, do
*W*oiewodztw y Ziem wydane, iákoż odebrało w tym *W*oyſko
Satisfakcyą. *Armiſtitium inter Partes Belligerantes* trwało czas
niemały; tylko Imp: Gniazdowſki w *W*ielkiey Polſzcze, wſzę-
dzie Woyſka poſtronne gromił. Miaſta; Fortece, formalnym
attakiem odbierał: oſobliwie Poznań Toruń, y inne; niemało
Regimentow pozábierał pod czas uczynionego Armiſtitium.

Die 5. *7bris eôdem Annô.* Wyprawieni znowu *in pauciori*
numero Plenipotentiarii: od Rzeczypoſpolitey do :Warſzawy,
gdzie *poſt multas decertationes* z Plenipotencyariuſzami J.K.Mści
zakończyli Traktat aż dnia trzeciego mieſiąca Liſtopada tegoż *Traktat.*
roku; ktory to Traktat, mogł bybył ſzczęśliwie *ſuccedere in rem*
Rzeczypoſpolitey, tylko że okkazya Woyſk Koronnych y
Litewſkich pod Kommendą JmP: Potockiego Strażnika W.
X. L. Marſzałka Woyſk zkonfederowanych W. X. L. będących,
z Woyſkami poſtronnemi *non ex voto* nádała ſię, dla emulacyi
niektorych Officyerow Polſkich względem Kommendy. Polſkie
tedy y Litewſkie Woyſko, reyterować ſię muſiało, nie bez
ſtraty ſłuſznych ludzi, co ſię ſtáło pod Kowalowem w Pruſiech.

JchmPP: Marſzałkowie Konfederacyi Koronney y Litew-
ſkiey zbliżyli ku Warſzawie do Węgrowa, á potym ná Pragę

dła finalnego uſpokoienia ſię; ac tandem wkroczono w Seymowe Intereſsa, ktore koncertowane w Warſzawie u Jchm*PP:* Plenipotencyaryuſzow; *ad decidendum* zaś poſłáne ná Pragę do JmP: Marſzałka, Kommiſsarzow y Poſłow z Woiewodztw y Ziem zgromadzonych; do zakończenia tedy Traktatu materye Seymowe wzięły czaſu dwa mieſiące *Cum fortunatiſsimo eventu*, przy zgodzie *idem ſentientium*, ktora iáko ieſt pomyślności inkrementem, ták bez niey y naywiękſze ſukceſsa upadáią: *Concordiâ res parvæ creſcunt; diſcordiâ, maximæ dilabuntur.*

Saluſtius.

Rekoncyliacya.

Roku 1717. *ima Febr:* Z Pragi przyſtąpiły Stany zkonfederowane Rzeczypoſpolitey z ſubmiſsyą y rekoncyliacyą do J.K. Mści y zaraz tegoż dnia do Jzby Senatorſkiey wſzyſtkie *Tres ordines Regni* zgromadziły ſię, gdzie JmP: Ledochowſki Marſzałek *Statuum Confœderatorum*, á oraz y Seymowy ná ten czas, (Wda potym Wołyńſki) przywitał Krola Jmści y całą Rzeczſpolitą, á potym czytany cáły Traktat y wſzyſtkie konſtytucye Seymowe. Głoſu żadnemu z Senatorow, náwet y ſamemu Xciu Jmści Prymaſowi nie pozwolił *Equeſtris ordo*; ták po przeczytaniu Konſtytucyi żegnał Krola Jmści y całą Rzeczpoſpolitą ten że JmP: Ledochowſki, o ktorym ſłuſznie mowić ſię mogło: *Vir fuit, & tanta eſt animi Conſtantia, quantum acer erat; Belloq; ferox, ad vimq; paratus.* Pod czas tego Seymu zwinione całe Woyſko Koronne y Litewſkie, á de nowo liſty przepowiednie nowym y niektorym dawnym Rotmiſtrzom wydawane od J. K. Mści, komput redukowany do Oſmnaſtu tyſięcy, zwinięto zaś dwieście trzydzieści Chorągwi Polſkich, y Regimentow bardzo wiele; przez co tandem mizerna Polſka *per tot calamitates* wyniſzczona *reſpiravit.*

Ovidius.

Lokacya Woyſka.

Lokácya temu Woyſku nowey Erekcyi, raz ná záwſze poſtánowiona, ktoremu aſsygnacye na leże, y liſty przepowiednie Krolewſkie wydawał JmPan Franciſzek Pułaſki Podczaſzy Podlaſki Konſyliarz z Woiewodztwa Ruſkiego do generalney Konfederacyi; ktory od Rzeczypoſpolitey y od Woyſka deſtynowany był do formowania tych *ſemel pro ſemper* konſyſtencyi, y do innych expedycyi Woyſkowych.

Ewakuacya Woyſka poſtronnego.

Tegoż prawie dnia zaraz poſkończonym Seymie tym Traktatowym, Woyſka Saſkie ruſzyły do Saxonii, *juxta nexum* tegoż Traktatu, y chroniąc ſię wſzelkich exakcyi, prowiantow, *à de proprio* w Marſie uſtępuiąc ſię zá Granicę, *ad propria* poſzły. Tymże ſpoſobem y Moſkiewſkie Woyſka, ále aż we dwie Niedzieli ruſzyły ſię z Polſki do Moſkwy, ktore przez ták długi czas wyciągániem

ciągá niem prowiantow, náprzykrzyły ſię Polſzcze; nagle porzuciwſzy magazány ładowne wyniść muſiały.

A zátym, ſtanął zá łáſką Bożą pożądany w Rzeczypoſpolitey Pokoy, *& ſua Legibus rediit forma*; od tąd *pax alta per omnes & tranquilla quies populos*, przez długi czas w Polſzcze pánowałá; przy łáſkáwych y przezornych ná wſzyſtko Rządach Krola Jmści Auguſta II. *Pokoy* *Lucanus.*

Nil mæſtum! quid enim quamvis infida leviſq;
Cæſare tam dextro poſsit fortuna timeri? *Statius.*

Tegoż Roku Xiążę Eugeniuſz z Woyſkami Ceſarſkiemi wdzień S: Wawrzyńca Woyſka Tureckie obozem ſtoiące pod Belgradem *funditùs* znioſł; oboz wſzyſtek Turecki z wielkiemi ſplendorami, amunicyą, y Działámi, ktorych było 183, Ceſarſkim *in prædam ceſsit*; á ſamych Turkow ná mieyſcu czterdzieści y dwa tyſiące, to ieſt Janczarow y Janczar Agow zabitych znaleziono, oprocz iazdy; z Ceſarſkiey ſtrony ná oſm tyſięcy legło; potey batálii miáſto Belgrad przez akkord poddało ſię Ceſarſkim. Potym ſtanął Traktat Paſsorowicki.

1718. Ten Rok z łáſki Bożey ſpokoynie zaczęty, y ſkończony. Woyſko ná ſwoich leżach *ſubſiſtebat*, Powietrze tylko w niektorych mieyſcach, oſobliwie w Podolu graſsowało.

Annô Eôdem Seym w Grodnie złożony, ktory *poſt expirationem* ſześć Niedzielnego czaſu limitowany, czas y mieyſce reaſsumpcyi onego, *arbitrio* J. K. Mści zoſtáwiono. Ten Seym pod łaſką JmP: Zawiſzy Staroſty Mińſkiego agitował ſię.

Tegoż Roku Krol Szwedzki Karol dwunaſty, dobywaiąc Fortecy Frydrychſztąd názwaney w Nowergii będącey, od Duńczykow zdziałá kulą zábity poległ dnia 12. *Xbris.* Potym Sioſtra Iego za Xiążęciem Heſsenkaſel będąca *ſucceſsit* ná Koronę Szwedzką. Przy ták ſtraśliwym upadku ſwoim, wielki ten (oraz zwyciężony) Zwycięzca doznał tego, co mowi *Petiot*; *Nihil tam propinquum eſt caſui quam quod ſummum eſt.* *Krol Szwedzki zabity.* *Petiot.*

Krol ten ſłuſznie *terror Gentium* zázwany, ále ſtraſznieyſzy (zwiększym ſzczęściem ſwoim) zoſtawał by Narodom, gdyby był ná Swiątynie Páńſkie dyſkretnieyſzy; odezwał ſię ztym, że miał aż ná Watykanie Szpadę ſwoię zawieſić, lecz nie zgadł przeciwnych, zamyſłom Iego, wyrokow Boſkich. Należało mu właſnie dáć przeſtrogę w podobny ſpoſob, w iáki niegdyś odpowiedział Celeſtyn IV. Papież Fryderykowi Ceſarzowi. Gdy Ceſarz ten odgrażał ſię Celeſtynowi temi wierſzami:

Roma diu titubans variis erroribus acta

Corruet, & Mundi desinet esse Caput
Fata docent, Stellæq; volunt, aviumq; volatus
Quod Fridericus ego Malleus orbis ero

Długoſius.

Náto táką mu dał Ociec Swięty replikę.

Niteris incaſsum Petri ſubmergere navem
Fluctuat, aſt nunquam mergitur ipſa ratis
Aſtra Silent, nil fata monent, nil prædicat Ales
Solius eſt proprium noſse futura Dei:

Tegoż Roku Krolewic Jmść á teraz Krol Polſki Auguſt III. Wziął *in Sociam vitæ* Ceſarzownę, teraźnieyſzą Krolową Maryą Jozefę Auſtryacką, Corkę Jozefa Ceſarza. Właſnie ná ow czas, ná życzliwych Sercach ryſować należało *votum*, ná iákie niegdyś w Panegyriku ſwoim zdobył ſię Klaudyan przy Zaślubieniu Maryi, Auguſtowi Honoriuſzowi.

O Digno nectenda Viro, tantiq; per Orbem
Conſors Jmperii. Iam te venerabitur Iſter,
Nomen adorabunt populi, jam Rhenus & Albis
Serviet; in medios ibis Regina Sicambros;
Quid numerem Gentes Atlanteosq; receſſus
Oceani? toto pariter dotabere mundo.

Claudianus

Lubo doſyć drogim ſą Poſagiem wzaiemne oboyga Kroleſtwa Jmściow nieoſzacowane przymioty, ile Cnot; tyle pereł Koronie Polſkiey przynoſzące: *virtutes in viris plebeiis argentum eſt, in viris nobilibus aurum, in Principibus verò gemmæ pretioſæ.*

Vegetius.

Roku 1719. Seym reaſsumowany po ſześciu Niedzielach, zerwany ná władzy Hetmańſkiey, ktora attenuata przez JmP: Fleminga: Woyſko ná ſwoich leżach zoſtawało w Ukrainie, iednak w Podolu *ad omnem Caſum* ściągnął Chorągwie do obozu JmP: Krakowſki H. W. K. Zábiegaiąc ſwawoli Kozackiey y opryſzkom álbo Haydamakom. W Podolu powietrze było y w Krakowſkim.

Tegoż Roku wyprawiony JmP:. Chomęntowſki Wda Mazowiecki do Cara Jmści *in Charactere* Wielkiego Poſła z utwierdzeniem záwartego Sojuſzu J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey z Carem Jmścią.

Poſeł do Cara.

1720. Seym z kadencyi według Prawa, zaczęty dnia 3. *8bris* w Warſzawie, ná ktorym, że nie przywrocona zupełnie Komenda Woyſka, oſobliwe Cudzoziemſkiego zaciągu *Legitimæ poteſtati* Wodzow Koronnych, z ręku JmP: Fleminga Koniuſzego W. X. L. Feltmarſzałka Woyſk Saſkich; nie przyſtępuiąc do żadnych

Seym.

do żadnych Materyi Seymowania *Equeſtris Ordo*, náwet áni obrania nowego Marſzałka, wolał *detrimentum pati* w rozeſzłym Seymie, á niżeli uprzywileiowaney *ab antiquo* od Rzeczypoſpolitey, Prawami mocno obwarowaney Hetmańſkiey władzy odſtąpić, náczym *conſiſtit Cuſtodia Patriarum Legum.*

Władza Hetmańſka.

Tegoż Roku circa initia Seymu tego powrocił JmP: Wda Mazowiecki, od Cara Jmści; rezolucyi; nie czynił tey ſwoiey Legacyi, kiedy Seym nie doſzedł; prywatnie tylko *referebat:* że Car Jmść Moſkiewſki nienaruſzenie trzyma záwarte przymierze z J. K. Mością y Rzecząpoſpolitą, niewolnikow wſzyſtkich, ktorzy ſię z Polakow znáydowáli ná Stolicy, wypuścić kazał; y we wſzyſtkich proponowanych punktach, wſzelką pokazał łátwość.

Poſeł powrocił.

Tegoż Roku Partye Woyſk Koronnych Ordynowane od JmP: Adama Sieniawſkiego Kaſztelana Krakowſkiego H. W. K *in Securitatem* Ukrainy y pogranicza od Wołoch; nad ktoremi dał generalną Kommendę JmP: Marcinowi Brzuchowſkiemu Staroście Mierżwickiemu, Strażnikowi Woyſk Koronnych.

Roku 1721. Potym zerwanym Seymie Krol Jmść wyiechał do Saxonii, á potym do Kalzbrockich wod dla ſalwowania zdrowia ſwego.

Eodem: Xiąże Jmść Staniſław Szembek Arcybiſkup Gnieźnieńſki Prymas Korony Polſkiey y W. X. L. 4. *Auguſti* w Skierniewicach *mortalitatis viam ingreſsus*, lubo z nieukoionym Rzeczypoſpolitey żalem, iednakże z nieuchronnym Statutu Boſkiego wykonániem *Quisquis aliquem queritur mortuum eſſe, queritur hominem fuiſſe.*

Smierć Prymaſá Szembeká.

Seneca.

Tegoż Roku: też Partye Woyſk Koronnych pod czas Kampanii Ordynowane dla záłczytu Ukrainy, y pogranicza od Wołoch y Turkow; nad ktoremi miał Kommendę generalną JmP: Michał Błędowſki, Łowczy Halicki, Regimentarz *bello ferox, acerrimus armis*, ktory doſyć chwálebnie y doſtatecznie *inſtitit* włożoney ná ſiebie obligacyi.

Tegoż Roku Car Jmść Moſkiewſki uczynił Traktat pokoiu z Koroną Szwedzką, bez wiádomości Krola Jmści Polſkiego, y Rzeczypoſpolitey, *Contra ligamentum* ſoiuſzu, ktorym ſię obligował tenże Car Jmść, w żadne Traktaty ze Szwedami nie wchodzić, *inſcia Republicâ Polonâ*, aż do ſkończenia Woyny; A náwet ſubmitował ſię *avulſa* Rzeczypoſpolitey od Szwedow przez tęz Woyne rekuperowane, Krolowi Jmści Polſkiemu y Rzeczypoſpolitey ze wſzyſtkiemi Fortecami, *absq; quavis prætenſione* oddáć; y do nich ſię nidgy *in poſterum* nie intereſo-

Traktat Moſkwy z Szwedami

wáć; czego nie dotrzymał, y pomienionemu Sojuſzowi w tym punktcie y innych *Contravenit.*

Eôdem Annô wyprawiony JmP: Krzyſztof Popiel, Staroſta Tuczapſki Pułkownik Uſſarſki J. W. JmP: Wdy Mazowieckiego, *characteriſatus Titulô Internuntii ex Senatûs Conſilio*, od Krola Jmści Auguſta wtorego y Rzeczypoſpolitey; ták do Porty Othomańſkiey, iáko też do Hana Krymſkiego Kafan Giercia, z oſwiadczeniem ſtateczney przyiaźni, podług Traktatu Karłowickiego wiecznego pokoiu; ktory iáko przez dwoiákie Poſelſtwa wielkie, od Krola y Rzeczypoſpolitey wyprawione, raz przez JmP: Rafała Leſzczyńſkiego Wdę Łęczyckiego generała Woiewodztw Wielkopolſkich, w roku 1700, drugi raz przez JmP: Staniſława Chomętowſkiego Wdę y Generała Xięſtwa Mazowieckiego, w roku. 1713. u Porty był Konfirmowany, y ratyfikowany; ták áby tenże pokoy we wſzyſtkich punktach, *inpoſterũ intaminatè manuteneatur. Interim* pomieniony JmP: Popiel *Internuntius*, dla nie odebraney ze ſkarbu expedycyi nie mogł ſię wybráć, aż *ſequenti Annô.*

Abiegat do Porty.

Roku tedy 1722. Tenże JmP: Pułkownik Popiel *intra ſolennia Paſchæ* ruſzył ſię z Tuczap do Chocimia *proſecuturus* dalſzą drogę ſwoię w nie małey aſsyſtencyi ludzi Woyſkowych, y ſwoich domowych, doſyć pięknie y ozdobnie *pro honore gentis*, ktory ták do domowych, iáko też do Krola Jmści y do Hetmanow, z Konſtantynopola dał o ſobie znáć, że z honorem, od Porty przyięty, y publiczną miał audyencyą u Wezyra; á u Ceſarza w krotce mu deklárowana audyencya. Rezydencya mu naznaczona ná Galacie *exquo* w Stambule wielkie podczas ten było powietrze.

Eôdem Annô Krol Jmść Auguſt *periculoſiſsime* zachorował, że ledwo *Conſiliô Medicorum* ſalwowany, á ſkoro oźdrowiał, expedycyą ná Seymiki przed Seymowe wygotowáć w kancellaryi Koronney kazał; ktore Seymiki *die* 24. *Auguſti* expedyowane, ále ich bardzo ſiłá zerwanych: *XXX*

Sam Krol Jmść *primis Iulii* z Saxonii w Warſzawie ſtanął.

Koło Generalne.

Koło generalne Woyſkowe 30. Julii pod Lwowem odprawione *in præſentia* JchmPP: Hetmanow Koronnych obudwuch, przy licznym konkurſie JchmściowPP: Officyerow, y kompanii Woyſkowych, także Woyſka Cudzoziemſkiego *Authoramentu*; ná ktorym kole, dawne punkta do Inſtrukcyi ná Seym w Intereſsach woyſkowych Konfirmowane; Poſłow z táż Inſtrukcyą z Woyſka *utriusq; Authoramenti* trzydzieſtu piąciu obrano.

W tymże

W tymże Roku 5ta 7bris urodził się Krolewic Jmć (Syn teraznieyszego Krola Polskiego Augusta III.) Fryderyk Chrystyan; *Stemmate Materno felix, Virtute Paterna*; o ktorym przy pierwszym ná świat weściu mowić się mogło. *Statius.*

Jam te blanda sinu Tyrio, sibi Gloria felix *Idem.*
Educat, & cunctas gaudet spondere curules.

A iáko *liberis nihil carius humano generi*, ták Nayiaśnieyszych Rodzicow; dla publicznego ukontentowania na zaszczyt y ozdobę *summi & inclyti Nominis*, y w innych latách narodzeniem swoim zbogáciłá *aurea Proles:* iáko to, w roku 1730. 25. *Aug.* Krolewic Jmć Xawier August; w roku 1733. Krolewic Jmć Karol; w roku 1738. 2. *Iulii* Krolewic Jmć Woyciech, Kazimierz, Jgnacy; w roku 1724. 14. *9br.* Krolewna Jeymć: Maria Amelia (ktora w roku 1738. poszła zá Krola Oboyga Sycylii); w roku 1727. 12. *7br.* Krolewna Jmć Maria Małgorzata; w roku 1728. 29. *Aug.* Krolewna Jmć Karolina; w roku 1734. 10. *Decemb.* Krolewna Jmć Eulalia; w roku 1736. 10. *Mart:* Krolewna Jmć Kazimira Scholastyka; w roku też 1739. urodził się Krolewic Jmć: w Hubertsburgu. *Livius.*

His placidus GENITOR mores; largumq; nitorem
Monstrat AVUS; pulchræ studium virtutis UTERq; *Statius.*

Roku tegoż 1722. 5. *8bris* ná termin Seymu *ad mentem novellæ Legis*, zá uniwersałami I.K.Mści Augusta wtorego, stanęły zgromadzone stany Rzeczypospolitey w Warszawie, y skupiwszy się *non pauco numero equestris ordo*, *ad Officinam Legum*, (lubo dla zerwanych Seymikow, wielu nie było Posłow, iáko to Wielkopolskich, Ruskich, Pruskich, Mazowieckich, á náwet Krakowskich, Sandomirskich y niektorych Litewskich) obrał *unamini voto* za dyrektora Poselskiego, ImP: Franciszka Maximiliana Hrabię z Tęczyna Osolińskiego, Podskarbiego Nadwornego Koronnego; Sandomirskiego, Chmielnickiego &c. Starostę. Po ktorego obraniu Izba Poselska do żadney niechciałá przystąpić Materyi, pokiby Interes władzy y zupełney kommendy Hetmańskiey, nad Woyskami Rzeczypospolitey *Utriusq;* *Authoramenti* nie był zupełnie od I. K. Mci uspokoiony. To iest áby ImP: Fleming Koniuszy W. X. L. Felt Marszałek Woysk I.K.Mci Saskich, by naymniey się do Kommendy Woyska Rzeczypospolitey Cudzoziemskiego *Authoramentu* (ktorą sobie *illegitimè & abusivè* usurpował:) nie interesował; y Ordynans Hetmański ná krotki czas sobie *antecedenter eo Nomine* dany, áby *ex nunc* w Izbie Poselskiey oddał. Co gdy *non subsecutum*, Więc Izba Poselska maiąc ten interes władzy, za własny Rzeczypo- *Seym w Warszawie.*

ſpolitey interes, bo w nim *vertitur Securitas & Cuſtodia* Praw Oyczyſtych, nie wchodząc *in Tractum* żadnych obrad Seymowych, áni w żadne zwyczayne *præliminaria*, nie odſtąpiłá tey materyi utrzymania y ubezpieczenia zupełney Kommendy Hetmańſkiey, ktora we wſzyſtkich Inſtrukcyach Wdztw y Ziem ták w Koronie, iáko y w W. X. L. Ich MośćmPP: Poſłom *ante omnia* zalecona, áby ią utrzymali y *quam firmiſsimè* aſsekurowali *in Tuitionem Patriarum Legum.* Ták tedy *poſt multa Certamina* po wyśćiu ſześciu Niedzielnego czaſu, ten Seym *irritô eventu* rozſzedł ſię, dolendo Rzeczypoſpolitey fato. W tydzień záś po rozeſzłym tym Seymie, było *Senatûs Conſilium*, *in ordine providendæ Securitatis internæ & externæ ad omnem perimentem caſum* JmPP: Poſłowie Woyſkowi Koronni y Litewſcy, mieli audiencyą prywatną u J K. Mści, ktorym zwyczayny traktament *ex Senatûs Conſilio* naznaczony, áby go ſkarb Koronny záplácił.

Seym ſię rozſzedł.

Relacye podwoynego Poſelſtwa, ták do Porty Ottomańſkiey ieſzcze *in annô* 1713. iáko też do J: Ceſarſkiego Wieliczeńſtwa w roku 1720. przez JmP: Staniſława Chomętowſkiego Wdę y Generała Ziem Mazowieckich, Poſła wielkiego expedyowanego *ex Caſu* nie doſzłych Seymow, dotych czas nie uczynione. W czym iák walny *obtenditur* publiczny interes utrzymania pokoiu z ták niebeſpiecznemi ſąſiadámi.

Ablegat powrocił od Porty.

JmP: Popiel Staroſta Tuczapſki Ablegat do Porty, powrocił *circa expirationem* Seymu do domu; y ten nie dał Relacyi *Commiſsi negotii*; iednak to *optimè* z prywatney Imci powieści *conſtat*, że u Porty doſyć *honorificè* przyięty w Konſtantynopolu, y traktowány; to tylko było mu *non ex congruo*, że ſię pod bytność iego, ſtraſzne tam wſzczęło powietrze; Jż muſiał przez wſzyſtek czas rezydencyi ſwoiey być ná Gálacie; miał iednak Solenną audyencyą, naprzod u Wezyra; á potym u ſamego Sołtana, *aliàs* Ceſarza Tureckiego, y expedycyą w intereſach publicznych Rzeczypoſpolitey odebrał pomyślną, z deklaracyą záchowania wiecznego pokoiu, według Traktatow Karłowickich, z wſzelkim beſpieczeńſtwem oboyga Państw; ták Korony Polſkiey, iáko też Tureckich. A lubo ſzczęśliwie tenże JmP: Ablegat Popiel do domu zdrowo, z aſsyſtencyą ſwoią powrocił, iednak ludzi mu w drodze, (gdy z Konſtantynopola powracał) dziewiętnaſtu zarażonych formalnym powietrzem pomarło. Potym tenże ImP: Popiel, iachał do Krola Jmści, do Warſzawy gdzie oddał reſponſa od Porty, ták Iego K. Mści iáko też JmPP: Miniſtrom *ſtatûs*, á oſobliwie JmP: Sieniawſkiemu H. W. K.

potwierdza-

potwierdzaiące, ſtateczné dotrzymanie pokoiu, y gruntowną z J. K. Mścią y Rzecząpoſpolitą przyiaźń.

Tandem Krol Jmść w Niedzielę *die 6. Xbris Anni ejuſdem* 1722. uczynił dyſtrybutę wakanſow Duchownych, y Swieckich; konferowawſzy Prymacyalną godność z Opáctwem Tynieckim, po Xciu Imści Staniſławie Szembeku ImX: Theodorowi Potockiemu, Biſkupowi Warmińſkiemu, Warmińſkie Biſkupſtwo ImX: Krzyſztofowi Szembekowi Biſkupowi Przemyſkiemu; (Prymaſowi teraz y Arcybiſkupowi Gnieznieńſkiemu) Biſkupſtwo Poznańſkie ImX: Tarłowi Biſkupowi Kiiowſkiemu; Biſkupſtwo Płockie, ImX: Załuſkiemu Proboſzczowi Płockiemu aliàs Xciu Sieluńſkiemu; Biſkupſtwo Przemyſkie ImX: Fredrowi, Biſkupowi Chełmińſkiemu; Biſkupſtwo Chełmińſkie ImX: Kretkowſkiemu Suffraganowi Gnieznieńſkiemu; Biſkupſtwo Chełmſkie ImX: Szaniawſkiemu Suffraganowi Lwowſkiemu; Biſkupſtwo Kiiowſkie ImX: Ożdze *Proboſzczowi* Lwowſkiemu; *Proboſtwo Płockie* aliàs Xięſtwo Sieluńſkie Xciu Imści Czartoryiſkiemu Kawalerowi Maltańſkiemu. *Wakanſow* *Dyſtrybutá*

Swieckich zaś wakanſow táka dyſtrybuta; Woiewodztwo Wileńſkie Im*P*: *P*ocieiowi H. W. W. X. L. Kaſztelania Wileńſka Xciu Czartoryiſkiemu; Wdztwo Kaliſkie po Im*P*: Hrabi Leſzczyńſkim, Im*P*: Szołdrſkiemu Kaſztelanowi Gnieznieńſkiemu á Gnieznieńſka Kaſztelania Im*P*: *P*onińſkiemu Kaſztelanowi *P*rzemętſkiemu; Woiewodztwo Malborſkie po Im*P*: Kczewſkim Im*P*: *P*rebendowſkiemu Wdzie Jnflantſkiemu, á Jnflantſkie Im*P*: Morſztynowi Staroście Czorſztyńſkiemu; Kaſztelania Zarnowſka Im*P*: Stępkowſkiemu, Kaſztelania Kiiowſka Im*P*: Steckiemu, Chorążemu Kiiowſkiemu; Kaſztelania Słońſka Im*P*: Sebaſtianowi Charczewſkiemu *P*odſtolemu Sanockiemu; Kaſztelania Czerſka, Im*P*: Rudzińſkiemu *P*odczaſzemu Czerſkiemu. Inne Kaſztelanie tákże Urzędy; Koronne, Litewſkie y Ziemſkie porozdawane.

Eódem Annô 1722. Car Imść Moſkiewſki *P*iotr Alexiewicz prowadził Woynę z *P*erſami nie názbyt iednak z pomyślnym ſkutkiem imprez y batálii odprawionych tey Kampanii.

Annô 1723. Krol Imść odprawiwſzy Solennia Narodzenia *P*áńſkiego w Warſzawie, w dzień Trzech Krolow, to ieſt *6. Januarii* po pułnocy wyiachał do Saxonii pocztą, podpiſawſzy *Circulares* do Im*PP*: Senatorow oznaymuiąc o wyieździe ſwoim, także wydawſzy Uniwerſały náSeymiki *relationis pro die 22. Februarii.*

Tegoż Roku 1723. Trybunał Koronny Lubelſki agitował ſię pod laſką I. W. Im*P*: Michała Rotockiego *P*iſarzá ná ten czas

Polnego Koronnego, ktorego wiazd *ſolito more* w Niedzielę Przewodnią w Wielkiey frekwencyi Im*PP:* Senatorow y Urzędnikow Koronnych, także Szlachty wielu *ſolenniſsimè* odprawił ſię.

Trybunał Lubelſki. Reaſsumowany tenże Trybunał, przez wſzyſtek czas *interrupto curſu* ſądził ſprawy, z dawnieyſzych y poźnieyſzych wpiſow, według *P*rawa y ſprawiedliwości S: bez żadnych korrupcyi y depaktácyi; na co była pilna *animadverſia*, áby we wſzyſtkim *ſatisfiat P*rawu, *ad nexum* wykonaney Przyſięgi Im*PP:* Deputatow y opiſania Ordynácyi *ſine acceptione Perſonarum* y bez uwodzenia ſię żadnemi reſpektami: *ponat Perſonam amici, qui induit Judicis*

Cicero.

Radomſki. *Tegoż Roku* 1723. Reaſsumowany Trybunał Skarbowy Radomſki *in loco per Legem deſignato* w Radomiu, gdzie *P*ræſydentem był Imć Xiądz Rupniewſki Biſkup Łucki, á Marſzałkiem Im*P:* Staniſław *P*otocki Halicki, Sniatyńſki y Kołomyiſki Staroſta, z ktorego Dyrekcyi wſzyſcy *Litigantes*, oſobliwie cáłe Woyſko z otrzymanych ták wielu Dekretow doſyć kontenci byli. Obadwa Ci Ihcm*PP:* Marſzałkowie pomienionych Trybunałow Lubelſkiego y Radomſkiego, przez ſwoie ták chwalebne dyrekcye zárobili ſobie, u cáłego świata *P*olſkiego, ná nieśmiertelną wielkiemu Imieniowi ſwemu ſławę, *pro ſumma æquanimitate* w utrzymywaniu *in ſuo vigore P*rawa y ſprawiedliwości, nie pobłażáiąc exorbituiącym, áni też ſzkodząc niewinnym. Iákoż ieżeli kiedy, to *circa dijudicationem cauſarum* chronić ſię należy owey Laktancyuſza cenſury: *Nocens eſt, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcit, ut pluribus noceat.*

Lactantius.

Eódem Annô Stanęły Seymiki Deputackie, z Dobrzyńſkiey obrany Deputatem ná Trybunał Koronny Im*P:* Jozef Potocki Woiewoda Kijowſki, ktory w Piotrkowie ſtanął Marſzałkiem tegoż Trybunału Koronnego.

Roku 1724. *die* 19. *Ianuarii* Krol Jmć Auguſt II. Szczęśliwie z Saxonii w Warſzawie ſtanął. Przywitany od Xcia Jmści Prymaſa Teodora Potockiego Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego y od innych Jchm*PP:* Senatorow y Miniſtrow *Statûs.*

Wiazd Marſzałka Trybunałſkiego. *Tegoż Roku* JW. Im*P:* Jozef Potocki, Wda Kiiowſki (á teraz Hetman Wielki Koronny) Marſzałek Trybunału Koronnego do Lublina ná Trybunał podług *P*rawa y zwyczaiu w Przewodnią Niedzielę wiezdzał, Ktorego wiazdu oſobny ieſt Dyaryuſz niepamiętanych nigdy prawie ſolennych y ozdobnych apparencyi, własnym koſztem ſporządzonych, iáko to w ludziach ſtroynych bogáto; ſwoich Nadwornych Janczarach, w Regimentach

tach pieszych regularnych, w Raytaryach, y Dragoniach, Chorągwiach Polskich y Wołoskich swoich Nadwornych; y Innych Woyskowych komputowych ludzi; osobliwie zaś w powodnych koniach bardzo dzielnych, Tureckich, Hiszpańskich, Neapolitańskich, y *Polskich* z siedzeniami szczerozłotemi y rzędami dyamentami y innemi drogiemi kámieniami sadzonemi, dywdykámi bardzo bogátemi z kaſkánami, buzdyganami, stroiem Tureckim, ledwie kiedy w Polszcze widanym, bogáto ozdobionemi; W assystencyi zaś samych JchmPP: Senatorow było dwudziestu kilku Koronnych y Litewskich; Tákże Urzędnikow Koronnych, Ziemskich y wielu Szlachty godnych, ktorych wszystkich *cum summo plausu*, tenże JmP: Marszałek *lautissimè* tráktował. Sądy Trybunalskie *Ordinario cursu* agitowały się według opisaney Ordynácyi y bez żadney mutácyi Regestrow; *Cum omni observatione ligamentorum* wykonaney przysięgi JJPP: Sędziow Trybunalskich, z unikániem wszelkich korrupcyi, więcey sobie prawo y Swiętą sprawiedliwość szacuiąc, niż profity doczesne. *Plus apud bonos pietatis jura, quàm omnes opes valent.* *Justinus.*

Tegoż roku odprawował się akt weselny JmP: Denhoffa Woiewody Połockiego Hetmana Polnego W. X. L. z Jmością Panną Zofią Sieniawską, Kasztelanką Krákowską, Hetmanowną Wielką Koronną, ktorego áktu iáko osobliwszey godnego pamiątki, kładzie tu się dokładnieysze opisanie.

DYARYUSZ odprawionego wesela J. W. STANISŁAWA DENHOFFA Woiewody Połockiego, Hetmana Polnego W. X. L. z J. O JmPanną ZOFIĄ SIENIAWSKĄ Kásztelanką Krakowską Hetmanowną Wielką Koronną, we Lwowie 30. Julii 1724.

GDy czas nástępował náznáczony od J. O. ImP: KASZTELANA Krakowskiego H. W. K. Weselnego Aktu, y dzień ná ktory przez Listy ták do cudzych Kraiow, iáko też do Jmściow PP: Senatorow, Ministrow, y Urzędnikow po Woiewodztwach, Ziemiach, Powiatách Korony Polskiey, y W. X. L. rozesłáne, J. O. JmP: Krakowski, z J. W. ImP: Woiewodą *Połockim* záprosili Gości, lubo y połowę apparencyi feierwerkow y innych według dessеynu podánego nie wygotowano w Zamku v struktur; iednakże nie chciał I. O. JmP: Krákowski, w Szkle dla poratowania zdrowia od Niedziel dwoch, Wod, z Term tamecznych záżywaniem bawiący się, dáley czasu Aktu tego prolongowáć, ále *in termino præfixo etiam non parcendo* slábemu zdrowiu swemu zakończyć go umyślił. W piątek tedy to iest 28. *Julii* stanęłá tu naprzod I. O. Imść Páni Krákowska z Jaśnie O. Jmścią Panną Krakowską, z Lublina, wstąpiwszy iednak

pierwey do Szkła, ták dla náwiedzenia Imci ſwego, iáko też rozmowienia ſię. Skoro przybyłá do Pałácu ſwego na przedmieściu tutecznym Halickim będącego, zaraz Jáśnie W. ImP: Woiewoda Podlaſki Hetman Polny K. ktory tu od tygodnia ná koło Woyſkowe Generalne był ziachał, z rożnemi Ichmościami iuż tu przytomnymi; tudzież Xiążę Imść Staroſta Spiſki oddali Wizytę przed południem; po południu záś iachała Imść z J.O. Imścią Pánną Krakowſką, y Xiążęciem Imścią Spiſkim do Zamku, gdzie rożne czyniąc dyſpozycye ſamym wieczorem nazad do Pałacu powrociła. Nazaiutrz to ieſt 29. bardzo rano w Segiecie do Zamku przynieſiona, temiż zabawiała ſię do dziewiątey godziny dyſpozycyami; y ták przy ſobie iáko też przez ten dzień cáły do adornowanych bogátymi obiciámi krzeſłami wſpaniałą argentèryą, Kredenſami, Luſtrami, y ſamego náwet w ktorym ná podziw bogáte obicia, y łożko Jchmościow Páńſtwa Młodego ſtało, Pokoiow; ciekawych rożney kondycyi y ſtanu Ludzi dla widzenia tego wſzyſtkiego puſzczáć kazała; co tam był za fluxus & refluxus ludzi, każdy zważyć może, ile że tákiey Magnificencyi y bogactwa dawne nie miały, á długo pożne nie pokażą czały. O godzinie circiter dziewiątey przed południem powrociłá J. O. JmśćP: Krákowſka z Zamku do Pałácu, dokąd y Xiążę Jmść Staroſta Spiſki, Xiążę Jmść Jozef Lubomirſki z Xiężną Ieymością ſwoią, ziachali ſię. O iedynaſtey circiter dano znáć że ImP: Woiewoda Połocki miał ſtanąć ná południe; cokolwiek tedy Jchmościow tu przytomnych ták Urzędnikow, iáko też Woyſkowych było, ci wſzyſcy o milę bliſko zaiachawſzy Imci drogę, bardzo z liczną ſwoią przyiezdzaiącego aſſyſtencyą przywitáli; y potym proſto do ſamego Pałácu ludno, bo ná 500. koni ſamego wyboru, procz luźnych zaprowadzili kalwakatą; gdzie ſtanąwſzy Imść, ták I. O. Imści Pani Krakowſkiey, iáko też I. O. Imści Pannie Krakowſkiey pierwſzą oddawſzy wizytę y powitanie, zoſtał ná obiedzie, po ktorym do wziętey interim w Dworze IchściowP: Łoſiow odiachawſzy ſtancyi od I. W. Pana Hetmana P. K. y innych Ichmościow odebrał wizyty. Tegoż dnia ImP: Potocki Woiewoda Kiiowſki Marſzałek Trybunału Koronnego przed południem immediatè z ImPP: Deputatámi, tudzież Kaſztelanem Podlaſkim, y Staroſtą, Halickim w liczney ſwoiey karet y konnych tákże zaiezdzaiących Imci drogę przytomnych tu Gości, przybył do Pałácu ſwego aſſyſtencyi. Przed wieczorem ná dwie godziny incognitò przyſławſzy Officyera przed ſobą, żeby nikt przeciwko Iegomości nie wyiezdzał powrocił I. O. ImP:

Wizyty.

Pokoie bogato ozdobione.

Marſzałek Trybunalſki.

ImP: Krakowſki z Szkła y do Pałácu zaiachawſzy od I. W. ImP: Woiewody *Połockiego* wprowadzony, tamże nocował. O oſmey wieczorem tegoż dnia przyſzło Infanteryi Regimentu I. O. ImP: Krakowſkiego w pięknym y nowym munderunku pod Kommendą Imp. Maiora Ellerta z Chorągwią Granatyerami y muzyką trzyſta ludzi ná wartę do Zamku; po nich náſtąpiło Dragonii pod Kommendą Imp. Oberſzteleitnanta Krupińſkiego w nowym y bardzo ſtroynym, ták Officyerſkim iáko też Granadyerow y Muſzkietyerow munderunku, z kotłami, z ſztandarem, Muzyką y bębnami dwieście pięćdzieſiąt, ktorzy wſzyſcy ná przeciwko ſiebie po obudwoch ſtronach dziedzinca Zamkowego poſtanowili ſię. *Die* 30. rano o godzinie ſiodmey przenieśli ſię Imć *Państwo* Krakowſkie *cum Neoſponſa* z *Pałácu* do Zamku y od Imciow Gości ktorych niezliczona ták ex Senatorio, iáko też *Equeſtri & militari ordine* ná ten Akt ziachała ſię frequencya, odbierali wizyty. W Zamku z przyiazdu z Miaſta była wyſtawiona Tryumfalna Brama łokci 50. wyſoka ná ktorey z drzew Oliwnych Geniuſzowie rożni oſobliwie miłość y pokoy reprezentuiący ſkładáli tryumfalną bramę wiezdzaiącemu między armaturami Krolowi Imści, pod tą imaginacyą tákowa była inſkrypcya. *Brama tryumfalna.*

Bella tacere jubes Rex invictiſsime: nondum
Sed ceſſant ſolhô Digna Trophæa Tuô
Bellat amor fervetq; novîs victoria Signîs
Inter SIENIAVIAM DENHOFIAMq; Domum.
Hinc Tibi lunatos Oleas pax flectit in Arcus,
Invitantq; Duces, Atria pandit Hymen.

Wiezdzaiąc ná Dziedziniec Zamkowy ex oppoſito tamtey ſtała druga tryumfalna brama rowna wyſokością pierwſzey, podobnemiż przyozdobiona ornamentami, y armaturami, między ktoremi ex adverſo portretu I. K. Mści Herby Iaśnie O. Ichmościow *Pańſtwa* Krakowſkiego malowane były, po prawey ręce tey bramy będąca Kancellarya Grodzka in porticu adornowana kſztałtnie wyſtawioną bramką, ná ktorey u wierzchu były inſkrypcye. Od tey bramki *à latere* przy Officynach ſtało amphitheatrum nową wyſtawione inwencyą o dzieſięciu Arkadach, z Gankiem, ktory nad mur mieyſki bliſko ſześciu łokci *eminebat*, á to dla Pańſtwa młodego y Gości, żeby commodè recognoſcować ná przedmieściu zgotowane feierwerki mogli, toż amphitheatrum ciągnęło ſię długością aż do ſamego Zamku, y Galeryi przed pokoiami będącey, ktore pięknym w ſłupy y Arkady przyozdobione było ná płotnie do drzewa przybiianym malowaniem. Ganek *Druga brama.* *Amphitheatrum.*

zaś ab extra ná Dziedziniec ſuknem czerwonym obito; ex oppoſito po drugiey ſtronie dziedzińca trzydzieści Kolumn, rożnemi do tego Aktu, tudzież do Herbow zkolligowanych Domow alluduiącemi, wymalowanych Symbolami y inſkrypcyami, od Galeryi Zamkowey aż do Bramy ſtało, ktore powkopywane w ziemię ſoſny z pieknym przeplatały proſpectem. Te wſzyſtkie ſtruktury ták bramy, kolumny, Galerye, pod ſam dach, iako też amphitheatrum ſutemi y po ſamym ſuknie, przybitemi oliwą nalanemi przyozdobiono lampami. Od Zamku po prawey ſtronie ſtała infanterya przed kolumnami, we trzy rzędy, po lewey ſtronie przed amphitheatrum Dragonia we dwa rzędy, przy bramie Piechota Korucka z Janczarſką z ſwemi muzykami, w Bramie y za bramą Pacholcy. W Zamku ſamym ná Galeryi przed gornemi pokoiami ſtało pięćdzieſiąt Granatyerow od Dragonii z Officyerami ná paradzie y wartach ktore y ná ſchodach trzymali, przed dolnemi pokoiami, tyleż Granadyerow od Infanteryi czyniło paradę. O godzinie trzeciey z południa poczęły ſię zieżdżáć do Zamku Damy; y iak prętko z ktorey karety wyſiadły zaraz też ſame karety dla przeſtronności z dziedzińca wyiezdzały do gołpod. Gdy ſię tedy numeroſiſsima Gości zacnych ziachała frequencya, o ſzoſty z południa ruſzyła ſię liczná kawalerya y aſſyſtencya J. W. JmP: Woiewody Połockiego z Pałacu J. O. JmP: Krakowſkiego, w ktorym z rana zaraz po wyiezdzie Jmściow Páńſtwa Krakowſkiego, JmP: Woiewda wziął ſtancyą, ták tedy pieknym porządkiem przez przedmieście, Miaſto, Rynkiem całym ſtroyno w ſzaty, konie y rządy poſtępowała, á gdy początek teyże Kalwakaty przed Bramą mieyſką ſtanął, odezwała ſię muzyka Trąby y kotły ná wieży ratuſzney po wſzyſtkich oknach wyſtawionemi Chorągwiami, á ná ganku proporcámi przyozdobioney, przed oknami zaś izby Sądowey Radzieckiey rożne przy ſchodach, ná dachach ná ſwoich Inſtrumentach muzyki weſołą czyniły rezonancyą. Gdy ták długim ciągnieniem w ſam Zamek wiezdzała pomału aſſyſtencya, ktorey ná dwa tyſiące koni rachowáćby ſię mogło, konie na zad dla uczynienia mieyſca dobrą barzo dyſpozycyą wyprowadzono z zamku, Jchmość aſsiſtentes pieſzo oczekiwali nadiezdzaiącego JmP: Woiewody, interim Zamek cały od kotłow, Trąb, y rozliczney muzyki rozlegał ſię. Trwał ten wiazd przez trzy godziny: aż tandem claudebant agmen Jchmość Panowie Senatorowie, za ktoremi JJ. WW. Jmść Panowie, Podlaſki, Hetmán P. K. y Ruſki, Woiewodowie, á za niemi J. W JmP: Wda Polocki, ná koniu głownym Tureckim ſiwym, ſiedzenie ná

Infanterya

Frequencya gości.

Wiazd Neoſponſ

ſobie

ſobie tyſiąca czerwonych złotych waloru maiącym, w bogatey lity delii. *A lateribus* trzydzieści y ſześć pokoiowych Szlachty w kontuſze ponſowe ſukienne z ſrebrem, żupany błękitne hatłaſowe, dwunaſtu pagikow po turecku w akſamitną barwę od ſrebra y złota arcyświetnie y rzęſiſto przybranych y przy koniu idących maiący, do Zamku wiachał. Skoro ſię ku galeryi dolnych pokoiow Jmć przybliżył; JmP: Krakowſka przez wſzyſtek czas wiazdu na galeryi z przypatruiącemi ſię Damami ſtoiąca, gdy z konia ſiadł, powitała; á wtym naprzod Infanterya, potym Dragonia na oſtatku na przedmieściu Artylerya ze dwudzieſtu trzech ſztuk armaty Salve wydali, potym wſzyſcy Jchć ordine weſzli do dolnych pokoiow, gdzie będącego J. O. JmP: Krakowſkiego. y JM. Pannę Krakowſką, z wſzelką JmP: Wda powitał ſubmiſſya, y wzaiemnie od Jmciow przywitany. Po powitaniu zaraż X. Imć: Wda Krakowſki zaczął oracyą, y przez dwie godziny, potym I. W. ImP: Wda Ruſki tyleż drugie. *diſertiſsimo*, wywodząć domy *& merita* onych *in Rempublicam* tudzieſz Kolligacyą, perorowali ſermone; po zákończeniu oracyi ruſzyli ſię Imć. z dolnych pokoiow y przy rezonancyi muzyki do gorney ſchodzili Sali, do ktorey przyſzedſzy trzy wielkie wyborneini zaſtawione potrawami zaſtali ſtoły; u pierwſzego tedy pod Portretem Imci ad- *Salve*

Traktament

inſtar ogroda y kwater między drzewami pomarańczowemi, y cytrynowemi wyſtawionego IM. Neoſponſi z Ichść XX. Arcybiſkupem Lwowſkim, Nominatem Chełmſkim; X. Krakowſkim, Ruſkim Wdami; tudzież z Imciámi u pobocznych dwuch wſzyſcy *ſelectiſsimi* uſiedli goście; innych do wkilku pokoiach zaſtawionych zaproſzono ſtołow. Gdy ſie to działo w tym po całym zamku zapalone na wſzyſtkich ſtrukturach y gankach rozſwiecono lampy, ktore nieżwyczayne na pobliżſze ulice rozrzucały ſwiatło, á żeby *commoditas*, idącym y odchodzącym z Zamku y widok był, latarnie począwſzy od Bramy Zamkowey áż do Kościoła Arcykatedralnego po obudwuch ſtronach na ſcianach rozwieſzano z zapalonemi ſwiecami. I. O. ImP: Krakowſki że dla ſłabych ſił, na gorze na ſali adeſſe nie mogł, z dolnych pokoiow, naypierwſze I. K. M. gdy przyſłał zdrowie, Infanterya pierwey, potym Dragonia z ręczney wydały ognia ſtrzelby, á Artyleria ze dwudzieſtu trzech armat odpowiedziała; naſtąpiło potym Rzeczypoſpolitey zdrowie przy rownym ognia daniu. Trzecie podobne dwom pierwſzym za zdrowie Państwa Młodego. Daley Xcia I. Prymaſa y tak conſequenter przy drugim y trzecim ſtołow zaſtawieniu kontinuowały ſię zdrowia, za ktore tak ręczne iako też

Zdrowie J K. Mści. y innych.

armatne nieuſtawały ognie aż do zakończenia kolacyi, przy ktorey wina nie tylko gościom, ale też każdemu kto tylko chciał choynie dawano, Muzyká pod czas kolacyi na umyślnie zbudowanym nad dwoma kredenſami bogatą y wielką zaſtawionemi argenteryą, chorze o trzech konty gnacyach, troiaka była; pierwſza od pierwſzego dania JmP: Wdy Połockiego, druga przy drugim zaſtawieniu JmP: Hetmana *P.* K. Włoſka wyſmienitemi tak Polſkim ięzykiem, iáko też Włoſkim zkomponowanemi koncertami y rożnemi na podziw doſkonałych muzykow wygrawanemi ſztukami weſeliła gości. Po kolacyi wſtawſzy od ſtołow wyſzli Jchść Páńſtwo Młode z Gościami z Sali y pokoiow na amphitheatrum, y na rozſtawionych po ganku uſiedli Krzeſłach, w tym dano znák przez trąbę y puſzczoną z Zamku racę artyleryi ktora za miaſtem z armatą, y zgotowanym pod gorą niżey wyſokiego Zamku ſtarego na proſpekcie amphitheatrum będącą, ſtałá feiewerkiem, w ktorym wyſtawiona była tryumfalna brama łokci 20. wyſoka, ná wierzchu niey we ſrzodku kolumna, przy kolumnie z boku herby Jchściow PP: Krakowſkich, przy bramie z obudwoch ſtron kolumny JmPP. Młodego Herby maiące 4. z tyłu przez płotno rzadkie illuminowane, przy tych ośm kolumn ogniem artyficialnym narzucone; tak tedy uderzono naprzod ze 23. armat, potym podpalono bramę herby y kolumny, co wſzyſtko rożnego Koloru gorzało ogniami, nad bramą ná gorze piaſzczyſtey reprezentowano Herb Jm*P*: Krakowſkiego, y Jeymci ogniem biáłym pod ſam wierzchołek gory, na wierzchołku gęſte rzucano race, ktore rożne z ſiebie wypuſzczały reprezentacye, á z Zamku wyſokiego z mozdzierzow bomby y drewniane ná kſztałt batalii rzucano granaty, trwało to bliſko przez dwie godziny, y gdy ſię zákończyło wydaniem ognia z armat, znowu wſzyſcy Jchmść powrociwſzy do Sali y pokoiow záczęli táńce ktore JmP: Krakowſkiego, trzecia wygrawała kapela, á Jchmść do ſamego kończyli dnia weſoło, potym każdy do ſtáncyi ſwoiey á ImP: Wda Połocki ná koniu z ludną aſſyſtencyą y mnoſtwem pochodni iarzących do Páłácu roziachali ſię. 31. Dzień ten ſámemi zeſzedł wizytámi, aż przed wieczorem ziecháli ſię Im. Goście do Zamku y o godzinie ſzoſtey ImP: Wda Połocki z podobnąż wczorayſzey kálwakátą z Páłácu ná koniu gniadym Tureckim przez miáſto in applauſu tychże co y wczoray były ná Rátuſzu muzyk przyiachał do Zámku, gdzie zſiadſzy z konia páriter przywitany do pokoiow dolnych poſzedſzy z ImPáńſtwem Krakowſkim Neoſponſa y Gościami powitał ſię, y tám rożnemi Ichmść nim

Muzyká

Feiewerki.

Tańce.

Wizyty.

ſtoły

ſtoły záſtáwiono zábáwiali ſię dyſkurſami, á gdy dano znáć że z kuchien wydano, znowu wſzyſcy ná gorne poſzli pokoie, y do tychże ſtołow co y wczora iednym dániem uſtawionych záſiadſzy, iedli kolacyą, y zá zdrowia rożne przy tákimże dawániu ognia y muzyk, ták ná dziedzińcu iáko y pokoiach reſonancyi, weſoło pełnili. Wſtawſzy od ſtołow po zákończoney kolacyi ná toż amphitheatrum wyſzli, y podobnym wczorayſzym przypatrowali ſię feierwerkom, ktore wyſtawiwſzy ſtatuę reprezentuiącą JmP: Wdy Połockiego ná koniu w Bramie, miſternęmi ogniami zapaloną y od niey rzęſiſte puściwſzy ognie bramę y kolumny ſpáliwſzy zákończono. Wrociwſzy ſię do Pokoiow tańcami Polſkiemi y francuſkiemi áż ku dniowi przy wielkiey ochocie weſelili ſię; ná oſtatku JmP: Wda Połocki przetancowawſzy tániec polſki z Jm. Panią Krakowſką, drugi záczął z Jmmść Panną Krákowſką, y gdy go dokończył wzięta od Xcia JmP: Wdy Krakowſkiego zá rękę do łożnicy odprowádzona. Goście iednak do dnia ſamego ochotę kończyli. Die 1. Auguſti JmP: Wda Połocki, y JmP: Krákowſka dzień cáły ná oddawaniu wizyt Jchściom wſzyſtkim ſtrawili. Notandum: że lubo ták Jchmść Goście, iáko też rożni *abſentes*, tudzież z Miaſt prawie wſzyſtkich Deputaci podarunki Jmciom Páńſtwu Młodemu dawać umyślili, iednak *Podarunki* ták JmP: Krákowſki, iako też Jm*P*: Wda *P*ołocki z tym ſię oświadczyli; *że nie dla tego zaproſzono Gości, żeby podarunki dawali*, y akceptować ich nie chcieli. Die 2da Aug: *Fluxu & refluxu* karet do Zamku y z Zamku wizyty kontynuowały ſię; JmP: Krákowſki *ad captandam meliorem auram*. do *P*álacu przenioſł ſię, gdzie także od Jmciow odbierał wizyty. Die 3tia Aug: to ieſt We czwartek zrana znowu záczęły ſię wizyty y ku wieczoru kontynuowały. Jm*P*: Wda Połocki záprałzał Jmściow Magnates ná kolacyą do Pálacu Jmci Xiędza Arcybiſkupa Lwowſkiego w Rynku będącego, po południu zieżdzali ſię Jchmść Káretami do Zámku. Tym czaſem w *P*ałácu obiciami bogatemi, kredenſami w Srebro y Złoto obfite, y innemi apparencyámi Jmci P: Wdy Połockiego właſnemi przyozdobiano Pokoie, ku wieczorowi wkoło rynku całego na Kámienicách wſzyſtkich w umyślnie robionych lichtarzach y w mury pooſadzonych 600. pochodni iarzących dwoch funtowych, tudzież ná w kopánych ſłupách málowanych w nowo ſporządzonych 400. latarniach dobrą inwencyą, świece woſkowe zápalono: 6. kolumn, po łokci 30. wyſokich w tryanguł zrobionych pieknymi ſymbolami y inſkrypcyami odmalowanych, zlampami ſuto, á pochodniámi ná wierzchu, przed kámienicą ſtoiących,

odrzwi wPałácu przy zawieſzonym Portrecie Jmci, okien 12 wielkich, ná ſłupach we dwa rzędy, Páłác cały aż pod dach, ſień w Páłácu po obudwoch ſtronach, na gęſto zawieſzonych, Herbami Jmściow Kolligatow przyozdobionych Tabulaturach, w Dziedzińcu Pałacu galeryą będącą, po wſzyſtkich żelaznych prętach y dołem y gorą oliwnemi, ktorych ná dzieſięć Tyſięcy było illuminowano lampami, y ſumptem nieporownanym JmP: Wdy Połockiego y bardziey podziwienia godną prędkością rzemieśnika, ktoremu in pluralitate zaciągnionemu, in triplo płacono żeby zaczęte opus apparencyi nieſpodzianie, poſpieſzáli. Ratuſzną Wieżę y okna ná aplauz Jchmciow Neoſponſorum Miáſto, dobrze akkomodowanemi przy wyſtawieniu Herbow zkolligowanych Domow, oświeciło ogniami. Poczta tákże tychże Herbow illuminacyą, korreſpondowałá, na kamienicy ſwoicy przy inſkrypcyach y wotach. Gdy ták cáłe miáſto práwie iedynym zoſtawało otoczone ogniem, ImP: Wda Połocki w ludney aſſyſtencyi konno przy gęſtych pochodniach, á Jmość Páni Woiewodzina z Jmść Pánią Krákowſką, w nowey bardzo bogátey kárecie; końmi głownemi, w ſzory axamitne kármazynowe frandzlą złotą przerabianie pozłociſtemi ſuto pokryte ſztukami, ubranemi, 6. lokaiow koło niey idących, z pochodniami, dwoch Páziow, przed káretą ſtoiących w ponſowey Fráncuſkiego ſukna, złotemi ſuto ſzamerowaney galonámi liberyi, z piorami biáłemi ná kápeluſzach maiącą, y Páchołkow dwoch w tákiey że bárwie w ſrebro ná podziw przybranych, przy mieyſkich na wieży ſchodach, tudzież przed obwachem Infanteryi y Dragonii muzykách, w oknach Pałacu, odzywaiących ſię trąbach y kotłach, przed Páłác przyiachawſzy, gdy Jmć z konia á Jeymść z kárety zſiadali, Jnfanteria y Dragonia zręczney, áartilleria z 19. armat przed Bernardyny lokowánych wydali ſálve po dwa razy, ták tedy *in applauſu ſpectatoris* po oknach po ulicach y dachách, ktore ſię áż łámały, *Populi.* do Páłácu wſzedſzy w Pokoiách gornych iuż uſtawione oſobliwſzą inwencyą, w pierwſzym dwa, ieden z przyiścia in formam mieſiąca ták obfitemi potráwami, iako też oſobliwſzemi cukrami, drugi gwiázdę reprezentuiący ku oknom wyſtawiony, na ktorego śrzodku gwiazda z kolorzyſtych wyrobiona była cukrow ná promieniu iednym, wgorę idącym Geniuſza Herb JmP: Krákowſkiego trzymaiącego pokazuiąca, drugie promienie śliczną ſymetryą po ſtole między potrawy rozrzucaiąca, w drugim pokoiu trzeci ſtoł in formam Herbowney Srzeniawy wyrobiony y rowno zaſtawiony z ſamtemi zaſtali ſtoł, Do ktorych nim uſiedli, WW. OO.

Illuminacye

Jezuici,

Jezuici, oddáli *Panegiryk*: przez Oratora Collegii, Ktory krom *Panegiryk.*
Państwá Młodego in laudem congregatorum (osobliwie tych kto-
rzy antecedanee przy oddániu y dziękowaniu *in laudem utriusq;*
Domus diſertiſsimè perorowali) swoię formował dedykacyą. U
tychże Imciow Antecedanee w dzień wtorkowy dedykowáne
Theſes Teologiczne in Procerum frequentia Im*P:* Wdzie, ktore o- *Theſes de-*
pugnował Imść. X.Nominat Chełmski; a 2do loco Unus e gremio *dykowane*
Kapituły, Imść X.Kupiński. Siadła tedy Im. *Páni* Krakowska u stołu
w gwiazdę zrobionego na pierwszym mieyscu, po prawey ręce Im. *Pani* Woiewodzina Bełzka, y daley conſequenter Damy
po lewey stronie, Jm. *Páni* Woiewodzina *Połocka*, podle ktorey Im. X. Arcybiskup. Im. X. Nominat Chełmski, y Damy;
przed stołem na Gospodarskim mieyscu, Jm. *Páni* Marszałkowa
W. Koronna. U drugiego Jmść *Pánowie* Krakowski, Podlaski,
Kiiowski, Ruski, Woiewodowie y inni magnates; U trzeciego
także magnatum była frequentia; w innych *Pokoiách* kilku dla
rożnych Jmciow były stoły y w dostatek tak potraw iáko y cukrow obfitowały. Tylko co zaczęła się kolacya. Im*P:* Wda *Po-* *Neoſponſus*
łocki począł kielichem wielkim pełnić zdrowie J. K. M. w tym *częſtuie.*
gdy trębacz w oknie zatrąbił haslo, infanteria, potym Dragonia
wydali ognia á artilleria z 19. sztuk odpowiedziała; ná ktore echo ná czterech rogách z okien kamienicznych robionemi umyślnie z białey blachy rynnami na samę ulicę wychodzącemi; *Wino ryn-*
nami lano
łokci circiter 5. obfite węgierskie lano wino, co tu zá konkurs
rożnego ludu z wiadrami, konwiami, czapkami y Kápeluszami cisnął się. wypiſáć trudno, dość że bez żadnego tumultu y przypádku ta trwała uciecha z godzinę: á żeby y Zołnierze weseli byli, infanteryi beczkę á drugą Dragonii tegoż wina wystawiono.
Nástąpiło potym zdrowie, Rzeczypospolitey, po nim Jm*Pana*
Krakowskiego; X.Imci *Prymasa*, ktore rownemi pierwszemu ogłoszono salwami, innych Imciow ták præsentium iáko też absentium continuowano, tą dyfferencyą że po ręczney strzelbie z 15.
sztuk armaty palono. Wina głownego, táká obfitość byłá, że
káżdemu kto tylko chciał dáwáno, ile że Im*P:* Wda Połocki ták
stoły obchodząc ochoty dodawał, iáko też ludziom swoim żeby
nie żałowali wszystkiego rozkazował; po zakończoney kolacyi
záczęły się feierwerki, ná ktore *ex oppoſito Pałacu* wystawiono 8. *Feierwerki.*
Column. *cum inſigniis* rożnych Jmciow Pánow Kolligátow Jmci
Pana Wdy *Połockiego* y Jmciow Państwá Krákowskiego, między czterema á tergo lampami illuminowanemi, y Robur Virtus
nápisy były. Naprzod tedy 6. Column, razem podpalono, ktore

varii coloris ſpirabant ignem, potym ná Mieście ku Rátuſzowi ná ſznurách wiſzące vivat z Herbámi Imciow Páńſtwá Krákowſkiego gorzały, zá temi z mozdzierzow pod ſtudnią mieyſką wyſtáwionych gránáty rożne artificialne, kule ogniſte rzucano, młynki y inne bez liczby widzenia y podziwienia godne przez godzin trzy bliſko trwały ognie, zá miáſtem záś gęſte ráce z rożnemi reprezentacyami ogniow y gwiázd puſzczono z wielkim Ichmościow wſzyſtkich ukontentowániem y uciechą. Po feierwerkách záczęto táńce ktore do ſámego biáłego dnia ſzoſtey godziny trwały, tandem utráktowáni Goście do ſtáncyi, á Im. Páni Krákowſka z Imcią Pánią Woiewodziną do Zámku odiácháli, y znowu Infanteria, Drágonia z ręczney ſtrzelby, á artilerya z 19. Armat, ták przy wſiádániu do kárety Im. Páni Woiewodziny, iáko też ſámego Iegomości ná konia wydáli ognia.

SYMBOLA ET EMBLEMATA propoſita, in apparatu Nuptiali Jlluſtriſſimi DD STANISLAI DENHOFF Palatini Połocenſis & Campi Ducis M. D L.

Fit alluſio ad Stemma Denhoffiorum nempe Caput Apri, ad Stemma Sieniavianum nempe Lunam & Stellam. ad Stemma Lubomirſciorum, nempe fluvium Srzeniavam; ad Stemma Opalinſciorum, nempe Navim.

1. *Olympus mons cælum contingens, cui imminet Stemma SIENIAVIANUM Luna & Stella.* L: Famam ipſis terminat Aſtris. *Barlæus.*

2. *Amor duabus catenîs aureis innectit Coronas, mitras, clavas &c.* Lemma: Centum vetuſtas nectit origines. *Sarbievius.*

3. *Diana ſuccincta pharetrâ in ſylva Erymantho Aprum Sagittâ conficit neglectîs leonibûs.* L: Una pro cunctis præda Leonibus.

4. *Narciſſus in fluvio Srzeniawa ſpeculatur ſibi ſimilem formam.* L: Mens omnis aberrat in vultus, quos fixit amor. *Claudianus*

5. *Trophæa duo cum inſignibus Sieniavianis & Denhoffianis ſub quibus fatigatus amor requieſcit.* L: Amor mediis requieſcit in armis.

6. *Gemma in concha fluvio Srzeniawa innatans.* L: Tales non fert Piſcaria gazas.

7. *Hercules Leonem diſcerpens, proſtrata jam amputatîs capitibûs jacente hydra.* L: Pretiumq; laboris Dejanira fuit. *Dares.*

8. *Amor Leoni inſidens freno ex vittis impoſito.* L: Naturam mutavit amor. *Labbe.*

9. *Genii Amoris aliquot ex flumine Srzeniava gemmarum exuviîs læti hauriunt aquas.* L: Æterno nectare vivat amor.

10. *Horologium cum indice, in cujus una extremitate eſt Luna Sieniaviana, in altera eſt Stella, & ponderum loco Genius duo corda appendit.* L: Vivite; ducat amor Patriis ſplendoribus horas.

11. *Clavæ duæ laureîs ramîs circumligatæ.* L: Nec fulmina ſolvent.

12. *Delphin enatans ad littus, in quo Pharos ſuccenſa ignibus inter ſplendores Sieniavianos.* L: Invitat me lucis amor.

13. *Duo*

13. *Duo Martis Genii unus Poloniæ, alter Lithvaniæ, cum ſuis inſignibus, quibus Genius amoris invicem clavas ligat.* L: Tam validos nexus quæ fata reſolvent?

14. *Arbor cujus folia inſtar cordium efflореſcunt.* L: Hac nulla eſt gratior umbrâ.

15. *Amor in orbem è cælo ſidera transfert.* L: Et polus & tellus, Veſtro ſocientur amori.

16. *Amor illigat cordi varia honorum bellorumq; inſignia.* L: Magna Ducum devicta inſignia cordi.

17. *Timotheus aureîs retibûs varia honorum Martisq; trahit inſignia.* L: Cum dote triumphos

18. *Tormentum bellicum erumpentibûs è corde amoris flammîs incenditur.* L. Interno magis ardet ab æſtu.

19. *Arbor ex hortis Heſperidum aurea poma ferens, quæ ſibi cum frondibus Genius inclinat.* L. Gaudetq; potentia flecti.

20. *Amoris ſagitta in pectore Martis hæret, & Mars cor amori donat.* L. Felicis præmia dextræ.

21. *Amor ex Luna in arcum ſinuata, ſagittam quæ pro acumine Stellam habet, dirigit & jaculatur in honorum inſignia.* L. Quam fortunatam non tangent ſidera metam?

22. *Perſeus rejecto capite Meduſæ, quod ad pedes ejus jacebat, in ſcuto ſuo caput Apri Denhoffiani collocat:* L. Hoſtibus objicict Patriam pro Gorgone frontem.

23. *Archimedes in Zodiaco cæleſti contemplatur Sieniaviana aſtra* L. Dies promittunt aſtra ſerenos.

24. *Pogonia inſigne Palatinatûs Polocenſis ſeu Heros Eques ſine gladio clypeum ex ipſis cordibus gerens.* L. Solo munitur amore.

25. *Orpheus Cytharam pulſat, interim leones decumbunt quiete.* L. A fide grata quies.

26. *Corona ex multis variis floribus contexta.* L. Decor omnis in una

27. *Magnes in pyxide nautica, de navi ad Stellam polarem converſus.* L. Nunquam ſpectata fefellit.

28. *Flores ad orientem Solem aperti* L. Soli panduntur amori.

29. *Sol cum aurora cælum ingreditur.* L. Sola cum Sole.

30. *Genius amoris cum pharetra, ſine ſagittis.* L. Hæſerunt corde Sagittæ.

31. *Luna inter minores Stellas.* L. Præſtat tot millibus una.

32. *Atlas cælum ferens ſupra caput ſuum cum Stemmate Sieniavi-*
ano. L: Cum tot ſideribus cælum requievit in illo. *Ovidius.*

33. *Amphion pulſans cytharam, deſuper imminente Luna & Stella*
L. Ante homines nunc ſidera ducit. *Manilius.*

34. *Navis Opalinia in cælo inter Lunam & Stellas.* L. Quæ nunc quoq; navigat aſtris.

35. *Caput Apri in Stemmate jacentibûs infra Leonibûs.* L. Cunctos valet ille Leones. *Dares.*

36. *Navis ad littus Srzeniavæ, in quo varia honorum inſignia.* L. Hic portus honorum ſemper erat. *Claudianus.*

37. *Stella matutina Solem orientem præcedens.* L. Diſponit cum Sole vias.

38. *Duæ manus ſibi junctæ, quibus tertia cælo imminet.* L. Pacem & connubia tangam.

39. *Duæ palmæ honorum inſignibûs onuſtæ ſibi acclines.* L. Uni ſuccumbit amori.

40. *Genius amoris modium pede evertens.* L. Sine modo & menſura

41. *Tabula luſoria cũ ſacchis diſpoſitis.* L. Lex una eſt attendere Regi

42. *Nodus Gordius diſſolutus imminente gladio.* L. Fruſtra tentaſſent alii.

43. *Luna cælo nocturno ſplendida.* L. Affert cum luce quietem.

44. *Adamas annulo inſertus.* L. Splendidior nexu.

45. *Magnes duos annulos ferreos jungens.* L. Nectit amor, trahit inſita virtus.

46. *Genius amoris in manibus tenens cælum cum inſignibus Sieniavianis* L. Plus lucis amori.

47. *Lilia & alia florum decora, manus in coronam colligit.* L. Facient ſibi juncta coronam.

48. *Cor cum alis evolans ad aliud cor deſuper imminens.* L. Magnes amoris Amor. *Cauſinus.*

Seym *Tegoż Roku* 1724. Seym w Warſzawie według terminu dwuletniego Prawem opiſanego, Krol Jmść Auguſt II. náznaczył y złożył 2. *octobris.* Marſzałkiem ſtanął Jm*P*: Stefan *P*otocki Referendarz Koronny, ktory to Seym limitowany *in puncto* wyſzłego ſześć Niedzielnego czaſu. *P*odczas tegoż Seymu w Sądach Aſseſſorſkich J. K. MCI, u JmP: Szembeka Kanclerza W: K: Agitowała ſię ſprawa *ex actoratu* OO. Jezuitow Collegium Toruńſkiego, z Magiſtratem Toruńſkim y z inſzemi Dyſsydentami o ſtraſzny y nigdy nieſłyſzany w *P*olſkim Państwie exces, że ciż Dyſsydenci Toruńſcy w tymże Mieście Toruniu Kościoł OO. Jezuitow *Violentiſsimè* náſzedłſzy, Obraz Kongregacyi Nayświętſzey Pánny, wydarſzy, z Ołtarza wielkie decora pobrawſzy, Kościoł y Collegium zrabowali, y inne ſrogie Kryminały poczynili; Dekret tedy *pro innata* żarliwości Polſkiey *pietate* ſtanął w tychże Sądach Aſseſſorſkich, y przez Konſtytucye tegoż Seymu approbowany, *Sprawa Toruńſka.*

approbowany, áby *Prezydent* y vice Prezydent tegoż Miasta byli ścięci, y Jnnych kilkudziesiąt Dyssydentow patratores tanti facinoris Justicyowano. Co potym *in præsentia* Jchciow Pánow Kommissarzow z Seymu *ad executionem faciendam* destynowanych, w Toruniu *in loco* delicti subsecutum. Kościoł przytym Matki Bożey, ktory przed stem lat tamże w Toruniu odebrali byli Lutrzy, aby za tymże Dekretem był oddany OO: Bernardynom *cum omni supellectili Ecclesiastica* y z Biblioteką;. z Drukarni Luterskiey aby żádne nie wychodziły opera bez konsensu y approbacyi Loci ordinarii, to iest Imci X. Biskupa Chełmińskiego. *Exercitium Gymnasii Luterani* aby za mil dwie od Miasta Torunia przeniesione było;, Predykanci ná ow czasznayduiący się aby *extra Regnum expellantur*; Magistrat cały ktory dotąd był w samych dyssydentach, aby *abhinc* połową kátolikow, a połową Dyssydentow był złożony; y inne oppressye, inkonweniencye przez Lutrow praktykowane, z wielkim uciemiężeniem Kátolikow, zá przerzeczonym Dekretem uspokoione, zá co niech wiekopomna słynie sława ták żarliwego o honor Boski y Swięte Kościoły *Pana*, Krola Imści Augusta II.

Ergo colat variæ te Princeps hostia linguæ
Nam nova templa tibi pectora nostra facis. *Sidonius.*

Właśnie Monarcha ten przy Swiętey sprawiedliwości zgadzał się z sentymentem Seneki. *In vindicandis injuriis lex est, ut hæc tria Princeps consideret, aut ut eum quem punit emendet, aut ut pœna ejus cæteros meliores reddat; aut ut sublatis malis cæteri securiores vivant.* *Seneca.*

1725 Krol Imść z Warszawy odiachał do Saxonii *in Januario* ná karnawał. Tamże miał do siebie Legacyą od Kurfirszta Brandeburskiego, y od Krola Angielskiego opponuiącego się zá Toruńczanami, że ták *rigorosè* osądzeni y exequowani, y przez Ministrow swoich przysłali Ci Monarchowie punkta do I. K. Mści, y Rzeczypospolitey, nigdy niepodobne do wypełnienia, *in vim* rekompensy zá ták surowe ná Dyssydentow *Judicatum, cum declaratione* upomnienia się *vi armorum* ták wielkiey lezyi onychże. Ale ná to dosyć strenuè Krol Imść y Xżę Imść *Prymas* z przytomnym Senatem y Ministrami Statûs *restiterunt* przerzeczonym *Posłom*, żadnych nie akceptuiąc propozycyi, y owszem *opponere arma* wszelkiey Impetycyi protestantow deklarowáli. *Przez* ten tedy rok nie przyszło do żadnego Traktatu zakończenia y uspokoienia tego interesu.

W tym Roku die 8. *Febr.* Car Imść Piotr Alexiewicz pokazawszy się naypierwszym Authorem *Belli Religionis* przeciwko Pola-

kom *idem Sentiendo* z Anglią y z Brandeburczykiem *fatis ceſſit* ná kolki; przez teſtament ſwoy, Carową żonę ſwoię *natione* Szwedkę uczynił *Imperatricem totius Ruſsiæ*, iákoż akceptowały ią wſzyſtkie ſtany Państwa Moſkiewſkiego; w niektorych iednak Miniſtrach y Kniaziach znaydowałá ſię ſcyſsia. Wielką po ſobie dzieł woiennych y tryumfow pamiątkę zoſtáwił ten Monarcha. Lecz większą zoſtáwił by ſławę, gdyby był z odważnym ſercem łáſkawość pomiarkowaną w karaniu y utrzymaniu poddánych miał złączoną. *Non minùs ſunt turpia Principi multa ſupplicia, quàm medico multa funera*; chwalebnać w prawdzie ſprawiedliwość, iednakże (według Chryzoſtoma) łáſkawością ma bydź moderowana: *juſtitia ſine miſericordia, non eſt juſtitia ſed crudelitas.*

Smiert Cara Moſkiewſkiego.

Seneca.

Chryſoſtom.

W tymże Roku Krol Francuſki Ludwik 15. lat ſzeſnaście maiacy poiął za żonę Damę Polſką, Krola Staniſława Leſzczyńſkiego, y Kátharzyny Opalińſkiey Staniſławowy Krolowey Corkę; Slub z nią brał przez Prokuratora w Straburgu 15. dnia Sierpnia. (o! *Conſangvineis felix authoribús annus.*) Weſele było bardzo wſpaniałe y bogate, gdzie życzliwe przychylnych ſerca ſłuſznie by z Klaudyanem zawołáć powinny ná pochwałę ták wielkiemi przymiotámi ozdobioney Damy.

Slub Krola Fráncuſkiego.

Claudiano

Accipe fortunam generis Diadema reſume
Magnorum Soboles Regum parituraq; Reges
Quæ propior ſceptris facies? quis dignior aula
Vultus erit? non labra roſæ, non colla pruinæ,
Non Crines æquant violæ, non lumina flammæ.
Quàm vincto leviter ſe ſe diſcrimine confert
Umbra ſupercilii; miſcet quàm juſta pudorem
Temperies; nimio nec Sangvine candor abundat,
Auroræ vincis digitos humerosq; Dianæ
Ipſam jam ſuperas Matrem

Claudianus

Krolowi Staniſławowi Oycu tey Krolowy náznaczył Krol Francuſki *ex amore* Zony ſwoiey y ley Rodzicow, penſyi coroczney dwa kroć ſto tyſięcy talerow; pałac Krola Ludwika w Paryżu Pradziada ſwego, y pewną Prowincyą od Paryża o kilka dzieſiąt mil, z wygodną ſubſyſtencyą. Aſyſtencye przy tym liczne koſztem z ſkarbu Krolewſkiego na záwſze ordynowane; iákoż godzien ten Pan ták wielkiego ſzczęścia y Błogoſławieńſtwa Boſkiego dla cnot ſwoich znamienitych, pobożności, dobroci, łáſkáwości, y chwalebney we wſzyſtkim experyencyi; Godzien mowię áby náwet y poſtronnych Monarchow ſerca do ſiebie pociągał, z krwią ſwoią łączył, y kolligował ná

zaſzczyt

żaſzczyt y ozdobę wielkiego Imienia ſwego, oraz wiekopomną narodu Polſkiego ſławę. Cnot ſwoich dzielnością nakłonił ku ſobie y ſame Nieba, że mu w rozmaitych ſzczęścia y przeciwności álternatach extraordynaryinie zprzyiały, przez oſobliwſze Opátrzności y dyſpozycyi Boſkiey ſkutki (gdzie właſnie prawdziło ſię: *Ludit in humanis Divina potentia rebus:*) oſobliwie zaś w roku 1734. przy Iego cudownym prawie ze Gdańſka wyściu, pod czas oblężenia Gdańſka od Woyſk poſtronnych, po Elekcyi Iego powtorney w roku 1733. ná tron Polſki od wielu Polakow obranego. Rożnych względem Pana tego rewolucyi, opiſanie dokładnieyſze zoſtáwuię innym; tym czaſem dość o nim krotko námienić.

Te cuncta loquetur
Tellus, te variis ſcribent in floribus horæ
Longaq; perpetui ducent in ſæcula faſti *Claudianus*

W tym Roku 1725. Trybunał Koronny w Piotrkowie y Lublinie agitował ſię pod láſką JmP: Jakoba Rybińſkiego Woiewody Chełmińſkiego, Generała Artyleryi Koronney; ktory ná cztery dni przed limitą, to ieſt przed S: Thomaſzem po kilkudniowey gorączce w Lublinie umarł. Ná záiutrz po śmierci iego JmXdz Tarnowſki Prezydent tegoż Trybunału *uſdem occubuit fatis.* Tákże ſześciu inſzych Deputatow Trybunálſkich, rożnych czaſow pomarli.

1726. Nieśmiertelney ſławy J. O. JmP: Adam Mikołay z Granowa Sieniawſki Hrabia ná Szkłowie y Myſzy, Kaſztelan Krakowſki Hetman W. K. (*Maximus ille armis, maximus ille Togâ*) *Ovidius.* Lwowſki Generalny, Rohatyńſki, Lubaczewſki, Stryiſki, Piaſeczyńſki &c. Staroſta, Wodz niewymowney dobroci y łáſkawości ná Woyſko Koronne, trzymaiąc Bułáwę wielką Koronną, przez lat dwadzieścia, á polną przed tym przez lat pięć, *die* 10. *Febr. munitus omnibus Sacramentis,* wziąwſzy *viaticum,* z wſzelką dobrą dyſpozycyą do duſzy y do ciałá, tudzież domowe porządnie rozporządziwſzy intereſsa, przez podpiſany y roborowany teſtament, idąc *in viam æternitatis ultimam clauſit diem;* będąc przez wſzyſtkie Bułáwy ſwoiey lata, Szwedzką woyną y domową ná zdrowiu zkołátany *circa colluviem* do Polſki niezliczonych Woyſk poſtronnych: iáko to Szwedzkich, Saſkich, Moſkiewſkich, Kozackich, Kałmuckich, Polſkich też bardzo wiele Woyſk prywatnych záciągow; pod czas domowey woyny, y z rożnych narodow zebraney milicyi, wytrzymawſzy w ciężkich trybulácyach *pondus diei & æſtus* pod niebytność *intra Regnum*

Smierć Hetmana Sieniawſkiego.

przez lat 4. Krola Jmści Augustá II. *legitimè* panuiącego. A lubo iuż był przymuszony w Saxonii tenże Krol Jmść August do abdykácyi Korony Polskiey od Krola Szwedzkiego Karola dwunastego. Jednak przerzeczony waleczny Wodz Krolowi Jmści przez wszystkie czasy dotrzymał *in prosperis & adversis intaminatam Fidem*, y zaszczycił powagą y władzą *impendió* fortuny swoiey y zdrowia upadáiącą wolność; przez co iák osobliwszą Krolowi Jmści ziednał sławę (gdyż iáko mowi *Xenophon: magnum est argumentum virtutis in Principe, si subditi ipsum libenter sequantur & in periculis unà perseverent,*) ták oczywisty dał dowod szczerey swoiey propensyi, nie tylko *erga Majestatem*, ale też *erga Rempublicam*, ponieważ według Cycerona: *ut aurum igne, sic benevolentiâ periculó fidelis perspicitur.* Jáko tedy Koronie Polskiey, ták nie mniey Krolowi Krolow należytą zachowuiąc wierność, nieuchronnym wyrokom Boskim tributum *mortis fideliter persolvit* zniewypowiedzianym całey Oyczyzny, ále osobliwie Marsa Polskiego żalem.

Xenophon.

Cicero.

Ploravit Mars ipse virum, quondamq; canentes
Flere videbantur litui, Lechæa relictum
Laurigero posuit funus Bellona sepulchro.

Skoro zaś *è vivis decessit* Ten waleczny Hetman w niskim Zamku Lwowskim zaraz fama J. O. Xiężna Elżbieta Lubomirska ukochana Małżonka Iego w niewymownym zostáiąc żalu *ex occasione fatorum* ś. p. Męża swego y będąc *præsens* tamże w Zamku chora, nakazała rozporządzenie iák naylepsze około obrządku ciałá, ktore położone, w złotogłow przybrane, ná áxamitnym kátáfalku, gdzie złożone insignia Hetmańskie Buláwa, Szabla y order Krolewski. Mszy Swiętych tamże co dzień przyciele w Pokoiach zamkowych po sto kilkadziesiąt odprawowało się y Wigilie; ubogim codzień po kilka set złotych dawano; do każdego Klasztoru ták w Mieście Lwowie, iáko y przedmieściach po kilka tysięcy rozdawano ná Msze Swięte; przez co iawnie potwierdzone iest zdanie Ambrożego S. *Divitiæ ut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt adjumenta virtutis.* Dwojáką po sobie zostáwił Sukcessorkę ten wielki Hetman: 1. wiekopomną Jmienia y zasług sławę. 2. Nie wypowiedzianey zacności, rostropności, umysłu Pańskiego, wspaniałości Corkę Zofią, przed tym Denhofową Hetmanową W. X. L. Wdzinę Połocką, á teraz Xiężnę Czartoryiską Wdzinę Ruską, *Magni Principis & Herois* Małżonkę, ktorym iak nayobfitszych niechay udziela Niebo pomyślności y konsolácyi.

S. Ambrosius

Feliciter

X

Feliciter ævum
Ducite concordes, ſint nati, ſintq; Nepotes
Cernat & in Proavo ſibimet quod Pronepos optet. *Sidonius.*

Poſt hæc tedy fata, Sacra nápiſáne EPITAPHIUM TAKOWE.

Cum totius in ſe Patriæ robore jacuit hic Polonus Mars, Celſiſſimus ac Jlluſtriſſimus Dominus Adamus Nicolaus à Granow Comes in Szkłow & Myſz SIENIAWSKI Caſtellanus Cracovienſis, Supremus Exercituum Regni Poloniæ Dux; Leopolienſis Generalis, Rohatinenſis Stryenſis, Lubaczovienſis, Piaſecinenſis Capitaneus. &c. Certè flendus æviternè ab omnibus, niſi vetarentur fortes. Poſt ingentia memorandorum ſuorum facta, Magnus ſemper in Polona Republica victor. *Epitaphiú.* *Ceſſit Triumphanti Cælo Orbi militans. Ut Magnitudinem Nominis diſcas, Majoribús ſuîs, Major eſt, quia ultimus. Scilicet in ſe reduxit omnes per ſe memorandos Primus in Polonia Senator, Idem Belli Miniſter. In utraq; ſtatione, ſic ſe cunctis gentibus exhibuit magnum, ut nemini par cenſeretur: Et omnes in eo ſpectarentur Sieniavii. Majora quæris? In conſtituenda Sereniſſimi Auguſti 2di inauguratione, jam jam deſinenti, adeo ſeſe ei cum rara fidelitate probavit intimum, ut Majeſtas, Thronus eſse diceretur in illa ſtabilita; plura Orbi impreſsa. Unicum illud viator audi: quod illi ex Celſiſſima Conjuge ſua LUBOMIRSKA, Auguſto Nomine, omni ſcientia, & plusquam virili pectore magna, unica ſuperſtes FILIA; omnium in ea virtutum PATER. ac redivivus, ſic relictus utrisq; connexa Nominis & hominis Authoritate auctus, dum cum publica deceſsit injuria. Polone Heros quisquis es, funeſtam in eo Patriæ luge cladem. Scias ad hæc, Magnos etiam victores Duces, certum Fatorum eſse ſpolium.*

RELACYA wyprowadzenia ciałá J. O. JmP: Adama Mikołaia z Granowa SIENIAWSKIEGO, Hrabi ná Szkłowie y Myſzy, Kaſztelana Krakowſkiego Hetmana W. K. Lwowſkiego Generalnego, Rohatyńſkiego, Stryiſkiego, Lubaczowſkiego, Piaſeczyńſkiego. &c. Staroſty z Zamku Lwowſkiego, do Brzeżan, gdzie deponowane w Kościele Zamkowym w Grobie ſławnych Antenatow Iego.

Roku Páńſkiego 1726. *die* 23. *Martii:* ziachało ſię do Lwowa, *in numeroſa frequentia* wielu JchmPP: Senatorow y Urzędnikow Ziemſkich y wielu Szlachty, tákże ludzi Woyſkowych, Chorągwie niektore Uſsarſkie, Pancerne, Lekkie, Regimenty Dragonii y Pieſze, ściągnione. Naprzod tedy zraná tegoż dnia odprawiły ſię Exequie w Kościele WW. OO. Jezuitow Lwowſkich, z dowcipną y ozdobną apparencyą w niezrachowanych illuminacyach, ná Herbownych kleynotách Przeſwietnego Domu JchmPP: Sieniawſkich, y wielu ich kolligatow. Ná te exequie Sama J. O. Jeymść Pani Krakowſka Wdowa łożyła kilkanáście tyſięcy. A ś.p. JmPan Krakowſki *circa diſpoſitionem ultimæ* *Wyprowadzenie ciałá*

voluntatis ſuæ legował ſto tyſięcy tymże WW. OO. Jezuitom *ad Intentionem* uſpokoienia ſię pożądanego z koroną Szwedzką, y uczynienia finalnego Traktatu między Rzecząpoſpolitą Polſką y Szwedámi. Tegoż dnia o godzinie piątey z południa, z pokoiow Zamku niſkiego Lwowſkiego wyprowadzone ciało bardzo ozdobnie, w trumnie złotogłowem, cwiekami ſrebrnemi wielkiemi, miſterną robotą wſpaniale obitey, ktorą nieśli ná rámionach ſwoich. J. W. JmP: Denhoff Wda Połocki, Hetman Polny Litewſki, Zięć ś.p. J. O: JmP: Kaſztelana y inni JmPP: Senatorowie y *Pułkownicy* Woyſka Koronnego. Poſtawili ią ná kátafalku, ktory był ná wozie wielkim umyślnie ná to koſztownie ſporządzonym. Ten woz był axamitem ponſowym do ſamey ziemi w koło galonem ſzerokim złotym ſzamerowánym, pokryty. Tenże woz z katáfalkiem, ciągneło koni ſześć nad zwyczay roſłych y dzielnych, w kapach tákże axamitnych ponſowych, do ziemi przykrytych. Ná trumnie były Inſignia Hetmanſkie, iáko to Buławá, Szabla, Order Krolewſki y krzyż; y zoſobna Krucifix wielki ſrebrny, ná ſrzodku trumny ſtoiący; przy káráfalku zaś Buńczuk Hetmańſki ſchylony, ktory nioſł Buńczuczny Hetmańſki JmP: Kraińſki Łowczy Sieradzki Towarzyſz Uſsarſki ś. p. Hetmana Jmci, á przy Bunczuku, zaraz przy tymże káráfalku koni ſiedm dzielnych, pod kitámi y Buńczukámi, ná ktorych ſiodzenia były: iedne ſtároſwieckie z koncerzami bogátemi, drugie teráźnieyſzą wyſmienitą modą zrobione, ſzczerozłote dyamentami y innemi kámieniami drogiemi ſadzone; tákoweż y rzędy były, iáko y ſiedzenia. Ják to wſzyſtko ſtánęło ná dziedzińcu Zamkowym, ſkupiło ſię Duchowieńſtwo támże ná dziedziniec. A w tym JmcXdzMuchowſki Jezuita, Kaznodzieia Ordynariuſz Archikatedralnego Kościołá Lwowſkiego, ná ſchodach Zamkowych, miał ſporządzoną, kátedrę w załobę przybraną wyſoko, dla widzenia y ſłuchania cáłey aſſyſtencyi; miał Kazanie ták ſkutecznie, że káżdego prawie do płáczu pobudził, *enumerando* nie tylko nieśmiertelney ſławy wiekopomne dzieła, y zaſługi w tey Rzeczypoſpolitey Antenatow ś. p. Jmci, ále też y tego walecznego Wodza, á Fundatora ſwego Jezuickiego *ſæculis memoranda*, ku J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey *optimè geſtæ Provinciæ monumenta*; że *in tot adverſitatibus* zá Buławy ſwoiey iuż prawie upadáiącą y zgubioną Oyczyznę ſalwował, nie żáłuiąc impendia własney Fortuny ſwoiey *ad ſalutem Publicam* hoynie łożoney, &c. &c. &c. Poſkończonym tym Kazaniu *procedebant* wſzyſcy zgromadzeni tym porządkiem: Naprzod ſzło Woyſko,

Inſignia Hetmanſkie.

Kazanie.

Woyſko.

permodum

permodùm piewſzey ſtraży, iáko zwykło w Marſzu poſtępować. Chorągwie Lekkie, potym Regiment Dragonii ś. p. Hetmáńſkiey ozdobnie wymunderowany, z znakámi żałobnemi, to ieſt z tuwalniámi długiemi, ná Kápeluſzach, y kápuzach granadyerſkich. Zá nim Regiment pieſzy; Piechota Semeńſka, y kurucka; potym ruſzył ſię JmP: Kálinowſki Kaſztelan Kamieniecki, Pułkownik Uſsarſki Hetmańſki ś. p. JmP: Krakowſkiego z Chorągwią Uſsarſką ſwoiey dyrekcyi y z drugą Uſsarſką JmP: Chomentowſkiego Wdy Mazowieckiego, y z kilkunaſtą Chorągwi Pancernych; wſzyſtkie były Chorągwie bardzo liczne, y okryte. Uſsarya w Pułkiryſiach z ſkrzydłámi z orlich pior, Pacholcy według dawnego zwyczaiu ná koniach bardzo pięknych y roſłych. Pancerni także według trybu ſłużby Pancerney: Kompania z Sahaydakami, wſzyſcy munderowni, w Pancerzách ták Kompania, iáko y Poczty; pod każdą Chorągwią było naymniey ludzi po puſtoraſta. Nayokrytſze zaś były JmP: Wdy Połockiego H. Polnego L: ktore prowadził JmP: Roſtkowſki Stolnik Wiſki Pułkownik. Także JmP: Jabłonowſkiego Staroſty Białocerkiewſkiego w Páncerzach z dzidámi, ktorą prowadził Porucznik JmP: Sulmirſki Chorąży Bracławſki, Sędzia generalny Woyſkowy. J trzecia JmP: Załuſkiego Staroſty Rawſkiego, ktorą Kommendował JmP: Giedziński, Woyſki, Zydaczewſki Chorąży tegoż Znaku. Jnſze Chorągwie w licznym także kompucie, ozdobnie y munderownie przybrane były. J ták gdy zaczęty ten żałoſny Marſz *cum ingenti ſonitu* trąb, ſurm, kotłow, y wſzelkiey muzyki woyſkowey, *iuxta tenorem actûs funebralis* brzmiącey, uczyniono ogłos ná ultimum vale, z dwudzieſtu kilku armat, z wałow miáſta tegoż Lwowa. Zátym tedy Woyſkiem poſtępowały Cechy, y cáły Magiſtrat Lwowſki ze ſwiecámi wſzyſcy, ktorych ſwiec rozdáno ná kilka tyſięcy dla Miaſta y Poſpolſtwa. Tandem náſtępował *Clerus utriusq; Ritûs* w przod Popi, y Czercy z ſwoią ſtárſzyzną. Potym Klaſztory *Ritûs Latini*, według ſwego porządku ze wſzyſtkich Konwentow, ták z Miaſta, iáko y przedmieść Lwowſkich. Przed ſamym zaś Ciáłem ſzedł także piechotą ſam JmćX: Skarbek Arcybiſkup Metropolitańſki Lwowſki, JmćX: Jełowicki Suffragan Lwowſki, także wſzyſcy Prałaci, Kanonicy, *& totus Clerus*, ták Kościoła Archikatedralnego, iáko y z innych ták wielu z Archidyecezyi Lwowſkiey. Przed Akademią Soc: Jesu miał znowu Kazanie Jezuita bardzo piękne. Za trumną zaś ſzli JchmśćPP: Woiewodowie, iáko to Połocki nayżałośnieyſzy po Oycu Zięć, Ruſki,

Duchowieńſtwo.

Pánowie.

Podolſki, Smoleńſki, Czerniechowſki, Łęczycki. JchmPP: Kaſztelánow piąciu, Urzędnikow Ziemſkich y Szlachty nie zrachowana liczba; tudzież Officyerowie Woyſkowi, aſſyſtencye Dworſkie, *Poſpolſtwa* ná kilkanaście tyſięcy wielkim tłumem ciſnących ſię ludzi; tak dalece że z Zamku aż ná koniec przedmieścia Gliniańſkiego, począwſzy od godziny ſzoſtey z południa, do godziny trzeciey z pułnocy, agitował ſię ten ákt wyprowadzenia Ciałá Hetmańſkiego, ktore na dwie godziny przededniem, złożone w Kościołku S. Piotra, záraz za przedmieściem Gliniańſkim y tam miał Kazanie Hetmańſki Kapelan Bernardyn W:Xdz Olejowſki wielce pobożny Kapłan. Ná záiutrz tedy poprowadzono w dalſzą drogę ku Brzeżanom toż Ciało *in aſſiſtentia* niektorych oſob Duchownych, oſobliwie z OO. Bernardynow, Reformatow, Kápucynow, y ludzi Woyſkowych, Uſſaryi, *P*áncernych, Lekkich Chorągwi, tákże Dragonii, y Piechot. Tę trumnę z Ciałem włożono w kárętę oknem umyślnie ſporządzonym, áby iak naylekciey prowadzona byłá. Jákoż ſporządzono, żeby zaraz z katafalku wolno wciągniona byłá; y ták prowadzone Ciało przy wſzelkiey magnificencyi. Samá J. O. Jeymść Páni Krakowſka nie była przy tym ákcie dla żalu y ſłabości zdrowia; Ale to pewna, że od śmierci ś. p. Męża ſwego ná ten obrządek, to ieſt ná Mſze SS. oſobliwie, nie tylko tu we Lwowie do wſzyſtkich Konwentow ná Wigilie, exequie, ále też y do miaſt rożnych niektorych, po całey prawie Polſzcze łożyła, około trzech kroć ſto tyſięcy złotych, iáko o tym Podſkarbiowie *aſſerebant*

RELACYA

Pogrzebu tegoż Hetmana w Kościele Brzeżańſkim 1726 die 29. Julii.

Pogrzeb Kátafalk.

Akt pogrzebu S. P. J. O. JmP: Kaſztelana Krakowſkiego Hetmana W. K. *Magnâ pompâ & ſplendidô apparatu* odprawił ſię w Kościele Brzeżańſkim. *Poſtument* Katafalku *in formam* gwiazdy, wyrobiony, ktorą extremitates Mieſiąca Herb ś. p: Hetmańſki reprezentuiące *vinciebant. Summitas* Kátáfalku bardzo piękną inwencyą *& opere ſatis laudando* była aż pod ſuffit Kościoła *ab intus* wynieſiona. Poſtument zaś wſzytek tegoż Katáfalku, axamitem karmazynowym, złotym galonem obity, o czterech kolumnach, po ktorych wiſiały robotą piękną y malowaniem *trophæa. & inſignia Martis*, przy trumnie z iedney ſtrony Mars zbroyny *cum ſuo inſigni*, po drugiey ſtronie trumny *Hercules cum clava.* Trumná ſamá bogatą litą materyą złotą obita, ná Mieſiącach do gory obroconych rogami, ſtała, á z obudwu ſtron trumny *a capite & calce* Portrety ſrebrne *veram effigiem*, ś. p. JmP: Hetmana reprezentuiące,

tuiące, pod trumną Buńczuk, y Buława, *superius* trumny Szabla, nad katafalkiem dwa Xiężyce *obversè* do siebie od suffitu Kościoła spuszczáiące się, pod ktoremi Osoba samegoż ś. p. Hetmana ná koniu misternie *& pretii non mediocris, apparebat* iadąca. Oltarza illuminacya iáko y Kościoła *in navibus* w Xiężyce akkomodowana; cały zaś Kościoł w ogniach rzęsistych z należytą dyspozycyą ordynowanych suto lamp y swiec iarzęcych, ktorych rachowano na kilkanaście tysięcy, ták, że od gorąca wielkiego swiece spadác y topnieć musiały; ná ścianach Kościoła, kirem żałobnym okrytych, portrety *Majorum* Domu tego *ex utraq; parte*; między gwiazdami Herb Sieniawskich wyrażaiącemi, ná ktorych inscripcye *& allusiones argutè* nápisane, *propendebant.* Ten tedy Akt pogrzebu, przez trzy dni z wielką apparencyą *in præsentia* JmXiędza Arcybiskupa Lwowskiego. Biskupow, Chełmskiego, Kiiowskiego, Kamienieckiego; Suffragana Lwowskiego; Władykow, Lwowskiego, Przemyskiego, Kanonikow, Prałatow, tudzież *Cleri in magna & numerosa frequentia*, Zakonow rożnych, iáko to Dominikanow, Bernardynow, Trynitarzow, Reformatow, Kapucynow, Paulinow, Franciszkanow, Jezuitow, Piiarow, Xięży *Ritûs Græci*, odprawił się *in tanto numero*, że Xięży y Zakonnikow rożnych rachowáć się mogło ná pułtora tysiąca: aderant temuż áktowi Xiąże Jmść Januśz Wiśniowiecki Wda Krakowski; Xiąże Kanclerz Wielki W. X: L. Jeymść Pani Wdzina Kiiowska JmPan Wda Ruski, Wdzina Ruska, Staroста Halicki, Wdzanka Ruska, JmP: Staroста Czehryński, JmP: Kasztelan Podlaski, JemśćPani Wdzina Bełzka, Chorążyna Koronna; Wda Łęczycki z Jeymścią Swoią; Koniuszy Koronny, y wielu innych znacznych Jchmściow y Szlachty, ktorzy się *ex tota vicinia, & circumferentia* Ruskiego kraiu ziachali *pro hoc actu*; ostatnią usługę wybor *& flos* Rycerstwa *utriusq; Authoramenti* oddawało Wodzowi swoiemu, iáko to Generałowie, Pułkownicy, Regimentarze, Rothmistrze, Porucznicy y inni niższey y wyższey szarzy Officyerowie. JmP: Wda Połocki H. P. W. X. L. pod czás tego pogrzebu *munus obibat*, JeymściPani Krakowskiey Matki swoiey, ktora dla żalow swoich ciężkich nie mogła interesse temu áktowi, ále za Zamkiem Brzeżańskim ná Folwarku pod namiotámi *subsistebat.* Jeymść też Pani Wdzina Połocka H.P. W. X. L. ob metum západnienia ná zdrowiu y żalu nieporownanego, po stracie tak wielkiego y godnego Oyca swego o mil 8. od Brzeżan zostawała; táka álbowiem dyspozycya y wola byłá Matki Iey. Exequie Zakonnicy, á diluculo aż ku pierwszey godzinie z południa, iedni po drugich odprawiali. Między

Illuminácya.

Konkurs Duchowieństwa.

Konkurs Państwa.

Exequie.

Nad grobem ták wielkiego Wodza, naypierwſzego w Oyczyznie Senatora, oraz oſtátniego z domu Sieniawſkich; potomká, wſzyſtkich ná ſobie godnych Antenátow ſwoich *practicè* reprezentuiącego ſłuſznie by nápiſać należało:

Auſonius. *Hectoris hic tumulus; cum quo ſua Troja ſepulta eſt;*
Conduntur pariter, qui periêre ſimul.

Oprocz innych POGRZEBOWYCH PANEGIRIKOW, y kondolencyi ſuper fato wielkiego tego WODZA; żale MARSA POLSKIEGO, w zwycięſkich go grzebiacego trofeach, ták opiſał PANEGIRISTA:

Mars w ſzyſzaku, ſtáń Poláku, z orężem do bitwy,
Niech ryſuie, miecz farbuie, ſkrwáwione gonitwy.
Iuż Bellona, ſprzyſiężona Bogini; do boiu,
Z Getyckiego, laurowego, wychodzi pokoiu.
Káwálery, w ſwoie ſwery, ná plácu ſtawáią,
Polſko! trwoga! co dlá Bogá! zá imprezę máią?
Armát rykiem, dziáł okrzykiem, powietrze wzruſzone,
W Arſenále, kute ſtále, w ſzeleſt ſprzyſiężone;
Kotły biią, ſpiże wyią, ſmutne trąby krzyczą,
Tu kartány, huk ułány, tu moździerze ryczą.
Stoią w ſzyku, w twárdym ryku, y żelázne płoty,
Tám z Cyklopy, tu z Steropy, Wulkan kuie groty.
Młodź powſtáie, płác uznáie, bierze ſię do broni,
Przerażoná, iák ſzálona, cień, czy ſiebie goni.
Mars bułátem, ſtáli brátem, po polách wywiia,
Myśl ſzáloną, záiuſzoną, teſknicę, rozbiia.
Stoy Grádywie! w twoim żniwie, czy Wodzow nieſtáło?
Czy ſtálowych, bułátowych Kawalerow máło?
Mars w tym ſuknie, ſiowem huknie, krzyknie rozgniewány,
Tu ſię gniewa, tu omdlewá, żálem pomieſzany;
Ah! pozbyłem, utráciłem, w *Polſce* SIENIAWSKIEGO!
Woyſk obronę, dzieł Koronę, Hetmáná Wielkiego!
Wieczna ſtráto! płacz Sarmato, ſtráciłeś Hektora,
Fábiuſza, Decyuſza, Polſki *Protektora!*
W tym ADAMIE, Polſkie známie, Alexandrá miáleś,
SIENIAWSKIEGO, godnieyſzego Alcyda, uználeś.
Płacz Poláku, Iedynáku! ſtraciłeś zwycięſtwá!
Mowię śmiele, w tym popiele, pochowáleś męſtwa.
W tym tu grobie, duma ſobie, Mars *Polſki* zgrzebiony,
Że iuż wſzędzie, mieć nie będzie z SIENIAWSKICH obrony.
Polſkiey ſłáwie, ná bułáwie, przyſiąc by potrzeba,
Że Koronny, wiek obronny, Sármáckiego Niebá,
Przy Hetmánie, dzielnym *Pánie*, woyſk *Polſkich* Rycerzu,

Ná bułá-

Ná bułácie, ryſuy Brácie Sarmáto w páncerzu.
O iák ſiłá! *Polſko* miłá! z SIENIAWSKICH maſz ſławy!
Boć uznáią, męſtwo dáią, zwycięſtwom bułáwy.
Gdzie bywáły, wzroſt ſwoy bráły, Woyſk tarczowe żniwa
Káwálerow, Boháterow dziś tam goła niwa!
Gdzie leżáły, foſſy, wáły, trupem zágęſzczone,
Krwáwe role, *Polſkie* pole, Krwią Szwedzką ſpienione:
Dziś mogiły, ziemi bryły; zwycięſtwem okryte,
Wráz uznáią, przyſięgáią, że w tym Wodzu zbite.
Ktory ſzáńce, mogił táńce, ſypał, kopał wáły,
I gdzie ſobie, w iego dobie, láury koczowáły;
Tám fátalne, I ferálne Ciſow, Táxow, ſtoią
Láſy cáłe, pozoſtáłe, w kir gáłęzie ſtroią:
Ktory ſtrony, pędził w plony, dziś w plon Libityny
Idzie w krwáwe, Woyſká żwáwe, mściwey Heroiny.
Iuż też ginie, *Polſkę* minie, wiekopomná ſławá,
Gdy w popiołách, śmierci dołách, Hetmán Wielki ſtáwa:
I ktorego, ták Wielkiego, *Polſká* nie obięłá,
Tá ſubtelna, ah śmiertelna, trunná ogárnęła:
Coż Grádywie? (mowię mściwie?) zá kondukt Hetmáná?
Ot mogiłá, záſłoniła, iedna ziemi ściáná:
Więc że tego, bez ktorego, iuż *Polſka* ſierota:
W śmierci prochy, Wrzuciſz w łochy Stygyiſkie zá wrotá?
Nie ubogie, Buſtum drogie, Kleynot Káwálerſki,
Zwycięſtw plemie, więc że w ziemię, poydzie wiek Zołnierſki?
Mars ſtrwożony, zadumiony, ſpoyrzawſzy około,
Mowi ſobie, nie w tym grobie, má bydź *Polſkiey* czoło.
W tym záwoła, wraz do koią, do ſzyku, do broni,
Cne Zołnierſtwo, Boháterſtwo, ná plác dáley z koni:
Wybuduycie, wyſtawuycie trofea, Zmárłemu.
Hetmánowi, ADAMOWI w *Polſce* SIENIAWSKIEMU:
Tu z Kártanow, Z dział, z taranow, kłádą fundámenta.
Ci tarczowe, puklerzowe, wznoſzą poſtumenta.
Tu ná boki, wzroſt ſzeroki, idą ármátury,
W pułk ſię ſnuią, ſzwádronuią, żelázne poſtury.
Iuż ſię wzięły, záwinęły, chorągwie w cáłuny,
Zproporcámi, ze znaczkámi woyſkowe fortuny.
Tu ſkłádáią, záwieſzaią, *Páncerni* harcerze
Dáią znáki, z głow ſzyſzaki, żelazni Rycerze.
Miecz zrániony, krwią zmiękczony, Grádyw ſam lokuie,
Znák żołnierſki, pas rycerſki, męſtwo koronuie.

Cna Belloná, Woyſk Koroná, láur ná głowę wiie,
A Uſsárze, káżdy w párze, złożywſzy kopiie,
Iuż dzwigáią, Iuż ſkiadáią Wielkiego Hetmáná,
Wzbroynym grobie Woyſka obie, grzebią ſwego Páná.
Mars w żáłobie, Nucąc ſobie, ſtánie zádumiony,
Mártwym rykiem, Ni ięzykiem, rzecze w náſze ſtrony:
Pátrz Poláku: Ot w tym znáku: SIENIAWSKICH Dom cáły:
Zeſzedł z świátá, Wieczna ſtrátá, żal Polſce nie máły.

Trybunał. *W tym roku* 1726. Trybunał Piotrkowſki y Lubelſki agitował ſię pod laſką JmP: Potockiego Strażniká W.X.L. á potym Woiewody Bełzkiego. Rádomſki Trybunał pod laſką ImP: Tarła Stárosty Stężyckiego. Sukceſsorem zoſtał wielkiey Buławy J: W. JmP: Staniſław Máteuſz Rzewuſki Wda Podlaſki Hetman Polny Koronny Wodz wielce przezorny *in arte belli*, w rożnych Kommendách Woyſka, pod czas Tureckiey y Szwedzkiey woyny, w wielu wiktoryach doſwiadczony. *Per gradus* tedy *multorum meritorum* w Woyſku I.K. Mści y Rzeczypoſpolitey *Iure merito* otrzymał *Supremos faſces; cui par imperiũ, & vires legionibus æquæ:*

Silius Ital:

Seym. *Tegoż Roku* 1726. Seym Walny *ex limitatione* z Warſzawy, reaſsumowány w Grodnie *die* 28. *7bris* y tamże *ex lege* przypadł ordynaryiny, ktory przez Niedziel oſm agitował ſię y ſzczęśliwie zákończony pod laſką ſtárego Marſzałka Seymowego JmP: Stefana Potockiego Referendarza Koronnego. Ná ktorym tákowe nayoſobliwſze ſtánęły *fancita:* Do Kurlandyi Kommiſsya náznaczona. Kommiſarze z Senatu Xiążę Imść Biſkup Wármieńſki Szembek, Ichmść PP: Denhoff Połocki y Chomentowſki Mazowiecki Wdowie. Graff Morycz *pro hoſte Patriæ* deklarowany *intuitu* nieſłuſzney Elekcyi Kurlandzkiey, y że dyploma *Electionis ſuæ per abuſum peractæ* nie oddał *in manus* I.K.Mści. Opiſana też Korrektura Trybunału Koronnego y W.X.L. doſyć *prolixè & rigidè*. Kwit ImP: Prebendowſkiemu Podkarbiemu W. Kor: *Magno motu* dany, y *per legem* ápprobowany. Poſłem do Rzymu deſtynowány ImP: Jan Tarło Wda Lubelſki á teraz Sandomirſki. Do nobilitácyi y Indygenatu kilkudzieſiąt Káwálerow záſłużonych przypuſzczono. Wakánſe ná tymże Seymie rozdáne: Buława wielka Kor: (iákom iuż námienił) JmP: Rzewuſkiemu Wdzie Podlaſkiemu; Buława polna Kor: Imp: Chomentowſkiemu Wdzie Mazowieckiemu; Kaſztelania Krakowſka Xciu Imści Ianuſzowi Korybutowi Wdzie Krakowſkiemu; Wdztwo Krákowſkie Imp: Lubomirſkiemu Podkomorzemu Koronnemu; podkomorſtwo Koronne Imp: Towiáńſkiemu Podczaſzemu Kor: Podczaſtwo Koronne

Komiſsarze do Kurlandyi.

Rozdawanie Wakanſow.

ronne ImP: Rzewuſkiemu Staroſcie Chełmſkiemu Synowi Hetmáńſkiemu, teraźnieyſzemu Referendarzowi, laſka Nadworna ImP: Potockiemu Referendarzowi Kor: oraz Marſzałkowi ná ten czas Seymowemu, Referendárya Kor: ImP: Duninowi Regentowi Kor: Regencya ImP: Dębowſkiemu Staroſcie Tymbarſkiemu.

W tymże Roku 1726. Krol Imść Auguſt II. západł *periculosè* ná nogę ledwie ſalwowány *magnis curîs Medicorum.* Naybárdziey mu dopomogł Krolá Imści Francuſkiego medyk, ktorego kilką dzieſiąt tyſięcy talerow bitych ſprowadzono do Warſzawy: gdzie przyſzedſſzy Krol do zdrowia poiechał do Drezna.

1727. Jchmść PP: Kommiſsarze od J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey przez Konſtytucyą Seymu Grodzieńſkiego náznáczeni *in Comitatu* Woyſká Koronnego y Lit: wyprawili ſię do Kurlandyi, y tám *glorioſiſsimo conatu* expediowáli te Kommiſsarſką negocyacyą. Przez ktorą dekretem ſwoim wſzyſtkie *ſtatûs Ducatûs Curlandiæ & Semigalliæ cum diſtrictu Piltinenſi adſtrinxerunt* do rekognicyi J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey, oraz elekcyą Morycza za żadną y nieważną uznano &c. &c. Co *prolixè* tenże dekret Kurlandzki w ſobie *obloquitur.*

Tegoż Roku 1727. Trybunał Koronny Piotrkowſki y Lubelſki agitował ſię pod laſką ImP: Franciſzka Potockiego Staroſty Bełzkiego, á teraz Kráyczego Koronnego. Vice Marſzałkiem był ImP: Michał Rzewuſki Staroſta Wiſzyńſki Pułkownik Uſtarſki Hetmaná W. K. Stryia ſwego, á teraz Pisarz Koronny. *Trybunał*

Tegoż Roku Stánęłá Koronácya Nayświętſzey Mátki cudowney Podkamienieckiey; ná Wołyniu; *in aſsiſtentia* Woyſka Koronnego. Co áby do podobney o honor Mátki Nayświętſzey wzbudzáło Polſkie ſerca w potomnych wiekách żarliwości (Tey mowię, Mátki; ktora nie tylko Krolową Polſką zwáć ſię kazałá, ále też w ták wielu koniunkturach ſámym ſię ſkutkiem Pánią y Protektorką Krolеſtwa Polſkiego bydź pokazałá, iákoż y zá Jana Kázimierza, przed zwycięſtwem nad Kozakámi y Tátarami widziana byłá ná powietrzu, obozy Polſkie páludamentem ſwoim pokrywáiącą,) kłádzie tu ſię

RELACYA

Koronácyi Mátki Nayświętſzey Cudowney Podkámienieckiey y Woyſká Koronnego *in aſsiſtentiam* áktu tego ordynowanego *in Auguſto Annô 1727.*

Ná ogłos wiádomości *prô die* 15. *Auguſti* Terminie Koronácyi Mátki Nayświętſzey Podkámienieckiey, niezliczonemi ná cały świat cudámi wſławioney, to ieſt w Podkámieniu w Kościele OO. Dominikánow (ná co ImP: Cetner Káſztelanic Wołyńſki Staroſta Korytnicki dwie Korony z Rzymu od Oyca Swiętego *Koronacya Nayświętſzey Matki.*

li benedy-

Benedykta XIII. benedykowáne przywioſł) J. W. Jm*P:* Stánisław ná Rozdole y Oleſku Rzewuſki Wda Podláſki Hetman wielki Koronny *ex innato pietatis zelo*; wydał ordynánſe do kilkunaſtu Chorągwi Uſsarſkich y Páncernych tákże do Regimentu ſwego Drágońſkiego y *Pie*ſzego, áby ſię *pro die* 12. *Auguſti* ściągnęło pod Nákwaſzę y Kommendę JmP. Michałá Rzewuſkiego, Vice Marſzałká ná ten czas Trybunału Koronnego; Stároſty Wiſzyńſkiego Pułkownika ſwego Uſſarſkiego; Regimentarza, gdzie ſam z Chorągwią Uſſarſką Hetmáńſką, *pridie* złożonego czáſu naypierwey ſtánął; ktora Chorągiew, tákim trybem, (iák byłá Uſſarya pod Wiedniem ná expedycyi z Turkámi) záIndúſtryą, koſztem, y kooperacyą Imp. Stároſty Wiſzyńſkiego Pułkowniká wymunderowána. Kompánia, y Pocztowi z kopiámi, wſzyſcy w oſob naymniey 120. Pácholcy z ſkrzydłámi, ludzie ſłuſzni, wſzelkim rynſztunkiem ozdobnie przybráni. Ná záiutrz zrana *præivit exemplo* pierwſzego weyſcia y prezentowania ſię y obrocenia *antiquâ militari formâ* Im*P:* Regimentarzowi Chorągiew Páncerna Im*P:* Stánisłáwa Potockiego Stároſty Halickiego pod Kommendą Jmp: Pułáſkiego Podczaſzego Podlaſkiego, Pułkowniká, z kollegą Iego Im*P:* Rozwádowſkim Staroſtą Karaczkowſkim Chorążym, gdzie było kompánii y Pocztowych ná 62. wſzyſcy w páncerzach; z ſahaydákámi Towarzyſtwo, á pocztowi w páncerzach z flintámi y piſtoletámi, konie piękne y roſłe. Po tym we trzech dniach; inſze ſtánęły Chorągwie, wſzyſtkie okryte, ozdobne, y munderowne. Uſſarye w Pułkiryſiách, oſobliwie Hetmáńſka z kopiámi ták Kompánia iáko y Pocztowi. Skoro tedy to wſzyſtko woyſko ściągnęło ſię, uformował Im*P:* Regimentarz bardzo porządną y przezorną dyſpozycyą lokowawſzy Chorągwie Szwadronámi, *in corpore* Dragonią, y *P*iechotę, w przedniey ſtrazy trzy Chorągwie, á przy ſwoich namiotach Ianczarſką Chorągiew. Obożnym poſtánowił ImP: Wychowſkiego Stolniká Kijowſkiego. Strażnikiem Im*P:* Giedzińſkiego Woyſkiego Zydaczewſkiego Chorążego Páncernego ImP: Stároſty Rawſkiego. Sędzią Woyſkowym ImP: Olſzyńſkiego Czeſniká Bełzkiego Towárzyſza ſwego Uſſarſkiego dla obſerwowania wſzelkiey modeſtyi, áby *in circumferentia* tego Obozu nie ſtáłá ſię iáka w polu krzywdá y ſzkoda obywátelom támecznym. A gdy *imminebat* czás w prowádzenia Korony do Kościołá Podkámienieckiego to ieſt w Wilią Swięta w Niebowzięcia Mátki Nayświętſzey uſzykował Im*P:* Regimentarz Woyſko, w Kommendzie ſwoicy będące, we cztery ſzwádrony, y ruſzáiąc ſię z tą partyą po południu, ordynował,

Regimentarz pod Nakwaſzą z Woyſkiem.

Diſpozycya Woyſkowa.

naprzod

naprzod Dragonią y *Piechotę* á ſam z ſzwadronámi *procedebat* aż pod *Podkámień*, gdzie ſzykiem ſtanął. A w tym Jchmść Xięża Biſkupi Łucki, Kijowſki, y Kámieniecki, *cum ſuo Clero* iachali *Biſkupi.* káretámi do namiotow, w bliſkości tego ſzyku rozſtáwionych, ná ten ákt z Zamku Załozieckiego od Ieym*P:* Wdziny Kiiowſkiey támże przytomney; pozwolonych. Gdy tedy ſtanął w namiotách Imć Xdz Biſkup Łucki, z inſzemi *ſibi aſſociatis*, Kommenderował Imp: Regimentarz pokilku z pod każdey Chorągwi Towárzyſtwa zbroynych pod Komendą Im*P:* Rozwadowſkiego Stároſty Karaczkowſkiego Chorążego Páncernego; Im*P:* Stároſty Halickiego do Zamku Podkámienieckiego; do Im*P:* Cetnera Kaſztelanica Wołyńſkiego, Dziedzica támtego mieyſca, gdzie były złożone te korony; ná Páná Jezuſa y Mátkę Nayświętſzą, ktore támże *adornabant* kleynotámi ſwemi Jeymść *P:* Ledochowſka Woiewodzina Wołhyńſka, y Jeym P: Wielhorſka Kaſztelanowa Wołhyńſka, z wielką tedy rewerencyą przywieziono do pomienionych namiotow, y oddáne przez pomienionego Im*P:* Kaſztelánica Wołhyńſkiego, *in manus* Imć Xdza Biſkupa Łuckiego, z przyzwoitemi Ceremoniami, *in aſsiſtentia* inſzych Jchmściow Xięży Biſkupow, Duchowieńſtwa, tákże wielu Senatorow, Urzędnikow, Szlachty, y Poſpolſtwa. Tandem ruſzyi ſię Im*P:* Regimentarz z Woyſkiem w ſzyku będącym, przez Miáſto *Podkámień*, ku Klaſztorowi, gdzie dla niezmiernego gminu ludzi (ktorych było ná kilkádzieſiąt tyſięcy) nie podobno było do ſámego Kościoła z woyſkiem przyſtąpić, ſtánął ſzykiem zá Miáſtem, *frontem* do Kościołá y Klaſztoru *Podkámienieckiego*, *in aſsiſtentiam* tey Jntrodukcyi przerzeczonych Koron, Skoro zaś przyiechał Jmść Xdz Biſkup Łucki, z inſzemi, przed Kościoł, oddał Korony *Ceremonialiter*, do rąk dwoch Dominikánow ſtarſzych tegoż Konwentu Podkámienieckiego, ktore odebrawſzy z wielką rewerencyą ná wielkiey miednicy złociſtey y ná wezgłowiu bogátym, w prowádzili do Kościołá y ná Oltarzu wielkim, gdzie ten Obraz Cudowney Mátki Boſkiey *conſiſtit*; *depoſuerunt*. Przy tey Introdukcyi pomienionych dwoch Koron, *continuò* ognia dawano z kilkudzieſiąt armat od godziny drugiey z południa; do wieczora, y ſamym wieczorem Im*P:* Regimentarz z woyſkiem w Obozie ſtanął, gdzie haſło otrąbić kazał, przykázuiąc iák naywiękſzą ſkromność bez naymnieyſzych ſzkod w ſianach y zbożach, iákoż zá pieniądze ſobie kupowáli wſzelkie *victualia*. Ná záiutrz to ieſt *in Feſto Aſsumptionis B. V. M.* znowu Im*P:* Regimentarz do *Podkámienia* przyſzedłſzy, ſtanął tákowymże ſzykiem woyſka ná

Regimentarz z Woyſkiem ruſzył.

Gmin ludzi.

Introdukcya Koron.

Koronacyi Woysko assystuie. tymże mieyscu, iák wczora; *assistendo* samey Koronacyi, ktorą *perficiebat* ImćXdz Biskup Lucki, po wielkiey Mszy Swiętey około godziny drugiey z południa, y w ten czás także ustáwicznie z dział bito, woysko też w szyku stoiące Polskiego y cudzoziemskiego záciągu, tudzież y Janczarowie ImP: H. W. K. z ręczney strzelby ognia dawało, przy nieustaiącey rezonancyi muzyk woyskowych. Tandem po skończonym zupełnym Akcie, y expedyowánych wszelkich Ceremoniach, przed wieczorem wrocił Imp: Regimentarz do Obozu pod Nakwaszę. *In crastino*, to iest w Sobotę z tymże woyskiem; nabożeństwa záżył, ná tam tym Cudownym mieyscu, w Niedziele zaś *lautissimè* tráktował ImP: Regimentarz Jchmśćpp: Officyerow y Kompanią z cáley tey Partyi woyska. Ná teyże ochocie był præsens ImP. Marszałek Trybunału Lubelskiego, y wielu innych gości, ná vivat dawano z dział huczno ognia, zá zdrowie J. K. Mści, Jchmściow PP: Hetmanow, Woyska; y innych ták wielu, przy spełnieniu wielkich y gęstych kielichow; w poniedziáłek ImP: Regimentarz uczyniwszy piękny komplement do wszystkich Jchmpp: Officyerow y kompanii z wielkim podziękowaniem zá stáwienie się pod Kommendę Iego; y zá podięte dla Chwały Boskiey fatygi, y Mátki Nayświętszey, rospuścił Chorągwie ná swoie Konsistencye. Przy tym pożegnániu; rzęsisto tráktował ImP: Regimentarz Woysko, iáko y codziennie przez cały tydzien, dostátkiem kazał dawáć wina, ták dla Woyska, iáko y dla rożnych Panow, y Szlachty przyiezdżaiących z Odpustu ná wizytę. Przy tym Obrazie Cudownym, przez cáłą Oktawę wielkie odprawowało się nabożeństwo, Kościoł *ab intra* bardzo pięknie był adornowány; *ab extra* zaś brama tryumfalna, kolossy misterną robotą y konceptem sporządzone; od zachodu słońca illuminácye báwiły do pułnocy, bardzo piękne y liczne. Feierwerki bárdzo dowcipne y gęste były przez cáłą Oktawę. Ná te zaś wszystkie ozdoby, prochy y illuminacye, naywięcey kosztu łożył Imp. Michał Potocki Wda Wołhyński, lubo sam ná tym Akcie nie był præsens. *Numismata* srebrne w Kościele rozdawał y ná Cmentarzu; rzęsisto, przerzeczony Imp: Cetner Kálztelanic Wołhyński, iáko Author tey Koronácyi. To też *inter miracula numerari* powinno, że trzeciego dnia po tey S: Koronacyi, nad samym Kościołem Podkámienieckim, *apparuit* ná Niebie Korona w obłokách czerwona; podobna właśnie tey, iáka ná Obrázie Cudownym tam tego mieysca, y trwała blisko godziny; ktorą potym záśloniło słońce. Ná co wszytek lud zgromadzony ná odpust, y Woysko o pułmilá Obozem stoiące; pátrzyło.

Traktament.

Illuminácye.

Numismata.

KONNOTA-

KONNOTACYA

Chorągwi Uſsarſkich y Páncernych in aſsiſtentiam Koronacyi Matki Nayświętſzey Cudowney, w Obrazie Podkámieńieckim, ordynowanych y na ſzwadrony rozdzielonych w obozie pod Nakwaſza *Annô. 1727. die 15. Auguſti.*

1. SZWADRON.

Uſsarſka Imp: H. W. K. Pułkownik Imp: Michał Rzewuſki Staroſta Wiſzyńſki á teraz Piſarz Koronny.

Páncerna tegoż H: W. K. Chorąży Imp: Węgliński.

Páncerna Imp: Staroſty Wiſzyńſkiego, Chorąży Imp: Uſtrzycki Stolnik Zydaczewſki.

2. SZWADRON.

Uſsarſka Imp: Wdy Wołhyńſkiego, *Porucznik* Imp: Cetner Staroſta Barecki.

Chorąży Imp: Sługocki Stolnik Chełmſki, á teraz w roku 1740. Marſzałek Trybunału Koronnego.

Páncerna Imp: Branickiego Kaſztelána Halickiego, *Porucznik* Imp: Szumlański.

3. SZWADRON.

Uſſarſka Xcia Imści Czartoryiſkiego Podkanclerzego W. X. L. *Porucznik* Imp: Humnicki Staroſta Horodelſki.

Chorąży Imp: Lipſki Skarbnik Bełzki; potym Regent Koronny; á teraz Káſztelan Bełzki.

Páncerna Imp: Stároſty Halickiego; á teraz Woiewody Smoleńſkiego Staniſława *Potockiego.*

Pułkownik Imp: Pułáſki *Podczaſzy Podlaſki.*

Chorąży Imp: Rozwádowſki Stároſtá Káráczkowſki.

Páncerna Imp: Wielhorſkiego Kaſztelanica Wołhyńſkiego.

Porucznik Impan Dedyńſki.

4 SZWADRON.

Uſsarſka Xiążęcia Radziwiłá Staroſty Przemyſkiego.

Porucznik Imp: Ledochowſki Stároſta Włodzimirſki.

Chorąży Imp: *Piaſkowſki.*

Páncerna Imp: Załuſkiego Staroſty Rawſkiego; Chorąży Imp: Giedziński.

Páncerna Imp: Zagwoyſkiego Staroſty Czerwonogrodzkiego.

Regiment Dragoński Hetmański pod Jm*Pánem* Pułkownikiem Wilgą, Piechoty Barálion, y Chorągiew Janczarſka Hetmańſka pod Imp: Swirſkim Rotmiſtrzem.

Godna zaprawdę (*Acies Caſtrorum ordinata*) Nayświętſza Niepokalanie Poczęta Mátká Boſka, tey czci y wenerácyi od Rycerſtwa Polſkiego; do ktorey rzeczą ſamą mowić by powinna Polſka, tyle Jey łáſk ſukkurſami poſiłkowana, co niegdyś Me-

chtylda S: *Utinam omnium creaturarum corda in poteſtate haberem, ut ex affectu & viribus omnium te dulciſsima Mater ſalutarem.* Tey Mátce przypiſać winniśmy, z rożnych nieſzczęśliwości publicznych, Kroleſtwa náſzego wyrátowánie; ktoreby iuż podobno dawno do oſtátniey przyſzło zguby y ruiny, gdy by go znayduiąca ſię w ſercach *Polſkich* żarliwość o honor Máryi, nie ſalwowała: *Sicut*
S. Anſelmo *impoſsibile eſt ut qui ab illa averſus, & ab illa abjectus non pereat, ita qui ad illam converſus eſt, & ab illa reſpectus, ut intereat.* Jáko tedy nic pomocnieyſzego Oyczyźnie náſzey, nad protekcyą Maryi; ták nic chwalebnieyſzego y przyzwoitſzego wolności *Pol*ſkiey, iáko tey Monarchini Niebieſkiey chołdować; wolnego narodu ſynow, dobrowolnie zá niewolnikow ták wielowładney
Idem. Pani, konſekruiąc: *Servire Mariæ regnare eſt; & inter mancipia ejus connumerari, plusquam Regium.*

Trybunał. 1728. Trybunał Koronny pod laſką Imp: Radomickiego Generała Wielkopolſkiego Marſzałka, ktory po reaſsumpcyi Trybunału w Lublinie po Przewodniey Niedzieli we cztery Niedziele *fatis ceſsit.* Ale Trybunał ſądził ſię ſprawiedliwie *ſecundum novellam legem* Korrektury Trybunału.

W tym roku Elektor Brandeburſki Fridericus, umyślnie z wielkim honorem oddawał wizytę w Saxonii, to ieſt w Dreźnie Krolowi Jmści Polſkiemu Auguſtowi II. Ktorego tam *ſolenniſsimè* przyięto y traktowano. *Viciſsim* Krol Jmść wizytował tegoż Regnanta Pruſkiego w Berlinie, gdzie tákże z wielką pompą y magnificencyą, wenerowany. Krol Jmść z Berlina zbiegł pocztą do Wſchowy y tam expedycyą ná Seymiki przed Seymowe podpiſał;
Wakanſow dyſtrybuta oraz dyſtrybutę wakánſow uczynił, to ieſt poś. p Jmp: Lubomirſkim Woiewodztwo Krakowſkie Imp: Wielopolſkiemu Woiewodzie Sieradzkiemu; Woiewodztwo Belzkie po Imp: Potockim ImP: Rzewuſkiemu Wdzie Podláſkiemu Hetmanowi W. K. Podlaſkie Jmp: Sapiehy Piſarzowi *Polnemu* W. X. L. Kaſztelanią Chełmińſką Imp: Koſsowi Staroście *Wareckiemu*, Kaſztelanią Kruſzfická Imp: Głębockiemu; Kaſztelanią *Woynicką* Imp: Stadnickiemu Kaſztelanowi Sądeckiemu; Sądecką Iegomości *Pánu* Morſztynowi Kaſztelanowi Bieckiemu; Biecką Imp: Dębińſkiemu Kaſztelanowi Oſwiecimſkiemu; Oſwiecimſką ImP: Szembekowi *Woy*ſkiemu Oſwiecimſkiemu, Koniuſzoſtwo Litewſkie Xiążęciu Radziwiłowi Staroście Przemyſkiemu, po JmP: Feltmarſzałku Flemingu (ktory *in negotiis ſecretis* J. K. Mści deſtynowany będąc do Dworu Wiedeńſkiego tamże w Wiedniu umarł.) Generalſtwo Wielkopolſkie konferowáne JmP: Prebendowſkiemu Pod-

ſkarbiemu

ſkarbiemu W.K. Ná Generalſtwo Artyleryi Koronney tamże w Wſchowie przyſiągł JmP: Branicki Chorąży Koronny, Hetman teraz Polny Koronny.

Wtym że Roku 1728. JmP: Staniſław Denhoff Wda Połocki Hetman Polny W. X. L. z wielką y nie powetowáną ſzkodą Rzeczypoſpolitey nie porownanych cnot, godności, y dzielności Wodz, Senator, we Gdańſku ná ſuchoty *è vivis deceſsit* drugiego dnia Sierpnia, zoſtáwiwſzy w śmiertelnych popiołách żywą y nie wygáſłą heroicznych odwag pámiątkę ná nie śmiertelną Jmienia ſwego ſławę, ná wiekopomną waleczney Buławy chwałę, ná poſtrach ſił nieprzyiacielſkich. *Smierć Hetmana Denhoffa.*

Metuendus erat cinis ipſe ſepulti. *Ovidius.*

W tym że Roku die 29. *Julii* w Kościele OO. Bernardynow we Lwowie odprawowáło ſię koło generalne Woyſkowe *in præſentia* JchmPP: Rzewuſkiego Wdy Belzkiego *Wielkiego*, y Chomętowſkiego Wdy Mazowieckiego *Polnego*; Hetmanow Koronnych, y wielu zgromadzonego Rycerſtwa *utriusq; authoramenti.* Z ktorego deſtynowáni Poſłowie ná Seym, to ieſt dziewiąciu *Pol*ſkich, y trzech z Cudzoziemſkiego Woyſka. Punkta intereſſow woyſkowych formował y do inſtrukcyi w tym że Kole ná Seym podał Jm*P:* Puławſki *Podczaſzy Podlaſki*, iáko Weteran y dobrze ſwiadomy zaſług y pretenſyi woyſka, *ex quo* że nie tylko był Piſarzem woyſkowym zá Buławy czterech Hetmanow wielkich Koronnych, ále też był Pułkownikiem przez lat dwadzieścia y ſiedm; Porucznikuiąc pod znákámi powaznemi, iáko to Jm*P:* Sobieſkiego Czeſnika Koronnego; J.O. Xcia Radziwiłá Kanclerza; J.W. Jm*P:* Jozefa Potockiego Wdy Kiiowſkiego Hetmana teraz wielkiego Koronnego; Staniſława Potockiego Wdy Smoleńſkiego; przed tym zaś w młodſzym wieku przez lat kilkánaście poczet ſwoy máiąc pod znákámi Ufsarſkiemi Hetmańſkiemi, przez wſzyſtkie lata ſwoie od piętnaſtego roku wieku ſwego żadney kámpánii y Seymu nie opuściwſzy. Tenże miał mowę od całego Woyſka wińſzuiąc Wodzom ſwoim, otrzymánych *per tot palmaria merita Supremos militares faſces, exponendo* oraz ták wielkie y dawne zaſługi wſzyſtkiego Rycerſtwa u Rzeczypoſpolitey od lat trzydzieſtu kilku zalegle, áby ná przyſzłym Seymie *per interpoſitionem* powagi Hetmańſkiey *ad ſatisfactionem* pomieścić ſię mogły. Jákoż nie tylko ſłuſzna, ále y arcy potrzebna, áby Rycerſkie dziełá, woienne niewczaſy, należytą ſobie cieſzyły ſię rękompenſą. *Nec Domus nec Respublica ſtare poteſt, ſi in ea nec recte factis præmia exſtent, nec ſuplicia peccatis.* *Koło Generalne.* *Cicero.*

Smierć Hetmana Chomentowskiego.

Eôdem Annô 1728. *die* 11ma *7bris* JmP: Staniſław Chomętowſki Wda y Generał Xſtwa Mazowieckiego Hetman *P:* K: Radomſki, Drohobycki, Doliński, Złotoryiſki &c. Staroſta, po otrzymaney ták dwie lecie ná przeſzłym oſtatnim *immediatè* Seymie; Buławie Polney Koronney, po expedyowánym we Lwowie Kole Generalnym woyſkowym, we cztery niedziele zá Polnym Litewſkim Hetmanem eandem *mortalitatis ſecutus viam, dolendô* Rzeczy poſpolitey *fato;* zoſtawiwſzy *ſæculis memoranda* wielkiey całemu świátu Polſkiemu przyſługi monumenta, w expedyowánych wielkich Poſelſtwach ták do Porty Ottomańſkiey, iáko też do Dworu Moſkiewſkiego, zá pánowania Piotra Alexiewicza Cara y Jmperatora Koronowanego Roſsyiſkiego, y do innych poſtronnych Monarchow; Przez które wielkie od J.K.Mści y Rzeczy poſpolitey legacye *multa commoda* całey Oyczyznie *& tranquillitatem Publicam perfecit;* umieraiąc zaś z wielką reflexyą, y pobożnością, prawdziwie po Hetmańſku, woienne rozporządzał rynſztunki, rozdawſzy y naznaczywſzy JchmPP: Pułkownikom ſwoim konie dzielne ſwoie z ſiedzeniami bogátemi, z rzędámi, z ſzablami ſzczerozłotemi, y innemi porządkámi, oſobliwie JmP: Popielowi Staroście Tuczapſkiemu Uſsarſkiemu, Stáwſkiemu Podſtolemu Sanockiemu Páncernemu Pułkownikowi; tákże Generałowi Ożarowſkiemu; Gietkinowi y innym ták wielu zaſłużonym ſługom ſwoim y żołnierzom, inſuper niektorym Jchmściom do wielkiego imienia należącym po kilkadzieſiąt tyſięcy legował; ná Mſze zaś S. ſto tyſięcy tynfow; Ná Kollegium Societatis JESU Samborſkie Fundácyi ſwoiey, gdzie ciáło iego miało ſpoczywáć; dwa kroć ſto tyſięcy; Tudzież ná wielki Ołtarz Jaſney Gory Częſtochowſkiey dwa kroć ſto tyſięcy zápiſał y náznáczył. Wyprowadzone *die* 15. *7bris* Ciáło pomienionego Hetmana z Drohobyczy doſyć ozdobnie; *in aſsiſtentia*, kilkunaſtu Chorągwi Huſſarſkich, Páncernych y Lekkich, Regimentow Dragońſkich y pieſzych, tákże JchmPP: Pułkownikow, Porucznikow, y rożnych ludzi Woyſkowych do Sambora; gdzie złożone z ozdobną apparencyą w Kościele OO. Jezuitow; ſwoiey fundacyi. Przy tey zaś depozycyi był wielki konkurs Xięży Swieckich y Zakonnikow, ktorzy Mſze Swięte odpráwowáli przez trzy dni. Tandem *Annô ſequenti*, odprawiony pogrzeb w Kościele OO: Jezuitow w Samborze, bez żadney pompy; według oſtátniey woli Iego, ſtoſuiącey ſię do náuki Auguſtyna S.

Auguſtinus. *Pompæ exequiarū magis ſunt avorum ſolatia, quam ſubſidia mortuorū.*

Tegoż Roku 1728. *die* 4. *9bris* JmP: Staniſław Máteuſz ná Rozdole y Oleſku Rzewuſki Wda Bełzki H. W. K. (zoſtawiwſzy potomnym wie-

mnym wiekom, wyſokich przymiotow y dzieł chwalebnych wielkie experymenta, *creſcendo per merita & gradus*, będąc naprzod Stároſtą Chełmſkim potym Krayczym Koronnym, y Pułkownikiem Krolewſkim, potym Referendarzem Koronnym, potym Wdą Podláſkim y Hetmanem Polnym, ná koniec Woiewodą Bełzkim, y Hetmanem wielkim Koronnym,) po wycierpiánych ciężkich y nie wyliczonych więcey niż przez dwa miesiące rożnych *ab intra* paroxyzmach, *munitus ſolitis circa agonem Sacramentis*, przy wſzelkiey aż do śmierci reflexyi *extremum clauſit halitum*; uczyniwſzy w przod przed tygodniem teſtáment z porządną około duſzy y ciáłá dyſpozycyą oſtatniey woli ſwoiey; we wſzyſtkich zaś życia ſwego procederach, fortuny y honorow inkrementach, wielkość ſzczęścia nie mnieyſzą cnotą moderował. *Smierć Hetmana Rzewuſkiego.*

virtutibus ille
Fortunam domuit, nunquamq; levantibus altè
Intumuit rebus *Claudianus*

Jlubo w ták wi[illegible]ennych okázyach, wrożnych ſzczęścia y przeciwności [illegible]ach zoſtawał. Jednakże wſpaniáłego umyſłu Iego żadne *infortunia*, nie záltcrowáły. *Ei non multùm obeſſe poteſt fortuna, qui ſibi firmius in virtute, quàm in caſu ſubſidium collocavit.* Cicero

Ciáło tegoż ś.p Jmści P: Rzewuſkiego H. W. K. 16. 9bris z kámienicy z niáłá Lwowa wyprowadzone ná przedmieście do Kościołá OO. Kármelitow Trzewikowych *in aſsiſtentia* Jmp: Regimentarza generalnego, y innych Jchmściow PP: Woyſkowych we Lwowie przytomnych, y Regimentow Pieſzych, y Piechot Węgierſkich, gdzie deponowáne w Káplicy Nayświętſzey Panny Szkaplerzney. Teſtáment Iego pełen Chrześciáńſkiey pobożności y doſkonáłey dyſpozycyi ták ſię záczyna. *Znaiąc ſię być Człowiekiem podległym dekretowi Pana nad Pany Krola nad Krolmi BOGA w Troycy S: Iedynego, iako rodzący ſię na ten Swiat trybem poſpolitym wſzyſtkich ludzi*, naſcendo; *ſimilem* omnibus hominibus emiſi vocem plorans; *tak też kończyć dni życia mego, iáko człowiek śmiertelny mam to ná ſercu y pamięci nie wymazanym charakterem wyryte*: Statutum eſt hominibus ſemel mori; *Temu Statutowi iako mizerne ſtworzenie ze wſzelka rezygnácya, ná wola Boga mego; chcąc zádoſyć uczynić, iezli ieſt táki teraz w tey chorobie moiey Stworcy mego wyrok; oſtatniey woli moiey; będąc zdrowym ná umyśle; dobrowolnie, z wſzelkim rozmyſłem ſukceſsorom moim, tákowy zoſtawuię teſtament. Nayprzod z tym ſię przed Bogiem moim, całym Niebem, y Świátem proteſtuię, że iákom ieſt z ſzczegulney Boga mego łaſki w Wierze S: Kátolickiey Rzymſkiey urodzony y wychowány, ták wteyże Wierze S: nad* Teſtament.

ktora lepſza, prawdziwſza, pewnieyſza inna nec dari, nec mente concipi poteſt, *żyłem y umierać pragnę; wſzyſtkiemi Sakramentami, według obrządku Kościołá Swiętego opátrzony bydź; ſerdecznie życzę ſobie, duſzę moię oddáię Stworcy y Odkupicielowi moiemu zebrżąc nieſkończonego miłoſierdzia Iego, áby mnie nie ſądził wedle wielkości grzechow moich, bo ſię ſam ſądze, żem ieſt ze wſzyſtkich ludzi ná ſwiecie naygrzeſnieyſzy, ále wedle nieſkończoney dobroci łáſkawości ſwoiey; ciáło moie mizerne; proſzę: áby pochowáne było w Rozdole w grobie Antenatow moich; pompy pogrzebowey żadney niepretenduię: Lecz o duſzy moiey naywiękſze ſtaranie pod błogoſławieńſtwem Boſkim y moim Oycowſkim niechay máią Synowie moi. Dla czego naznaczam, iák prędko duſza moia z tym ſię mizernym rozſtanie świátem y ciáłem, áby z tych pieniędzy, ktore tu ſą przy mnie rozdano porożnych Kościołách Złt: Pol: dziewięć tyſięcy ná Mſze Swięte, ktore nie tylko tu we Lwowie ále y gdzie indziey iáko nayprędzey zá duſzę moię niech będą odprawione. Naubogich złt. Pol: tyſiąc niechay rozdadzą* ex nunc &c. &c.

A że Woyſka Koronne ofierocone *poſt fata* tych obudwuch walecznych Wodzow, bez żadney komendy, y Jurysdykcyi, zoſtáwały (bez ktorey być Woyſku iednoż to ieſt, co ciáłu bez duſzy: *Militaris turba ſine Duce, eſt ſine Spiritu Corpus;*) Tedy Krol Jmść *P.* N. Miłościwy iáko *Supremus legionum Pater*; ſtoſuiąc ſię do wyraźnego w tym prawa Seymu Traktatowego *Annô* 1717, konferował *tantisper* generalną komendę Woyſk Koronnych *utriusq; Authoramenti*, poki ná Seymie przyſzłym nie ſtánie dyſtrybuta Buław, J. W. Jm*P:* Staniſławowi ná Wołczynie y Rádwanicách Ciołkowi *P*oniatowſkiemu, Podſkarbiemu ná ten czas wielkiemu W. X. L. *P*ułkownikowi Woyſk Koronnych, Generałowi Leytnantowi Infanteryi, y *P*ułkownikowi Gwardyi Pieſzey J. K. Mści (á teraz Wdzie Mazowieckiemu) iáko doſwiadczonemu *in arte bellica*, y nie porownaney expedycyi, ták w Woyſkách Koronnych, iáko też u poſtronnych Monarchow; nábytey, Káwalerowi; ktory konformuiąc ſię *ad mentem Principis*, przy Uniwerſale J. K. Mści do tychże Woyſk wydánym, obiąwſzy tę generalną komendę (*par oneri clavæq; capax*) regularną uczynił dyſpozycyą, *in ordine* aſekuracyi pogranicza od *P*orty Otomańſkiey, od Ukrainy, y od inſzych mieyſc pogranicznych, oſobliwie od ſciany Brandeburſkiey; obligował przy tym Jchmściow *PP:* Regimentarzow wſzyſtkich *P*artyi Woyſka, oſobliwie pogranicznych, áby wſzędzie *pro exigentia rei & ſecuritate* kráiu uſtawiczne y pilne trzymáli Furwachty, ná zábieżenie wſzelkim y nieſpodziewa-

Curtius.

Generalna Komenda.

Valerius. Flaccus.

ſpodziewanym inſultom ná *Państwa* J.K.Mści, y Rzeczypoſpolitey. *Cum ſummo* tedy áppłauſu, tudzieſż z wielką ochotą, ták przezorne dyſpozycye tegoż J. W. Jmp: Regimentarza generalnego, przyięło Woyſko, y zá ſzczęśliwym przybyciem do Lwowa Jmści, wſzyſcy niemal Jchmpp: Officyerowie Polſkiego záciągu, uſtáwicznie przyiezdzali do powitania Imści, ktory iáko *humaniſſimè* káżdego *ex condignò* przyimował wizyty, ták przy pożegnaniu partykularne ſwiadczył reſpekta, że wſzyſcy Jchmpp: Woyſkowi wielce kontenci, z ták łáſkáwego Regimentarza. O koło Gwarnizonow po fortecach, po granicach, z należytą cirkumſpekcyą, żeby były *in quam optimo ſtatu* beſpieczeńſtwa ſwego, iák naypilnieyſze Jchmpp: Komendantom zalecił y przykazał ſtáranie, cáłemu záś Woyſku, przez uniwerſały ſwoie *injunxit*, áby *præſcriptum Regulaminis & diſciplinæ militaris* nie náruſzenie záchowane było. O ták zacnym Regimentarzu zaraz przy pierwſzym Komendy obięciu godziło ſię, *non vano omine vaticinari*:

Propriis tu pulcher in armis;
Jpſe cauenda geres; Patriæq; exempla parabis. *Statius.*

Eôdem Annô 1728. *in 7bri.* Krol Imść wydał Uniwerſały do Jchmściowpp: Senatorow y do Stanu Rycerſkiego, donoſząc: iż lubo chciał y życzył ſobie uſilnie *ad mentem* prawa, ná termin przypadaiący ordynaryinego Seymu ſtanąć w Grodnie, gdy iednak dla odnowionych bolow w nodze ſwoiey ullatenus nie mogł tey intencyi ſwoiey Pańſkiey *adimplere* ſkutecznie; więc zá przyściem da Bog do pierwſzego zdrowia po ſkończoney kuracyi ſwoiey deklárował maturare powrot ſwoy, y tam *convocatô Conſiliô Senatûs* zá zdaniem, onegoż, álbo tenże Seym *vigore ſolemnitatum*, ktore iuż *præceſſerunt*, *per innoteſcentiales* determinować, álbo też inſzy ordynaryiny *pro exigentia* koniunktur náznaczyć. *Uniwerſały.*

Roku 1729. *mis Julii* Krol Jmść Auguſt II. *redux feliciter* do Warſzawy, *formatô Senatûs Conſiliô* determinował ordynaryiny Seym w Grodnie *pro* 28. *Auguſti*, pod temiſz Poſłámi, ktorzy w przeſzłym roku obráni. Ná co uniwerſały z Kancellaryi Koronney do Woiewodztw, ziem, y powiátow Koron: y W.X.L. wydane, á w ktorym przeſzłego roku porwane Seymiki, áby ſześciu Niedziel przed terminem złożone były ná obranie Poſłow według przeſzłorocznych Inſtrukcyi od J.K.Mści wydanych.

Tegoż 1729. *in Julio* w Warſzawie Krol Jmść uczynił dyſtrybutę wakánſow to ieſt Senatorſkich, urzędow Koronnych, Staroſtw, Dzierzaw, y rożnych partykularzow Krolewſkich. Buławy tylko odłożył do Seymu, wielką Koronną y Polną ták że Polną Litewſką, áże

ską, á że Seymy wdalszych latách nie dochodziły, y dystrybuta Buław nie stánęłá *ante sacra fata*, J. K. Mści Augusta wtorego.

W tymże Roku 4. *7br.* Urodził się Krolewic Jmść Francuski Delfin Wnuk Krola jmści Stanisława; ktorego národzenie z solennemi applauzámi obchodziłá Francya; tego szczegulnie życząc áby ták wielkiego Krola Syn, w ślady Oyca wstępował.

Statius.

Discе Puer: nec enim externo Monitore petendus
Virtutis tibi pulcher amor, cognata ministret
Laus animo; atq; aliis Decii, reducesq; Camilli
Monstrentur; tu discе Patrem.

Wiazd ná Starostwo Lwowskie.

Wtymże Roku 1729. *die* 5. *Xbris* JmP: Joachim Potocki Marszałkowicz Nadworny Koronny Starosta Lwowski wiezdzał z solenną, ápparencyą, ná Stárostwo Lwowskie, *in assistentia* wielu Senatorow, Urzędnikow Koronnych, y Szlachty z całego práwie Woiewodztwa Ruskiego, naywięcey iednak z Ziemi Lwowskiey; Miásto tákże *splendido apparatu* z chorągwiámi, osobliwie co przednieysi Mieszczanie Polacy y Ormianie bogáto y ozdobnie ten Akt *adornabant*; á gdy stánął w Zamku niskim tenże JmP: Starosta, witał go I. W. JmP: Jabłonowski Wda y Generał Ziem Ruskich, winszuiąc mu tey godności; ktoremu odpowiedział nayprzod *ornatissimo sermone* sam ImP: Marszałek nadworny Koronny, Oyciec tegoż ImP: Stárosty, á potym sam ImP: Starosta dziękował dosyć *eleganti stylo*, zá to powinszowanie y instalowanie ná tę Iurisdykcyą, ktorą záraz *in præsentia* wszystkiey assystencyi fundował, y spraw kilka przywoławszy, osądził, á potym wszystkich gości *lautissimè* traktował.

KOMPLEMENT IMP: JOACHIMOWI POTOCKIEMU

Staroście Lwowskiemu ná wiezdzie Jego od ImP: Jana Jabłonowskigo Woiewody Ruskiego die 5. Xbris 1729.

JASNIE W. MciPánie Marszałku Nadworny Koronny Wuiu moy, Bracie nász. Winszuie Przeswietne Woiewodztwo Ruskie y Ziemia Iego Lwowska WMMPánu rzadkiego błogosławieństwa Boskiego (*fortuna! quam pauci merurere Senes*;) ktorym się sami Patryarchowie Swięci szczycili; iáko to Dawid wołał: *Benedictus sit Dominus, qui dedit hodie sedentem in solio Filium meum videntibus oculis meis*; *sensibilis* záś iest tá Ziemia Przeswietna y wdzięczna WMPánu, ze *viscera sua* wgodnym Synu swoim ná Iey usługę Bráterską wylewasz, *& decora tua* Iey *communicas, & usibus aptas*; życzy: ábyś iáko naydłużey ná to szczeście pátrzył; á ia się spodziewam: *Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.* Już tedy Wielmożny MściP: Joachimie Potocki Stárosto nász Lwowski: Taż

Przeswietna

Przeſwietna Ziemia Lwowſka, wita WMMP: przezemnie *tribus gratiis ornatum charitem*, to ieſt: ozdobionego łáſką, Boſką, łáſką Krola Jmści P. N. M: y łáſką Oycowſką; pierwſza ieſt pięknych przymiotow WMMPana *Creatrix*; Krolewſka, Staroſtwa tego *Donatrix*; Oycowſka y Macierzyńſka, cnot y piękney edukacyi WMMPána *formatrix*; te wſzyſtkie WMMPánu przypomináią: że iáko ieſteś ná Horyzoncie náſzym *oriens ſydus*, iáſne *per refractionem meritorum* Oyca, záwołánego ná cáły świat Primaſa náſzego; tudzieſz Bohatyrow Domu ſwego, ták ábyś był y z ſiebie ſámego w tym ſplendorze trwały. Wita cię ſzczerym affektem y nie zmyśloną pociechą Ziemia naſza; wita Sukceſſorem wielkiego y żywego Oyca, á Sędzią náſzym. *Wi*nſzuie y oraz nie omylnie ſię ſpodziewa, że co wpiękney oſobie y ná wſzyſtko dobre uformowaney *in flore juventutis* widzi, będzie ná długie lata patrzyła *in fructu maturitatis* ná ſławę Oyczyzny y Wdztwa tego *Satietatem; glorioſum & conſummatum*. Ja zaś Brat Wuieczny WMMPána nie wymowną moię przydáię y wyrażam konſolácyą, że *in ſtallo* Wdy Ruſkiego, iákom wielkiego człowieka y kochanego Wuia mego Oyca Twego, ná to Staroſtwo wprowadzał, wprowadzam y WMMPana z godną Bracią, náſzą, *Principe nobilitatis, & flore* Jndygenow náſzych, Urzędnikow, ktorych y uſtámi cię witam; y ſercem. WMMPan zaś żyi długo, y ſzczęśliwie. A co Monarcha Polſki Oyca ſwego wielkiego Portret ná pierſiach noſił, áby przykłády cnot iego ſobie przypominał, ták y WMPan czyń ábyś ná cnoty Oyca y Mátki ſwoiey był záwſze pámiętny, zgoła ábyś nas y ſiebie ſzczęśliwemi uczynił.

Roku 1730. Oyciec pomienionego ImP: Staroſty Lwowſkiego, Stefan Potocki Marſzałek Nadworny K: Brat *Wi*elkiego Korony Polſkiey Prymaſa, Xiążęcia Jmści Teodora, *fatisceſſit* we Lwowie dniá 5. Maja; ktorego wiekopomne w Oyczyznie zaſługi, *ſummam æquanimitatem*, o dobro poſpolite żarliwość, nienáruſzona; ku Rzeczypoſpolitey wierność, *celebrat totum diſcurrens fama per Orbem orbem*. Tegoż roku z tym ſię pożegnał świátem Imp: Ludwik Pocicy *Wo*iewoda *Wi*leńſki Hetman *Wi*elki Litewſki w Rożance dnia 3. Stycznia, zoſtáwiwſzy Marſowi Polſkiemu, w ták wielu expedycyach woiennych, wielowładney buláwy, y dzieł Rycerſkich *probatiſſima documenta. Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notus.* Catullus

W dáłszych látách co *ſubſecutum* przed Seymem *Convocationis* (po ktorym ſtaneią Elekcya y koronacya ſzczęśliwie nam panuiącego Auguſta trzeciego *Heroicæ virtutis, & Regiarum dotum P.* N. Miłościwego: *Cui Cura ſuorum*

Statius. *Quo pietas Authore redit, terrasq; revisit*
Quem timet omne nefas

obranego roku 1733. Koronowanego w roku 1734. od Iana Lipskiego Biskupa Krakowskiego á teráz z ozdobą nie tylko Senatu Polskiego, ále też y Rzymskiey Purpury sławnego w całym świecie Chrześciańskim Kardynałá) nie máſz ták dálece nic osobliwſzego do opisania, oprocz tego: że *dolendum fatum* nie odżałowana śmierć nieśmiertelney pámięci Krola Jmści Augusta wtorego záſzłá w Warszawie pod czás Seymu 1733. 2da Februarii; ktory od wielu lat Oyczyznę náſzą przyprowadziwſzy *ad Portum tranquillum*, wtymże pokoiu przy Oycowskiey swoiey manutenencyi piáſtował ią y konſerwował aż do śmierci. A lubo nam ták láskáwego y wielowładnego Pana zabrały Nieba, iednakże nie śmiertelney Iego sławy żadne nigdy nie zábierą wieki.

Smiert Augusta II.

Quam nec ventura silebunt
Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas;
Illum fama vehit trans æquora transq; remotas
Thethyos ambages, Atlanteosq; recessus.

Claudianus.

Poták nie odżałowánéy śmierci náſtępuiących rewolucyi opisanie zoſtáwuię innym doſkonáliſzey experyencyi Pisarzom, tym czaſem niechay będzie

KONIEC REWOLUCYI

Ktory z Początkiem oraz ſtoſuię do naywyżſzego wſzyſtkich rzeczy końca y Początku to ieſt BOGA w Troycy Swiętey Jedynego, ná większą y nie uſtáiącą Jego chwałę.

Ad CORONIDEM kſiążki krociuſieńka tu ſię kładzie Synopſis Xiążąt y Krolow Polſkich.

Pierwſzy Xiąże Polſki. LECH Polſkiego Páńſtwa pierwſzy Xiąże roku 550, Fundator Gniezna, gránice ſwoiego Páńſtwa aż do morza Baltyckiego rozprzeſtrzenił; Longobardow z Szwecyi przez Baltyckie morze do Polſki idących wygnał ná Węgierſkie granice, á ztámtąd áż do Włoch zápędził z Xiążęciem Alwinem. Tenże Lech (zdániem wielu Hiſtorykow:) nie tylko zá Uniwerſalny kleynot herb białego Orłá Polakom nadał, ále też był Fundátorem Orderu pod tytułem białego Orła. O orle Polſkim Grzegorz *Vigilantius Samboritanus* ſławny wieku ſwego Pòéta nápiſał: *Hæc avis eſt avium totum Regina per orbem; Regum ſunt Reges, terra Polona tui.* Potomſtwo Lecha pánowało w Polſzcze lat 150. WIZI-

WIZIMIERZ oſtátni Lecha potomek, Gdańſk z lichych Rybackich chátek ſtołeczne portowe Meklemburgii y Prus wyſtáwił miaſto; z Duńczykámi ziemią y morzem woynę prowadząc, zbił ich; Sywarda Krola Duńſkiego do ucieczki przymuſił; á Jarmeryka Syna iego między zwycięzkie policzył ſpoiały, umarł roku 700.

WOIEWODOW dwunaſtu pánowało lat 10.

KRAKUS Fundator Krákowa, tám ſtolicę ſwoię z Gniezna przenioſł; Smoká ſtráſzney wielkości pod Zamkiem Krákowſkim będącego pokonał; Frankow oryentalnych przez Węgry ná Polſkie záſzłych gránice; zbił ná głowę y wygnał. Rzymiánow y Niemcow przez powtorzone bitwy zwyciężył; Czeſkie záś Kroleſtwo dobrowolnie mu ſię poddáło; Rzeczpoſpolitą nowemi práwámi ugruntował; umarł roku 750.

LECH II. Syn Krákuſa, dla otrzymania Sukceſsyi; zábił Brátá ſtarſzego Grachuſa; co gdy ſię wyiáwiło, z Páńſtwa złożony y wygnány; umarł 751.

WANDA. Krakuſa Corka, wzgardziwſzy Małżeńſtwem Rytygiera Xiążęcia Niemieckiego, Páneńſtwo ſwoie nieznáiomemu konſekrowałá Bogu, dobrowolnie w Wiſłę wſkoczywſzy, roku 752.

DWUNASTU Woiewodow powtornie panowało lat 8.

PRZEMYSŁAW. I. álbo Leſzek; złotnik; *Przemysl* od Jmienia ſwego nazwane miáſto wyſtáwił; Morawczykow y Węgrow ná granice Páńſtwa po zdobyczy wypadłych; wygnał; umarł roku 804.

LESZKO CHYTRY. Po wyiáwionej ſwoiey chytrości z Páńſtwa y życia wyzuty; *culpa perverſis ſua pœna eſt. Gregorius.*

LESZEK II. z podłego ſtanu ná Xięſtwo obrány, proſtey ſukni nigdy zdiąć niechciał; godnie pánuiąc; z Karola wielkiego woyſkiem z Węgier do Saxonii idącym, między Albim y Salą mocno ſię y odważnie potykał; umarł roku 810.

LESZEK III. Syn Leſzka wtorego, pograniczne narody, ktore ſię z urodzenia iego naſmiewáły, zwycięſkim uſkromił żelázem; *Prowincye* podzieliwſzy między Synow, (ktorych miał 20:) umarł roku 815.

POPIEL I. Syn Leſzka trzeciego, Zamek w Kuiáwie nad ieziorem Gopło wyſtáwił; ſtolicę ſwoią z Krákowa do Gnieźna, á z tamtąd do Kruſwicy przenioſł, y tam pomięſzkawſzy lat kilka umarł. 821. A że przeklináiąc ſię często mowił: bodáy mię myſzy z potomſtwem ziádły; dopuścił to Bog ná Sukceſsora iego.

POPIEL II. Syn pierwſzego, okrutnik y lubieżnik, dla otrzymania mitry, Stryiow potruł; umarł w Kruſwicy. 840. pozarty, od myſzy, ktore ſię z ciał potrutych Stryiow porodziły; podobnież,

ſkarany Mieciſław (roku 1235:) Xiążę w Kuiáwach, zá uciſnienie ubogich y ſierot; ktorego po ſprawionym dla wielu tráktamencie, myſzy ziádły. *Imperia male parta, male geſta, male retenta obruuntur.*

Livius

PIAST. Kołodzii obrány Xiążęciem ná Seymie w Kruſwicy máiąc lat 70; á potym pánował lat 50; żadnych nieprzyiacioł nie miał, oprocz wnukow Leſzka III; umarł w Gnieźnie (gdzie ſtolicę ſwoię z Krákowa przenioſł:) w roku 895. wieku ſwego 120.

ZIEMOWIT. Syn *Piaſta*, z Morawczykámi; *Pruſakámi*; Węgrámi, Niemcámi, Pomorczykámi, y Káſzubámi ſzczęśliwie woiował; Sląſk zá czáſow obudwoch Popielow Polakom odebrany, przywrocił; tákże Pruſy, Pomeranią, y Káſzuby; właſnie do boiu wrodzony, málo ſypiaiący, poſpolitych potraw y ſukni iednakowey z żołnierzámi zażywáiący, cudzego nie pragnący, ze ſwoiego ſzczodry y ſpráwiedliwy umarł w roku 902. wieku ſwego 32.

LESZEK IV. Syn Ziemowita umarł w roku 921; Pan oſobliwſzey hoyności y łáſkáwości; bárdziey ſię w pokoiu niż w woynie kochał. *Honeſtius eſt Principi beneficiorum, quam trophæorum memoriam relinqvere. Xenophon.*

ZIEMOWIT. II. álbo Ziemomyſław, ſpokoynie pánuiąc nic oſobliwſzego nie zoſtáwił, oprocz iednego ſyna Mieciſława, umarł 904.

Pierwſzy Chrześcianin.

MIECISŁAW I. Syn Ziemowita wtorego z urodzenia ślepy, gdy mu ſię ſiodmy rok ſkończył, y włoſy pierwſze według zwyczáiu oſtrzyżono, przeyrzał; co ták od wieſzczkow tłumáczono: iż Polſka zá pánowania iego będzie obiáſniona; ták ſię ſtáło: bo Mieciſław po śmierci Oyca ochrzczony, ſiedm żon z ktoremi według pogáńſkiego zwyczáiu mięſzkał, porzucił, á Dąbrowkę Boleſława Czeſkiego Krola álbo Xiążęcia corkę záślubił ſobie; wiárę Katolicką Rzymſką po wſzyſtkich Kroleſtwa Prowincyach záſzczepił; Ołtarze y Ołtarze ich pokruſzył; Arcybiſkupſtwo Gnieźnieńſkie; Krákowſkie; y ſiłá innych fundował Biſkupſtw; w Czechach rebeliżántow uſkromił; Pragi dobył, y całe Czechy do poſłuſzeńſtwa Boleſławowi Dąbrowki Bratu przymuſił; Panował lat 35, umarł w roku 999; Zá Pánowania ták pobożnego Xiążęcia záczął ſię zwyczay: iż Polſcy Szlachta pod czas Ewangelii z dobytemi ſtali ſzablami.

Pierwſzy Król Polſki.

BOLESŁA W Chrobry ſyn Mieciſława pierwſzego, Krolewſką Koronę z gwozdziem Chryſtuſa Pana, y dzidę Swiętego Maurycego w podarunku odebrał, od Ottona III. Ceſarza (będącego w Polſzcze gościem dla nawiedzenia grobu Swiętego *Woyciecha* Męczennika); áby wiarę mocno ugruntował; Saxonią, Czechy, Morawią, Pruſy, zwycięſtwy przeſzedł, y podatki im nakazał płácić; Pruſakom záś Krolewſką powagę mało ważącym, Zamki odebrał;

brał; w rzekách: Ośnie y Dnieprze kolumny miedziane wystawił. Tenże Woiewodow postánowił; iáko też y Káśztelanow, to iest niby, Vice Woiewodow; (bo taż iest ich funkcya pod niebytność ich, ktora y Woiewodow); y innych Urzędnikow: umarł 1025: panował lat 25. Leży w Poznaniu. *Urzędy stanowił.*

MIECISŁAW II Krol. Syn Bolesława Chrobrego, zaraz po pogrzebionym Oycu ukoronowány, z żoną swoią Ryxą, ktorą mu Otto Cesarz będący w Polszcze; zaślubił; z Rusią y Pomorczykámi szczęśliwie woynę prowádził; Morawiánow y Czechy dla rebellyi pustoszył; pánował lat 9. umarł 1034. wieku swego 44. leży w Pozn:

KAZIMIERZ Syn Miecisláwá wtorego y Mátki Ryxy, Fundator Tynieckiego, Lubieńskiego Klasztoru Benedyktynow; z Kluniaceńskiego Klasztoru wyszedł (iuż Dyákonem będąc:) ná Kroleśtwo. Z tąd Danina Swiętego Piotra, y strzyżenie włosow ma swoie początki; Márya Jaroslawa Ruskiego Xiążęcia Corkę (ktora z Greckiey wiary katolicką przyięłá:) zaślubił sobie; Maslawa rebellizanta, Prusakow, y Jadzwingow, zbił. Pánował lat 18. umarł 1058. wieku swego 44. Tenże Kázimierz poráziwszy nieraz Maślausa Kśiąże Mazowieckie, (iáko pisze Bielski) Mazowsze do Korony przyłączył; á bardziey przywrocił, gdyż tá Prowincya, dawniey do Polskich Monárchow należała. Potym koło roku 1190, od Leszka Białego, Konradowi puszczona, w ktorey potomkowie iego aż do roku 1524. pánowáli; po ktorych bezpotomnych ześciu, Rycerstwo Mazowieckie; Zygmuntowi I. poddáli się; Zygmunt zás wszystkie im prawá y przywileie potwierdził, ná Seymie Piotrkowskim 1529. Leży w Poznaniu. *Kazimierz I. Danina S. Piotra, strzyżenie włosow.* *Xięstwo Mazowieckie.*

BOLESŁAW Smiały, Syn Kazimierzá, Fundator Klasztoru Mogilnickiego Benedyktynow; zwycięzca Rusi, Czechow, Prusakow, Węgrow, y Niemcow, siebie iednak zwyciężyć nie umiał; upomniony nieraz o poprawę życia od S: Stanisława, wolał w dobrym Pasterzu miecz utopić, niż złe swoie námiętności przełamać; potym z Kroleśtwa wyzuty, w Klasztorze pewnym przy posługách kuchennych miał pokutować w Karyntyi; umárł 1082. Dobrych iego życia ostatkow niepłonnym była prognostykiem, pokuta y złości uznanie: *Si vis esse bonus, primum crede quod malus sis. Seneca.* *Bolesław II*

WŁADYSŁAW Herman, brat Bolesława smiałego, Polskę od klątwy uwolnił; Pomerania, Ruś, Prusy, y Czechy, zwycięstwy nápełnił; pánował lat 20. umarł 1102. Leży w Płocku.

BOLESŁAW Krzywousty syn Władysława; Niemiecki, Duński, Ruśki zwycięzca, 47 batálii wygrał; roku 17 wieku swego; nástąpił ná Kroleśtwo; Oyca swego portret badziey ná sercu, niż ná *Bolesław III.*

szyi nosił codziennie. W dziewięciu leciech zá żywota, Oyca Rycerskim ozdobiony pásem, zbroię częściey niż purpurę nosił; Zelisławowi Hetmanowi wzięta podczas Matáliiskiey woyny, prawą rękę, złotą rekompensował; á Woiewodę pewnego (ktory z batálii dla boiáźni uciekł;) záięczą skorą y kądzielą udárował, Skarbimirowi Woiewodzie Krakowskiemu, rebellizantowi, oczy wyłupić kazał; y odtąd Kásztelana Krakowskiego wyższy urząd, niż Woiewody; pánował lat 36; umarł roku 1139; wieku swego 53.

WŁADYSŁAW Plwacz álbo Sputator, syn Bolesláwa Krzywoustego, umyslił Bráci swoich z substancyi wyzuć, á potym sam od nich wypędzony; Piotrowi Duninowi ná Skrzynnie Hrabi zá wymowiony żart, język urznąc kazał; umarł w Heldenburgu. 1146.

Bolesław IV. BOLESŁAW Kędzierawy, Brat Władysláwa; Konrada Cesárza (ktory się o powrot do Polski Władysława starał:) woynę mądrze odwrocił. Potomkom Miłosława odważnego żołnierza (ktory syna iego Krolewica właśnemi piersiami składaiąc, sam strzałą przebity ná plácu poległ:) dał zá herb serce strzałą przebite, názywaiąc go: Przyiaciel. Więcey woien pokoiem; niż Orężem zákończył: *Melior est tutior pax, quam sperata victoria. Livius.* Pánował lat 29. umarł 1173. wieku swego 46. Leży w Krákowie.

MIECISŁAW stary, Brat Bolesláwa Kędzierawego, zwany był stárym w młodości zaraz, dla statecznych obyczaiow; lecz wielkim o sobie nadzieiom niekorrespondował, y owszem po czteroletnim tyrańskim pánowániu, detronizowany; dla nieroztropnych rządow niegodzien y názwiska Króla. *Principes; non sunt, qui sceptra ferunt, sed qui regere sciunt. Xenophon.*

Kazimierz II KAZIMIERZ Sprawiedliwy, ostatni Bolesława syn, zgodnemi głosami ná mieyśce Brata wezwany; straconą Rzeczypospolitey wolność przywrocił. Rycerza graiącego z sobą, od káry o zadany sobie policzek, ieszcze Xiążęciem Sandomirskim będąc, uwolnił. Brata Miecisława dwa razy do odebrania Monarchii wezwanego odpędził; Pomorczykow, Podlaszanow, Prusakow, y Węgrow uskromił: umarł roku 1194. Leży w Krákowie.

MIECISŁAW stáry 2*do*, umarł 1202 w Kaliszu pochowany.

WŁADYSŁAW Laskonogi, z Państwa złożony; wyklęty od Arcybiskupa Gnieznieńskiego, zá ucięmiężenie Duchownych. Bardziey był Tyrannem niżeli Pane. *Malo Rex; tyrãno dicitur. Aristoteles.*

LESZEK biały Kázimierza wtorego syn, powielu zwycięstwach tandem sam od Swiętopełka poległ 1227. Gdy go ná Państwo obrać chciano, tá mu iest kondycya podana, áby przyiaciela swego Woiewodę Sandomirskiego (ktorego potencya podeyrzana była) z Polski wygnał;

wygnał; powątpiwał tedy, czy miał Państwo przyiąć, czy przyiaciela pozbyć; co Woiewoda zrozumiawszy wiodł go przecie ná obięcie Państwa, mowiąc: *że za nic mu wygnanie y śmierć dla godności y wywyższenia iego podeymować.* Lecz tą odpowiedzią bardziey Leszko uięty z tym się przed Polakámi oświadczył: *że Państwa niechce tracąc ták zacnego, á nad to: niewinnego Senatora.* Zádziwiła się temu Polska, á tym chętniey y Leszka przyięła, y Woiewodę zatrzymała. Leży w Krákowie.

HENRYK Brodáty, Bolesława wstydliwego opiekun, dobr Kościelnych obrońca, y wielki Fundator; praw niesłusznych znosiciel, złoczyńcow surowy Sędzia, wolał złych karáć; niż szkodzić niewinnym; (*Bonis nocet, quisquis pepercit malis. Publius Mimus.*) umarł roku 1228.

BOLESŁAW Wstydliwy, Pudicus, syn Leszka białego, Mąż czystey Kunegundy, trzy razy dla grassuiących Tatárow z Polski uchodzić musiał. Rebellizuiącą Ruś, Slązk y Morawę poskromił. Jadzwingow ná koniec y Tatárow z Polski wypędził; Solne żupy wynalazł; w dziecinnym ieszcze wieku; Franciszkanom w Krakowie Kościoł y Klasztor fundował; nie ták się przeciwności iako występkow obawiał. *Princeps magis timeat, ne quid mali faciat, quàm ne quid patiatur. Plutarchus.* Tandem dla nie naruszonego wstydu y pobożnego pánowania, po nagrodę wezwany 1279. Leży w Krákowie. *Bolesław V. Maż S. Kunegundy.* *Solne żupy znalezione.*

LESZEK Czarny, Bolesława wstydliwego od Brata stryiecznego wnuk; Tatárskiemi, Litewskiemi y innemi zwycięstwy sławny. Jadzwingow Imię y narod, krorzy z Litwą złączeni byli, zá nápomnieniem S. Michała Archanioła, wykorzenił; umarł 1289.

PRZEMYSŁAW II. Odyskał koronę; y tytuł Krolewski od Bolesława śmiałego przez zábicie S: Stanisława utracony, reassumował. Od Swinxa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego ná Krolestwo namaszczony, gdy zaś wiele dobrego dla Oyczyzny myślał, od Brandeburczykow zdradliwie zábity 1296. Leży w Poznaniu. *Tytuł Krolewski wrocony;*

WŁADYSŁAW Łokietek Krolem obrany; á że rabunkow y wiolencyi w zołnierzach swoich nie karał, od Jędrzeia Biskupa Poznańskiego wyklęty, y w krotce z Krolestwa wygnany.

WACŁAW Czeski Krol, zgodnie Krolem Polskim obrany, od Jakuba Arcybiskupa w Gnieźnie námaszczony, y ukoronowany umarł 1305. Leży w Pradze

WŁADYSŁAW Łokietek powtornie Krolem obrany; y uprosiwszy przez Gierarda Biskupa Kuiawskiego od Jana XXII. Papieża; Krolewską koronę, w Krakowie koronowany z Małżonką swoią Jadwigą. I od tego czasu przeniesiona iest do Krakowa *Władysław I. Koronacya w Krakowie.*

Krolow Polſkich koronacya. Rożnemi (zwłaſzcza nad Krzyżakámi) zwycięſtwy ſławny; umarł 1333. Tenże Krol inſtytuował (á według wielu, reaſsumował) w Polſzcze order białego Orła podczas weſelney pompy Syna ſwego Kazimierza wielkiego, z Anną corką Gedymina Xiążęcia Litewſkiego, około roku 1325; ktora reaſsumpcya y od innych Krolow Polſkich, praktykowana była, o czym dokładniey wyżey namieniłem, opiſuiąc rok 1705.

Kazimierz III. Wielki. Ruś do Polſki przyłączona.

KAZIMIERZ III. Łokciowego Oyca wielki ſyn, koronowany z Zoną ſwoią Anną w Krakowie od Janiſława Arcybiſkupa Gnieznieńſkiego; trzy razy nad Ruſią zwycięſtwo otrzymawſzy, inkorporował ią do Kroleſtwa, y na powiaty podzielił, nadawſzy im Woiewodow, Kaſztelanow, Staroſtow, Sędziow, y innych Urzędnikow; żeby zaś poſpolity wſzyſtkim ziemiom Ruſkim, był tytuł; Przemyſkich Woiewodow imię, ná Ruſkich (iáko nie ktorzy twierdzą,) w roku 1434, zámieniono. Czyli zaś ziemia Lwowſka, Halicka, miałá kiedy własnych Woiewodow Lwowſkich, Halickich, żaden z Hiſtorykow niewyráził; to tylko pewna, że przedtym Krolowie Haliccy znaydowáli ſię; teraz záś z Ziemi Halickiey, iáko też Lwowſkiey, Przemyſkiey, Sanockiey, Chełmſkiey y Zydáczewſkiey ſkłada ſię Woiewodztwo Ruſkie; gdzie też należy Powiat Przeworſki, do ziemi Przemyſkiey; Trębowelſki do Halickiey; Kráſnoſtawſki do Chełmſkiey. Tenże Kazimierz Kościoł Lwowſki w Metropolią Ruſką y Arcybiſkupiey godności Katedrę zámienić poſtárał ſię u Urbana V. Papieża; Miaſto Kazimierz od Jmienia ſwego názwane zá murámi Krakowa, y wiele innych Miaſt y Miáſteczek wyſtáwił. Pełen zaſług, ná łowách z konia ſpadſzy; ná łup ſię śmierci doſtał 1370. Leży w Krákowie.

Woiewodowie Ruſcy.

LUDWIK Krol Węgierſki y Polſki, koronowany w Krákowie od Jaroſłáwa Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego; o przyłączeniu Ruſi do Węgier, y umnieyſzeniu Kroleſtwa Polſkiego zámyślał; iákoż zaraz po obięciu Páńſtwa obſzerność lego zmnieyſzył przez donácyą kilku Ziem uczynioną Władyſłáwowi Opolſkiemu Xiążęciu; umarł roku 1382. Leży w Węgrzech.

Władyſław II.

WŁADYSŁAW Jagiełło Wielkie Xiąże Litewſkie, od Bożęty Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego ná Kroleſtwo námaſzczony, w przod ſobie (po chrzcie przyiętym:) záślubiwſzy Jadwigę corkę Krola Ludwika, ná ktorą korona ſpadała, Litwę do Wiary Swiętey náwrocił, y do Polſki przyłączył. Akádemią Krákowſką fundował, záciągnąwſzy z Praſkiey Akádemyi náuczycielow. Krzyżakow 50. tyſięcy zbił, przyprowadziwſzy z placu do Polſki 44. tyſięcy niewolnika; Chorągwi 52. nieprzyiacielſkich w Kościele Krákowſkim zawieſił; panował lat 48. umarł 1434. WŁADY-

Litwa do Polſki przyłączona.

WŁADYSŁAW Jagiełło syn Jagiełła pierwszego, w młodych leciech koronowány w Krákowie od Woyciecha de Jastrzębice Arcybiskupa Gnieźnińskiego; Węgierską oraz Koronę przyiął od Biskupa Strygońskiego; Ruś y Bulgaryą zwyciężył; woiował potym z Amuratem Cesarzem Tureckim (przeciwko páktom poprzysiężonym) zá perswazyą Kardynałow y Biskupow dyspensowany od przysięgi; w tey tedy woynie był Zwycięzcą, y oraz zwyciężonym; pod Warną zábity 1444. *Władysław III.*

KAZIMIERZ. IV. Syn Jagiełła, Ociec S. Kazimierza, zwycięztwy nad Turkámi, Tatárámi, Krzyżakami, chwalebny. Woiewodę Wołoskiego do oddania homagium przymusił; siła Poselstw postánowił; wiele Seymow odprawił; przywileie y prawá Krolestwa *regio diplomate* utwierdził; Prusy Krzyżakom odebrał, Woiewodztwo Bełzkie do Korony Polskiey inkorporował; (ktore lubo do niey zá Jagiełłá Krola należało, iednak tenże Jagiełło ustąpił go był Xiążętom Mázowieckim); Xięstwo też Kiiowskie (ktore przedtym Kśiążąt swoich własnych miáło) w Powiat obrocił, y Marcina Gastolda zá Stárostę czyli Woiewodę Kiiowianom przełożył. Mieysce zaś w Senacie Woiewodom Kiiowskim náznáczone 1569 náSeymie Lubelskim. Wielka część Woiewodztwa tego, iáko też y Smoleńskiego od Mołkwy záwoiowana, oneyże podziśdzień chołduie. Pomieniony Kázimierz pánował lat 45. umarł 1492. *Kazimierz IV. Brat Jagiełła wtorego. Prusy do Polski wrocone. Woiewództwo Bełzkie. Kiiowskie.*

JAN WOYCIECH po Oycu nástąpił, koronowány od Zbigniewa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; ná Woynie Multańskiey po uczynionym przymierzu od Wiarołomcy Stefana Woiewody Wołoskiego pod Bukowiną otoczony, y zbity; w Toruniu ápoplexyą rusżony umarł; 1501. leży w Krákowie.

ALEXANDER Brat Jana Woyciecha; od Fryderyka Kardynała Brata swego námaszczony y koronowany. Stefana Multańskiego Woiewodę, z niesłusznie opánowanego Pokucia wygnał, umarł 1506. leży w Wilnie.

ZYGMUNT. I. Brat Alexandra; koronowany od Jędrzeia Rossy Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; sławny Zwycięzca Moldawczykow, Tatárow, Prusakow, Moskalow; wiáry Swiętey Obrońca, Herezyi Nieprzyiaciel, przezorny Rządca; słusznie Oycem Oyczyzny názwany, praktykuiąc ná sobie to; co mowi Agesilaus: *Ille tutus est Rex, qui sic subditis imperat, ut Parentes Filius.* Panował lat 41, umarł 1548. Zá iego pánowania; y Zygmunta Augusta; dożywotni Hetmani bydź poczęli, ták Wielcy; iák Polni; przedtym álbowiem, kiedy samo tylko Rycerstwo Polskie, pospolitym ruszeniem, ná nieprzyiaciela ciągnęło; każdy Woiewoda swemu Woiewodztwu *Hetmani dożywotni.*

iewodztwu hetmanił; á ieżeli komu innemu powierzono buławy, to tylko do czasu, y ná pewną kámpánią, po ktorey skończoney, buławę z władzą Hetmańską zkładał. leży w Krákowie.

Kurlandya do Polski przyłaczona.

ZYGMUNT II. August I. Syn pierwszego Zygmunta, ostátni po Mężu Jagiellończyk; zá żywota Oyca Krolem Polskim obrány, w dziesięciu leciech; Moskwę, Turkow, Krzyżakow, potężnie gromił, przyłączył do Polski Xięstwo Kurlandzkie; umarł 1572. Także

Wołyń y Bracław.

Woiewodztwo Wołyńskie y Bracławskie od Kazimierza Jagiełła, do Litwy inkorporowane; przyłączył znowu do Korony; Unią tę podpisał Xiąże Jmść Alexander Czartoryiski Woiewoda Wołyński z innemi Pány. Tenże Alexander ná Seymie Lubelskim w roku 1569, podpisał unią Korony z Xięstwem Litewskim; *consist: fol.* 170; kędy też wielkie otrzymał elogium, w przywileiu Augusta I. potwierdzaiącym przywiley Xiążętom Czartoryiskim dány 1442. od Władysława Krola Polskiego, y Węgierskiego, z osobliwszą pochwałą tychże Xiążąt, iáko arcyzásłużonych w Oyczyznie y do krwi Krolewskiey tegoż Władysława, *proxime* należących; co samo tenże przywiley Władysławowski, wyraża; Jwana, Alexandra, y Michała Xiążęta Czartoryiskie zowiąc Bracią swoiemi.

Przywiley Xiążętom Czartoryiskim.

HENRYK WALEZYUSZ. Xiążę Andegawu, po koronacyi uiechał w tymże roku 1574 do Francyi, gdzie od Jana Klemensa zábity. 1586.

STEFAN BATORY Xiążę Siedmigrodzkie, po rozdzieleniu Rzeczypospolitey (gdy inni Maxymiliana Cesarza Krolem Polskim mieć chcieli) Annę Siostrę Zygmunta Augusta, rokiem przedtym obraną y koronowaną, Krolowę Polską, sobie zaślubił, Krolem Polskim ogłoszony. Gdanszczanow y Moskwę szczęśliwie zgromił; Trybunał Koronny ustánowił; Jnflanty od Moskwy odebrał; ktore w roku 1588 ná trzy Woiewodztwa podzielono; to iest: Jnflantskie, álbo Wendeńskie, Derpskie, y Parnawskie; dwoch ostatnich pákta Oliwskie Koronie Szwedzkiey w roku 1660. ustąpiły. leży w Krákowie.

Trybunał Koronny ustanowiony.

Jnflanty.

Moskwę sobie podbił

ZYGMUNT III. Krol y Herkules Polski; nad Turkámi y Tatárami pod Chocimem sławny Zwycięzca; Moskwy 60. tysięcy zniosł, stolicę Moskiewską sobie podbił, Annę y Konstancyą Arcy Xiężniczki Austryackie, Siostry rodzone iednę po drugiey miał zá Żonę, z pierwszą miał Władysława, z drugą Jana Kazimierza, umarł 1632, máiąc lat 66. Pánowania 45. leży w Krákowie.

Władysław IV.

WŁADYSŁAW Czwarty syn Zygmunta trzeciego, obrany 1632, koronowany 1633, Zwycięzca Moskwy, Turkow y Szwedow; szczęśliwe swoie pánowanie y wszystko práwie Polskiey Korony

szczęście,

ſzczęście, nie inſzym ſpoſobem zákończył, tylko nieodżałowaną oſoby ſwoiey śmiercią 1648. Ná Seymie *Coronationis* Iego, Ziemia Czerniechowſka w roku 1633. Grod y Ziemſtwo otrzymała; Kaſztelan tákże Czerniechowſki, y inne Urzędy Ziemſkie poſtánowione; w roku zaś 1635. ná Seymie w Woiewodztwo zámieniona, z nadániem Woiewody. leży w Krákowie.

Woiewodztwo Czerniechowſkie

JAN Kazimierz zwycięzca Szwedow, Moſkwy, Kozakow, y Tatárow; ábdykował Koronę 1668 ná Seymie Warſzawſkim pod laſką Stefana Sarnowſkiego Podkomorzego Łęczyckiego, umarł we Francyi 1672. Za pánowania Iego; oprocz Woyſk poſtronnych inkurſyi, były domowe znaczne rozruchy zwłaſzcza podczas Swiderſkiego Związku; lecz ten rozwiązány 1663. zá perſwazyą y dzielnością Xięcia Jmści Floryana Czartoryiſkiego, Biſkupa Kuiáwſkiego, (przedtym Poznańſkiego) Arcybiſkupa potym Gnieznieńſkiego, y Prymaſa; ktory też po śmierci Michała Krola, ná generalną Konwokácyą wſzyſtkie ſtany zwołał, iáko Vice-Rex Polſki; pełen w Rzymie y cáley Europie nieśmiertelney ſławy, y ſzczegulney u Jana Kazimierza, iáko też Michała y Władyſława IV. æſtymacyi; od Jana Kázimierza w liście do Jnnocentego X. Papieża extraordynaryine otrzymał pochwały, wyſokich ſwoich przymiotow, y dzieł nieporownánych. Oyca miał Mikołaia, Woiewodę Wołyńſkiego wielkiego Statyſtę y Bohatyra; Braci zaś: Michała, Woiewodę Sandomirſkiego; y Jana Károla Podkomorzego Krákowſkiego, ktory zá Krola Jana Kázimierza (immediate przed Seymem *abdicationis*), w roku 1668 *in Martio* był Marſzałkiem izby Poſelſkiey ná Seymie Warſzawſkim, (iákoż zá doſkonáłą Iego dyrekcyą ſtánął ten Seym) konferowanego zaś ſobie Woiewodztwa Krákowſkiego przyiąc niechciał. Pomienionego Jana Kázimierza Krola, y innych Iego ná tron Polſki ſukceſſorow, pánowania, maſz dokładniey wyżey opiſane.

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN